

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ (Δ.Π.Μ.Σ.) «ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ»

Μεταπτυχιακή Εργασία

Εναλλακτική Προσέγγιση Διαχείρισης και
Αξιοποίησης της Φυσικής και Πολιτιστικής
Κληρονομιάς του Δήμου Δελφών

Μούντριχας Νικόλαος

Μηχανικός Εγκαταστάσεων ΣΜΑ Σχολής Ικάρων

Επιβλέπουσα: Καθηγήτρια Ε. Δημοπούλου

Μέλη Εξεταστικής Επιτροπής:

Καθηγήτρια Ε. Δημοπούλου,

Καθηγητής Δ. Δαμίγος,

Δρ. Κ. Βαμβουκάκης, ΕΔΙΠ

Αθήνα, Οκτώβριος 2023

Περιβάλλον
και
Ανάπτυξη

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα Διπλωματική Εργασία εκπονήθηκε κατά την περίοδο του Ακαδημαϊκού Έτους 2022 - 2023, στα πλαίσια του Διατμηματικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Περιβάλλον και Ανάπτυξη» του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου. Η εργασία πραγματοποιήθηκε υπό την επίβλεψη της κα. Έφης Δημοπούλου, Καθηγήτριας της Σχολής Αγρονόμων και Τοπογράφων Μηχανικών του Ε.Μ.Π., με συνεξεταστές τον κ. Δημήτριο Δαμίγο, Καθηγητή του Τμήματος Μηχανικών Μεταλλείων – Μεταλλουργών του Ε.Μ.Π. και τον Δρ. Κώστα Βαμβουκάκη, ΕΔΙΠ της Σχολής Αγρονόμων και Τοπογράφων Μηχανικών του Ε.Μ.Π.. Αντικείμενο της εργασίας αποτελεί η εναλλακτική προσέγγιση κατάρτισης ενός σχεδίου δράσης για την προστασία, διαχείριση και αξιοποίηση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς του Δήμου Δελφών της Π.Ε. Φωκίδας, με απώτερο σκοπό την ανάπτυξη της περιοχής σε ένα πιο ολιστικό μοντέλο. Καθοριστικός παράγοντας για την επιλογή του θέματος αποτέλεσε η καταγωγή από την εν λόγω περιοχή, η ίδια γνώση σε ποικίλα θέματα και προπάντων η ευαισθητοποίηση για τη δημιουργία μιας καλύτερης αναπτυξιακής συνθήκης.

Θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες, προς την επιβλέπουσα της εργασίας, για την καθοδήγησή της και την πολύτιμη βοήθεια που προσέφερε σε κάθε στάδιο εκπόνησης της εργασίας μου. Τέλος, ευχαριστώ θερμά την οικογένεια, τη σύντροφο και τους φίλους μου, για την κατανόηση και συμπαράσταση που έδειξαν ολόκληρη την περίοδο εκπόνησης της εργασίας αυτής.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	8
2. ΦΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ.....	10
2.1. Βασικές έννοιες	10
2.2. Φορείς προστασίας και διαχείρισης.....	12
2.2.1. Διεθνές επίπεδο.....	12
2.2.2. Ευρωπαϊκό επίπεδο	16
2.2.3. Εθνικό επίπεδο.....	18
2.3. Εφαρμογές.....	23
3. ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ	25
3.1. Καθορισμός περιοχής μελέτης	25
3.2. Δημογραφικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά	28
3.2.1. Επίπεδο και εξέλιξη πληθυσμού.....	28
3.2.2. Ηλικιακή διάρθρωση πληθυσμού.....	29
3.2.3. Επίπεδο εκπαίδευσης.....	30
3.2.4. Επίπεδο αστικοποίησης	31
3.3. Οικονομικά στοιχεία	32
3.3.1. Στοιχεία ΑΕΠ και προστιθέμενη αξία	32
3.3.1.1. Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν	32
3.3.1.2. Κατά Κεφαλή Α.Ε.Π.	33
3.3.1.3. Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία	33
3.3.2. Οικονομικά ενεργός πληθυσμός και ανεργία	36
3.3.3. Απασχόληση	37
3.3.4. Πρωτογενής τομέας.....	38
3.3.5. Δευτερογενής τομέας - Τριτογενής τομέας	41
3.3.6. Τουρισμός	44
3.3.6.1. Τουριστικές Υποδομές	44
3.3.6.2. Επίσκεψιμότητα μουσείων - αρχαιολογικών χώρων	47
3.3.6.3. Επίπεδο τουριστικής ανάπτυξης	48
3.3.6.4. Εναλλακτικός τουρισμός	49
3.4. Φυσική κληρονομιά	54
3.4.1. Προστατευόμενες περιοχές	54

3.4.1.1. Περιοχές NATURA 2000	54
3.4.1.2. Βιότοποι CORINE	60
2.4.1.3. Καταφύγια άγριας Ζωής.....	61
2.4.1.4. Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους (ΤΙΦΚ).....	62
3.4.2. Κλιματολογικά στοιχεία	63
3.4.3 Γεωλογικά - Εδαφολογικά στοιχεία	66
3.4.4. Υδρογραφικό δίκτυο	69
3.4.5. Αιολικό δυναμικό	72
3.5. Πολιτισμική κληρονομιά	73
3.5.1. Αρχαιολογικοί χώροι - Μουσεία	73
3.5.2. Μνημεία –Αξιοθέατα	77
3.5.3. Παραδοσιακοί οικισμοί - Αρχιτεκτονική.....	78
3.5.4. Κέντρα πολιτισμού - εκπαίδευσης	79
3.5.5. Πολιτιστικά δρώμενα–Παραδόσεις - Έθνη και Έθιμα	81
3.5.6. Γαστρονομία.....	87
3.6.Χωροταξική – Πολεοδομική οργάνωση.....	87
3.6.1. Οικιστικό δίκτυο	87
3.6.2. Πολεοδομικός σχεδιασμός.....	91
3.6.3. Υφιστάμενο Περιφερειακό Χωροταξικό Πλαίσιο (ΠΧΠ).....	92
3.7. Υποδομές.....	94
3.7.1. Κοινωνικές Υποδομές.....	94
3.7.1.1. Υγεία	94
3.7.1.2. Παιδεία.....	95
3.7.1.3. Αθλητισμός	96
3.7.2. Τεχνικές Υποδομές – Δίκτυα	98
3.7.2.1. Οδικό Δίκτυο- Δίκτυο Συγκοινωνιών	98
3.7.2.2. Λιμάνι - Μαρίνες.....	100
3.7.2.3.Δίκτυο ύδρευσης	101
3.7.2.4.Δίκτυο αποχέτευσης.....	101
3.7.2.5.Δίκτυο άρδευσης.....	101
3.7.2.6.Δίκτυο διαχείρισης απορριμμάτων	102
3.7.3. Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας	103

4. ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΗΣ ΔΥΝΑΜΙΚΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ.....	105
4.1. Κοινωνία.....	105
4.2. Οικονομία.....	108
4.3. Περιβάλλον	112
4.4. Πολιτισμός.....	114
4.5. Υποδομές.....	115
5. ΣΧΕΔΙΟ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ.....	120
5.1.Άξονας 1 ^{ος} : Προστασία, Αξιοποίηση και Ανάδειξη της Φυσικής Κληρονομιάς.....	120
5.2.Άξονας 2 ^{ος} : Προστασία, Αξιοποίηση και Ανάδειξη της Πολιτιστικής Κληρονομιάς....	131
5.3.Άξονας 3 ^{ος} : Εξασφάλιση κοινωνικής και οικονομικής σταθερότητας	136
6. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΧΕΔΙΟΥ	140
7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	146
BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΑΝΑΦΟΡΕΣ	147

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: Κατανομή Κοινοτήτων Δήμου Δελφών.....	27
Πίνακας 2: Μεταβολή πληθυσμού Δήμου Δελφών ανά Δ.Ε.....	28
Πίνακας 3: Ηλικιακή διάρθρωση πληθυσμού στην Π.Ε. Φωκίδας.....	29
Πίνακας 4: Ενδεικτικοί δείκτες ηλικιακής διάρθρωσης	30
Πίνακας 5: Μορφωτικό επίπεδο Δήμου και Π.Ε. Φωκίδας.....	31
Πίνακας 6: Μεταβολή ανεργίας και οικονομικά ενεργού πληθυσμού ανά Δ.Ε. για το 2001-2011	36
Πίνακας 7: Ταξινόμηση εκτάσεων καλλιέργειας ανά Δ.Ε.	40
Πίνακας 8: Κατανομή των επιχειρήσεων ανά βασικούς τομείς στο Δήμο Δελφών.....	43
Πίνακας 9: Ενεργές ιχθυοκαλλιέργειες Δήμου Δελφών	44
Πίνακας 10: Ξενοδοχειακό Δυναμικό	45
Πίνακας 11: Δυναμικό Ενοικιαζόμενων Δωματίων.....	45
Πίνακας 12: Δυναμικό τουριστικών επιπλωμένων κατοικιών - επαύλεων.....	46
Πίνακας 13: Δυναμικό Camping.....	46
Πίνακας 14: Επισκέπτες στα μουσεία Στερεάς Ελλάδας ανά Π.Ε.....	47
Πίνακας 15: Επισκέπτες στους αρχαιολογικούς χώρους Στερεάς Ελλάδας ανά Π.Ε.....	48
Πίνακας 16: Δείκτης ΔΤΛ Δήμου, Π.Ε. και Περιφέρειας	49
Πίνακας 17: Αγροτουριστικά καταλύματα Δήμου Δελφών	50
Πίνακας 18: Περιοχές καταλόγου NATURA 2000 (SCI&SPA) Δήμου Δελφών	55
Πίνακας 19: Βιότοποι CORINEΔήμου Δελφών	61
Πίνακας 20: Καταφύγια Άγριας Ζωής Δήμου Δελφών.	62
Πίνακας 21: Περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους Δήμου Δελφών	62

Πίνακας 22: Οικιστικό δίκτυο Δήμου Δελφών	88
Πίνακας 23: Θεσμοθετημένος πολεοδομικός σχεδιασμός Δήμου Δελφών	92
Πίνακας 24: Κίνηση λιμένα Ιτέας σε κρουαζιερόπλοια	100

ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 1: Ταξινόμηση Πολιτιστικής Κληρονομιάς	13
Εικόνα 2: Κόκκινη Λίστα απειλούμενων ειδών	15
Εικόνα 3: Θέση Π.Ε. Φωκίδας στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας	25
Εικόνα 4: Κατανομή Κοινοτήτων στις Δ.Ε. Δήμου Δελφών	26
Εικόνα 5: Όρος Γκιώνας	55
Εικόνα 6: Εθνικός Δρυμός Παρνασσού	58
Εικόνα 7: Οικισμός, λιμάνι και άλσος Πέρα Πάντα Γαλαξειδίου	60
Εικόνα 8: Δελφικό τοπίο	63
Εικόνα 9: Κλιματικές ζώνες Δήμου Δελφών	64
Εικόνα 10: Γεωλογικές Ζώνες Π.Ε. Φωκίδας	67
Εικόνα 11: Εδαφολογικός χάρτης Π.Ε. Φωκίδας	68
Εικόνα 12: Ορυχείο εξόρυξης βωξίτη στη θέση «Λαρνάκι»	69
Εικόνα 13: Υδρολογικός χάρτης Π.Ε. Φωκίδας	71
Εικόνα 14: Απόσπασμα χάρτη αιολικού δυναμικού Π.Ε. Φωκίδας	72
Εικόνα 15: Έθιμο «Αλευρομουτζουρώματα» στο Γαλαξείδι	82
Εικόνα 16: Έθιμο «Στοιχειό της Χάρμαινας» στην Άμφισσα	83
Εικόνα 17: Πρόγραμμα αποκριάτικων πολιτιστικών εκδηλώσεων Δήμου	84
Εικόνα 18: Ρουμελιώτικο Πάσχα	86
Εικόνα 19: Οικιστικό δίκτυο Δήμου Δελφών	88
Εικόνα 20: Οδικό δίκτυο Π.Ε. Φωκίδας	99
Εικόνες 21 & 22: Δίκτυο άρδευσης Ελαιώνα με κανάλια	102
Εικόνα 23: Μονάδα Επεξεργασίας Στερεών Αποβλήτων και ΧΥΤΥ	103
Εικόνα 24: Υφιστάμενες εγκαταστάσεις ΑΠΕ στο Δήμο Δελφών	104

ΠΙΝΑΚΑΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

Γράφημα 1: Κατανομή πληθυσμού ανά δημοτική ενότητα	29
Γράφημα 2: Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν Π.Ε. Φωκίδας	32
Γράφημα 3: Κατά κεφαλή ΑΕΠ Π.Ε. Φωκίδας	33
Γράφημα 4: Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία Π.Ε. Φωκίδας	34
Γράφημα 5: Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία ανά κλάδους Π.Ε. Φωκίδας	35
Γράφημα 6: Τομεακή διάρθρωση της απασχόλησης στα έτη 2001 - 2011	37
Γράφημα 7: Ετήσια μεταβολή της μέσης θερμοκρασίας στην Άμφισσα	65
Γράφημα 8: Ετήσια μεταβολή βροχοπτώσεων στην Άμφισσα	66

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα διπλωματική εργασία, έχει ως αντικείμενο την οργάνωση και κατάρτιση ενός σχεδίου δράσης στο Δήμο Δελφών, μέσω του οποίου αξιοποιώντας τα πλούσια φυσικά και πολιτιστικά αποθέματα της περιοχής μελέτης, θα μπορέσουν να διαμορφωθούν τα κατάλληλα θεμέλια προς την ολοκληρωμένη ανάπτυξη αυτής. Η ολοκληρωμένη ανάπτυξη ορίζεται ως «η ταυτόχρονα στον χώρο και στον χρόνο οικονομική, κοινωνική, πολιτική, πολιτισμική και κατάλληλη τεχνική / τεχνολογική ανάπτυξη, η οποία θα πρέπει να τελείται πάντα σε διαλεκτική αρμονία και με σεβασμό στον άνθρωπο και το φυσικό και πολιτισμικό του περιβάλλον, μέσα στο οποίο αυτός εντάσσεται ειρηνικά και δημιουργικά, ως οργανικό και αναπόσπαστο μέρος του και όχι ως κυρίαρχος, ιδιοκτήτης, "επενδυτής" ή εκμεταλλευτής του». (Ρόκος, 2003)

Στόχος αποτελεί η αντιμετώπιση του γενικότερου φαινομένου της απαξίωσης των επαρχιακών περιοχών και την εντατικής αστικοποίησης, με την ενδυνάμωση του Δήμου Δελφών, ορθώνοντας τον ως ένα ελκυστικό προορισμό για επάξια διαβίωση, επαγγελματική αποκατάσταση, επιστημονική ανέλιξη, κοινωνική ασφάλεια, υγειονομική κάλυψη, περιβαλλοντική και πολιτιστική διαπαιδαγώγηση και πολυδιάστατη ψυχαγωγία. Για την ενδυνάμωση του δήμου επιλέχθηκαν ως βασικά συστατικά η φυσική και πολιτιστική κληρονομιά, καθώς βρίθουν στην περιοχή και συνάμα αποτελούν δύο από τις πλουσιότερες και πολυτιμότερες περιουσίες που έχει κληροδοτήσει η ανθρωπότητα στις μελλοντικές γενιές, συμβάλλοντας στην πλούσια και ποικίλη πολιτιστική ποικιλομορφία του κόσμου μας, διαμορφώνοντας τον τρόπο ζωής, την ταυτότητα, την ιστορία και την εξέλιξη μας.

Η μεθοδολογία που ακολουθείται στην παρούσα εργασία έχει στηριχθεί κατά κύριο λόγο στη μεθοδολογία της Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης, όπως αυτή έχει ορισθεί στα πλαίσια του ΔΠΜΣ «Περιβάλλον και Ανάπτυξη. Διότι, με έναυσμα την αξιοποίηση και ανάδειξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς του Δήμου Δελφών, θα μπορέσει να ακολουθήσει μια ολοκληρωτική προσέγγιση σε όλους τους τομείς της πραγματικότητας, και όχι μια μονομερής εστίαση, προκειμένου να παρουσιαστεί μια ουσιαστική εξέλιξη.

Για την υλοποίηση και διεκπεραίωση της παρούσας εργασίας, ο συντάκτης βασίστηκε σε βιβλιογραφικές αναφορές επιστημονικών άρθρων, βιβλίων και πληθώρα ηλεκτρονικών

πηγών, ενώ η προσωπική γνώση και επαφή με την περιοχή μελέτης είχε σημαντική συνεισφορά.

Ως τελικό προϊόν της εργασίας αυτής, αποτελεί ένα σχέδιο δράσης με τρεις άξονες προτεραιότητας, τις σχετικές του κατευθύνσεις και τις ακόλουθες δράσεις, μέσω των οποίων επιδιώκεται μια ομαλή και εναλλακτική προσέγγιση προς την ολοκληρωμένη ανάπτυξη. Συναφώς, αναφέρονται οι εμπλεκόμενοι φορείς και οι ενδεχόμενες πηγές χρηματοδότησης των εκάστοτε κατευθύνσεων.

Το βασικό συμπέρασμα της εργασίας συνοψίζεται στο ότι ο Δήμος Δελφών διαθέτει τα εφόδια, υλικά και άυλα, καθώς και την γεωπολιτική θέση για να αναπτυχθεί ολοκληρωτικά, ενώ μέχρι σήμερα περιορίζεται σε μια μονοδιάστατη και ευκαιριακή ανάπτυξη που στηρίζεται κατά βάση στα προσωπικά συμφέροντα. Συνεπώς, το στοιχείο που εκλείπει αισθητά από την περιοχή μελέτης και θα προσδώσει πολλά στην ανωτέρω προσπάθεια είναι η δημιουργία σχέσεων εμπιστοσύνης και συνεργασίας μεταξύ των εμπλεκόμενων και η διεπιστημονική σχεδίαση και οργανωμένη δράση σε όλα τα φάσματα.

ABSTRACT

The present thesis aims to organize and develop an action plan for the Municipality of Delphi, through which, by harnessing the rich natural and cultural assets of the study area, suitable foundations can be laid for its integrated development. Integrated development is defined as “simultaneous economic, social, political, cultural, and appropriate technical/technological development, which should always be in dialectical harmony and respect for humans and their natural and cultural environment, in which they are integrated peacefully and creatively, as an organic and inseparable part of it and not as sovereign, owner, 'investor,' or exploiter”. (Rokos, 2003)

The goal is to address the global issue of the devaluation of rural areas and intensive urbanization. So, the aim remains to strengthen the Municipality of Delphi, making it an attractive destination for decent living, professional restoration, scientific advancement,

social security, healthcare coverage, environmental and cultural education, and multidimensional entertainment. The main components chosen for the municipality's empowerment are its natural and cultural heritage, as they abound in the area and are considered two of the richest and most valuable assets bequeathed by humanity to future generations, contributing to the rich and diverse cultural diversity of our world, shaping our way of life, identity, history, and evolution.

The methodology followed in this thesis is mainly based on the methodology of Integrated Development, as defined by the honorary professor D. Rokos. By harnessing and highlighting the natural and cultural heritage of the Municipality of Delphi, it can adopt a comprehensive approach in all aspects of reality, rather than a one-sided and opportunistic development based on personal interests.

For the implementation and execution of this thesis, the author relied on bibliographic references of scientific articles, books, and a plethora of electronic sources, while personal knowledge and familiarity with the study area had a significant contribution.

The final product of this work presents an action plan with three priority axes, their respective directions, and the following actions, through which a smooth and alternative approach to integrated development is pursued. Therefore, the involved stakeholders and potential sources of funding for each direction are mentioned in this action plan.

The main conclusion of this work is that the Municipality of Delphi has the resources, material and immaterial, as well as the geopolitical position to develop comprehensively, although so far, mainly one-dimensional and development based on personal interests is succeeded. Therefore, what is notably absent from the study area and will significantly contribute to the above effort is the creation of trust relationships and collaboration among stakeholders and interdisciplinary design and organized action in all aspects.

ΣΥΝΟΨΗ

Η παρούσα διπλωματική εργασία αποτελεί μια βιβλιογραφική έρευνα και μια απόπειρα εναλλακτικής προσέγγισης της Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης, μέσω της προστασίας, αξιοποίησης και ανάδειξης της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς ενός τόπου. Ως περιοχή μελέτης επιλέχθηκε ο Δήμος Δελφών, αρχικώς γιατί υπάρχει μια ίδια γνώση και ευαισθητοποίηση για την περιοχή λόγω καταγωγής, αλλά κυρίως διότι παρατηρείται ότι ο εν λόγω δήμος βρίσκεται από φυσικό και πολιτιστικό πλούτο, χωρίς ωστόσο να έχει υποστεί την ανάλογη αξιοποίηση. Η διαχείριση αυτή αποτυπώνεται στα αναπτυξιακά και οικονομικά στοιχεία, στα κοινωνικά δεδομένα και στην τάση αστικοποίησης που παρατηρείται, καθώς μαστίζει δυστυχώς τη πλειοψηφία των επαρχιακών πόλεων και κοινοτήτων. Η εντατική αστικοποίηση των τελευταίων ετών απομακρύνει εξίσου τις μεγάλες πόλεις όσο και την επαρχιακές από την ιδέα της ολοκληρωμένης ανάπτυξης και της βιωσιμότητας. Συνεπώς, λαμβάνοντας υπόψη τα παγκόσμια δεδομένα και τις προβλέψεις του Ο.Η.Ε. (2018) για αύξηση του παγκόσμιου πληθυσμού στα αστικά κέντρα, σε ποσοστό 68% επί του συνόλου, μέχρι το 2050, η αποκέντρωση καθίσταται αδήριτη ανάγκη. Διότι, η στροφή προς την αποκέντρωση μπορεί να αναθεωρήσει τις ελπίδες για μια ολοκληρωμένη ανάπτυξη και να θέσει τις ισχυρές βάσεις για τη βιωσιμότητα, την καθολική υγεία, την ευημερία, τη αξιοκρατία και την καθιέρωση της ισότητας.

Στο εισαγωγικό κεφάλαιο ορίζεται το αντικείμενο και ο σκοπός της διπλωματικής εργασίας και τονίζεται ότι η επιδίωξη προς την ολοκληρωμένη ανάπτυξη αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο του υπό σύνταξη σχεδίου δράσης. Η Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη ως θεωρία και πράξη αποτελεί τον μόνο τρόπο για να κρατηθούν ζωντανές και να δυναμώσουν οι επαρχιακές περιοχές μας, με την συνετή, αρμονική κι ολοκληρωμένη σύμφωνα με τις αξίες, τις αρχές και τις μεθόδους της αξιοποίησης των φυσικών αλλά και των ανθρώπινων διαθεσίμων τους και την πρωτόβουλη, υπεύθυνη και συνειδητή συμβολή των εργαζομένων, των επιστημόνων, των παραγωγών και των δημιουργών που ζουν, κατάγονται ή επιλέγουν να ζήσουν σ' αυτές μια πραγματικά ολοκληρωμένη και αξιοβίωτη ζωή. (Ρόκος, 2013). Για να στεφθεί με επιτυχία μια ολοκληρωμένη ανάπτυξη θα πρέπει να δημιουργηθεί μια νέα καινούργια και καλύτερη ισορροπία ανθρώπινων, κοινωνικών και παραγωγικών σχέσεων

και συστημάτων χρήσεων γης, απασχόλησης, παραγωγής, διανομής και κατανάλωσης. (Ρόκος, 2014).

Στο δεύτερο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας παρουσιάζονται οι έννοιες της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, όπως αυτές έχουν οριστεί από την UNESCO και τη Σύμβαση του 1972. Τονίζεται ότι τα φαινόμενα της κλιματικής κρίσης, της ρύπανσης, της αστικοποίησης και της γενικότερης ανθρώπινης δραστηριότητας, που τα τελευταία χρόνια εντείνονται, αποτελούν συνεχείς απειλές για τη διατήρηση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς. Η ανάγκη προστασίας και διατήρησης τους είναι ζωτικής σημασίας για τις μελλοντικές γενιές και θα πρέπει να βασιστεί στις αρχές της ολοκληρωμένης ανάπτυξης. Επιπρόσθετα, γίνεται αναφορά στους διάφορους φορείς που επιτελούν έργο προστασίας και ανάδειξης του φυσικού και πολιτιστικού αποθέματος, τόσο σε διεθνές, ευρωπαϊκό αλλά και εθνικό επίπεδο.

Στο τρίτο κεφάλαιο παρατίθενται δεδομένα αναφορικά με την περιοχή μελέτης, το Δήμο Δελφών, αλλά και την ευρύτερη Π.Ε. της Φωκίδας και αναλύονται στους διάφορους τομείς. Συγκεκριμένα, παρουσιάζονται δημογραφικά και κοινωνικά στοιχεία, μελετώντας την πληθυσμιακή εξέλιξη και κατανομή, το επίπεδο εκπαίδευσης και το επίπεδο αστικοποίησης. Στα οικονομικά στοιχεία αναλύεται ο Α.Ε.Π., η ακαθάριστη προστιθέμενη αξία, η ανεργία και ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός της περιοχής, οι τομείς παραγωγής (πρωτογενής, δευτερογενής, τριτογενής), προσδίδοντας μια ιδιαίτερη βαρύτητα στον τουρισμό. Στον τομέα του φυσικού περιβάλλοντος γίνεται αναφορά στις προστατευόμενες περιοχές (NATURA, Corine, ΚΑΖ, ΤΙΦΚ), στα κλιματολογικά, γεωλογικά και εδαφολογικά στοιχεία, στο υδρογραφικό δίκτυο της περιοχής και στο αιολικό δυναμικό που παρατηρείται. Προχωρώντας στο πολιτιστικό απόθεμα του Δήμου, καταγράφονται οι αρχαιολογικοί χώροι, τα μουσεία, τα μνημεία, οι παραδοσιακοί οικισμοί και η αρχιτεκτονική της περιοχής, καθώς και τα ήθη και έθιμα αυτής, οι παραδόσεις, τα πολιτιστικά δρώμενα και η τοπική γαστρονομία. Στα παραπάνω προστίθεται την αναφορά στην χωροταξική και πολεοδομική οργάνωση του Δήμου. Το κεφάλαιο ολοκληρώνεται με την καταγραφή των κοινωνικών υποδομών του Δήμου, σε θέματα υγείας, παιδείας και αθλητισμού, των τεχνικών υποδομών (οδικό δίκτυο και δίκτυο μεταφορών, δίκτυο ύδρευσης - αποχέτευσης, δίκτυο άρδευσης και διαχείρισης απορριμμάτων), ενώ γίνεται ειδική μνεία στις υφιστάμενες εγκαταστάσεις ΑΠΕ.

Το τέταρτο κεφάλαιο περιλαμβάνει την ερμηνεία της δυναμικής της περιοχής μελέτης, η οποία αποτυπώνεται μέσα από την καταγραφή των δυνατοτήτων, των προβλημάτων, των προοπτικών και των περιορισμών που υφίστανται ξεχωριστά σε κάθε τομέα της πραγματικότητας (κοινωνία, οικονομία, υποδομές, περιβάλλον και πολιτισμός), εξαιρώντας τον τομέα της πολιτικής καθώς κρίνεται ότι όλοι οι προαναφερόμενοι τομείς εμπεριέχουν συνεχώς τη δράση της πολιτικής και ουσιαστικά αποτελούν δημιουργήματα των πολιτικών κατευθύνσεων. Η εν λόγω ανάλυση θα μπορέσει να εξάγει ευνοϊκότερα αποτελέσματα ως προς τη σχεδίαση μιας αναπτυξιακής κατεύθυνσης, καθώς θα κατανοηθούν τα προτερήματα του Δήμου, θα εντοπιστούν τα προβλήματα και οι πηγές δημιουργίας τους, θα αναδειχθούν οι προοπτικές που υφίστανται λόγω των φυσικών, πολιτιστικών και τεχνολογικών γνωρισμάτων της περιοχής σε συνάρτηση πάντα με το εξωτερικό της περιβάλλον και τέλος θα επισημανθούν οι περιορισμοί που υφίστανται λόγω γεωπολιτικών θέσεων, παγιωμένων νοοτροπιών της περιοχής και γενικότερων διεθνών - ευρωπαϊκών κατευθύνσεων αλλά και εθνικών - περιφερειακών πρωτοβουλιών.

Στο πέμπτο κεφάλαιο αποτυπώνεται η προσπάθεια σχεδίασης ενός εναλλακτικού τρόπου προσέγγισης της ολοκληρωμένης ανάπτυξης της περιοχής μελέτης, θέτοντας ως κύριο άξονα την προστασία, αξιοποίηση και ανάδειξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς. Σκοπός είναι, μέσω της εστίασης στην φυσική και πολιτιστική κληρονομιά, να παγιωθεί στην περιοχή ο σεβασμός στον άνθρωπο, το περιβάλλον και τον πολιτισμό και να διαμορφωθούν συνθήκες δημοκρατίας, ελευθερίας, αξιοπρέπειας, αξιοκρατίας, δικαιοσύνης, ασφάλειας και κοινωνικής αλληλεγγύης. Συνεπώς, ο Δήμος θα μπορέσει να υπάρξει ένας ελκυστικός προορισμός μόνιμης κατοίκησης, εργασιακών ευκαιριών, κοινωνικοοικονομικών παροχών και γενικότερης εξέλιξης συνδράμοντας στην διαμόρφωση ενεργών, υπεύθυνων, μορφωμένων, καταρτισμένων και συνειδητοποιημένων πολιτών, με πορεία προς την αξιοβίωτη ανάπτυξη.

Τέλος, εξάγονται τα συμπεράσματα της παρούσας εργασίας, τα οποία συνοψίζονται στο ότι ο Δήμος Δελφών αποτελεί ένα δήμο με πλούσιο φυσικό και πολιτιστικό απόθεμα, το οποίο να μεν αξιοποιείται μερικώς για οικονομικούς, παραγωγικούς και τουριστικούς σκοπούς, ωστόσο δεν έγκειται στα σωστά θεμέλια δόμησης μιας ολοκληρωμένης ανάπτυξης. Μέχρι σήμερα, δεν έχει εφαρμοστεί η ορθή αξιοποίηση των δεδομένων της περιοχής, ώστε να δημιουργηθούν οι συνθήκες αυτές που θα μετατρέψουν τον δήμο σε

έναν άκρως ελκυστικό προορισμό μόνιμης ή προσωρινής κατοίκησης με κοινωνική ασφάλεια, οικονομική σταθερότητα, επαγγελματική ανέλιξη, πολιτιστική συμπερίληψη, περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση και γενει βιοτική ευμάρεια. Συνεπώς, το προτεινόμενο σχέδιο δράσης με τους αντίστοιχους άξονες προτεραιότητας, τις κατευθύνσεις και τις ανάλογες δράσεις του προϋποθέτει συγκροτημένη οργάνωση και συντονισμένη δράση από την τοπική αυτοδιοίκηση, τους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς της περιοχής, την τοπική κοινωνία και το σύνολο των δραστηριοποιούμενων επιχειρήσεων. Κινητήριο μοχλός για τα ανωτέρω αποτελεί η ανάπτυξη και εξασφάλιση σχέσεων συνεργασίας και εμπιστοσύνης μεταξύ των προαναφερθέντων εμπλεκόμενων, στοιχείο που εκλείπει αισθητά από την περιοχή μελέτης μας και αποτελεί βασικό συστατικό μιας ολοκληρωμένης ανάπτυξης.

Είναι σημαντικό να αναφερθεί πως η κατάρτιση ενός σχετικού αναπτυξιακού σχεδιασμού δεν αποτελεί ελιξίριο, αλλά η συνεχής παρακολούθηση και ο συστηματικός του έλεγχος είναι μείζονος σημασίας ώστε να εξασφαλιστεί η συνέπεια, η συνέχεια και η δυνατότητα ανάδρασης για την επιτυχία της ολοκληρωμένης ανάπτυξης.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Βασικός γνώμονας για την εκπόνηση της συγκεκριμένης εργασίας αποτέλεσε η υιοθέτηση των αρχών, των αξιών, των στόχων και των δράσεων της Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης, προκειμένου να επιτευχθεί μια πιο ολιστική και εναλλακτική προσέγγιση στην περιοχή μελέτης, η οποία σε απόλυτο σεβασμό τόσο στον άνθρωπο όσο και στη φύση, θα προσπαθήσει αρχικά να ισορροπήσει εξίσου όλες τις πτυχές της πραγματικής πραγματικότητας (κοινωνία, οικονομία, πολιτική, πολιτισμός, τεχνολογία, περιβάλλον), να τις αναδείξει ξεχωριστά και σε συνάρτηση μεταξύ τους, οδεύοντας τες προς μια συνολικά ισορροπημένη και αέναη εξέλιξη.

Σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η αξιολόγηση των δυνατοτήτων και των προοπτικών της περιοχής μελέτης, συναρτήσει πάντα των προβλημάτων που υφίστανται και των περιορισμών που έχουν παγιωθεί στο πέρασμα των χρόνων, και η συνακόλουθη αποτύπωση τους σε ρεαλιστικές προτάσεις, δράσεις και μέτρα με σκοπό να αναδειχθούν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του Δήμου και να οδηγήσουν σε μια καθολικά ευνοϊκή συνθήκη διαβίωσης. Πριν ωστόσο παρουσιαστεί και αναλυθεί η περιοχή μελέτης, παρουσιάζονται κάποιες βασικές έννοιες αναφορικά με τη φυσική και πολιτιστική κληρονομιά, η εξοικείωση με συναφείς όρους καθώς και η αναφορά σε φορείς που συνεισφέρουν στην προστασία και διαχείριση τους, σε διάφορες κλίμακες.

Απώτερος στόχος αποτελεί η κατεύθυνση προς μια νέα συνθήκη ισορροπίας όπου οι μόνιμοι κάτοικοι του Δήμου και οι κατά καιρούς επισκέπτες του, μαζί με το φυσικό τοπίο που τους περιβάλλει θα μπορούν να ζουν αρμονικά, εξασφαλίζοντας καταλληλότερες συνθήκες κοινωνικής ομόνοιας, αρμονίας, αλληλεγγύης και σεβασμού, οικονομικής σταθερότητας, ευημερίας και ανάπτυξης, πολιτικής ευαισθητοποίησης και ενεργοποίησης, δικαιοσύνης, αξιοκρατίας και ισονομίας, πολιτιστικής διαφύλαξης, ανάδειξης και εξέλιξης καθώς και τεχνολογικής αξιοποίησης, προόδου και ενσωμάτωσης, με απόλυτο σεβασμό προς το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον, το οποίο θα πρέπει να προστατεύεται καταλλήλως με τις ανάλογες υποδομές και φορείς και να αναδεικνύεται.

Η μεθοδολογία που ακολουθείται στην παρούσα, στηρίζεται κατά βάση στη μεθοδολογία της Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης, όπως αυτή έχει αναπτυχθεί από τον επίτιμο καθηγητή Δ. Ρόκο, με σκοπό να επικρατήσει μια ολιστική αντιμετώπιση και προκειμένου η

στόχευση προς την ανάδειξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς του Δήμου Δελφών να μην είναι μονομερής, αλλά να έχει απόρροια την απαρχή μιας ουσιαστικής εξέλιξης και την επιδίωξη της ολοκληρωμένης ανάπτυξης.

Συνεπώς, εφαρμόζοντας τη μεθοδολογία της ολοκληρωμένης ανάπτυξης σε όλους τους τομείς της πραγματικότητας, παρατίθενται στοιχεία που συλλέχθηκαν αναφορικά με όλους τις πτυχές αυτής (κοινωνία, οικονομία, πολιτική, πολιτισμός, τεχνολογία, περιβάλλον) και γίνεται η εξοικείωση με την περιοχή μελέτης. Ακολουθεί η αποδόμηση και ερμηνεία των ανωτέρω δεδομένων στο κοινωνικό-οικονομικό φάσμα με σκοπό την ασφαλή εξαγωγή των δυνατοτήτων, προβλημάτων, αδυναμιών και των προοπτικών που παρουσιάζει η περιοχή μελέτης, η οποία ενώ συγκεντρώνει πληθώρα δυνατοτήτων και προοπτικών, βρίσκεται σε αρκετούς τομείς σε επίπεδα αναξιοποίητα. Ως επακόλουθο των ανωτέρω και με άξονα την ισόνομη ανάπτυξη σε όλους τους τομείς της πραγματικότητας, αποτυπώνεται ένα εναλλακτικό σχέδιο δράσης με βαρύτητα στην αξιοποίηση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς και σκοπό την ανάδειξη του Δήμου Δελφών ως ένα πρότυπο δήμο, θέτοντας εαυτό εντός συναγωνισμού τόσο στο εθνικό όσο και διεθνές γίγνεσθαι.

Τελικώς, εξάγονται κάποια συμπεράσματα αναφορικά με το προτεινόμενο σχέδιο δράσης, τον αντίκτυπο που ενδέχεται να παρουσιάσει συναρτήσει των υφιστάμενων συνθηκών, την ανταπόκριση της τοπικής κοινωνίας και το απόθεμα χρόνου που απαιτείται για την εφαρμογή και επικράτηση της νέας συνθήκης ισορροπίας.

2. ΦΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

2.1. Βασικές έννοιες

Φυσική κληρονομιά σύμφωνα με την UNESCO αποτελούν τα «..φυσικά χαρακτηριστικά αποτελούμενα από φυσικούς και βιολογικούς σχηματισμούς ή ομάδες τέτοιων σχηματισμών, τα οποία διακρίνονται από εξαιρετη παγκόσμια αξία αισθητικής ή επιστημονικής απόψεως», οι «..γεωλογικοί και φυσιογραφικοί σχηματισμοί και συγκεκριμένα οριοθετημένες περιοχές που αποτελούν βιότοπο απειλούμενων ειδών ζώων και φυτών, εξαιρετικής παγκόσμιας αξίας από την άποψη της επιστήμης ή της διατήρησης», «φυσικές τοποθεσίες ή επακριβώς οριοθετημένες φυσικές περιοχές εξαιρετικής παγκόσμιας αξίας από την άποψη της επιστήμης, της διατήρησης ή της φυσικής ομορφιάς».(Σύμβαση 1972)

Πολιτιστική κληρονομιά σύμφωνα με την UNESCO αποτελούν τα «..μνημεία: αρχιτεκτονικά έργα, έργα μνημειακής γλυπτικής και ζωγραφικής, στοιχεία ή κατασκευές αρχαιολογικής φύσης, επιγραφές, υπόσκαφες κατοικίες και συνδυασμοί χαρακτηριστικών, τα οποία διαθέτουν εξαιρετη παγκόσμια αξία ιστορικής, καλλιτεχνικής ή επιστημονικής απόψεως», οι «..ομάδες κτιρίων: ομάδες χωριστών ή συνδεδεμένων κτιρίων τα οποία, λόγω της αρχιτεκτονικής, της ομοιογένειας ή της θέσης τους στο τοπίο, έχουν εξαιρετική παγκόσμια αξία ιστορικής, καλλιτεχνικής ή επιστημονικής απόψεως», οι «..τοποθεσίες: έργα του ανθρώπου ή τα συνδυασμένα έργα της φύσης και του ανθρώπου, καθώς και περιοχές συμπεριλαμβανομένων αρχαιολογικών χώρων που παρουσιάζουν εξαιρετη παγκόσμια αξία από ιστορική, αισθητική, εθνολογική ή ανθρωπολογική άποψη».(Σύμβαση 1972)

Συνεπώς, η φυσική και η πολιτιστική κληρονομιά είναι δύο ξεχωριστές έννοιες αλλά παραμένουν άκρως αλληλένδετες, καθώς αποτελούν βασικά συστατικά της ιστορίας, της ταυτότητας και της εξελικτικής πορείας κάθε περιοχής. Παρέχουν κρίσιμες υπηρεσίες, όπως βιοποικιλότητα, νερό, τροφή και πολιτιστική ταυτότητα και συλλογικά συμβάλλουν στην οικονομική ανάπτυξη, την εκπαίδευση, την κοινωνική συνοχή της εκάστοτε περιοχής και τη γενικότερη διασφάλιση ενός βιώσιμου μέλλοντος.

Η φυσική κληρονομιά είναι κρίσιμη γιατί μας παρέχει βασικές υπηρεσίες όπως τροφή, νερό, καθαρός αέρας και στέγη, υποστηρίζει την ανθρώπινη υγεία και ευημερία, παρέχει ευκαιρίες για αναψυχή και τουρισμό και συμβάλλει στην παγκόσμια οικονομία. Τοποθεσίες φυσικής κληρονομιάς όπως τα εθνικά πάρκα, τα καταφύγια άγριας ζωής και οι προστατευόμενες περιοχές φιλοξενούν αμέτρητα είδη φυτών και ζώων, πολλά από τα

οποία απειλούνται με εξαφάνιση, διαδραματίζοντας κρίσιμο ρόλο στη διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας και της βιοποικιλότητας της γης.

Η πολιτιστική κληρονομιά είναι εξίσου σημαντική καθώς παρέχει μια αίσθηση ταυτότητας, ανήκει σε άτομα και κοινότητες και συμβάλλει στην οικονομική ανάπτυξη, την εκπαίδευση και την κοινωνική συνοχή τους. Για παράδειγμα, τοποθεσίες πολιτιστικής κληρονομιάς όπως ιστορικά κτίρια, μνημεία και μουσεία προσελκύουν επισκέπτες και ενισχύουν την πολιτιστική διάδοση.

Οι τοποθεσίες φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς αντιμετωπίζουν πολυάριθμες απειλές, όπως η κλιματική αλλαγή, η ρύπανση, η αστικοποίηση και η γενικότερη ανθρώπινη δραστηριότητα (εξορύξεις, αποψιλώσεις δασών, μαζικός τουρισμός, κλπ), ωστόσο η ανάγκη διατήρησης τους είναι ζωτικής σημασίας για τις μελλοντικές γενιές και πρέπει να βασίζεται σε αρχές βιώσιμης ανάπτυξης. Για την προστασία των περιοχών φυσικής κληρονομιάς, οφείλουν να εφαρμοστούν μέτρα που συμβάλλουν στη μείωση των αρνητικών επιπτώσεων των ανθρώπινων δραστηριοτήτων και στην προστασία της βιοποικιλότητας, ενώ παράλληλα διασφαλίζουν τη διατήρηση των οικονομικών και κοινωνικών οφελών των τοποθεσιών. Ομοίως, η προστασία των χώρων πολιτιστικής κληρονομιάς μπορούν να επιτευχθεί με την εφαρμογή σχεδίων διατήρησης, αποκατάστασης ιστορικών κτιρίων και μνημείων και προώθησης του πολιτιστικού τουρισμού, ενώ παράλληλα διασφαλίζονται οικονομικές ευκαιρίες για τις τοπικές κοινωνίες.

Η Ευρώπη είναι προικισμένη με μυριάδες λιγότερο απτές μορφές πολιτιστικής κληρονομιάς, όπως τοπικές τέχνες και χειροτεχνίες, παραδοσιακά προϊόντα, γνώσεις, δεξιότητες, πνευματικές πεποιθήσεις και λαογραφία, τα οποία είναι βαθιά ριζωμένα στην αίσθηση της ταυτότητάς μας και μας έχουν κληροδοτηθεί διαμέσου των γενιών. Αυτή η εξαιρετικά ποικιλόμορφη πολιτιστική κληρονομιά είναι συνυφασμένη με την πλούσια και εξίσου ποικίλη φυσική κληρονομιά. Παραδοσιακά, η φυσική και η πολιτιστική κληρονομιά θεωρούνται εντελώς διαφορετικές μεταξύ τους, και μερικές φορές ακόμη και ως ανταγωνιστές καθώς συχνά εκφράζεται η άποψη ότι «η φύση τελειώνει εκεί που ο πολιτισμός αρχίζει». Πράγματι, η φύση θα μπορούσε να σημαίνει όλα όσα υπάρχουν φυσικά ενώ ο πολιτισμός να περιλαμβάνει μόνο υλικά αγαθά δημιουργημένα από τον άνθρωπο. Ωστόσο, στην πράξη, η κληρονομιά είναι μια πολύ πιο σύνθετη έννοια στην οποία αυτές οι δύο έννοιες συνδέονται στενά και αλληλοσυμπληρώνονται. Τα τελευταία

χρόνια, υπάρχει αυξανόμενη αναγνώριση της αξίας τόσο της φυσικής κληρονομιάς όσο και της πολιτιστικής κληρονομιάς της Ευρώπης, όχι μόνο για τη δική τους εγγενή αξία, αλλά και για τον σημαντικό ρόλο που μπορούν να διαδραματίσουν στη σύγχρονη κοινωνία και στην οικοδόμηση μιας βιώσιμης, δίκαιης και πιο «πράσινης» οικονομίας. Επιπρόσθετα, η άρρηκτη σύνδεση τους οφείλεται και στο γεγονός ότι πλέον αντιμετωπίζουν παρόμοιες προκλήσεις και απειλές. (European Commission, 2019)

2.2. Φορείς προστασίας και διαχείρισης

2.2.1. Διεθνές επίπεδο

UNESCO

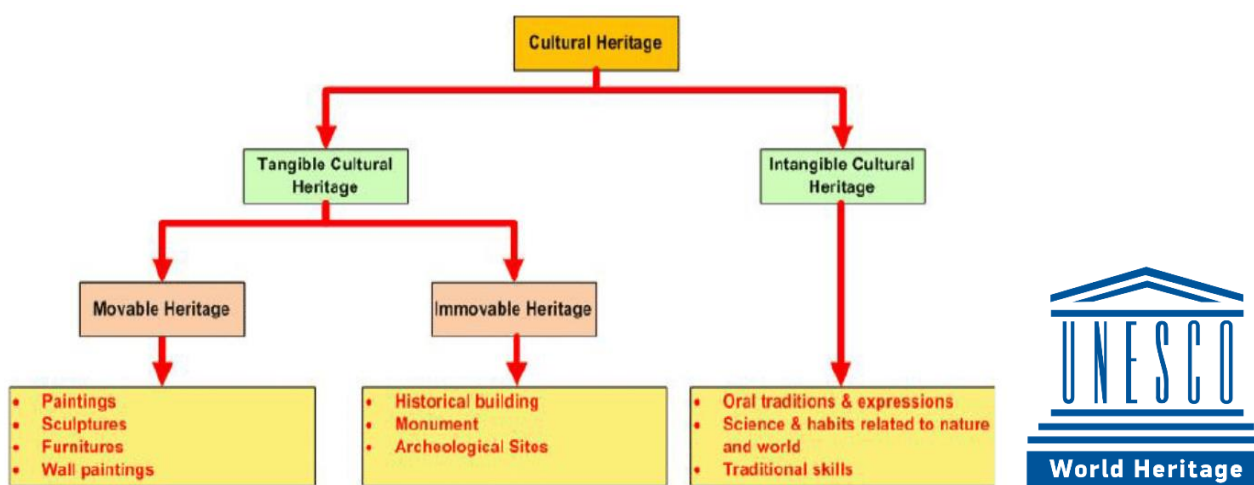
Η UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) είναι ένας παγκόσμιος οργανισμός αφιερωμένος στην προστασία και προώθηση της πολιτιστικής κληρονομιάς σε όλο τον κόσμο. Από την ίδρυση της το 1945, το έργο της UNESCO έχει συνδράμει στη διασφάλιση της αναγνώρισης και προστασίας των τοποθεσιών πολιτιστικής κληρονομιάς, του σεβασμού και του εορτασμού της πολιτιστικής ποικιλομορφίας και έχει διαδραματίσει σπουδαίο ρόλο στην προστασία της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς του κόσμου για τις μελλοντικές γενιές. Από τις σημαντικότερες λειτουργίες της UNESCO είναι ο εντοπισμός και η προστασία τοποθεσιών πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς εξαιρετικής παγκόσμιας αξίας, θεσμοθετώντας μια σειρά προγραμμάτων όπως η Σύμβαση Παγκόσμιας Κληρονομιάς. Η ταξινόμηση της πολιτιστικής κληρονομιάς φαίνεται στην παρακάτω εικόνα και σήμερα ο Κατάλογος Παγκόσμιας Κληρονομιάς αριθμεί πάνω από 1.100 τοποθεσίες, μοιρασμένες σε περισσότερες από 160 χώρες, με την Ελλάδα να διαθέτει τις 18 από αυτές.

Επιπρόσθετα, ο Οργανισμός προωθεί την πολιτιστική πολυμορφία ως θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα και ενθαρρύνει το σεβασμό των πολιτισμικών διαφορών και το διάλογο μεταξύ διαφορετικών πολιτισμών και κοινοτήτων, αναγνωρίζοντας το ως βασικό μοχλό της βιώσιμης ανάπτυξης. Το έργο της UNESCO επεκτείνεται και στην προώθηση της εκπαίδευσης και της επιστημονικής έρευνας, καθώς συμβάλλουν στη διατήρηση και τη μετάδοση της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Πρόσθετη σπουδαία συνεισφορά της UNESCO αποτελεί η διεθνής Σύμβαση για τη διαφύλαξη της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς, που υλοποιήθηκε το 2003, έχει κυρωθεί σε 178 κράτη και πραγματεύεται τις πολιτιστικές εκφάνσεις που δεν έχουν απτή, υλική

διάσταση (παραδοσιακή μουσική, χορός, προφορικές παραδόσεις, γνώσεις - πρακτικές), που συχνά κινδυνεύουν να αφανιστούν λόγω των τάσεων εκσυγχρονισμού και παγκοσμιοποίησης. Σκοπός του συγκεκριμένου προγράμματος είναι:

- η προστασία της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς,
- ο σεβασμός της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς των ενδιαφερομένων κοινοτήτων, ομάδων και ανθρώπων,
- η ευαισθητοποίηση σε επίπεδο τοπικό, εθνικό και διεθνές και η αμοιβαία εκτίμηση που πρέπει να τυγχάνει στην άυλη πολιτιστική κληρονομιά,
- η διεθνής συνεργασία και συνδρομή.

Εικόνα 1: Ταξινόμηση Πολιτιστικής Κληρονομιάς, Πηγή: UNESCO

Επισημαίνεται ότι η πρόσφατη 50^η συνάντηση της Σύμβασης Παγκόσμιας Κληρονομιάς για το έτος 2022 πραγματοποιήθηκε στους Δελφούς με απόλυτη επιτυχία και σημαντική συμμετοχή κρατών - μελών και διεθνών φορέων.(unesco.org, 2023)

Διεθνές Συμβούλιο Μνημείων και Τοποθεσιών (ICOMOS)

Το Διεθνές Συμβούλιο Μνημείων και Τοποθεσιών - International Council on Monuments and Sites (ICOMOS) είναι ένας παγκόσμιος μη κυβερνητικός οργανισμός, άμεσα συνδεδεμένος με την UNESCO, που αποσκοπεί στη διατήρηση και προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, συμπεριλαμβανομένων κτιρίων, μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και πολιτιστικών τοπίων. Ιδρύθηκε το 1965 και αποτελεί ένα παγκόσμιο δίκτυο με περισσότερα από 10.000 μέλη, σε περισσότερες από 150 χώρες, παρέχοντας γνώσεις,

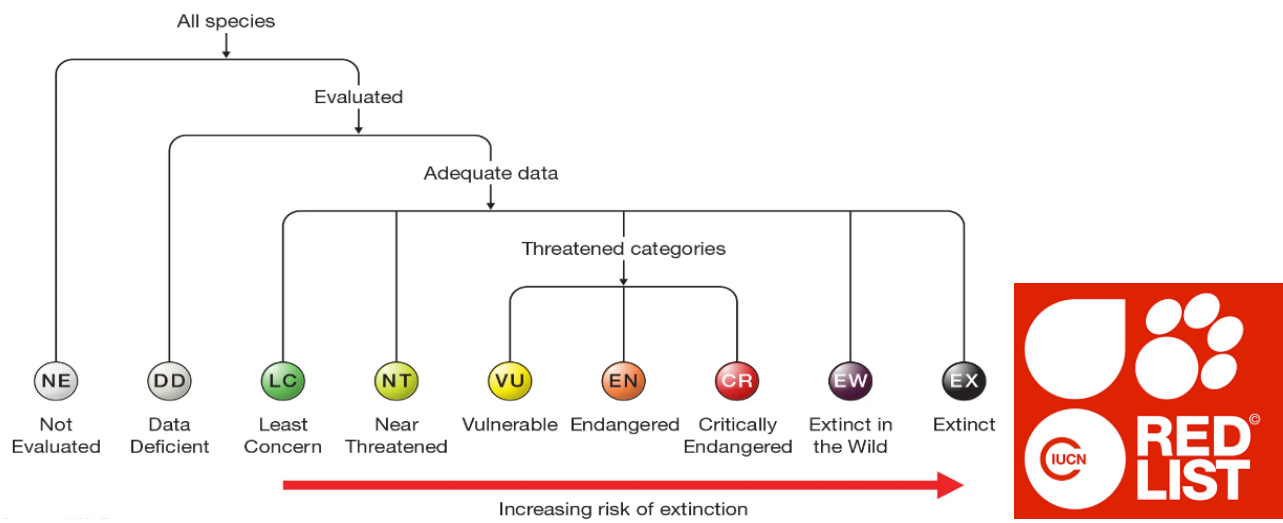
τεχνική υποστήριξη και καθοδήγηση σε κυβερνήσεις, ιδρύματα και ιδιώτες επί θεμάτων πολιτιστικής κληρονομιάς, συμπεριλαμβανομένων των τεχνικών διατήρησης, της διαχείρισης του χώρου και της αειφόρου ανάπτυξης. Από τις σημαντικότερες συνεισφορές του ICOMOS είναι η συμμετοχή στη διαδικασία αξιολόγησης και ανάδειξης υποψηφιοτήτων για τον Κατάλογο Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO. (icomos.org, 2023)

Διεθνής Ένωση για τη Διατήρηση της Φύσης (IUCN)

Η Διεθνής Ένωση για τη Διατήρηση της Φύσης - International Union for Conservation of Nature (IUCN) είναι ένας παγκόσμιος οργανισμός αφιερωμένος στη διατήρηση της φύσης και των φυσικών πόρων. Ιδρύθηκε το 1948, καταγράφοντας ενεργό έργο για πάνω από επτά δεκαετίες και αποτελεί πλέον ένα ποικιλόμορφο διεθνές δίκτυο, με πάνω από 1.400 οργανισμούς μέλη και κυβερνητικούς φορείς, σε περισσότερες από 170 χώρες.

Η αποστολή της IUCN είναι «να επηρεάσει, να ενθαρρύνει και να βοηθήσει τις κοινωνίες σε όλο τον κόσμο να διατηρήσουν την ακεραιότητα και την ποικιλομορφία της φύσης και να διασφαλίσει ότι οποιαδήποτε χρήση των φυσικών πόρων είναι δίκαιη και οικολογικά βιώσιμη». Προς την κατεύθυνση αυτή, συνεργάζεται με κυβερνήσεις, ΜΚΟ και κοινότητες σε όλο τον κόσμο για να παρέχει επιστημονική τεχνογνωσία και υποστήριξη για πρωτοβουλίες διατήρησης, διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών και προώθησης της βιώσιμης ανάπτυξης. Από τις πιο σημαντικές συνεισφορές της IUCN είναι η ανάπτυξη της Κόκκινης Λίστας Απειλούμενων Ειδών, μιας ολοκληρωμένης βάσης δεδομένων για την κατάσταση διατήρησης των φυτών, των ζώων και των μυκήτων και τα μέτρα που απαιτούνται για τη διατήρησή τους. Η αξία της θεωρείται μεγάλη καθώς χρησιμοποιείται διεθνώς από οικολόγους, κυβερνήσεις και φορείς χάραξης πολιτικής, με σκοπό τη λήψη αποφάσεων σε προσπάθειες διατήρησης. (iucn.org, 2023)

Εικόνα 2: Κόκκινη Λίστα απειλούμενων ειδών, Πηγή: IUCN

Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων (ICOM)

Το Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων – International Council of Museums (ICOM) είναι ένας παγκόσμιος οργανισμός αφιερωμένος στην προώθηση και ανάπτυξη μουσείων σε όλο τον κόσμο, διαδραματίζοντας κρίσιμο ρόλο στη διατήρηση της διεθνούς πολιτιστικής κληρονομιάς. Το ICOM ιδρύθηκε το 1946 και το έργο του επικεντρώνεται στην Επιτροπή Μουσείων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς, διασφαλίζοντας ότι τα μουσεία και τα πολιτιστικά ιδρύματα είναι σε θέση να προστατεύουν, να ερμηνεύουν αποτελεσματικά και να μεταλαμπαδεύουν την πολιτιστική κληρονομιά στις μελλοντικές γενιές.

Από τις βασικές πρωτοβουλίες του οργανισμού αποτελούν η ανάπτυξη κατευθυντήριων γραμμών, προτύπων και τεχνικών για τη διαχείριση και τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, καθώς και η ανάπτυξη πρωτοβουλιών και προγραμμάτων για την προώθηση του διαπολιτισμικού διαλόγου, της κοινωνικής συνοχής και την υποστήριξη της βιώσιμης ανάπτυξης. (icom.museum, 2023)

2.2.2. Ευρωπαϊκό επίπεδο

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (European Commission)

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αποτελώντας όργανο εκτελεστικής εξουσίας, είναι αρμόδια για την εφαρμογή πολιτικών, την πρόταση και επιβολή νομοθεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Συνεπώς, διαθέτει τα κατάλληλα εργαλεία για να ορίσει σημαντικές κατευθύνσεις και να χαράξει πολιτικές στον τομέα της προστασίας, διατήρησης και ανάδειξης της πλούσιας και ποικιλόμορφης κληρονομιάς της Ευρώπης, τόσο της φυσικής όσο και της πολιτιστικής. Προς την κατεύθυνση αυτή, η Επιτροπή συνεργάζεται στενά με άλλα θεσμικά όργανα της ΕΕ, εθνικές κυβερνήσεις, μη κυβερνητικές οργανώσεις, ενώ ταυτόχρονα διαθέτει τα κατάλληλα χρηματοδοτικά εργαλεία για να ενισχύει ανάλογες πρωτοβουλίες και δράσεις.

Μία από τις σημαντικότερες πρωτοβουλίες της Επιτροπής στον τομέα της φυσικής κληρονομιάς είναι η δημιουργία, με τη βοήθεια και άλλων φορέων, του δικτύου NATURA 2000, που αποσκοπεί στην προστασία των περιοχών που θεωρούνται βασικές για επιλεγμένα είδη χλωρίδας και πανίδας ή τύπους οικοτόπων.

Συνεπώς η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στηρίζει με τα κατάλληλα χρηματοδοτικά εργαλεία και την άρτια τεχνογνωσία το δίκτυο αυτό, συνεισφέροντας σημαντικά στην διατήρηση της φυσικής κληρονομιάς. Πρόσθετη αξιοσημείωτη πρωτοβουλία προς την κατεύθυνση αυτή, αποτελεί η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία. Αυτό το φιλόδοξο σχέδιο στοχεύει να καταστήσει την Ευρωπαϊκή Ένωση κλιματικά ουδέτερη έως το 2050, με έμφαση στη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, στην αύξηση των ΑΠΕ και στην προστασία της βιοποικιλότητας. Η Πράσινη Συμφωνία περιλαμβάνει επίσης μια ολοκληρωμένη στρατηγική για μια Ευρώπη μηδενικής ρύπανσης, η οποία στοχεύει στην προστασία της ποιότητας του αέρα, του νερού και του εδάφους, καθώς και της ανθρώπινης υγείας.

Στον τομέα της πολιτιστικής κληρονομιάς, η Επιτροπή διαθέτει πολλές βασικές πολιτικές και πρωτοβουλίες για την επίτευξη της αποστολής της. Μια από αυτές είναι το «Σήμα Ευρωπαϊκής Πολιτιστικής Κληρονομιάς», θεσμός που έχει ξεκινήσει από το 2013 και

αναγνωρίζει χώρους, οι οποίοι χρονολογούνται από τη γέννηση του πολιτισμού στην Ευρώπη μέχρι τις μέρες μας, προβάλλουν και συμβολίζουν τα ευρωπαϊκά ιδεώδη, την ευρωπαϊκή ιστορία και ευαισθητοποιούν την κοινή γνώμη σε ζητήματα πολιτιστικής κληρονομιάς. Πρόσθετες πρωτοβουλίες όπως το «Ευρωπαϊκό Έτος Πολιτιστικής Κληρονομιάς» και η «Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης», αναδεικνύουν τον πλούτο της πολιτισμικής πολυμορφίας της Ευρώπης και τις κοινές πτυχές των ευρωπαϊκών πολιτισμών, ενώ ταυτόχρονα προσελκύουν το ενδιαφέρον των πολιτών σε τοπικό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Ελευσίνα, η οποία έχει κηρυχθεί «Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης» για το έτος 2023 και αναμένεται να φιλοξενήσει πληθώρα

πολιτιστικών εκδηλώσεων, αποκομίζοντας σημαντικά οφέλη σε αναπτυξιακό και οικονομικό επίπεδο, ενώ θα προκύψει διεθνής προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς τόσο της συγκεκριμένης περιοχής όσο και ολόκληρης της χώρας, τονώνοντας το κοινό ευρωπαϊκό αίσθημα.

Συνοπτικά, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο στην προώθηση της προστασίας, διατήρησης και ενίσχυσης της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς της Ευρώπης. Μέσω των οδηγιών, πολιτικών και των πρωτοβουλιών της, η Επιτροπή εργάζεται επίσης για την προώθηση του βιώσιμου τουρισμού, ο οποίος εξισορροπεί τα οικονομικά οφέλη του τουρισμού με την ανάγκη προστασίας της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς. (commission.europa.eu, 2023)

Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος (ΕΕΑ)

Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος – European Environment Agency (ΕΕΑ) είναι ένας οργανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης που ιδρύθηκε το 1994, με έδρα την Κοπεγχάγη, και κύρια αποστολή του είναι να παρέχει έγκυρες, ανεξάρτητες πληροφορίες και στατιστικά δεδομένα στους υπεύθυνους χάραξης

**European
Environment
Agency**

πολιτικής και στο ευρύ κοινό αναφορικά με το περιβάλλον, με στόχο την προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης και την προστασία της φυσικής κληρονομιάς της Ευρώπης. Ο οργανισμός παρακολουθεί και διατηρεί βάση δεδομένων για ένα ευρύ φάσμα περιβαλλοντικών θεμάτων, συμπεριλαμβανομένης της βιοποικιλότητας, της κλιματικής αλλαγής, των υδάτινων πόρων, της ποιότητας του αέρα και της κατάστασης των οικοσυστημάτων της Ευρώπης. Συνεργάζεται στενά με τους προαναφερθέντες διεθνείς φορείς και οργανισμούς, για την προώθηση αποτελεσματικών περιβαλλοντικών πολιτικών και πρακτικών σε όλη την Ευρώπη. (eea.europa.eu, 2023)

Europa Nostra

Η Europa Nostra αποτελεί ένα πανευρωπαϊκό δίκτυο οργανισμών, με περισσότερα από 250 μέλη συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας, αφιερωμένο στην προώθηση και προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς στην Ευρώπη. Ιδρύθηκε το 1963 και αποστολή της είναι να προστατεύει και να γιορτάζει την πλούσια πολιτιστική κληρονομιά της Ευρώπης. Συνεργάζεται στενά με την Ε.Ε. και «τρέχει» το πρόγραμμα «European Heritage Alliance», μια συμμαχία που στόχο έχει να επηρεάσει τις ευρωπαϊκές πολιτικές και να ευαισθητοποιήσει σχετικά με τη σημασία της κληρονομιάς για τις ευρωπαϊκές κοινωνίες. Επιπλέον, μέσω των βραβείων «Europa Nostra», που έχει θεσπίσει, αναγνωρίζονται εξαιρετικά επιτεύγματα στον τομέα της έρευνας και εκπαίδευσης της πολιτιστικής κληρονομιάς και αναδεικνύονται βέλτιστες πρακτικές και καινοτόμες προσεγγίσεις στην προστασία και διατήρηση της. Το εντατικό της έργο και το ευρύ φάσμα συνεργασιών και εκδηλώσεων που τη διακατέχει, ωθεί αρκετές εθνικές κυβερνήσεις και ευρωπαϊκούς θεσμούς σε προτεραιοποίηση των ζητημάτων διατήρησης της πολιτιστικής κληρονομιάς και σε υποστήριξη σχετικών έργων. (eurapanostra.org, 2023)

2.2.3. Εθνικό επίπεδο

Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού

Το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού και στόχος του, μέσω νομοθετικών και θεσμικών παρεμβάσεων, αποτελεί η ενίσχυση και προστασία της καλλιτεχνικής και πνευματικής δημιουργίας, καθώς και η προστασία - ανάδειξη της εθνικής πολιτιστικής κληρονομιάς. Οι σημαντικότεροι τομείς του έργου του υπουργείου συνοψίζονται ως εξής:

- Εργάζεται συνεχώς για την επισκευή και συντήρηση των αρχαίων μνημείων και των αρχαιολογικών χώρων της χώρας
- Μεριμνά για την προστασία των αρχαιοτήτων της Ελλάδας και την επίβλεψη του έργου της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας
- Αναδεικνύει την άυλη πολιτιστική κληρονομιά της χώρας, όπως η παραδοσιακή και λαϊκή μουσική, οι παραδοσιακοί χοροί, τα τοπικά ήθη και έθιμα καθώς και οι τοπικοί διάλεκτοι.
- Προωθεί την ανάδειξη και συντήρηση των παραδοσιακών οικισμών και των διατηρητέων κατοικιών.
- Αναδεικνύει τον πολιτιστικό τουρισμό και επικοινωνεί την προβολή του σε διεθνές επίπεδο.
- Στηρίζει την παραγωγή και προβολή του ελληνικού κινηματογράφου και της σύγχρονης τέχνης.
- Χορηγεί άδειες ίδρυσης και λειτουργίας δραματικών και μελοδραματικών σχολών, σχολών κινηματογράφου και τηλεόρασης, σχολών εικαστικών τεχνών, ωδείων, μουσικών σχολών και σχολών χορού.
- Αναπτύσσει αθλητικές υποδομές (γήπεδα, κλειστά γυμναστήρια, αθλητικά κέντρα, πισίνες, κλπ).
- Στηρίζει αθλητικές ομοσπονδίες και σωματεία και τα ενισχύει οικονομικά για την προετοιμασία και συμμετοχή τους σε εγχώριους και διεθνείς αθλητικούς αγώνες.
- Συμμετέχει σε προγράμματα που προάγουν την ενσωμάτωση των ατόμων με αναπηρία στον αθλητισμό και προωθούν την ισότητα των φύλων σε αυτόν.
- Οργανώνει πανελλαδικά εκπαιδευτικά προγράμματα πολιτιστικού και αθλητικού περιεχομένου
(culture.gov.gr, 2023)

Επιπρόσθετα, το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού έχει αναπτύξει και λειτουργεί τον πληροφοριακό κόμβο «ΟΔΥΣΣΕΑΣ», που αποτελεί μια διαδικτυακή πλατφόρμα κεντρικής συστηματικής και αξιόπιστης επικοινωνίας του Ελληνικού Πολιτισμού τόσο στο εγχώριο κοινό όσο και σε παγκόσμιο περιβάλλον. Διαθέτει χαρακτήρα επικοινωνιακό, εκπαιδευτικό, ψυχαγωγικό, τουριστικό και ευρύτερα κοινωνικό και πολιτιστικό,

προσφέροντας χρήσιμες πληροφορίες για τα μουσεία, μνημεία, τους αρχαιολογικούς χώρους της χώρας καθώς και λοιπές πληροφορίες πολιτιστικού περιεχομένου.(odysseus.culture.gr, 2023)

Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας

Το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας έχει ως αποστολή τη διατήρηση και βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος, το χωροταξικό και πολεοδομικό σχεδιασμό της χώρας και την προώθηση της ανάπτυξης στους τομείς της ενέργειας και των ορυκτών πρώτων υλών, σύμφωνα με τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης. Προς την κατεύθυνση αυτή, το έργο του υπουργείου συνοψίζεται ως εξής:

- Διαχειρίζεται τους φυσικούς πόρους της χώρας.
 - Διαχειρίζεται την προστασία της βιοποικιλότητας και την ανάπτυξη της.
 - Αναλαμβάνει τη διαχείριση των εθνικών πάρκων και των προστατευόμενων περιοχών και προωθεί προγράμματα για τη διατήρηση των απειλούμενων ειδών.
 - Προωθεί τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (ηλιακή, αιολική, υδροηλεκτρική, βιομάζα).
 - Προστατεύει τις ακτές και τα θαλάσσια οικοσυστήματα από την ρύπανση και την υπεραλίευση, και να διατηρήσει την οικολογική ισορροπία της θάλασσας.
 - Οργανώνει πρωτοβουλίες για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και τη διαχείριση των συνεπειών της κλιματικής αλλαγής στο περιβάλλον.
 - Μεριμνά για τη διαχείριση των αποβλήτων και τη μείωση της ρύπανσης του εδάφους και του υδάτινου περιβάλλοντος.
 - Μεριμνά για την πρόληψη και αντιμετώπιση των φυσικών καταστροφών
 - Επιβλέπει χρηματοδοτούμενα Ευρωπαϊκά προγράμματα που στοχεύουν στη διατήρηση της φύσης, την προστασία του περιβάλλοντος και την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν το πρόγραμμα «LIFE» και τα προγράμματα «INTERREG» (WATenERgyCYCLE, Plastic Busters MPAs, AQUARES, FLOODGUARD).
 - Αναπτύσσει και χρηματοδοτεί ένα μεγάλο κατάλογο εθνικών προγραμμάτων.
- (ypen.gov.gr, 2023)

Εποπτευόμενοι φορείς του Υπουργείου, μεταξύ άλλων, είναι ο Οργανισμός Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής (ΟΦΥΠΕΚΑ), ο Ελληνικός Οργανισμός Ανακύκλωσης (ΕΟΑΝ), το Πράσινο Ταμείο και το Κέντρο Ανανεώσιμων Πηγών και Εξοικονόμησης Ενέργειας (ΚΑΠΕ).

Οργανισμός Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής (ΟΦΥΠΕΚΑ)

Ο ΟΦΥΠΕΚΑ εποπτεύεται από το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, έχει διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια και λειτουργεί προς όφελος του δημοσίου συμφέροντος κατά τους κανόνες της ιδιωτικής οικονομίας. Μέσω της κατάρτισης, της επιμόρφωσης, της έρευνας και των χρηματοδοτικών εργαλείων, σκοπός του φορέα αποτελεί η συνεισφορά στη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών, η προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης καθώς και η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. (necca.gov.gr, 2023)

Ελληνικός Οργανισμός Ανακύκλωσης (ΕΟΑΝ)

Ο Ελληνικός Οργανισμός Ανακύκλωσης είναι νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου με πλήρη διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια, δεν έχει κερδοσκοπικό χαρακτήρα και υπάγεται στην εποπτεία και τον έλεγχο του ΥΠΕΝ. Βασικός σκοπός του αποτελεί ο σχεδιασμός και η εφαρμογή της πολιτικής για την εναλλακτική διαχείριση αποβλήτων συσκευασιών και άλλων προϊόντων, για τα οποία εφαρμόζονται προγράμματα εναλλακτικής διαχείρισης. Λειτουργεί, οργανώνει, χρηματοδοτεί και προβαίνει στις απαραίτητες θεσμικές διαδικασίες για την προώθηση και επίτευξη μιας πιο αποτελεσματικής και αποδοτικής ανακύκλωσης, με όραμα την ουσιαστική εγκαθίδρυση ενός μοντέλου μακροπρόθεσμης βιώσιμης ανάπτυξης. (eoan.gr, 2023)

Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης (ΕΕΠΦ)

Η Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης (ΕΕΠΦ) είναι εθνική περιβαλλοντική ΜΚΟ, η οποία παρουσιάζει έργο από το 1951 και κύρια αποστολή της είναι η προστασία της ελληνικής φύσης και η ευαισθητοποίηση γύρω από τη φυσική κληρονομιά της χώρας μας. Έχει πρωτοστατήσει στη δημιουργία Εθνικών Δρυμών και στην προστασία απειλούμενων ειδών πανίδας και

Προστασία
της Φύσης

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ

χλωρίδας, καθώς και βιοτόπων. Εκπροσωπεί στην Ελλάδα το Ίδρυμα για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση - Foundation for Environment and Education (FEE) και αποτελεί τον εθνικό χειριστή διαφόρων διεθνών προγραμμάτων, όπως η «Γαλάζια Σημαία», το «GreenKey», «Οικολογικά Σχολεία», «Νέοι Δημοσιογράφοι για το Περιβάλλον» και το «Μαθαίνω για τα Δάση». Επιπρόσθετα, αποτελεί μέλος διεθνών περιβαλλοντικών οργανισμών όπως η Διεθνής Ένωση για τη Διατήρηση της Φύσης (IUCN) και συνεργάζεται, εντός των εθνικών συνόρων, με λοιπές περιβαλλοντικές οργανώσεις, εκπαιδευτικά ιδρύματα, φορείς του Δημοσίου και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, για την υλοποίηση προγραμμάτων προστασίας της φύσης.

Σήμερα, οι δράσεις της ΕΕΠΦ, βασιζόμενη σε ένα εκτεταμένο δίκτυο επιστημόνων, μελών - εθελοντών, καθώς και εκπαιδευτικών, επικεντρώνονται σε πέντε κύριους άξονες:

- περιβαλλοντικές παρεμβάσεις,
- έργα και προγράμματα προστασίας της φύσης,
- περιβαλλοντική εκπαίδευση με πέντε εγκεκριμένα πανελλήνια Δίκτυα,
- αειφορική διαχείριση στον τομέα του τουρισμού και
- ευαισθητοποίηση του κοινού.

(eepf.gr, 2023)

Ελληνική Εταιρεία Περιβάλλοντος και Πολιτισμού (ΕΛΛΕΤ)

Η Ελληνική Εταιρεία Περιβάλλοντος και Πολιτισμού αποτελεί μη κερδοσκοπικό και μη κυβερνητικό σωματείο, ιδρύθηκε το 1972 και αγωνίζεται ανελλιπώς για την προστασία του περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς της χώρας.

Η ΕΛΛΕΤ δραστηριοποιείται στην περιβαλλοντική εκπαίδευση, ενημερώνοντας και ευαισθητοποιώντας την κοινωνία των πολιτών ενώ προτεραιότητες της αποτελούν η ανάδειξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, η προστασία του αιγιαλού και των δασών και η χωροταξία του τουρισμού.

Σημαντικά επιτεύγματα του σωματείου προς την κατεύθυνση αυτή, αποτελούν η ίδρυση του θαλάσσιου πάρκου Αλοννήσου, η διάσωση της ιστορικής Πλάκας, η προστασία του Δελφικού τοπίου, του Νότιου Σαρωνικού, της Πύλου, των Πρεσπών, του κτήματος

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
Περιβάλλοντος και Πολιτισμού

Τατοΐου, του Μαραθώνα, του αρχαίου πύργου της Κέας καθώς και πολυάριθμων σημαντικών παραδοσιακών οικισμών και βυζαντινών εκκλησιών. (ellet.gr, 2023)

2.3. Εφαρμογές

Εφαρμογές προστασίας και διαχείρισης της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς υφίστανται τόσο σε διεθνές, ευρωπαϊκό, εθνικό, περιφερειακό αλλά και τοπικό επίπεδο.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, θεσπίζονται πολιτικές και κατευθυντήριες οδηγίες προς την κατεύθυνση αυτή και κυρίως αναπτύσσονται χρηματοδοτικά προγράμματα που στοχεύουν στην υλοποίηση των εν λόγω στρατηγικών. Μερικά από τα σημαντικότερα προγράμματα, όπως αναφέρθηκαν και προηγουμένως, αποτελούν το πρόγραμμα «LIFE» και τα προγράμματα «INTERREG».

Σε εθνικό επίπεδο μέσω των αποφάσεων και των ενεργειών των προαναφερθέντων αρμόδιων Υπουργείων, καθορίζονται τα νομικά πλαίσια, δίνονται οι κατευθύνσεις δράσης, συστήνονται πράξεις καθολικής και προαιρετικής εφαρμογής και επιβλέπονται τα τρέχοντα προγράμματα. Επιπρόσθετα, τα Υπουργεία είναι αρμόδια για την έγκαιρη κατάθεση μακροπρόθεσμων στόχων και σχεδίαση μελλοντικών ενεργειών, ταυτόχρονα με την εξασφάλιση ευρωπαϊκών ή εθνικών πόρων και την έγκαιρη απορρόφηση τους.

Στο τοπικό επίπεδο, συντάσσονται τα ανάλογα περιφερειακά σχέδια προκειμένου να αναπτυχθούν οι απαραίτητες δράσεις και να αποταμιευθούν τα επιθυμητά κονδύλια.

Βασικές στρατηγικές κατευθύνσεις για τη διαχείριση των φυσικών και πολιτιστικών πόρων, σύμφωνα με το Περιφερειακό Χωροταξικό Πλαίσιο (ΠΧΠ) Στερεάς Ελλάδας αποτελούν:

- η ανάπτυξη δραστηριοτήτων με αειφορικό τρόπο σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος και τη χρήση των φυσικών πόρων, ιδιαιτέρως της "γης",
- η αναβάθμιση του περιβάλλοντος και η βέλτιστη διαχείριση των πόρων,
- η εκτεταμένη προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς και των προστατευόμενων περιοχών βιοποικιλότητας,
- η ανάδειξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς (θεσμικά προστατευόμενων περιοχών ή αναγνωρισμένων ως τέτοιων) ως παράγοντες ανάπτυξης της Περιφέρειας και ενίσχυσης της θέσης της στον διεθνή, ευρωπαϊκό και εθνικό χώρο,
- η ελαχιστοποίηση του περιβαλλοντικού κόστους στις μεταφορές, ιδιαιτέρως στις προστατευόμενες περιοχές,
- η μείωση της ενεργειακής εξάρτησης με ανάπτυξη ήπιων μορφών ενέργειας με μείγμα ενεργειακό και μεγέθη που συνάδουν με του φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους,
- η εξοικονόμηση ενέργειας σ' όλους τους τομείς και τα μεγαλύτερα αστικά κέντρα,
- η ολοκληρωμένη χωρική διαχείριση των θαλάσσιων χώρων και των ακτών
- η ένταξη της προστασίας του τοπίου στις χωρικές πολιτικές.

3. ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

3.1. Καθορισμός περιοχής μελέτης

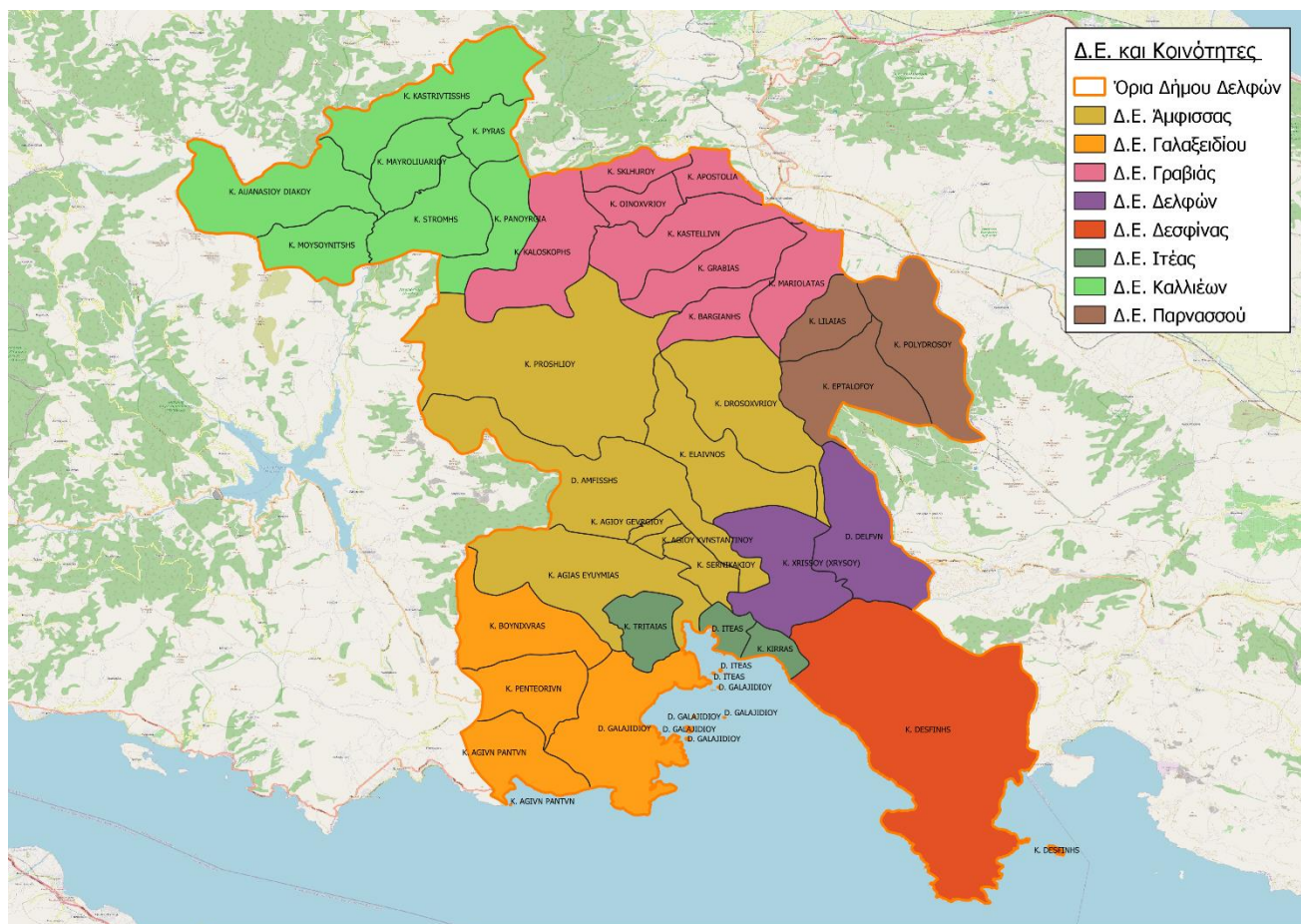
Η περιοχή μελέτης είναι ο Δήμος Δελφών, ο οποίος μαζί με τον Δήμο Δωρίδος ανήκουν στην Περιφερειακή Ενότητα Φωκίδας που ανήκει στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας. Η Π.Ε. Φωκίδας συνορεύει δυτικά με την Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας, βόρεια με την Π.Ε. Φθιώτιδας, ανατολικά με την Π.Ε. Βοιωτίας και στα νότια βρέχεται από τον Κορινθιακό κόλπο όπως διακρίνεται και στην παρακάτω εικόνα.

Εικόνα 3: Θέση Π.Ε. Φωκίδας στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, Πηγή: Ίδια επεξεργασία

Η έκταση του Δήμου Δελφών ανέρχεται στα 1.124km², γεγονός που τον κατατάσσει ως το δέκατο μεγαλύτερο σε έκταση δήμο της Ελλάδας. Ο Δήμος Δελφών σύμφωνα με την σύσταση του Ν.3852/2010 (Πρόγραμμα «Καλλικράτης»), αποτελείται από τις Δημοτικές Ενότητες Αμφίσσης, Γαλαξιδίου, Γραβιάς, Δελφών, Δεσφίνας, Ιτέας, Καλλιέων και Παρνασσού. Έδρα του Δήμου αλλά και πρωτεύουσα της Π.Ε. Φωκίδας είναι η Άμφισσα, ως

η μεγαλύτερη κωμόπολη ενώ ιστορική έδρα αποτελούν οι Δελφοί λόγω της παγκόσμιας και διαχρονικής πολιτισμικής ιστορίας.

Εικόνα 4: Κατανομή Κοινοτήτων στις Δ.Ε. Δήμου Δελφών, Πηγή: Ίδια επεξεργασία

Ο Δήμος συγκροτείται συνολικά από 36 κοινότητες, εκ των οποίων 4 δημοτικές και 32 τοπικές σύμφωνα με την παρακάτω κατανομή.

Δημοτική Ενότητα	Έκταση	Κοινότητα
Αμφίσσας	316,28 km ²	Δημοτική Κοινότητα Αμφίσσας
		Τοπική Κοινότητα Αγίας Ευθυμίας
		Τοπική Κοινότητα Αγίου Γεωργίου
		Τοπική Κοινότητα Αγίου Κωνσταντίνου
		Τοπική Κοινότητα Δροσοχωρίου
		Τοπική Κοινότητα Ελαιώνα
		Τοπική Κοινότητα Προσηλίου

		Τοπική Κοινότητα Σερνικακίου
Γαλαξειδίου	126,42 km ²	Τοπική Κοινότητα Αγίων Πάντων
		Τοπική Κοινότητα Βουνιχώρας
		Τοπική Κοινότητα Γαλαξειδίου
		Τοπική Κοινότητα Πεντεορίων
Γραβιάς	161,71 km ²	Τοπική Κοινότητα Αποστολιάς
		Τοπική Κοινότητα Βαργιάνης
		Τοπική Κοινότητα Γραβιάς
		Τοπική Κοινότητα Καλοσκοπής
		Τοπική Κοινότητα Καστελλίων
		Τοπική Κοινότητα Μαριολάτας
		Τοπική Κοινότητα Οινοχωρίου
		Τοπική Κοινότητα Σκλήθρου
Δελφών	73,41km ²	Δημοτική Κοινότητα Δελφών
		Τοπική Κοινότητα Χρυσού (Χρυσού)
Δεσφίνας	148,63 km ²	Δημοτική Κοινότητα Δεσφίνης
Ιτέας	26,83 km ²	Δημοτική Κοινότητα Ιτέας
		Τοπική Κοινότητα Κίρρας
		Τοπική Κοινότητα Τριταίας
Καλλιέων	183,53km ²	Τοπική Κοινότητα Αθανασίου Διάκου
		Τοπική Κοινότητα Καστριώτισσας
		Τοπική Κοινότητα Μαυρολιθαρίου
		Τοπική Κοινότητα Μουσουνίτσης
		Τοπική Κοινότητα Πανουργιά
		Τοπική Κοινότητα Πυράς
		Τοπική Κοινότητα Στρώμης
Παρνασσού	87,29km ²	Τοπική Κοινότητα Επταλόφου
		Τοπική Κοινότητα Λιλαίας
		Τοπική Κοινότητα Πολυδρόσου

Πίνακας 1: Κατανομή Κοινοτήτων Δήμου Δελφών, Πηγή: Καλλικράτης

3.2. Δημογραφικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά

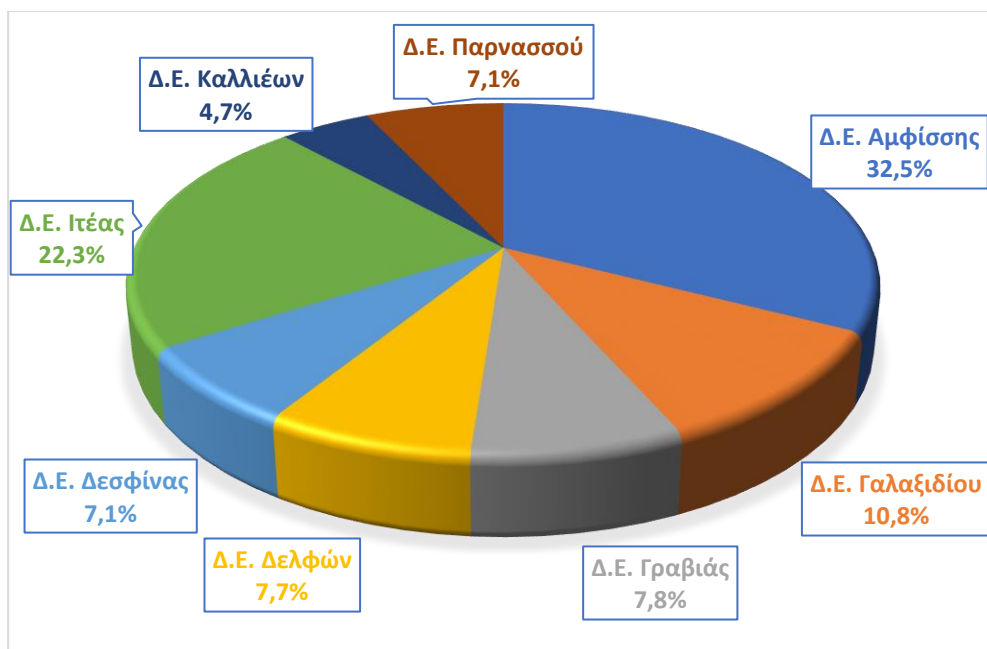
3.2.1. Επίπεδο και εξέλιξη πληθυσμού

Σύμφωνα με την πρόσφατη απογραφή του 2021, ο πληθυσμός του Δήμου Δελφών υπολογίστηκε στους 26.081 κατοίκους, ως δημοσιεύτηκε με το ΦΕΚ.6851/Β'/30-12-2022 και την ακόλουθη κατανομή:

Δημοτική Ενότητα	Πληθυσμός 2001	Μεταβ. (%)	Πληθυσμός 2011	Μεταβ. (%)	Πληθυσμός 2021
Αμφίσσης	8.864	-5,57	8.370	1,40	8.487
Γαλαξιδίου	2.600	14,96	2.989	-5,72	2.818
Γραβιάς	2.274	-8,84	2.073	-1,35	2.045
Δελφών	2.435	-27,43	1.767	13,64	2.008
Δεσφίνας	2.115	-6,00	1.988	-7,39	1.841
Ιτέας	5.943	-0,93	5.888	-1,34	5.809
Καλλιέων	848	97,29	1.673	-26,84	1.224
Παρνασσού	1.913	2,88	1.968	-6,05	1.849
Δήμος Δελφών	26.992	-1,02	26.716	-2,38	26.081

Πίνακας 2: Μεταβολή πληθυσμού Δήμου Δελφών ανά Δ.Ε., Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ – Ιδία επεξεργασία

Συνεπώς παρατηρείται μια σχετική σταθερότητα ως προς την πληθυσμιακή εξέλιξη, με μια κλιμακούμενη συνολική μείωση της τάξεως του 2% την τελευταία δεκαετία. Αναφορικά με την πληθυσμιακή κατανομή εντός του Δήμου, παρατηρείται ότι στις ορεινές ενότητες του Δήμου επικρατεί ένα σταθερό ποσοστό του 7%, στο παραλιακό Γαλαξίδι φτάνει στο 10% και οι δυο μεγαλύτερες ενότητες της Άμφισσας και της Ιτέας αποτελούν το 55% του πληθυσμού του Δήμου.

Γράφημα 1: Κατανομή πληθυσμού ανά δημοτική ενότητα, Πηγή: Ίδια επεξεργασία

3.2.2. Ηλικιακή διάρθρωση πληθυσμού

Αναφορικά με την πληθυσμιακή εξέλιξη, θα δούμε μια σύγκριση σε όλη την Π.Ε. Φωκίδας σε βάθος εικοσαετίας, συγκρίνοντας τις απογραφές του 2001, του 2011 καθώς και του 2021 για την οποία όμως υπάρχουν μόνο συνολικά δεδομένα προς το παρόν.

Ηλικιακή Ομάδα	Απογραφή 2001	Απογραφή 2011	Απογραφή 2021
0-14	5.196	4.821	
15-24	4.408	3.665	
25-39	7.447	7.496	
40-54	6.689	8.002	
55-64	4.565	5.249	
65+	9.561	11.110	
	37.866	40.343	39.800

Πίνακας 3: Ηλικιακή διάρθρωση πληθυσμού στην Π.Ε. Φωκίδας, Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Συνεπώς παρατηρείται μια μείωση του νεανικού κόσμου (0-24) της τάξεως του 11% ενώ στις μεγαλύτερες ηλικίες (άνω των 55) υπάρχει μια αύξηση του 16%. Για την τελευταία απογραφή ακόμη δεν υπάρχουν αναλυτικά δεδομένα, ωστόσο αναμένεται να ακολουθείται η ίδια λογική. Επιπρόσθετα, θα εστιάσουμε στους κάτωθι δείκτες νεανικότητας, γήρανσης και εξάρτησης της Π.Ε. Φωκίδας, προκειμένου να εξάγουμε κάποια συμπεράσματα.

Έτος	Δείκτης Νεανικότητας (%)	Δείκτης Γήρανσης (%)	Δείκτης Εξάρτησης (%)
2001	14	25	63
2011	12	27,5	65

Πίνακας 4: Ενδεικτικοί δείκτες ηλικιακής διάρθρωσης, Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ - Ιδία επεξεργασία

Συνεπώς, εξάγεται το συμπέρασμα ότι υπάρχει μια σταδιακή εντατικοποίηση της γήρανσης πληθυσμού με ανάλογη μείωση της νεανικότητας της περιοχής, ενώ ταυτόχρονα αυξάνεται σε υψηλά επίπεδα ο δείκτης εξάρτησης δημιουργώντας ένα σημαντικό κενό στον παραγωγικό πληθυσμό.

3.2.3. Επίπεδο εκπαίδευσης

Το μορφωτικό επίπεδο στην Π.Ε. Φωκίδας καθώς και στον Δήμο Δελφών τα τελευταία χρόνια κατατάσσεται ως εξής:

ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	ΔΗΜΟΣ ΔΕΛΦΩΝ			Π.Ε. ΦΩΚΙΔΑΣ		
	2001	2011	Μεταβ. (%)	2001	2011	Μεταβ. (%)
Ανώτατη Τριτοβάθμια Εκπαίδευση (Διδακτορικό, Μεταπτυχιακό, Πτυχίο ΑΕΙ - ΑΤΕΙ)	2.334	3.606	54,5	2.988	4.964	66,1
Μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση (ΙΕΚ, Κολέγια)	703	1.118	59,0	823	1.472	78,9
Ανώτερη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (Απόφοιτοι Λυκείου Γενικού, Επαγγελματικού, Εκκλησιαστικού,	4.850	5.892	21,5	6.754	9.072	34,3

ΤΕΛ)						
Κατώτερη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (Απόφοιτοι τριτάξιου Γυμνασίου)	4.094	3.657	-10,7	5.499	5.702	3,7
Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση (Απολυτήριο Δημοτικού)	10.407	7.281	-30,0	15.176	11.431	-24,7
Εγκατέλειψε Δημοτικό αλλά γνωρίζει γραφή και ανάγνωση	2.052	3.732	81,9	3.069	5.747	87,3
Δεν γνωρίζει γραφή και ανάγνωση	2.552	1.430	-44,0	3.577	1.955	-45,3

Πίνακας 5: Μορφωτικό επίπεδο Δήμου και Π.Ε. Φωκίδας, Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ - Ιδία επεξεργασία

Διαπιστώνεται συνεπώς στην δεκαετία 2001-2011 μια σημαντική μεταβολή της τάξεως πάνω από 50% στην ανώτατη τριτοβάθμια και μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση, ενώ μια αύξηση του 21,5% στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Συνεπώς το γενικότερο μορφωτικό επίπεδο έχει αυξηθεί σημαντικά, εφόσον στον αντίποδα των κατοίκων που ανήκουν στις κατώτερες βαθμίδες της εκπαίδευσης, υπάρχει αισθητή μείωση. Σε γενικές γραμμές, το εκπαιδευτικό επίπεδο του δήμου βρίσκεται σε άκρως ικανοποιητική βαθμίδα καθώς το 40% βρίσκεται στην ανώτερη και ανώτατη τριτοβάθμια εκπαίδευση.

3.2.4. Επίπεδο αστικοποίησης

Ο Δήμος Δελφών δεν διαθέτει μεγάλα, σε πληθυσμιακά πλαίσια, αστικά κέντρα πέραν των πόλεων της Άμφισσας και της Ιτέας, ωστόσο αυτά τα δύο μαζί αποτελούν το 42% του πληθυσμού του δήμου. Σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ, αυτά τα δυο δημοτικά διαμερίσματα είναι τα μοναδικά αστικά, ενώ τα υπόλοιπα 34 χαρακτηρίζονται ως αγροτικά. Το προαναφερθέν υψηλό ποσοστό του 42% φανερώνει αρκετά για την αναπτυξιακή διαδικασία του δήμου, καθώς τα δυο αυτά αστικά κέντρα βρίσκονται σε άμεση επαφή με τον κυριότερο αγροτικό χώρο της περιοχής (ελαιώνας), ο οποίος φαίνεται να αποτελεί την οικονομική και κοινωνική βάση του δήμου.

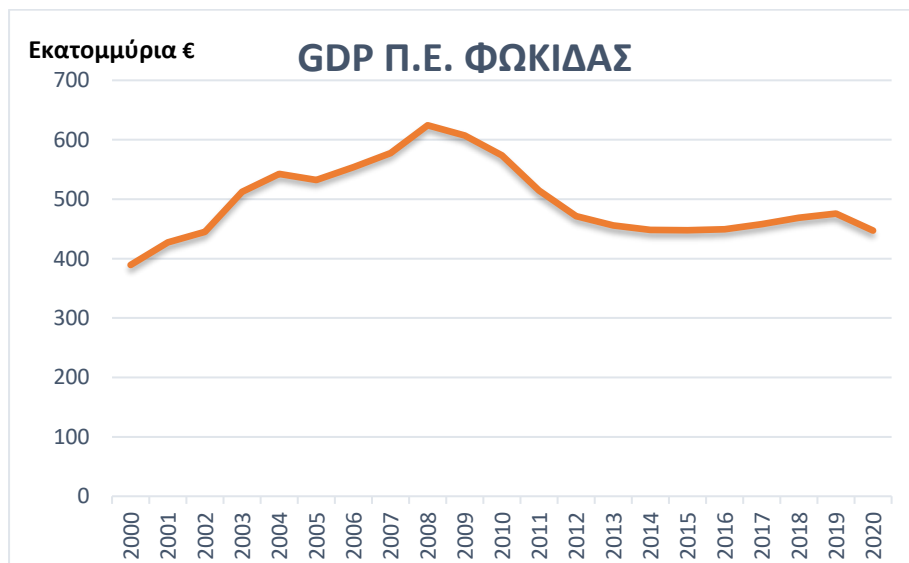
3.3. Οικονομικά στοιχεία

3.3.1. Στοιχεία ΑΕΠ και προστιθέμενη αξία

Στην ενότητα αυτή θα παρουσιαστούν κάποια οικονομικά μεγέθη ολόκληρης της Περιφερειακής ενότητας Φωκίδας, σύμφωνα με την διαθέσιμη χωρική ανάλυση που παρέχεται από την ΕΛΣΤΑΤ. Ωστόσο, επειδή η συνάφεια των δύο δήμων της Π.Ε. είναι αρκετά μεγάλη και ο Δήμος Δελφών καταλαμβάνει το 53,0% της έκτασης και συγκεντρώνει το 65,5% του πληθυσμού της Π.Ε., θα υπάρξει ανάλογη αναγωγή και ερμηνεία των δεδομένων.

3.3.1.1. Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν της Π.Ε. Φωκίδας από το 2000 μέχρι το 2009 και την έναρξη της οικονομικής κρίσης, παρουσίασε μια αυξητική τάση με αποκορύφωμα το έτος 2008 και την τιμή των 624 εκατ. €. Έκτοτε και μέχρι σήμερα διακρίνεται μια σταθερή πτώση σε διάστημα τιμών 450- 470 εκατ.€, γεγονός που συνάδει και με τη συρρίκνωση του Περιφερειακού και Εθνικού ΑΕΠ ως απόρροια της οικονομικής κρίσης. Ωστόσο, ανάγοντας τα ποσοστά στην Περιφέρεια και την Χώρα, συμπεραίνουμε ότι αναλογεί ένα ποσοστό της τάξεως του 0,25% επί του εθνικού ΑΕΠ και της τάξεως του 5,5% επί του ΑΕΠ της Περιφέρειας, το οποίο είναι πολύ χαμηλό και το δεύτερο μικρότερο μετά την Π.Ε. Ευρυτανίας και με μεγάλη απόκλιση από τις άλλες τρεις Π.Ε. Η διαχρονική εξέλιξη του ΑΕΠ της Π.Ε. Φωκίδας παρουσιάζεται στο σχήμα 2-17 που ακολουθεί.

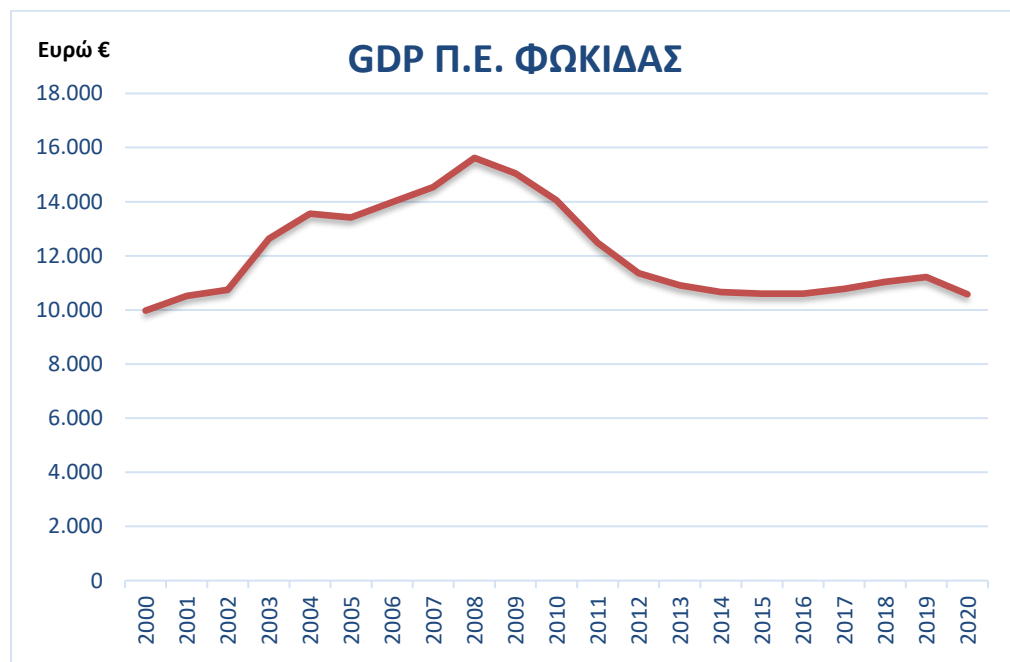

Γράφημα 2: Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν Π.Ε. Φωκίδας, Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ – Ιδία επεξεργασία

Τη μεγαλύτερη συμμετοχή στο ΑΕΠ της Π.Ε. από πλευράς Δήμου έχουν οι Δ.Ε., Ιτέας, Γαλαξειδίου ως παραλιακές περιοχές καθώς και οι Δ.Ε.Άμφισσας, Δελφών ως κεντρικές πηγές υπηρεσιών και τουρισμού αντίστοιχα.

3.3.1.2. Κατά Κεφαλή Α.Ε.Π.

Το κατά κεφαλή ΑΕΠ στην Π.Ε. Φωκίδας διαμορφώνεται ομοίως και παραμένει σε σημαντικά χαμηλά επίπεδα την τελευταία δεκαετία γύρω στη τιμή των 11.000 €. Παρότι η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας παρουσιάζει υψηλό κατά κεφαλή ΑΕΠ, με τη μεγαλύτερη συνεισφορά από την Π.Ε. Βοιωτίας, ο νομός Φωκίδας παρουσιάζει σταθερά τα δεύτερα χαμηλότερα ποσοστά από τους λοιπούς νομούς της Περιφέρειας και βρίσκεται σε αντιστοιχία στο 67,19% του κατά κεφαλή ΑΕΠ της χώρας. Ο κατά κεφαλή Α.Ε.Π. στην πάροδο της τελευταίας εικοσαετίας κυμαίνεται σύμφωνα με το παρακάτω διάγραμμα.

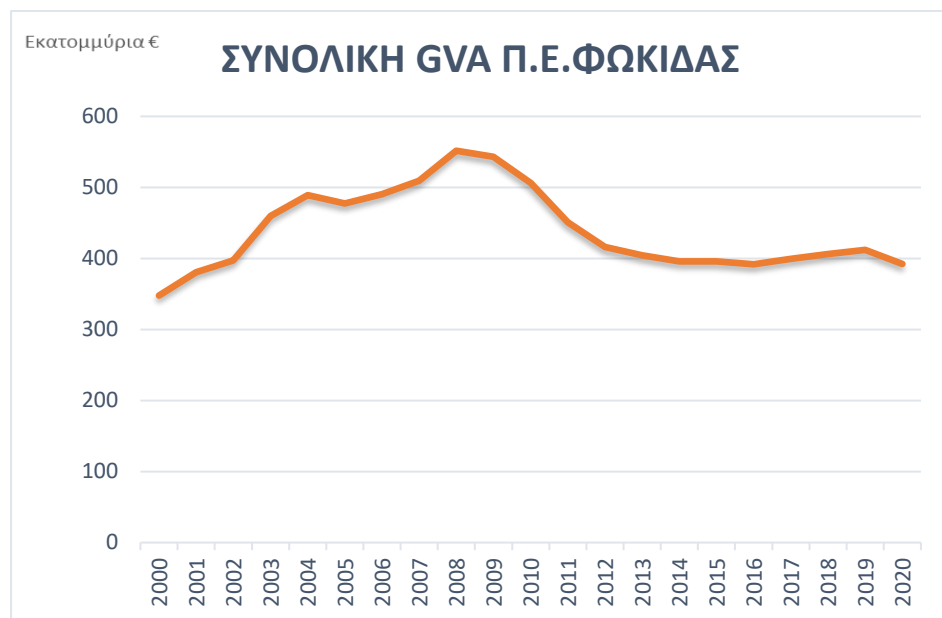

Γράφημα 3: Κατά κεφαλή ΑΕΠ Π.Ε. Φωκίδας, Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ – Ιδία επεξεργασία

3.3.1.3. Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία

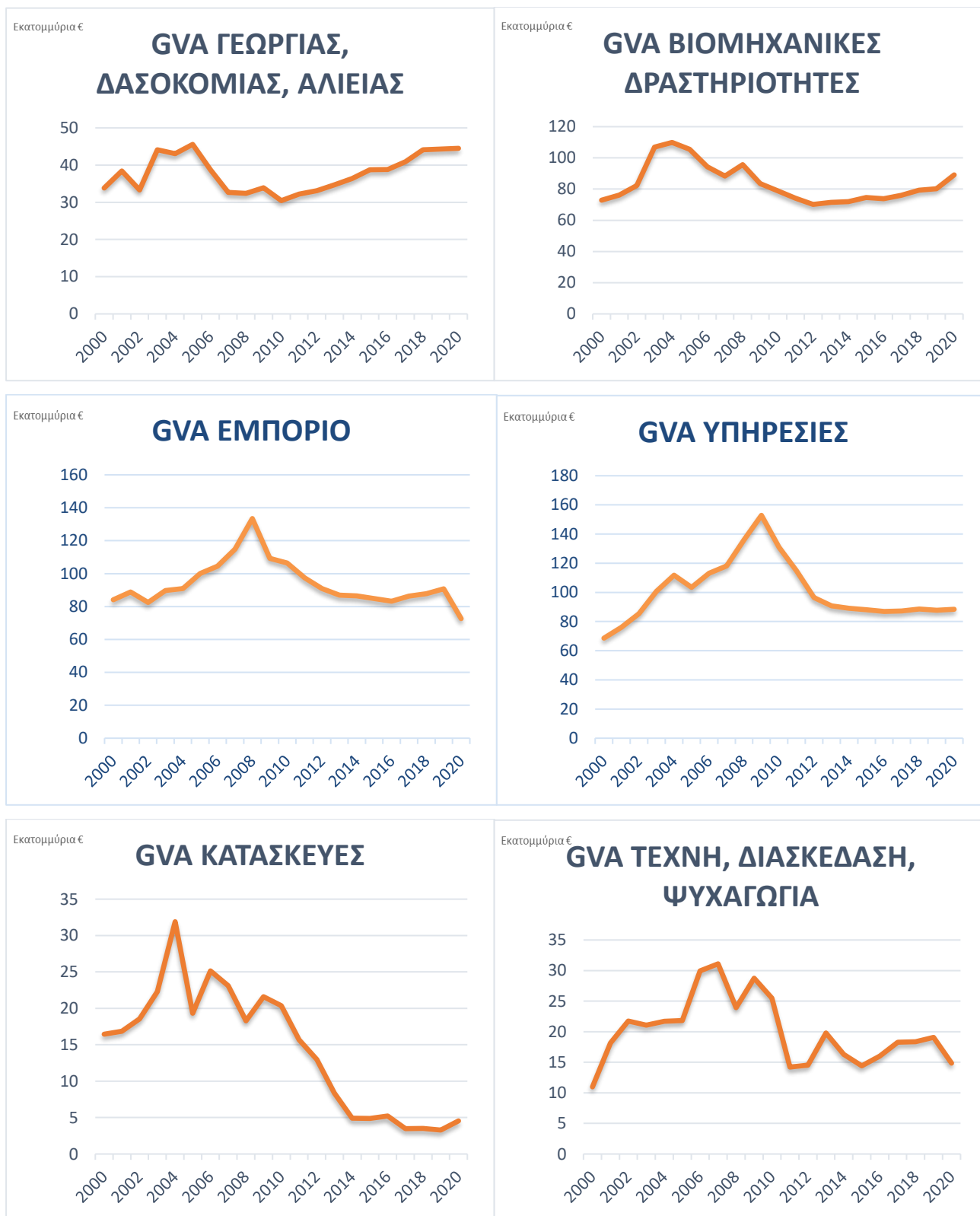
Από τα στοιχεία της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας Παραγωγής, διακρίνουμε μια προφανής πτώση και σταθερότητα σε χαμηλές τιμές την τελευταία δεκαετία. Συνεισφέρει

μόνο κατά 5,5% στην ακαθάριστη προστιθέμενη αξία της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας και στο 0,25% της χώρας, ποσοστά πάρα πολύ χαμηλά. Επιπρόσθετα, διακρίνεται στην τελευταία δεκαετία ότι, ο πρωτογενής και δευτερογενής τομέας της περιοχής συμμετέχουν με ποσοστά της τάξεως του 15% και 10% αντίστοιχα στη συνολική ΑΠΑ, ενώ ο τριτογενής τομέας αγγίζει τα υψηλά ποσοστά του 75%.

Γράφημα 4: Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία Π.Ε. Φωκίδας, Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ – Ιδία επεξεργασία

Προχωρώντας σε ανάλυση ανά κλάδο, παρατηρείται ότι οι κλάδοι με τη μεγαλύτερη συμμετοχή στην ΑΠΑ της Π.Ε. Φωκίδας είναι το εμπόριο, ο κλάδος των υπηρεσιών και οι βιομηχανικές δραστηριότητες, γεγονός που επιβεβαιώνει την επικράτηση του τριτογενή τομέα στην περιοχή. Επιπρόσθετα, όπως αποτυπώνεται και στα παρακάτω διαγράμματα οι τομείς της γεωργίας – δασοκομίας – αλιείας και των βιομηχανικών δραστηριοτήτων διακρίνονται από μια σταθερότητα, οι τομείς του εμπορίου και των υπηρεσιών παρουσιάζουν μια εμφανή επίδραση από την οικονομική κρίση της τελευταίας δεκαετίας, ο τομέας των κατασκευών συμβαδίζει με τα εθνικά επίπεδα που βίωσε μια σημαντικά πτωτική, ενώ τέλος ο κλάδος της τέχνης και της ψυχαγωγίας χαρακτηρίζεται από εμφανείς αυξομειώσεις με μειωτική τάση, λόγω της αδρανοποίησης της Π.Ε. Φωκίδας.

Γράφημα 5: Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία ανά κλάδους Π.Ε. Φωκίδας, Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ – Ίδια επεξεργασία

3.3.2. Οικονομικά ενεργός πληθυσμός και ανεργία

	Μεταβολή 2001 - 2011		
	Οικονομικά Ενεργοί (%)	Οικονομικά μη ενεργοί (%)	Ανεργία (%)
ΔΗΜΟΣ ΔΕΛΦΩΝ	15,62	-3,84	31,7
Δ.Ε. ΑΜΦΙΣΣΗΣ	11,89	-8,78	20,9
Δ.Ε. ΓΑΛΑΞΕΙΔΙΟΥ	24,00	12,63	31,8
Δ.Ε. ΓΡΑΒΙΑΣ	-0,90	-6,45	28,1
Δ.Ε. ΔΕΛΦΩΝ	-7,30	-48,82	38,3
Δ.Ε. ΔΕΣΦΙΝΑΣ	10,57	-10,48	31,4
Δ.Ε. ΙΤΕΑΣ	15,57	-4,95	38,6
Δ.Ε. ΚΑΛΛΙΕΩΝ	63,12	-44,68	26,8
Δ.Ε. ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ	22,09	-1,64	45,9

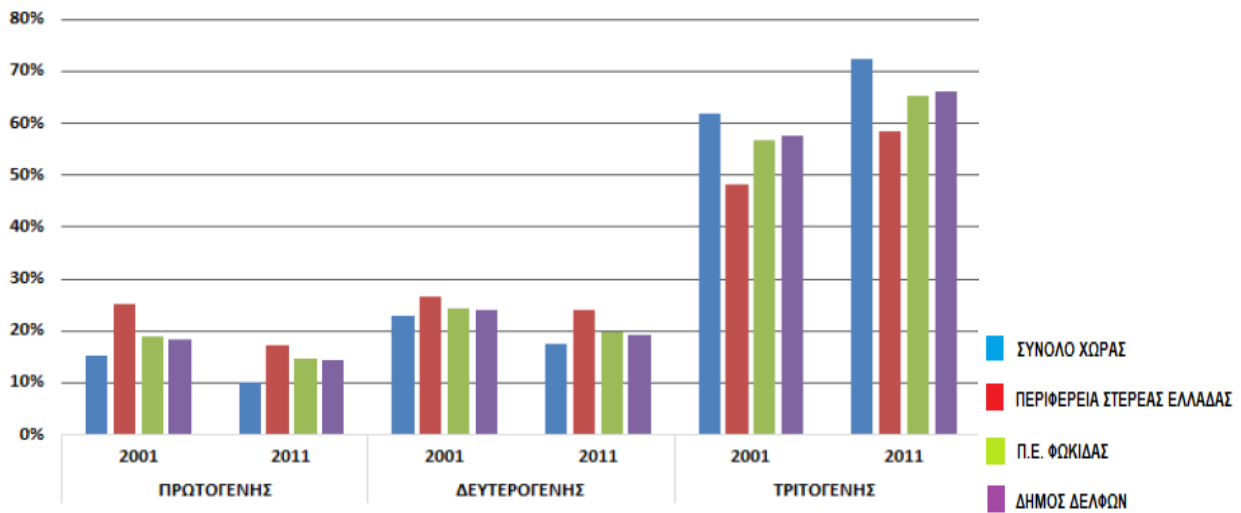
Πίνακας 6: Μεταβολή ανεργίας και οικονομικά ενεργού πληθυσμού ανά Δ.Ε. για το 2001-2011,
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ – Ιδία επεξεργασία

Παρατηρείται μια σημαντική αύξηση του οικονομικά ενεργού πληθυσμού της τάξεως του 15% και πρακτικά μόνο στην Δ.Ε. Δελφών εντοπίζεται μείωση. Επιπρόσθετα, στον οικονομικά μη ενεργό πληθυσμό παρατηρείται μια μείωση του 3,84%, προσδίδοντας μια ενθαρρυντική εικόνα για την ανάπτυξη του δήμου.

Στον αντίποδα, η ανεργία μας δίνει μια μπερδεμένη εικόνα διότι παρατηρούμε μια συνολική αύξηση στον Δήμο της τάξεως του 30%, προσδίδοντας μια αποθαρρυντική εικόνα για την ανάπτυξη του δήμου, διότι ενώ ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός έχει αυξηθεί η ανεργία βρίσκεται σε διπλάσια κλίμακα αύξησης φανερώνοντας την έλλειψη εργασιακής απορροφητικότητας. Επιπρόσθετα, φανερώνει και ενδεχόμενα φαινόμενα μη δηλωθείσας νόμιμης εργασίας, καθώς τα συγκεκριμένα ποσοστά στην πράξη μπορεί να είναι εμφανώς μικρότερα από τα δηλωθέντα στις δυο απογραφές.

3.3.3. Απασχόληση

Στην Π.Ε. Φωκίδας αλλά και στο Δήμο Δελφών συγκεκριμένα, η πλειοψηφία των απασχολούμενων εργάζεται στον τριτογενή τομέα, με τον δευτερογενή να ακολουθεί και τον πρωτογενή να βρίσκεται σε χαμηλά ποσοστά. Ακολουθούν διαγραμματικά τα ποσοστά των τομέων παραγωγής στο δήμο ενδιαφέροντος, στην Π.Ε. Φωκίδας, στην Περιφέρεια και στο σύνολο της χώρας, σύμφωνα με δεδομένα που αντλήθηκαν από τις απογραφές του 2001 και 2011 αντιστοίχως. Στη δεκαετία αυτή παρατηρείται μια σημαντική υποχώρηση των δραστηριοτήτων πρωτογενή και δευτερογενή τομέα και την αντίστοιχη ενίσχυση του τριτογενή τομέα, σε όρους απασχόλησης.

Γράφημα 6: Τομεακή διάρθρωση της απασχόλησης στα έτη 2001 - 2011, Πηγή: ΑΝ.ΦΩ.Α.Ε.

Η πλειοψηφία των ενοτήτων του δήμου σημειώνουν απώλεια απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα, ειδικά στην Δ.Ε. Δελφών με ποσοστό 234,6%, αλλά στον αντίποδα οι Δ.Ε. Δεσφίνας, Ιτέας και Καλλιέων παρουσιάζουν αύξηση, γεγονός που οφείλεται κατά κύριο λόγο στην εγκατάσταση οικονομικών μεταναστών. Στον δευτερογενή τομέα όλες οι Δ.Ε. παρουσιάζουν μείωση με εξαίρεση την Δ.Ε. Καλλιέων που εμφανίζει σημαντική αύξηση της τάξεως 62,7%. Ιδιαίτερη μνεία πρέπει να γίνει στην εξορυκτική δραστηριότητα της περιοχής, η οποία είναι ζωτικής σημασίας για συγκεκριμένες Δ.Ε. του δήμου και η οποία παρουσιάζει αύξηση στην απασχόληση κατά 24,5%. Στον τριτογενή τομέα όπως παρουσιάστηκε και στα διαγράμματα, παρατηρείται μια καθολική αύξηση με εξαίρεση την

Δ.Ε. Δελφών, που εμφανίζει απώλειες και στους τρεις τομείς και φανερώνει τη σημαντική συρρίκνωση του τουριστικού κλάδου τα τελευταία χρόνια.(ΑΝ.ΦΩ.Α.Ε, 2016)

3.3.4. Πρωτογενής τομέας

Η ανάλυση του πρωτογενή τομέα θα γίνει ανά Δ.Ε. και τα στοιχεία έχουν αντληθεί από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα του Δήμου Δελφών για τα έτη 2019 - 2023.

Άμφισσα

Βασική ενασχόληση των κατοίκων της Δ.Ε. Άμφισσας, δεδομένου ότι στην περιοχή εκτείνεται ο μεγάλος ελαιώνας της Άμφισσας, είναι η ελαιοκαλλιέργεια. Ωστόσο η μεγάλη έκταση των βοσκοτόπων στην περιοχή (55% του συνολικής έκτασης του Δήμου) φανερώνει και την ενασχόληση με την κτηνοτροφία σε αιγοπρόβατα, αίγες, προβατίνες, τράγους, βοοειδή. Επίσης, υπάρχει μικρή ενασχόληση με την μελισσοκομία.

Γαλαξίδι

Η περιοχή του Γαλαξειδίου όντας παραθαλάσσια, παρουσιάζει μεγάλη ενασχόληση των κατοίκων με την αλιεία. Κυρίως αφορά αλιεία με μικρά αλιευτικά και βάρκες, η λεία των οποίων εξυπηρετεί τις τοπικές ανάγκες με διάθεση στην τοπική αγορά και στα μαγαζιά εστίασης. Ωστόσο στην περιοχή δραστηριοποιούνται και επιχειρήσεις ιχθυοκαλλιέργειας βιολογικών ψαριών με εξαγωγές και στο εξωτερικό. Επιπρόσθετα, στην περιοχή υπάρχει αξιόλογη ενασχόληση με την γεωργία και την κτηνοτροφία.

Γραβιά

Στην περιοχή δεν υπάρχει ιδιαίτερη ενασχόληση με τον πρωτογενή τομέα. Αξίζει να αναφερθεί ότι στην περιοχή έχει συντελεστεί εκούσιος αναδασμός έκτασης 3.618 στρεμμάτων.

Δελφοί

Στη συγκεκριμένη περιοχή πρωτοστατεί πάλι η γεωργία με τις ελαιοκαλλιέργειες, εφόσον ανήκει στον ελαιώνα της Άμφισσας αλλά και η κτηνοτροφία (αιγοπρόβατα, αίγες,

προβατίνες, τράγοι, βοοειδή) καθώς η Δ.Ε. παρουσιάζει κατά το ήμισυ πεδινό και ορεινό χαρακτήρα.

Δεσφίνα

Λόγω του ορεινού χαρακτήρα της περιοχής, η κυριότερη απασχόληση είναι η κτηνοτροφία (αιγοπρόβατα, αίγες, προβατίνες, τράγοι, βοοειδή). Ωστόσο στην περιοχή υπάρχει σημαντική δραστηριοποίηση με τις ιχθυοκαλλιέργειες στην θαλάσσια περιοχή. Η καλλιέργεια της ελιάς υφίσταται και στην συγκεκριμένη περιοχή με την καλλιέργεια αμπελώνων να παρουσιάζει τα μεγαλύτερα και ισχυρότερα ποσοστά στον Δήμο.

Ιτέα

Η σημαντικότερη ενασχόληση στην Δ.Ε. Ιτέας, παρότι αποτελεί ένα παραθαλάσσιο μέρος, είναι αυτή της ελαιοκαλλιέργειας καθώς γεινιάζει με τον ελαιώνα της Άμφισσας και απορροφά σημαντικό εργατικό δυναμικό. Ωστόσο, λόγω πεδινής φυσιολογίας υπάρχει αξιόλογη ενασχόληση και με την κτηνοτροφία.

Καλλιείς

Η ορεινότητα που παρουσιάζει η συγκεκριμένη περιοχή, ωθεί την ενασχόληση κυρίως με την κτηνοτροφία όπου παρατηρείται μεγάλος αριθμός αιγοπροβάτων και βοοειδών, ενώ εδώ υπάρχει μοναδική αλλά μικρή παρουσία χοίρων στον Δήμο.

Παρνασσός

Στη συγκεκριμένη περιοχή υπάρχει ενασχόληση με την γεωργία, παρουσιάζοντας μια σημαντική ποικιλότητα με τα σιτηρά, το βαμβάκι και τις ζωτροφές να κάνουν την εμφάνιση τους. Επιπρόσθετα και λόγω ορεινότητας επικρατεί σημαντική κτηνοτροφική δραστηριότητα κυρίως σε αιγοπρόβατα και βοοειδή.

Σύμφωνα με στοιχεία του Αγροτικού Συνεταιρισμού Αγρινίου - Άμφισσας, παρουσιάζονται αναλυτικά οι εκτάσεις καλλιέργειας στον Δήμο Δελφών ως εξής:

ΕΙΔΟΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ	Καλλιεργούμενες εκτάσεις σε στρέμματα								
	Δ.Ε. Άμφισσας	Δ.Ε. Γαλαξειδίου	Δ.Ε. Γραβιάς	Δ.Ε. Δελφών	Δ.Ε. Δεσφίνας	Δ.Ε. Ιτέας	Δ.Ε. Καλλιέων	Δ.Ε. Παρνασσού	ΣΥΝΟΛΟ
Ελαιοκαλλιέργεια	21.149,30	2.769,80		7.100,30	4.211,20	5.286,70		45,20	40.562,50
Βοσκότοποι	29.641,30	20.548,40		6.480,80	38.823,30	2.058,10	4.179,70	7.946,20	109.677,80
Ζωοτροφές	104,20				8,20			1.937,80	2.050,20
Καρποί με κέλυφος	264,70	152,30		113,20	262,60	11,70		12,30	816,80
Εκτάσεις σε καλή γεωργική κατάσταση	382,20	33,80		64,90	39,90	77,50		1.444,30	2.042,60
Αμπελώνες	42,30				228,70				271,00
Κηπευτικά υπό κάλυψη	65,30							61,40	126,70
Λοιπά Σιτηρά	995,40	841,70		21,90	80,00			2.466,50	4.405,50
Μελίσσια	3,00					4,00			7,00
Αμπελώνες για παραγωγή οίνων	1,10				12,10			20,00	33,20
Λοιπά Εσπεριδοειδή	1,30	0,30				5,50			7,10
Σιτάρι	406,20				55,30			1.797,00	2.258,50
Λοιποί αμπελώνες για επιτραπέζια χρήση	9,00			1,80	8,40			263,40	282,60
Οσπριοειδή								24,20	24,20
Κύρια ψυχανθή εκτός οσπριοειδών	405,60							20,20	425,80
Καπνός								246,80	246,80
Βαμβάκι								755,90	755,90
Ανθοκομικές καλλιέργειες						3,80			3,80
Αγρανάπαυση					19,20			6,00	25,20
Χώρος εκτροφής σαλιγκαριών					1,00				1,00
Λοιπές καλλιέργειες	3,40					6,90		17,00	27,30
ΣΥΝΟΛΙΚΑ	53.474,30	24.346,30	0,00	13.782,90	43.749,90	7.454,20	4.179,70	17.064,20	164.051,50

Πίνακας 7: Ταξινόμηση εκτάσεων καλλιέργειας ανά Δ.Ε., Πηγή: Αγροτικός Συνεταιρισμός Αγρινίου - Άμφισσας

Ένα σημαντικό κομμάτι και ταυτόχρονα άκρως εξελιξιμο αποτελούν οι βιολογικές καλλιέργειες, οι οποίες πλέον χαρακτηρίζονται ως μείζονος σημασίας για τη διατήρηση της καλής υγείας και ποιότητας της ζωής των κατοίκων της ευρύτερης περιοχής. Οι βιολογικές καλλιέργειες στον δήμο έχουν αυξηθεί τα τελευταία χρόνια, παρότι έχουν υστερήσει αρκετά χρονικά και βρίσκονται ακόμη σε πολύ χαμηλά ποσοστά επί των συνολικά καλλιεργούμενων εκτάσεων. Προς το παρόν, βασικό αντικείμενο με βιολογική καλλιέργεια αποτελούν οι ελιές, οι οποίες εντοπίζονται εντός του ελαιώνα της Άμφισσας.

3.3.5. Δευτερογενής τομέας - Τριτογενής τομέας

Τα δεδομένα του δευτερογενή και τριτογενή τομέα θα αποδοθούν συνολικά και θα ακολουθήσει ξεχωριστή ανάλυση για το τομέα του τουρισμού. Η ανάλυση θα γίνει ανά Δ.Ε. και τα στοιχεία έχουν αντληθεί από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα του Δήμου Δελφών για τα έτη 2019 - 2023.

Άμφισσα

Στην περιοχή δραστηριοποιούνται κυρίως μονάδες μεταποίησης της πρώτης ύλης που παράγεται κατά κόρον σε αυτή και αφορά την ελιά και τα τυροκομικά προϊόντα (ελαιοτριβεία και τυροκομεία). Επιπρόσθετα, στην περιοχή λειτουργεί το Βιοτεχνικό Πάρκο (ΒΙΟ.ΠΑ.) Άμφισσας έκτασης 360 στρεμμάτων, χωρίς ωστόσο να φιλοξενεί παρά ελάχιστες βιοτεχνίες και επιχειρήσεις. Η Άμφισσα τα παλαιότερα χρόνια φημιζόταν για τα βυρσοδεψία, κωδωνοποιία και σκηνοποιία, ωστόσο σήμερα έχει διατηρηθεί μόνο μια επιχείρηση βυρσοδεψίας στην παραδοσιακή συνοικία της Χάρμαινας. Το μεγαλύτερο κομμάτι του τοπικού πληθυσμού απασχολείται στον τριτογενή τομέα, λόγω του ότι η Άμφισσα είναι η πρωτεύουσα και συγκεντρώνει πολλές υπηρεσίες και εμπορικές δραστηριότητες.

Γαλαξίδι

Η γραφικότητα του Γαλαξειδίου το καθιστά ένα δημοφιλή προορισμό και συνεπώς η ενασχόληση με τον τουρισμό (ξενοδοχεία, ενοικιαζόμενα δωμάτια, εστίαση) αλλά και η εμπορική δραστηριότητα υπερτερούν.

Γραβιά

Η πλειοψηφία της τοπικής κοινωνίας απασχολείται στα μεταλλεία εξόρυξης βωξίτη ενώ ο τομέας των υπηρεσιών είναι εξίσου δυναμικός.

Δελφοί

Οι Δελφοί αποτελούν ένα σπουδαίο τουριστικό προορισμό όλο τον χρόνο, λόγω της σημαντικής ιστορίας και του αρχαιολογικού του ενδιαφέροντος, γεγονός που καθιστά την τουριστική δραστηριότητα (ξενοδοχεία, τουριστικά μαγαζιά, εστίαση) την επικρατέστερη

στην περιοχή και την μεγαλύτερη στον Δήμο (64%). Ωστόσο, ο τομέας της μεταποίησης είναι ενεργός στην εν λόγω περιοχή.

Δεσφίνα

Η σημαντική ενασχόληση της τοπικής κοινωνίας με τον πρωτογενή τομέα, ωθεί σε μια μετριασμένη εικόνα του δευτερογενή και τριτογενή με τον τομέα των υπηρεσιών να παίζει τον πρωταγωνιστικό ρόλο λόγω του πληθυσμού που εξυπηρετεί.

Ιτέα

Όντας η δεύτερη μεγαλύτερη σε πληθυσμό πόλη, εντοπίζεται σημαντική συγκέντρωση σε υπηρεσίες αλλά και εμπορικά μαγαζιά λόγω του όμορφου παραλιακού μετώπου που διαθέτει. Επιπρόσθετα, υπάρχει ένα σημαντικό κομμάτι μεταποίησης της ελιάς καθώς και η σκάλα φόρτωσης του βωξίτη.

Καλλιείς

Η λιγοστή πληθυσμιακή κατανομή στην περιοχή αντικατοπτρίζεται και στην απουσία ενασχόλησης στον δευτερογενή και τριτογενή τομέα, με την παροχή υπηρεσιών να επικρατεί.

Παρνασσός

Η γεινίαση της περιοχής με το χιονοδρομικό του Παρνασσού που παρουσιάζει έντονη επισκεψιμότητα, προωθεί την ενασχόληση με την τουριστική δραστηριότητα (καταλύματα και εστίαση) καθώς και τον εμπορικό τομέα με την παροχή υπηρεσιών.

(Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Δελφών 2019 - 2023)

Σύμφωνα με στοιχεία του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Φωκίδας, παρουσιάζεται αναλυτικά το πλήθος των επιχειρήσεων ανά βασικό τομέα στον Δήμο Δελφών ως εξής:

ΕΙΔΟΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ	Πλήθος Επιχειρήσεων								
	Δ.Ε. Άμφισσας	Δ.Ε. Γαλαξειδίου	Δ.Ε. Γραβιάς	Δ.Ε. Δελφών	Δ.Ε. Δεσφίνας	Δ.Ε. Ιτέας	Δ.Ε. Καλλιέων	Δ.Ε. Παρνασσού	ΣΥΝΟΛΟ
Βιοτεχνικός Τομέας (Μεταποίηση)	86	14	20	7	16	54	3	10	210
Εμπορικός Τομέας	186	47	39	51	24	139	4	37	527
Τουριστικός Τομέας	3	35	5	35	1	11	9	22	121
Τομέας Παροχής Υπηρεσιών	369	83	131	29	45	293	17	41	1.008
ΣΥΝΟΛΟ	644	179	195	122	86	497	33	110	1.866

Πίνακας 8: Κατανομή των επιχειρήσεων ανά βασικούς τομείς στο Δήμο Δελφών, Πηγή: ΑΝ.ΦΩ.Α.Ε.

Το επίπεδο μεταποίησης στην περιοχή παρέμβασης είναι ιδιαίτερα υψηλό και πραγματοποιείται εντός του Δήμου. Σημαντικό κομμάτι αποτελούν οι βρώσιμες ελιές καθώς αποτελούν το βασικότερο και δημοφιλέστερο γεωργικό προϊόν της περιοχής. Επίσης, με την πάροδο των χρόνων και την αύξηση του εξωτερικού ανταγωνισμού από τις λοιπές Μεσογειακές χώρες, η τιμή της βρώσιμης ελιάς έχει υποχωρήσει με αποτέλεσμα να υπάρχει μια έντονη στροφή προς παραγωγή ελαιόλαδου αρίστης ποιότητας. Σημαντικές ποσότητες γάλακτος παράγονται στον Δήμο, οι οποίες οδεύουν στα τοπικά τυροκομεία για την παραγωγή κυρίως φέτας. Οι μεγάλες εκτάσεις βοσκοτόπων συνεισφέρουν στην παραγωγή και διάθεση στην περιοχή σημαντικής ποσότητας κρέατος. (ΑΝ.ΦΩ.Α.Ε., 2016)

Το εμπόριο των τοπικών προϊόντων στον Δήμο δυστυχώς έχει παγιωθεί με τον παραδοσιακό και διαχρονικό τρόπο της μεσολάβησης του χονδρέμπορα. Στον Δήμο υπήρξαν Συνεταιρισμοί και Ενώσεις, ωστόσο με την πάροδο των χρόνων αυτά εκλείπουν και η λογική των συλλογικών σχημάτων έχει αποδυναμωθεί επικίνδυνα. Καθοριστικός παράγοντας για την απουσία ανάλογων συλλογικών σχημάτων αποτελούν η αδυναμία των παραγωγών για συνεννόηση και συνεργασία, καθώς επίσης και το μικρό μέγεθος εκμετάλλευσης και παραγωγής του εκάστοτε παραγωγού. Σε προγενέστερα προγράμματα Leader, προσπάθησαν να δημιουργηθούν οι συνθήκες δημιουργίας Clusters παραγωγών στον κλάδο της μεταποίησης των ελαιουργικών και γαλακτοκομικών προϊόντων καθώς και στον ξενοδοχειακό κλάδο, αλλά δεν ευδοκίμησαν με χαρακτηριστική αδιαφορία. (ΑΝ.ΦΩ.Α.Ε., 2016)

Παρότι ο Δήμος Δελφών διαθέτει εκτεταμένες ακτές, η επαγγελματική αλιευτική δραστηριότητα ασκείται αποσπασματικά και πρακτικά καλύπτει την τοπική ζήτηση και τα

καταστήματα εστίασης στις παραλιακές περιοχές. Ωστόσο, παρατηρείται μια σημαντική δραστηριότητα στην ερασιτεχνική αλιεία. Επιπρόσθετα, οι μορφολογικές συνθήκες της ακτογραμμής (απάνεμοι κόλποι και όρμοι, μεγάλα βάθη θάλασσας, χαμηλό κυματισμό) έχουν ευνοήσει την αξιοσημείωτη ανάπτυξη των ιχθυοκαλλιέργειών στον Δήμο. Ακολούθως παρατίθενται οι ενεργές ιχθυοκαλλιέργειες στην περιοχή, οι οποίες παρουσιάζουν έντονο εξαγωγικό ενδιαφέρον. (ΑΝ.ΦΩ.Α.Ε., 2016)

A/A	ΦΟΡΕΑΣ	ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΕΚΤΑΣΗ (στρέμματα)	ΔΥΝΑΜΙΚΟ (tn/έτος)
1	Μάνδρου Κωνσταντίνα	Όρμος Κοντίνοβα, Γαλαξείδι	15	190
2	Γαλαξείδι Θαλάσσιες Καλλιέργειες Α.Ε.	Ακρωτήριο Πούντα, Γαλαξείδι	18	481,50
3	Γαλαξείδι Θαλάσσιες Καλλιέργειες Α.Ε.	Όρμος Ανεμοκάμπι, Γαλαξείδι	22	369,00
4	Γαλαξείδι Θαλάσσιες Καλλιέργειες Α.Ε.	Όρμος Ανδρομάχη, Γαλαξείδι	100	4.700,00
5	Γαλαξείδι Θαλάσσιες Καλλιέργειες Α.Ε.	Νότια Ακρωτηρίου Τράχηλος, Δεσφίνα	77	2.512,50
6	SparusΙχθυοκαλλιέργειες Ε.Π.Ε.	Ποταμοί Όρμου, Δεσφίνα	40	877,50

Πίνακας 9: Ενεργές ιχθυοκαλλιέργειες Δήμου Δελφών, Πηγή: Μελέτη Αλιευτικής δραστηριότητας ΠΟΑΥ Φωκίδας

3.3.6. Τουρισμός

3.3.6.1. Τουριστικές Υποδομές

Για τα εν λόγω στοιχεία δεν υπάρχουν στατιστικά δεδομένα για κάθε Δήμο ξεχωριστά, συνεπώς θα ακολουθήσει μια παρουσίαση στοιχείων με βάση τη συνολική εικόνα της Π.Ε. Φωκίδας, σε συνάρτηση πάντα και με ολόκληρη την Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας. Λαμβάνεται υπόψη το γεγονός ότι ο Δήμος Δελφών, παρουσιάζει αισθητά μεγαλύτερη τουριστική κινητοποίηση σε σχέση με το Δήμο Δωρίδας. Ακολουθεί παρουσίαση του

δυναμικού της Π.Ε. όσον αφορά στα ξενοδοχειακά καταλύματα, στα ενοικιαζόμενα δωμάτια, στις τουριστικές επιπλωμένες κατοικίες – επαύλεις (Airbnb) καθώς και στα camping.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ							
Ξενοδοχειακό δυναμικό 2021							
Περιφερειακή Ενότητα		5*	4*	3*	2*	1*	Σύνολο
Βοιωτίας	Μονάδες	2	9	10	10	4	35
	Δωμάτια	47	338	193	221	54	853
	Κλίνες	94	669	367	412	104	1.646
Εύβοιας	Μονάδες	2	23	72	116	21	234
	Δωμάτια	216	2.346	2.529	2.948	383	8.422
	Κλίνες	438	4.879	4.892	5.595	729	16.533
Ευρυτανία	Μονάδες	3	2	24	8	2	39
	Δωμάτια	197	27	471	137	42	874
	Κλίνες	494	74	881	250	75	1.774
Φθιώτιδας	Μονάδες	1	5	12	78	24	120
	Δωμάτια	226	197	420	1.590	403	2.836
	Κλίνες	493	420	916	2.973	750	5.552
Φωκίδας	Μονάδες	0	12	40	26	5	83
	Δωμάτια	0	801	783	468	47	2.099
	Κλίνες	0	1.500	1.464	893	89	3.946
Σύνολο	Μονάδες	8	51	158	238	56	511
	Δωμάτια	686	3.709	4.396	5.364	929	15.084
	Κλίνες	1.519	7.542	8.520	10.123	1.747	29.451

Πίνακας 10: Ξενοδοχειακό Δυναμικό, Πηγή: INSETE–Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδας

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ						
Ενοικιαζόμενα δωμάτια 2019						
Ενότητα		4Κ	3Κ	2Κ	1Κ	Σύνολο
Εύβοιας	Μονάδες	15	297	384	162	858
	Δωμάτια	122	2.502	2.661	881	6.166
	Κλίνες	298	5.429	5.772	1.894	13.393
Φθιώτιδας	Μονάδες	8	33	33	64	138
	Δωμάτια	62	270	242	333	907
	Κλίνες	124	635	515	673	1.947
Ευρυτανίας	Μονάδες	8	42	54	7	111
	Δωμάτια	42	282	250	26	600
	Κλίνες	88	593	548	64	1.293
Βοιωτίας	Μονάδες	9	26	19	2	56
	Δωμάτια	49	184	87	18	338
	Κλίνες	157	411	209	30	807
Φωκίδας	Μονάδες	9	49	42	3	103
	Δωμάτια	71	329	254	13	667
	Κλίνες	159	736	577	29	1.501
Σύνολο	Μονάδες	49	447	532	238	1.266
	Δωμάτια	346	3.567	3.494	1.271	8.678
	Κλίνες	826	7.804	7.621	2.690	18.941

Πίνακας 11: Δυναμικό Ενοικιαζόμενων Δωματίων, Πηγή: INSETE–Μητρώο Τουριστικών Επιχειρήσεων

Δυναμικό τουριστικών επιπλωμένων κατοικιών και επαύλεων στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας ανά Ενότητα, 2018			
Ενότητα	Μονάδες	Δωμάτια	Κλίνες
Εύβοιας	158	472	1.840
Φωκίδας	35	94	366
Φθιώτιδας	26	71	290
Βοιωτίας	13	52	161
Ευρυτανίας	8	20	106
Σύνολο	240	709	2.763

Πίνακας 12: Δυναμικό τουριστικών επιπλωμένων κατοικιών - επαύλεων Πηγή: INSETE–Μητρώο Τουριστικών Επιχειρήσεων

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ						
Δυναμικό Κάμπινγκ 2021						
Ενότητα		4*	3*	2*	1*	Σύνολο
Εύβοιας	Μονάδες	1	3	6	0	10
	Οικόσκοι	0	48	14	0	62
	Θέσεις	110	192	365	0	667
Φθιώτιδας	Μονάδες	1	4	2	0	7
	Οικόσκοι	50	0	0	0	50
	Θέσεις	250	227	186	0	663
Φωκίδας	Μονάδες	1	1	2	0	4
	Οικόσκοι	0	4	0	0	4
	Θέσεις	46	55	106	0	207
Βοιωτίας	Μονάδες	0	0	0	1	1
	Οικόσκοι	0	0	0	0	0
	Θέσεις	0	0	0	30	30
Σύνολο	Μονάδες	3	8	10	1	22
	Οικόσκοι	50	52	14	0	116
	Θέσεις	406	474	657	30	1.567

Πίνακας 13: Δυναμικό Camping, Πηγή: INSETE–Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδας

Από όλα τα παραπάνω δεδομένα, αναδεικνύεται ότι η Π.Ε. Φωκίδας διαθέτει το 14% του δυναμικού της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας σε ξενοδοχειακές μονάδες, το 8% σε ενοικιαζόμενα δωμάτια, το 13% σε καταλύματα Airbnb και το 13% σε κάμπινγκ. (INSETE) (gshotels.gr, 2023)

3.3.6.2. Επισκεψιμότητα μουσείων - αρχαιολογικών χώρων

Η ανάλυση στην επισκεψιμότητα των μουσείων και αρχαιολογικών χώρων γίνεται σε επίπεδο Π.Ε. Φωκίδας για την οποία υπάρχουν συγκεντρωτικά δεδομένα από ΕΛΣΤΑΤ, ωστόσο λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι η πλειοψηφία των συγκεκριμένων πολιτιστικών χώρων ανήκει στο Δήμο Δελφών, μπορούμε να εξάγουμε κάποια σημαντικά συμπεράσματα για την περιοχή μελέτης.

Η Π.Ε. Φωκίδας κατά το χρονικό διάστημα 2015 - 2019 σημείωσε μια αύξηση της τάξεως 35%, ενώ την περίοδο 2019 - 2021, εμφανώς επηρεασμένη από την πανδημία παρουσίασε μια δραματική πτώση 79%. Ωστόσο, αναλύοντας την κατανομή των επισκεπτών στις Π.Ε. της Στερεάς Ελλάδας διαπιστώνεται ότι η Π.Ε. Φωκίδας διατηρεί το μεγαλύτερο ποσοστό, που κυμαίνεται στο 62%.

Ενότητα	2015	2019	2021	%Δ 2015-2019	%Δ 2019-2021
Φωκίδας	206.592	278.001	59.203	35%	-79%
Βοιωτίας	45.438	87.773	26.352	93%	-70%
Εύβοιας	14.579	16.603	7.083	14%	-57%
Φθιώτιδας	10.359	8.132	3.429	-21%	-58%
Στερεά Ελλάδα	276.968	390.509	96.067	41%	-75%

Πίνακας 14: Επισκέπτες στα μουσεία Στερεάς Ελλάδας ανά Π.Ε., Πηγή: INSETE

Προχωρώντας στην επισκεψιμότητα των αρχαιολογικών χώρων, διαπιστώνουμε μια παντοδυναμία της Π.Ε. Φωκίδας στην περιφέρεια, καρπώνοντας το 98% των επισκεπτών. Στη διαχρονική εξέλιξη των επισκεπτών στους αρχαιολογικούς χώρους της Π.Ε. Φωκίδας παρατηρείται, ομοίως με τα μουσεία, μια αύξηση της τάξεως του 27% στην περίοδο 2015 – 2019 και μια μείωση 64% για την περίοδο της πανδημίας (2019 - 2021).

Ενότητα	2015	2019	2021	%Δ 2015-2019	%Δ 2019-2021
Φωκίδας	319.754	405.348	146.061	27%	-64%
Εύβοιας	0	0	1.279		
Βοιωτίας	2.609	3.013	881	15%	-71%
Φθιώτιδας	1.812	710	650	-61%	-8%
Στερεά Ελλάδα	324.175	409.071	148.871	26%	-64%

Πίνακας 15: Επισκέπτες στους αρχαιολογικούς χώρους Στερεάς Ελλάδας ανά Π.Ε. , Πηγή: INSETE

Από τα ανωτέρω διαπιστώνεται μια πτώση της συνολικής επισκεψιμότητας λόγω της επιρροής από τις συνθήκες που δημιούργησε η πανδημία, ωστόσο η αυξητική τάση που παρατηρήθηκε το διάστημα 2015 – 2019 γεννά ελπίδες για επάνοδο στον τουρισμό πολιτισμικού ενδιαφέροντος. Επιπρόσθετα, φανερώνεται αισθητά η σπουδαία αναγνωρισιμότητα που προσδίδει ο αρχαιολογικός χώρος - μουσείο των Δελφών στον δήμο και η συνολική επίδραση του Δήμου Δελφών στην πολιτισμική αξία της περιφέρειας.

3.3.6.3. Επίπεδο τουριστικής ανάπτυξης

Ο υπολογισμός του επιπέδου τουριστικής ανάπτυξης μιας περιοχής, μπορεί να εκτιμηθεί με μια πληθώρα ποσοτικών δεικτών όπως ο Δείκτης Τουριστικής Λειτουργίας (ΔΤΛ), ο Δείκτης Τουριστικής Πυκνότητας (ΔΤΠ) και ο Δείκτης Τουριστικής Έντασης (ΔΤΕ). Λόγω των περιορισμένων δεδομένων που έχουμε για την τουριστική κίνηση στον δήμο, θα επικεντρωθούμε στην ανάλυση του ΔΤΛ. Ο εν λόγω δείκτης προσδιορίζει την τουριστική ένταση συσχετίζοντας τον αριθμό των κλινών με τους κατοίκους μίας περιοχής και υπολογίζεται από τη σχέση:

$$\Delta\tau\lambda = K \times 100 / \Pi$$

όπου K = ο αριθμός των κλινών και

Π = ο πληθυσμός

Σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία, τα όρια τουριστικής ανάπτυξης για το ΔΤΛ είναι :

- ΔΤΛ > 500, Υπερβολική - εντατική τουριστική ανάπτυξη
- ΔΤΛ = 100 - 500, Μεγάλη - σχεδόν αποικιστική τουριστική ανάπτυξη
- ΔΤΛ = 40 - 100, Κύρια ανάπτυξη σε σχέση με άλλους τομείς - κλάδους
- ΔΤΛ = 10 - 40, Σημαντική αλλά όχι κύρια ανάπτυξη

• ΔΤΛ = 4 - 10, Μικρή ή πολύ μικρή τουριστική ανάπτυξη
(ΙΤΕΠ, 2022)

Στον παρακάτω πίνακα υπολογίζεται ο ΔΤΛ για τον Δήμο Δελφών ανά δημοτική ενότητα, καθώς και για την Π.Ε. Φωκίδας και την Περιφέρεια στο σύνολο της, για συγκριτικούς λόγους, ενώ γίνεται και διαβάθμιση στα επίπεδα τουριστικής ανάπτυξης.

A/A	Δ.Ε.	Κλίνες	Πληθυσμός	Δείκτης ΔΤΛ	Χαρακτηρισμός
1	Άμφισσας	80	8.370	1,0	Μηδενική τουριστική ανάπτυξη
2	Γαλαξειδίου	425	2.989	14,2	Σημαντική αλλά όχι κύρια ανάπτυξη
3	Γραβιάς	37	2.073	1,8	Μηδενική τουριστική ανάπτυξη
4	Δελφών	1.683	1.767	95,2	Κύρια ανάπτυξη σε σχέση με τους άλλους τομείς - κλάδους
5	Δεσφίνας	0	1.988	0	Μηδενική τουριστική ανάπτυξη
6	Ιτέας	435	5.888	7,4	Μικρή τουριστική ανάπτυξη
7	Καλλιέων	54	1.673	3,2	Μηδενική τουριστική ανάπτυξη
8	Παρνασσού	250	1.968	12,7	Σημαντική αλλά όχι κύρια ανάπτυξη
Σύνολο Π.Ε. Φωκίδας		3.748	40.343	9,3	Μικρή τουριστική ανάπτυξη
Σύνολο Περιφέρειας		29.291	547.390	5,4	Μικρή τουριστική ανάπτυξη

Πίνακας 16: Δείκτης ΔΤΛ Δήμου, Π.Ε. και Περιφέρειας, Πηγή: Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2019-2023

Προκύπτει λοιπόν ότι μόνο οι Δ.Ε. Γαλαξειδίου και Παρνασσού εμφανίζουν σημαντική ανάπτυξη, ενώ διαπιστώνεται μια αξιοσημείωτη τουριστική συγκέντρωση της Π.Ε. στο Δήμο Δελφών, λόγω και της σπουδαίας ιστορικότητας και του αρχαιολογικό χώρου της περιοχής. Πέραν των ανωτέρω, διαφαίνεται ότι υπάρχουν σημαντικά περιθώρια ανάπτυξης των τουριστικών υποδομών και συνάμα της τουριστικής ανάπτυξης στην περιοχή.

3.3.6.4. Εναλλακτικός τουρισμός

Ενώ ο τουρισμός αρκείται στην εμπειρία τυπικών τουριστικών δραστηριοτήτων, ο εναλλακτικός τουρισμός αντιπροσωπεύει μια προσέγγιση που επικεντρώνεται στην ανακάλυψη της αυθεντικής κουλτούρας, της φύσης και της κοινότητας του τόπου. Συνεπώς, η επαφή με τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού, θέτει τις βάσεις για την απόκτηση μοναδικών εμπειριών, την άμεση σύνδεση με τον τοπικό πληθυσμό, την επαφή με την φύση και την κατ' επέκταση συμβολή στην τοπική οικονομία και κοινωνία.

Στο Δήμο Δελφών συναντώνται οι κάτωθι μορφές εναλλακτικού τουρισμού:

Αγροτουρισμός

Η εφαρμογή αγροτουριστικών προγραμμάτων ξεκίνησε με την Κοινοτική Πρωτοβουλία Leader II της δεύτερης προγραμματικής περιόδου και συνεχίστηκε και στις επόμενες προγραμματικές περιόδους . Η υλοποίηση των προγραμμάτων αυτών στη Π.Ε. Φωκίδας συνέβαλε στην δημιουργία ξενοδοχειακών υποδομών (μικρές ξενοδοχειακές μονάδες τύπου αυτοεξυπηρετούμενων καταλυμάτων) στις ορεινές κυρίως Δ. Ενότητες της περιοχής. Κατασκευάστηκαν 16 αγροτουριστικά καταλύματα συνολικής δυναμικότητας 220 δωματίων (πίνακας 2-45). Ως άμεση επίπτωση της εφαρμογής των παραπάνω προγραμμάτων, εκτός από την δημιουργία ξενοδοχειακής υποδομής, με την παράλληλη εφαρμογή δράσεων για την προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού ήταν η αύξηση της επισκεψιμότητας και της αναγνωρισιμότητας της περιοχής. Προς την κατεύθυνση αυτή έχει συμβάλει και η δραστηριότητα ορειβατικών και άλλων συλλόγων, οι οποίοι έχουν αναπτύξει στην περιοχή του νομού δραστηριότητες όπως αναρρίχηση (κέντρο Συκιάς), ορειβασία (Βαρδούσια, Γκίωνα), οικολογικές περιηγήσεις κλπ. (ΑΝ.ΦΩ.Α.Ε., 2016)

Δημοτική Ενότητα	Κοινότητα	Αριθμός Αγροτουριστικών Καταλυμάτων	Αριθμός Δωματίων
Δελφών	Χρισσό	1	7
Γραβιάς	Μαριολάτα	1	12
	Καλοσκοπή	1	10
Καλλιέων	Αθανάσιος Διάκος	2	36
	Μαυρολιθάρι	1	15
Άμφισσας	Άμφισσα	1	8
Παρνασσού	Πολύδροσο	1	20
Σύνολο		8	108

Πίνακας 17: Αγροτουριστικά καταλύματα Δήμου Δελφών, Πηγή: ΑΝ.ΦΩ.Α.Ε.

Συνεδριακός τουρισμός

Ο συνεδριακός τουρισμός στην περιοχή κάνει αισθητή την παρουσία του, χάρη στη μεγάλη πολιτιστική και συνεδριακή δραστηριότητα που υλοποιείται στη Δ.Ε. Δελφών. Η ιστορικότητα και πολιτισμική αξία της περιοχής σε συνδυασμό με την ύπαρξη ικανών ξενοδοχειακών μονάδων, δημιουργεί τις ευνοϊκότερες συνθήκες για την ανάπτυξη του συνεδριακού τουρισμού στον δήμο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το συνέδριο «Delphi Economic Forum», που πραγματοποιείται τα τελευταία χρόνια και προωθεί καινοτόμες ιδέες για τη βιώσιμη και ανταγωνιστική ανάπτυξη στην Ευρώπη και στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου. Ανάλογοι ή μικρότερου βεληνεκούς συνέδρια φιλοξενούνται στους Δελφούς και τείνουν να αποτελέσουν θεσμό τα τελευταία χρόνια.

Χιονοδρομικός τουρισμός

Ο Δήμος Δελφών και η ευρύτερη περιοχή του Παρνασσού έχει άκρως αναπτυγμένο το χιονοδρομικό τουρισμό, χάρη στο μεγαλύτερο και τεχνολογικά αρτιότερο κέντρο χιονοδρομίας στην Ελλάδα. Στις τοποθεσίες Κελλάρια και Φτερόλακα, σε υψόμετρο 1.640m και 2.260m αντίστοιχα, λειτουργεί το Χιονοδρομικό Κέντρο Παρνασσού, το οποίο διαθέτει 19 πίστες (50m- 4km για όλα τα επίπεδα), 7 χιονοδρομικές διαδρομές, 10 μονοπάτια και 3 μίνι πίστες αρχαρίων συνολικού μήκους περίπου 36 km, αποτελώντας έναν σπουδαίο πόλο έλξης για τους λάτρεις των χειμερινών σπορ. Η κατασκευή του Χιονοδρομικού κέντρου ολοκληρώθηκε το 1976 από τον Ελληνικό Οργανισμό Τουρισμού (Ε.Ο.Τ.) και πλέον ιδιοκτήτρια και διαχειρίστρια του είναι η Εταιρεία Ακινήτων Δημοσίου Α.Ε. Επιπρόσθετα των ανωτέρω δραστηριοτήτων ski, snowboarding και snowmobile που παρέχει το χιονοδρομικό κέντρο, στην περιοχή έχουν αναπτυχθεί πρόσθετες δραστηριότητες όπως, πεζοπορία, ορειβασία, ορειβατικό σκι, αναρρίχηση, ιππασία, βόλτα με χιονορακέτες (snowshoeing), mountainbiking, 4X4 offroad διαδρομές, περιηγήσεις με ATV και Buggy. (Χιονοδρομικό Κέντρο Παρνασσού, 2023)

Περιηγητικός / Πεζοπορικός τουρισμός

Η ορεινότητα της περιοχής ευνοεί τον ορεινό / περιηγητικό τουρισμό, ο οποίος επικεντρώνεται κυρίως στον ορεινό όγκο της Γκιώνας καθώς και σε ενδιαφέρουσες

διαδρομές σε φαράγγια ή χαράδρες, όπως αυτό της Ρέκκας. Στη βουνό της Γκιώνας λειτουργεί και το καταφύγιο «Γρηγόρης Περδίκης». (Νταλής, 2005)

Επιπρόσθετα, σε όλη την επικράτεια του δήμου έχουν δημιουργηθεί πάρα πολλά αναρριχητικά πεδία που παρουσιάζουν αξιόλογες αναρριχήσεις, όπως την ορθοπλαγιά της Πλάκας, κοντά στο χωριό Συκιά Φωκίδας με κλίση αρνητική, που αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά αναρριχητικά πεδία της Ευρώπης, η οποία εκτείνεται και φτάνει σε ύψος 1.200m. Ορισμένα πρόσθετα αναρριχητικά πεδία είναι η «Κόκκινη Στέγη» κοντά στην ακρόπολη Λιλαίας και οι «Πόρτες» στον Άγιο Κωνσταντίνο. (sportsmag.gr, 2023)

Η ευρύτερη περιοχή των Δελφών φημίζεται επίσης για τον πεζοπορικό τουρισμό, καθώς διαθέτει διεθνώς γνωστά μονοπάτια, που προσελκύουν εκατοντάδες λάτρεις από όλο τον κόσμο με αποκορύφωμα το αρχαίο μονοπάτι Κίρρας – Δελφών. Στον δήμο συναντώνται οι κάτωθι τέσσερις (4) πεζοπορικές διαδρομές:

•Αρχαίο μονοπάτι Κίρρας Δελφών

Απόσταση: 15km, Υψομετρική διαφορά: 550 m, Δυσκολία: Εύκολη

Η διαδρομή ξεκινά δίπλα στον αρχαιολογικό χώρο Δελφών (550m), ακολουθεί το μήκος του Πλειστού ποταμού, διασχίζει τον παραδοσιακό ελαιώνα της Άμφισσας και το Κρισσαίο πεδίο, καταλήγοντας στην παραλία της Κίρρας. Μέσα από τη συγκεκριμένη διαδρομή, ο πεζοπόρος γίνεται μέρος της ιστορίας του τόπου, ακολουθώντας τα ίχνη των αρχαίων προσκυνητών που εφορούσαν από το επίνειο των Δελφών.

•Διεθνές μονοπάτι «E4»

Αποτελεί διεθνές μονοπάτι που διαμορφώθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση Ορεινής Πεζοπορίας (E.W.V.) και ενώνει το Γιβραλτάρ με την Κύπρο. Στο τμήμα της Φωκίδας, διατρέχει τον Παρνασσό, την Αγόριανη, τους Δελφούς και ταξιδεύει τον επισκέπτη στην πλούσια χλωρίδα και πανίδα του Εθνικού Δρυμού καθώς και τον υπεραιωνόβιο ελαιώνα.

•Μονοπάτι Δελφοί – Κορύκειον Άντρο

Απόσταση: 9,2km, Υψομετρική διαφορά: 760 m, Δυσκολία: Μέτρια

Στο μεγαλύτερο μέρος του συμπίπτει με τη διαδρομή του μονοπατιού «E4». Το μονοπάτι, ξεκινώντας πλησίον του αρχαιολογικού χώρου οδηγεί στο πανέμορφο σπήλαιο Κορύκειον Άντρο, μυθολογικό σπήλαιο του αρχαίου θεού Πάνα (1.310 m). Στο σπήλαιο κατά τις

αρχαιολογικές έρευνες, εντοπίστηκαν ευρήματα τα οποία εκτίθενται στο Μουσείο των Δελφών. Στην περιοχή της «Σκάλας» αναδεικνύεται όλο το μεγαλείο της διαδρομής, καθώς ο επισκέπτης αντικρίζει την πανέμορφη θέα του Δελφικού Τοπίου και των Φαιδριάδων βράχων. Επίσης, ένα τμήμα του μονοπατιού διασχίζει τον Εθνικό Δρυμό Παρνασσού.

•Μονοπάτι Δελφοί – Παρατηρητήριο κορυφής Κόχραν / Δεσφίνας

Απόσταση: 15 km, Υψομετρική διαφορά:312 m, Δυσκολία: Μέτρια

Το μονοπάτι Δελφών - κορυφής Κόχραν αποτελεί μια εναλλακτική πρόταση και καθλώνει τον πεζοπόρο με τις εναλλαγές του Δελφικού Τοπίου. Προσφέρει μια ανεπανάληπτη θέα από την κορυφή του όρους Κίρφη (852m), καθώς ο αρχαιολογικός χώρος και η σύγχρονη πόλη των Δελφών, ο υπεραϊωνόβιος ελαιώνας της Άμφισσας και ο Παρνασσός διαμορφώνουν ένα μοναδικό ενιαίο σύνολο. Στο τέλος της διαδρομής, η ιστορική πόλη της Δεσφίνας, προσφέρει μία θαυμάσια ευκαιρία για ανάπαυση και γνωριμία με την τοπική γαστρονομία.(Δήμος Δελφών, 2009)

Θαλάσσιος τουρισμός - καταδυτικός τουρισμός

Ο θαλάσσιος τουρισμός της περιοχής κατά βάση συνίσταται στον τουρισμό κρουαζιέρας, που εντοπίζεται στο λιμάνι της Ιτέας. Σύμφωνα με στοιχεία της Ένωσης Λιμένων Ελλάδας, η θαλάσσια πύλη της Ιτέας καταγράφει διαρκή αύξηση στον αριθμό των κρουαζιερόπλοιων που υποδέχεται, παρουσιάζοντας διπλάσια ποσοστά σε αφιχθέντες επιβάτες κρουαζιέρας και δημιουργώντας αισιόδοξες προοπτικές για την ανάπτυξη του εν λόγω κλάδου. (tourismtoday.gr, 2017)

Ο καταδυτική δραστηριότητα της περιοχής είναι ιδιαίτεως ανεπτυγμένη τα τελευταία χρόνια και λειτουργούν δυο σχετικά σωματεία, το «Delphimare Diving Club» και ο «Σύλλογος Δυτών Krissaios».Τα καταδυτικά αυτά κέντρα είναι πιστοποιημένα στην εκπαίδευση αυτοδυτών, διαθέτουν ενοικίαση εξοπλισμού και πραγματοποιούνεπισκέψεις σε ποικίλα καταδυτικά μέρη (Άγιος Μηνάς, Βραχάκια, Άγιος Βασίλειος, Αψηφιά, Νιάχας, Άγιος Δημήτριος, Όρμος Κοντίνεβας). (delphimare.gr, 2023)

Η σημαντική παράκτια ζώνη του δήμου (μήκους περίπου 100 km) προσφέρει προοπτικές για περαιτέρω ανάπτυξη των προαναφερθέντων μορφών τουρισμού με βασικά κέντρα την Ιτέα – Κίρρα και το Γαλαξειδί, αλλά και την ανάδειξη νέων μορφών, όπως ο

αλιευτικός τουρισμός, για τον οποίον υφίστανται ευρωπαϊκά προγράμματα (Interregional Mediterranean Project/Fishing Tourism for sustainable development in the Mediterranean area).

3.4. Φυσική κληρονομιά

3.4.1. Προστατευόμενες περιοχές

Από το 1937, η Ελλάδα άρχισε να αναγνωρίζει περιοχές με ειδικό οικολογικό ενδιαφέρον (δάση, υγροτόπους κτλ.) και να τις θέτει υπό καθεστώς προστασίας. Η προσέγγιση που ακολουθήθηκε στα πρώτα στάδια του θεσμού των προστατευόμενων περιοχών ήταν η απόλυτη προστασία φυσικών περιοχών και ο αποκλεισμός των ανθρώπινων δραστηριοτήτων. Στην πορεία, η προσέγγιση αυτή εγκαταλείπεται και δίνει τη θέση της στην αντίληψη της ενσωμάτωσης της προστατευόμενης περιοχής στον περιβάλλοντα χώρο και της στενής σύνδεσης της προστασίας με την αειφορική χρήση των φυσικών πόρων. Οι παρουσιάση των προστατευόμενων περιοχών του Δήμου θα κατηγοριοποιηθούν στις περιοχές καταλόγου NATURA 2000, στους Βιότοπους CORINE, στα Καταφύγια Άγριας Ζωής και στις περιοχές Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους.

3.4.1.1. Περιοχές NATURA 2000

Το δίκτυο Natura 2000 αποτελείται από τις Τόποι Κοινοτικής Σημασίας (SCI) σύμφωνα με την Οδηγία 92/43/ΕΟΚ και από τις Ζώνες Ειδικής Προστασίας για την ορνιθοπανίδα (SPA) σύμφωνα με την Οδηγία 79/409/ΕΟΚ. Οι περιοχές Natura 2000 που συναντώνται στο Δήμο Δελφών είναι οι ακόλουθες:

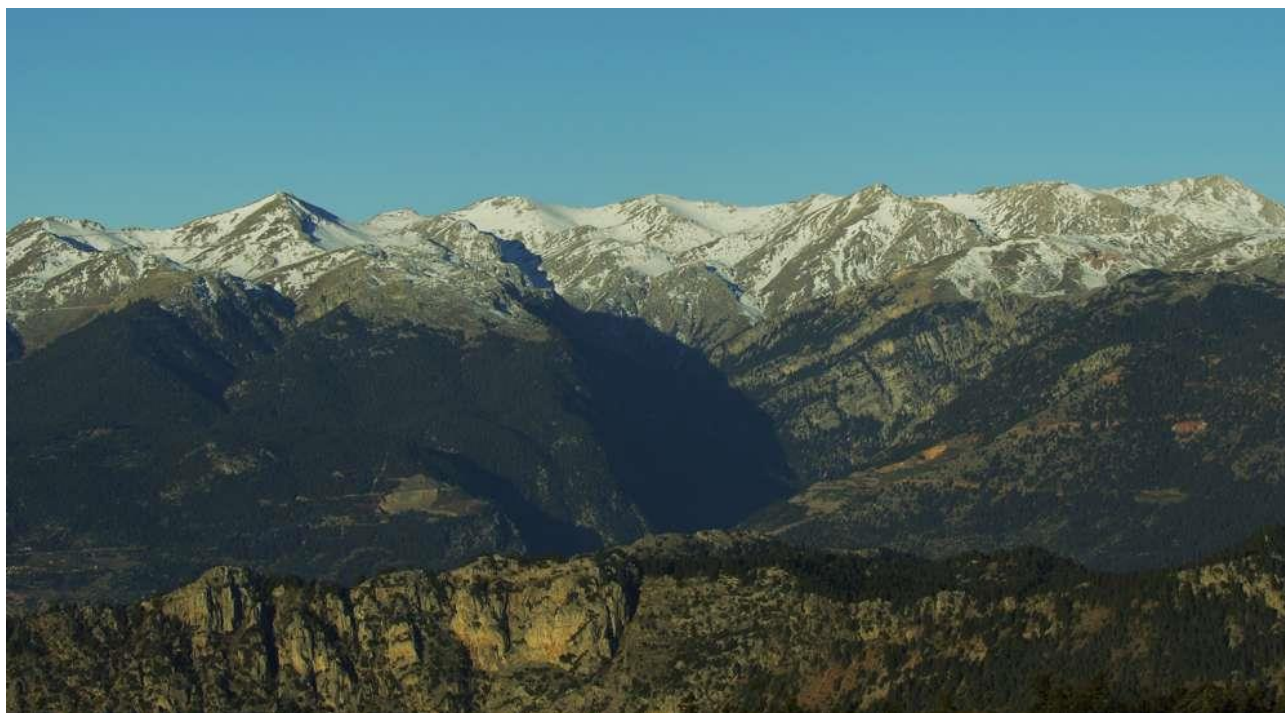
Α/Α	ΚΩΔΙΚΟΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΤΟΠΟΥ	ΕΚΤΑΣΗ (ha)
1	GR2450002	SCI	ΟΡΟΣ ΓΚΙΩΝΑ	21.879,82
2	GR2450004	SCI	ΠΑΡΑΛΙΑΚΗ ΖΩΝΗ ΑΠΟ ΝΑΥΠΑΚΤΟ ΕΩΣ ΙΤΕΑ	10.618,68
3	GR2450005	SCI	ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ - ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΡΥΜΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ - ΔΑΣΟΣ ΤΙΘΩΡΕΑΣ	18.422,57

4	GR2450007	SPA	ΚΟΡΥΦΕΣ ΟΡΟΥΣ ΓΚΙΩΝΑ, ΧΑΡΑΔΡΑ ΡΕΚΑΣ, ΛΑΖΟΡΕΜΑ ΚΑΙ ΒΑΘΙΑ ΛΑΚΚΑ	10.399,14
5	GR2450009	SPA	ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΓΑΛΑΞΕΙΔΙΟΥ	12.157,27

Πίνακας 18: Περιοχές καταλόγου NATURA 2000 (SCI&SPA) Δήμου Δελφών, Πηγή: Filotis

Όρος Γκιώνα

Η Γκιώνα αποτελεί το πέμπτο ψηλότερο βουνό της Ελλάδας μετά τον Όλυμπο, Σμόλικα, Καϊμακτσαλάν και το Γράμμο και βρίσκεται στα βόρεια από την Άμφισσα. Η υψηλότερη κορυφή της είναι η Πυραμίδα στα 2.510 m, ενώ κύρια χαρακτηριστικά του τοπίου της Γκιώνας είναι οι δύο μεγάλες χαράδρες της Ρέκας στα νότια και του Λαζορέματος στα δυτικά, οι διάσπαρτες ορθοπλαγιές, με πιο γνωστή αυτή της Συκιάς και τέλος τα πολλά ανοιχτά μεταλλεία βωξίτη που έχουν πληγώσει κατά πολύ τον ορεινό όγκο.(Αδαμακόπουλος,2014)

Εικόνα 5: Όρος Γκιώνας, Πηγή: topoguide.gr

Η ποικιλομορφία της βλάστησης στον ορεινό όγκο της Γκιώνας είναι σχετικά περιορισμένη. Ανεβαίνοντας σε υψόμετρο, διακρίνουμε τρεις βασικές ζώνες βλάστησης: στα χαμηλότερα υψόμετρα επικρατεί κυρίως μακκία θαμνώδης βλάστηση και κατά τόπους φρύγανα. Στα μεσαία υψόμετρα μέχρι το δασοόριο επικρατούν τα δάση κωνοφόρων, κατά τόπους αμιγή και κατά τόπους σε μίξη με άλλα θερμόφιλα δασικά είδη. Στη ζώνη πάνω από το δασοόριο αναπτύσσονται στεππόμορφα ποολίβαδα και θαμνώνες με χαμηλή προσκεφαλαιόμορφη βλάστηση. Η χλωρίδα της Γκιώνας είναι εξαιρετικά πλούσια αποτελούμενη από περισσότερα από 1250 taxa (ταξινομικές μονάδες, είδη και υποείδη) και μοιράζεται μεγάλο ποσοστό (στο επίπεδο του 60%) κοινών φυτών με τους γειτονικούς ορεινούς όγκους των Βαρδουσίων, της Οίτης και του Παρνασσού. (Καλτσής, 2014)

Αν και δεν υπάρχει λεπτομερής καταγραφή της πανίδας της Γκιώνας, έχει αναφερθεί η παρουσία περίπου 60 ειδών θηλαστικών μεταξύ των οποίων ο λύκος (*Canis lupus*), το αγριόγιδο (*Rupicapra rupicapra*), το σπάνιο είδος νυχτερίδας Μπαρμπαστέλλου (*Barbastellabarbastellus*). Αναφορικά στα πουλιά φιλοξενεί σημαντικούς πληθυσμούς πολυιών της αλπικής ζώνης και των βραχωδών βιοτόπων (Χρυσαιτοί, Φιδαετοί, Χιονοψάλτες, Πυρροκότσυφες, Χιονάδες, Χιονόστρουθοι, Κιτρινοκαλιακούδες, Τοιχοδρόμους, Βραχοτσοπανάκους, Κόρακες, Γαλαζοκότσυφες κ.α.) ενώ ο αριθμός των ερπετών και αμφίβιων εκτιμάται περίπου στα 40 με πιο σημαντικούς τον Αλπικό Τρίτωνο (*Ichthyosaura alpestris*) και την σπάνια Νανόχεντρα (*Viperagraeca*). (Αδαμακόπουλος, 2014)

Το συγκεκριμένο οικοσύστημα δέχεται σημαντικές πιέσεις από την ανθρώπινη δραστηριότητα (κυνήγι, βοσκή, δασοκομία, επέκταση οδικής υποδομής) με κυριότερη απειλή τη μεταλλευτική δραστηριότητα. Η ύπαρξη σημαντικών ποσοτήτων του ορυκτού βωξίτη και η έντονη υπαίθρια εξόρυξή του έχει αρνητικό αντίκτυπο σε όλο το οικοσύστημα της οροσειράς της Γκιώνας. Η ρύπανση της ατμόσφαιρας από τις σκόνης των εξορύξεων και τα καυσαέρια των εργοταξιακών οχημάτων – μηχανημάτων, έρχεται να προστεθεί στην χρονίζουσα υπερβόσκηση και να εντείνουν τις απειλές της φυσικής βλάστησης και των σπάνιων ενδημικών φυτών της περιοχής. Επιπρόσθετα, η ελλιπής αποκατάσταση των ανενεργών ορυχείων από τις μεταλλευτικές εταιρείες οδηγούν στην αισθητική υποβάθμιση του τοπίου της Γκιώνας. (Φιλότης, 2023)

Η Γκίωνα διαθέτει αρκετές διαδρομές πεζοπορίες που παρουσιάζουν έντονο ενδιαφέρον ενώ στην τοποθεσία «Λάκκα Καρβούνη» και συγκεκριμένα στα 1.753 m μέτρα υπάρχει από τις 20 Σεπτεμβρίου 1959 το καταφύγιο «Γρηγόρης Περδίκης», χωρητικότητας 20 ατόμων, εξοπλισμένο με κουζίνα, φωτισμό, θέρμανση ενώ διαθέτει και τρεχούμενο πόσιμο νερό πηγής. Επιπρόσθετα, στον ορεινό όγκο έχουν δημιουργηθεί πάρα πολλά αναρριχητικά πεδία όπου έχουν γίνει αξιόλογες αναρριχήσεις, έχει δε και τη μεγαλύτερη ορθοπλαγιά των Βαλκανίων πάνω από το χωριό Συκέα. (Πεζοπορικός Όμιλος Αθηνών, 2020)

Παραλιακή Ζώνη από Ναύπακτο – Ιτέα

Η παραλιακή ζώνη από την Ιτέα έως την Ναύπακτο χαρακτηρίζεται από ένα έντονο και ποικιλόμορφο φυσικό τοπίο. Η εναλλαγή των βουνών, λόφων και της βλάστησης με τις βραχώδεις ακτές, τους συνεχείς μικρούς κόλπους και το γαλάζιο της θάλασσας δημιουργεί ένα μοναδικό και εντυπωσιακό οικοσύστημα. Συναντώνται σημαντικά είδη χλωρίδας και πανίδας όπως η μεσογειακή φώκια και η ονυχοχελώνα.

Η εν λόγω παραλιακή ζώνη δέχεται συνεχείς πιέσεις από την ανθρώπινη δραστηριότητα που υποβαθμίζουν τη βλάστηση και το τοπίο, με κυρίαρχη την εκμετάλλευση χρήσης γης και την ανεξέλεγκτη ανέγερση κτισμάτων. Επιπρόσθετα, η αλόγιστη αλιεία και ο εποχιακός τουρισμός αποτελούν απειλή για την επιβίωση της, υπό εξαφάνιση στην περιοχή, φώκιας. (Φιλότης, 2023)

Νοτιοανατολικός Παρνασσός

Το όρος Παρνασσού αποτελεί ένα από τα υψηλότερα βουνά της Ελλάδας και εκτείνεται στις Π.Ε. Βοιωτίας, Φθιώτιδας και Φωκίδας. Ο νοτιοανατολικός Παρνασσός βρίσκεται στο Δήμο Δελφών και προσδίδει ένα όμορφο και κατάφυτο τοπίο στην περιοχή. Η υψηλότερη κορυφή, Λιάκουρα, βρίσκεται στα 2.457 m, ενώ ακολουθούν και άλλες όπως ο Γεροντόβραχος (2.431 m), η Αρνόβρυση (2.257m) και τα Πυργάκια (1.931m). Το βουνό παρουσιάζει και ιστορική αξία εφόσον διαδραμάτισε σπουδαίο ρόλο στην Ελληνική Επανάσταση του 1821 και σε αυτό έλαβαν χώρα οι σπουδαίες μάχες της Αλαμάνας και της Γραβιάς. (Χιονοδρομικό Κέντρο Παρνασσού, 2023)

Στον ορεινό όγκο του Παρνασσού και στα όρια των νομών Φωκίδας και Βοιωτίας, ανάμεσα στους Δελφούς, την Αράχωβα και την Αγόριανη, ιδρύθηκε το 1938 ο Εθνικός Δρυμός Παρνασσού, έκτασης 36.000 στρεμμάτων, ο οποίος μαζί με αυτόν του Ολύμπου αποτελούν τους πιο παλιούς Εθνικούς Δρυμούς της χώρας. (visitdelphi.gr, 2023)

Εικόνα 6: Εθνικός Δρυμός Παρνασσού, Πηγή: onparnassos.gr

Ο Εθνικός Δρυμός Παρνασσού χαρακτηρίζεται από μεγάλο χλωριδική ποικιλία και ενδιαφέρον καθώς υπάρχει σπανιότητα αρκετών φυσικών ειδών. Συνολικά, περισσότερα από 900 είδη και υποείδη φυτών φύονται στο βουνό, εκ των οποίων αρκετά είναι τοπικά ενδημικά και τα περισσότερα ελληνικά ενδημικά. Στη δασική βλάστηση κυριαρχεί η Κεφαλληνιακή ελάτη, η μαύρη πεύκη και η φυλλοβόλος δρυς. (topoguide.gr, 2023)

Η μεγάλη έκταση και ποικιλία των βιοτόπων που συναντώνται στον μεγάλο όγκο του Παρνασσού, είναι λογικό να φιλοξενεί μια πολύ πλούσια πανίδα με όλη την αναμενόμενη βιοποικιλότητα θηλαστικών, πουλιών και ερπετών. Δυστυχώς τα μεγάλα θηλαστικά - το τσακάλι, το αγριογούρουνο και ο λύκος (*Canis lupus*) είναι σπάνια και υπό εξαφάνιση στην εν λόγω περιοχή λόγω του έντονου κυνηγιού. Ωστόσο συναντάται η αλεπού, ο ασβός, ο λαγός, ο σκίουρος καθώς και το τοπικό αγριόγιδο. Από πτηνά, συναντάμε παραπάνω από

100 είδη με κυριότερα τα αρπακτικά πτηνά (Σπιζαετος, Φιδαετος, Μπούφος, Βραχοκιρκινέα, Γερακαετός, Γερακίνα) καθώς και 4 είδη από δρυοκολάπτες (Πράσινος, Μεσαίος, Λευκονώτης και Μαύρος). Η ερπετοπανίδα του δρυμού είναι ιδιαίτερα πλούσια καθώς καταγράφονται περισσότερα από 17 είδη ερπετών όπως Σαυρόφιδα, Λαφίτες, Οχιές, Σαλαμάνδρες και τρία είδη από Τρίτωνες (Κοινό, Λοφιοφόρο και Αλπικό). (toroguide.gr, 2023)

Επισημαίνεται ότι για την προστασία, διατήρηση και διαχείριση της τεράστιας αυτής φυσικής κληρονομιάς, έχει συσταθεί ο Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Παρνασσού (Φ.Δ.Ε.Δ.Π.). Κύριοι στόχοι του συγκεκριμένου Φορέα είναι:

- Η διατήρηση των φυσικών πόρων και της βιοποικιλότητας,
 - Η αειφόρος χρήση των οικοσυστημάτων της προστατευόμενης περιοχής,
 - Η προσέλκυση επισκεπτών μέσω της ανάδειξης των αξιών του εθνικού δρυμού
 - Η προώθηση και υλοποίηση προγραμμάτων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης της τοπικής κοινωνίας,
 - Η ανάπτυξη συνεργασιών με ερευνητικά κέντρα, εκπαιδευτικά ιδρύματα και κοινωφελείς οργανώσεις.
- (onparnassos.gr, 2023)

Παρόλη την ύπαρξη του ανωτέρω φορέα, είναι δεδομένο ότι ο Εθνικός Δρυμός Παρνασσού έχει να αντιμετωπίσει σημαντικές απειλές, οι οποίες κατά βάση προκύπτουν από την ανθρώπινη δραστηριότητα και την έλλειψη χωρικής διαχώρισης. Η κτηνοτροφία, η υπερβόσκηση, το ανεξέλεγκτο κυνήγι, η εξορυκτική δραστηριότητα, η άκρατη οικοδόμηση και οι δραστηριότητες αναψυχής σε συνδυασμό με την απειλή των πυρκαγιών διαταράσσουν το οικοσύστημα της περιοχής. (Φιλότης, 2023)

Κορυφές όρους Γκιώνα, χαράδρα Ρέκας, Λαζόρεμα και Βαθιά Λάκκα

Ως ανωτέρω ανάλυση όρους Γκιώνας.

Ευρύτερη περιοχή Γαλαξειδίου

Η ευρύτερη περιοχή περιλαμβάνει την πόλη Γαλαξειδίου, τους κοντινούς οικισμούς Αγία Ευθυμία, Ξυροτήρι, Βουνιχώρα, Πεντεωρία και Άγιοι Πάντες καθώς και την περιμετρική

λοφώδη και ορεινή χώρα με το άλσος Πέρα Πάντα. Η εν λόγω τοποθεσία φιλοξενεί μια μεγάλη αποικία νανοκρικετών καθώς και ένα σημαντικό πληθυσμό και ποικιλία πτηνών, που είναι σημαντικός για το γεωμορφολογία του οικοτόπου. Η περιοχή αντιμετωπίζει έντονα την απειλή της υποβάθμισης της βλάστησης και του τοπίου λόγω των πιέσεων που δέχεται από την εκτεταμένη ανέγερση κτιρίων και τη γενικότερη ανθρώπινη δραστηριότητα κυρίως τους καλοκαιρινούς μήνες του τουρισμού. (Φιλότης, 2023)

Εικόνα 7: Οικισμός, λιμάνι και άλσος Πέρα Πάντα Γαλαξειδίου, Πηγή: Shutterstock

3.4.1.2. Βιότοποι CORINE

Στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού προγράμματος Corine, δημιουργήθηκε και η νομοθεσία των βιοτόπων Corine (Corine Biotope Legislation), που αποτελεί μέρος των οδηγιών για τη θήρα (Birds Directive) και τους βιοτόπους (Habitats Directive). Συνεπώς, αναφέρεται στη διατήρηση και την προστασία των φυσικών βιοτόπων και των άγριων ζωικών ειδών σε ολόκληρη την Ευρώπη. Οι βιότοποι Corine που συναντώνται στο Δήμο Δελφών είναι οι κάτωθι και έχουν αναλυθεί στο προηγούμενο τμήμα της εργασίας:

A/A	ΚΩΔΙΚΟΣ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΤΟΠΟΥ	ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΕΚΤΑΣΗ (ha)	ΧΕΡΣΑΙΑ ΕΚΤΑΣΗ (ha)
1	A00010052	ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ	12.877,35	12.000,00
2	A00040036	ΚΟΡΥΦΕΣ ΟΡΟΥΣ ΓΚΙΩΝΑ, ΧΑΡΑΔΡΑ ΡΕΚΑΣ, ΛΑΖΟΡΕΜΑ ΚΑΙ ΒΑΘΙΑ ΛΑΚΚΑ	9.180,39	7.700,00
3	A00060025	ΟΡΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ	41.349,79	38.500,00

Πίνακας 19: Βιότοποι CORINE Δήμου Δελφών, Πηγή: Filotis

2.4.1.3. Καταφύγια άγριας Ζωής

Αρκετές περιοχές της Π.Ε. Φωκίδας λόγω της σημασίας τους για την ενδημική πανίδα προστατεύονται με θεσμικές ρυθμίσεις και αποτελούν Προστατευόμενες Περιοχές Εθνικού Επιπέδου. Ως καταφύγια άγριας ζωής χαρακτηρίζονται φυσικές περιοχές (χερσαίες, υγροτοπικές ή θαλάσσιες), που έχουν ιδιαίτερη σημασία ως σημαντικοί τόποι ανάπτυξης της άγριας χλωρίδας ή ως βιότοποι αναπαραγωγής, διατροφής, διαχείμασης ειδών της άγριας πανίδας, ή ως περιοχές αναπαραγωγής ψαριών και συγκέντρωσης γόνου, ή, τέλος, ως σημαντικοί θαλάσσιοι οικότοποι. Ως καταφύγια άγριας ζωής μπορούν να χαρακτηρίζονται και οι οικολογικοί διάδρομοι μεταξύ άλλων κατηγοριών προστατευόμενων περιοχών. (ΕΚΒΥ, 2019)

A/A	ΚΩΔΙΚΟΣ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΤΟΠΟΥ	ΕΚΤΑΣΗ (ha)	ΦΕΚ
	K344	Ρεκάς – Γουρλομούτα – Γκιώνα (Προσήλιο)	3.300	528/B/88
	K358	Δασικό Συμπλεγμα ΝΑ Γκιώνας (Βουνιχώρας – Άμφισσας – Αγ. Ευθυμίας)	2.100	305/B/86

	K376	Άγιοι Πάντες (Δελφών – Δεσφίνας – Χρυσού)	2.400	343/B/87
	K388	Ξηροτύρι – Παλαιοπούρναρα – Καρβελάς (Γαλαξειδίου – Πεντεορίων)	1.300	464/B/

Πίνακας 20: Καταφύγια Άγριας Ζωής Δήμου Δελφών, Πηγή: Ε.Κ.Β.Υ.

2.4.1.4. Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους (ΤΙΦΚ)

Στο δήμο διακρίνονται οι παρακάτω περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους:

A/A	ΚΩΔΙΚΟΣ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΤΟΠΟΥ	ΕΚΤΑΣΗ (ha)	Κύριος Χαρακτήρας
1	ΑΤ2010030	Γαλαξίδι	157	Δομημένο τοπίο
2	ΑΤ2010031	Δελφικό τοπίο	340	Φυσικό τοπίο

Πίνακας 21: Περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους Δήμου Δελφών, Πηγή: Filotis

Γαλαξίδι

Το Γαλαξίδι αποτελεί έναν από τους γραφικούς παραδοσιακούς οικισμούς της χώρας, μια αρχοντική πολιτεία που αναπτύχθηκε χάρη στους караβοκυραίους και σήμερα φημίζεται για το γραφικό λιμανάκι με τις ψαρόβαρκες, το φυσικό του τοπίο με την καταπράσινη χερσόνησο σκεπασμένη με πεύκα και κυπαρίσσια που ολοκληρώνεται με τα γειτονικά νησάκια Παναγιά, Αγ. Γεώργιος και Αψηφιά. Δεν υφίσταται ιδιαίτερη σοβαρή απειλή, ωστόσο τους καλοκαιρινούς μήνες παρατηρείται μια ιδιαίτερα αυξημένη κίνηση μηχανοκίνητων τροχοφόρων. (Φιλότης, 2023)

Δελφικό τοπίο

Το Δελφικό τοπίο περιλαμβάνει την κοιλάδα της Άμφισσας και τον ελαιώνα της καθώς και την κοιλάδα Πλείστου – Δελφών, καταλήγοντας στην Ιτέα και τον Κορινθιακό κόλπο. Προστατεύεται από την Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου Δελφών και από το 1985 αποτελεί Μνημείο Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO. Η συγκεκριμένη περιοχή δεσμεύεται και από μια σειρά εγχώριων νομοθετικών ρυθμίσεων:

•ΦΕΚ.551/Β/15-09-1981: Απόφαση του Εθνικού Συμβουλίου Χωροταξίας για την προστασία της ευρύτερης περιοχής Δελφών.

•ΦΕΚ.417/Δ/03-09-1985: Καθορισμός Ζώνης Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ) κατωτάτου ορίου κατάτμησης και λοιπών όρων και περιορισμών δόμησης στην ευρύτερη περιοχή Δελφών.

•ΦΕΚ.259/Β/25-04-1991: Καθορισμός ζωνών προστασίας (Α απολύτου προστασίας και Β υπό όρους δόμηση) του αρχαιολογικού χώρου Δελφών και του ευρύτερου Δελφικού τοπίου.

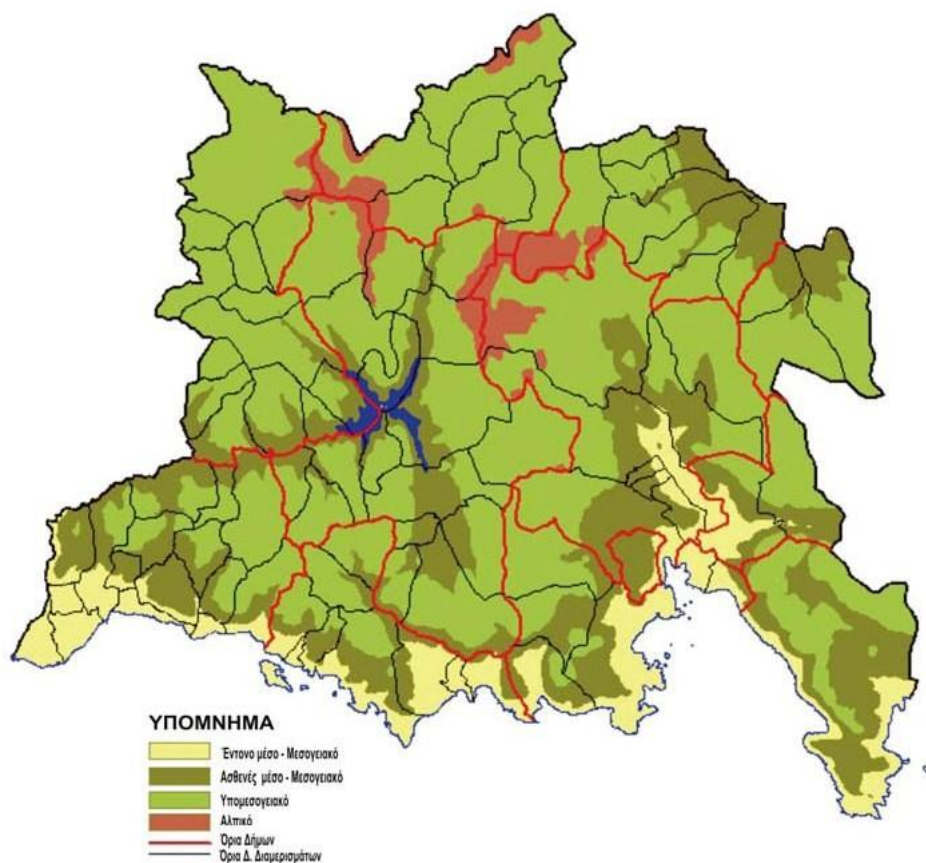
Εικόνα 8: Δελφικό τοπίο, Πηγή: Προσωπικό αρχείο

3.4.2. Κλιματολογικά στοιχεία

Στην Περιφερειακή Ενότητα Φωκίδας και κατ' επέκταση στο Δήμο Δελφών, η εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων για το κλίμα της περιοχής δυσχεραίνει λόγω της μεγάλης υψομετρικής διαβάθμισης που παρουσιάζει ο νομός καθώς και της ύπαρξη εσωτερικών

περιοχών που δημιουργούνται από τους αρκετούς ορεινούς όγκους. Στην περιοχή υπάρχουν δεδομένα της Εθνικής Μετεωρολογικής Υπηρεσίας, μέσω των μετεωρολογικών σταθμών της Δεσφίνας και του Λιδορικού καθώς και των δύο βροχομετρικών σταθμών του Αθαν. Διάκου και της Πυράς. (Ε.Μ.Υ., 2020)

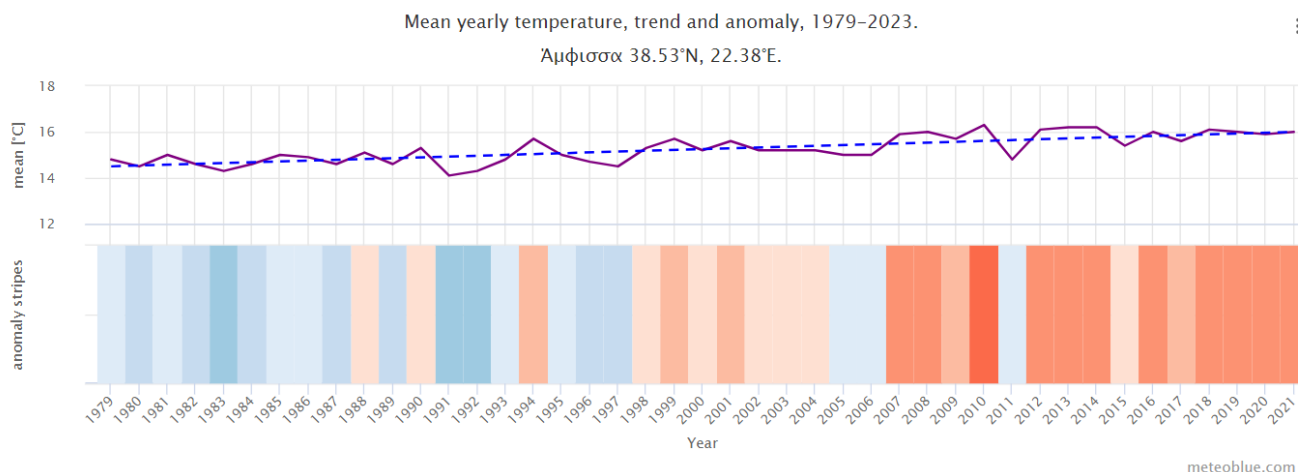
Ωστόσο, η περιοχή παρουσιάζει σε γενικές γραμμές ένα τυπικό μεσογειακό κλίμα, όπου τα καλοκαίρια είναι ξηρά και θερμά ενώ οι χειμώνες είναι σχετικά κρύοι με κάποιους παγετούς σε περιόδους κυμάτων ψύχους. Στην εικόνα που ακολουθεί παρουσιάζονται οι κλιματικές ζώνες του Δήμου Δελφών σύμφωνα με το υψόμετρο. Η παραλιακή ζώνη (0 - 200m) εμφανίζει «έντονο μέσο-Μεσογειακό» κλίμα με ήπιο χειμώνα, οι περιοχές μέσω υψομέτρων (μέχρι 600m) «ασθενές μέσο-Μεσογειακό» με δριμύ χειμώνα. Στην πλειοψηφία του δήμου το κλίμα χαρακτηρίζεται ως «υπομεσογειακό» και υποξηρικόμεψυχρό χειμώνα. Τέλος σε ένα μικρό τμήματα του δήμου, πλησίον των κορυφών Γκιώνας και Οίτης το κλίμα είναι αλπικό (υπο-αξηρικό), ψυχρό με αριθμό βιολογικά ξηρών ημερών περίπου ίσο με 0 δριμύ χειμώνα δριμύ. (itia.ntua.gr, 2023)

Εικόνα 9: Κλιματικές ζώνες Δήμου Δελφών, Πηγή: ΙΤΙΑ.ΝΤΥΑ

Το μέσο ετήσιο ύψος βροχής της περιοχής παρουσιάζει μια σημαντική διακύμανση και κυμαίνεται από 600mm στην παραλιακή ζώνη έως 1400 mm στις ορεινές περιοχές, διαμορφώνοντας ξηροθερμικές συνθήκες στα νότια ενώ στα ορεινά εντοπίζονται επαρκή αποθέματα νερού, ικανά να καλύψουν γεωργικές και άλλες χρήσεις. Οι χιονοπτώσεις είναι λίγες και μέτριες. Παρόμοια διακύμανση παρατηρείται και στη θερμοκρασία, καθώς η απολύτως ελάχιστη θερμοκρασία φθάνει στους $-10.3\text{ }^{\circ}\text{C}$ στα μεγάλα υψόμετρα και η απολύτως μέγιστη στους $41,0^{\circ}\text{C}$ στην παραθαλάσσια ζώνη.

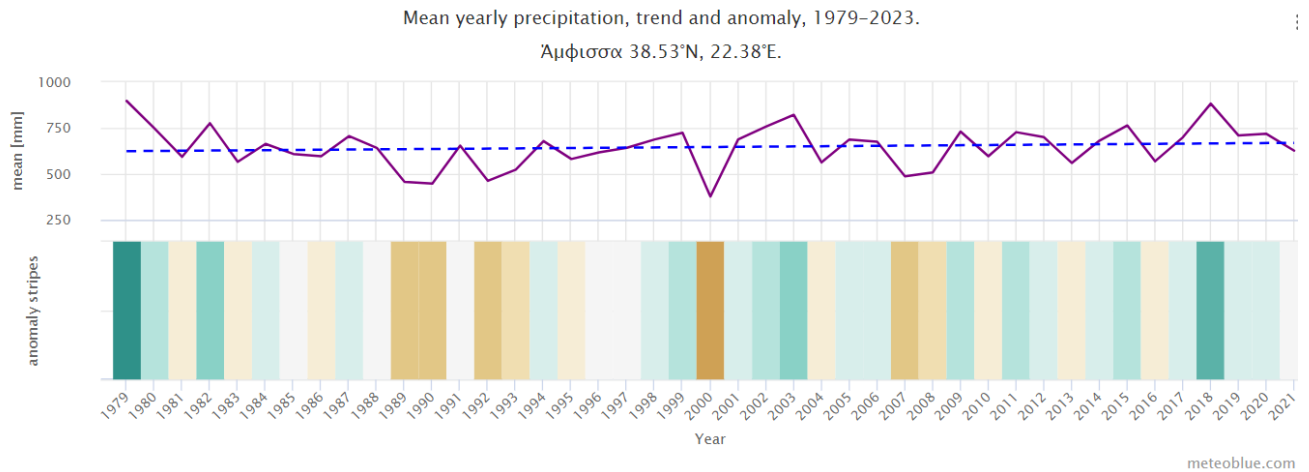
Στη συνέχεια παρουσιάζεται μια ανάλυση της ετήσιας αλλαγής θερμοκρασίας και των βροχοπτώσεων παίρνοντας ως βάση την περιοχή της Άμφισσας, που βρίσκεται σχετικά κεντρικά του Δήμου και παρουσιάζει ένα ενδιάμεσο κλίμα από όλες τις δημοτικές ενότητες. Αναφορικά με την μεταβολή της θερμοκρασίας, όπως παρατηρείται και στο γράφημα, η τάση της θερμοκρασίας στην Άμφισσα ακολουθεί, από το 2007 και με εξαίρεση το 2010, την γραμμική τάση της κλιματικής αλλαγής (διακεκομμένη γραμμή) και σε αρκετές περιπτώσεις την υπερβαίνει συνεπώς έχουμε μια φανερό επίδραση τα τελευταία χρόνια στο κλίμα της περιοχής.

Γράφημα 7: Ετήσια μεταβολή της μέσης θερμοκρασίας στην Άμφισσα, Πηγή: meteoblue.com

Στο επόμενο γράφημα εμφανίζεται η ετήσια μεταβολή των βροχοπτώσεων πάλι στην ευρύτερη περιοχή της Άμφισσας. Η διακεκομμένη μπλε γραμμή είναι η γραμμική τάση της κλιματικής αλλαγής, η οποία δεν ακολουθείται στην συγκεκριμένη περίπτωση. Παρατηρείται

μια επαναλαμβανόμενη αυξομείωση ανά διετία και μια εναλλαγή από ξηρές και υγρές συνθήκες, γεγονός που δεν ευνοεί καθόλου τις καλλιέργειες και την αγροτική ανάπτυξη.

Γράφημα 8: Ετήσια μεταβολή βροχοπτώσεων στην Άμφισσα, Πηγή: meteoblue.com

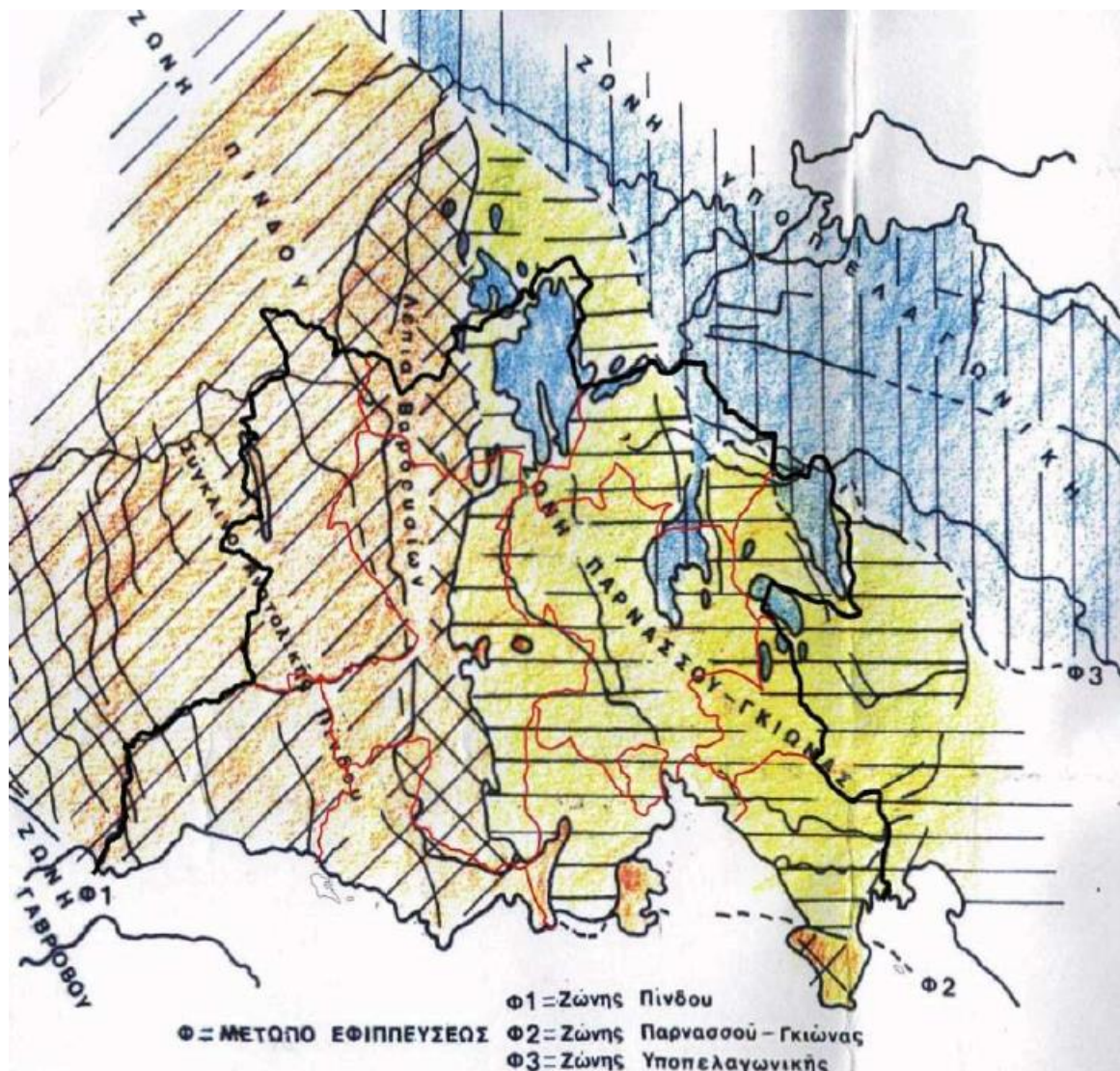
3.4.3 Γεωλογικά - Εδαφολογικά στοιχεία

Η γεωλογική δομή της Π.Ε. Φωκίδας συνίσταται από πετρώματα τα οποία ανήκουν στις γεωτεκτονικές ζώνες Πίνδου, Παρνασσού – Γκιώνας και την Υποπελαγονική ζώνη, όπως φαίνεται στην παρακάτω εικόνα και αναλύονται ως εξής:

- Η ζώνη Πίνδου που καλύπτει το δυτικό τμήμα της Π.Ε. και ουσιαστικά έκταση μόνο της ενότητας Καλλιέων από τον Δήμο Δελφών, περιλαμβάνει ανθρακικά και κλαστρικά ιζήματα, ως τριαδικούς λεπτοπλακώδεις ασβεστόλιθους με ενστρώσεις κερατολίθων και αργιλικών σχιστόλιθων μικρού επιφανειακού αναπτύγματος και ορατούπάχους, ιουρασικούς ασβεστόλιθους και σχιστόλιθους σε εναλλαγές, ιουρασικούς σχιστοκερατόλιθους με μικρές ασβεστολιθικές ενστρώσεις με πάχος μερικές δεκάδες μέτρα, πλακώδεις κρητιδικούς ασβεστόλιθους και περιορισμένες εμφανίσεις φλύσχη.

- Η ζώνη Παρνασσού - Γκιώνας που καταλαμβάνει το μεγαλύτερο τμήμα του Δήμου Δελφών αποτελείται κυρίως από αυτόχθονα ανθρακικά ιζήματα (ασβεστόλιθοι και δολομίτες), αβαθών θαλασσών με μεγάλα σχετικά πάχη και κατά δεύτερο λόγο ιζήματα φλύσχη. Ακολουθούν, σε μικρότερη έκταση (κοιλάδα Άμφισσας, Άνω Ρου Βιοτικού Κηφισού) σχηματισμοί όπως τα κροκαλοπαγή(μειόκαινο - πλειστόκαινο).

•Στο ανατολικό τμήμα του νομού (ενότητες Καλλιέων, Γραβιάς και Παρνασσού) παρατηρείται ευρεία εμφάνιση πετρωμάτων της Υποπελαγωνικής ζώνης ως αποτέλεσμα επώθησης και εν μέρει εφίππευσης της Ζώνης αυτής επί της Ζώνης Παρνασσού - Γκιώνας. (ΑΝ.ΦΩ.Α.Ε., 2016)

Εικόνα 10: Γεωλογικές Ζώνες Π.Ε. Φωκίδας, Πηγή: Μελέτη Θραματικής Ανάπτυξης Ν. Φωκίδας

Εδαφολογικά η Π.Ε. Φωκίδας περιλαμβάνει τις ακόλουθες πέντε κατηγορίες εδαφών, όπως φαίνεται στην παρακάτω εικόνα και ο σχηματισμός των οποίων καθορίζεται από το μητρικό πέτρωμα και τις κλιματολογικές συνθήκες της περιοχής:

- Εδάφη από φλύσχη, όξινα με πηλώδη – αργιλοπηλώδη υφή με μεγάλη δασική αξία. Επί των εδαφών αυτών απαντούν δάση ελάτης και φυλλοβόλων δρυών. Επικρατεί κυρίως στον Δήμο Δωρίδας,

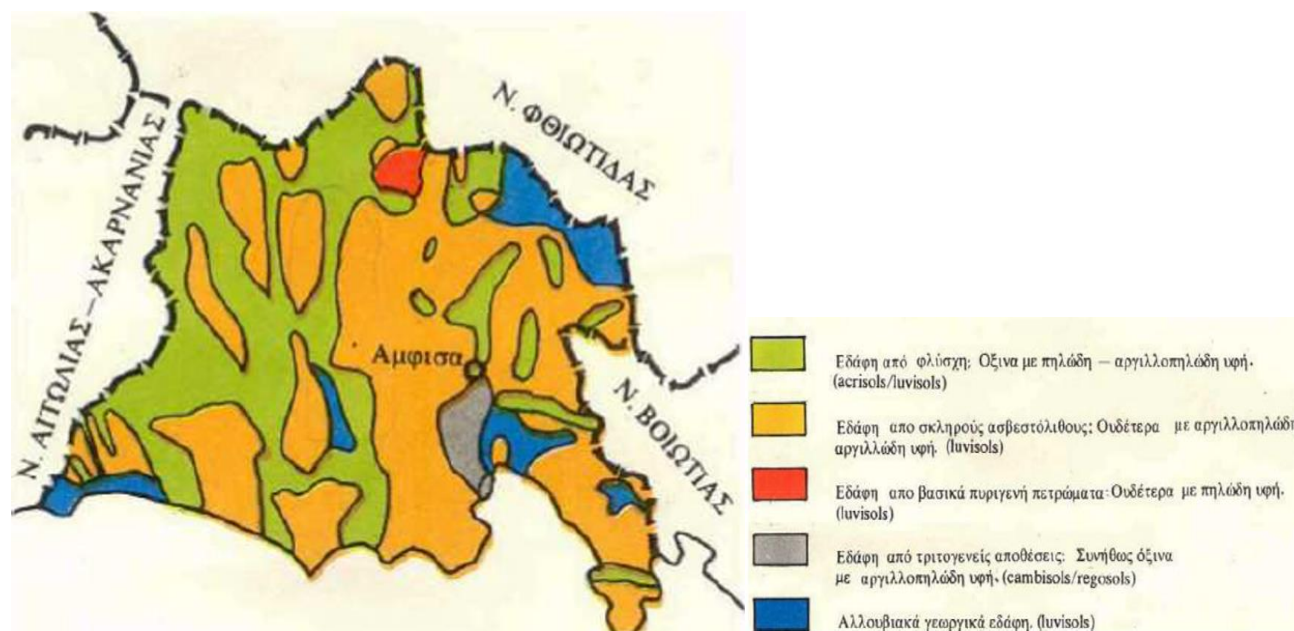
- Εδάφη από σκληρούς ασβεστόλιθους, ουδέτερα με αργιλοπηλώδη – αργιλώδη υφή με μικρή γενικά δασική αξία τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως βοσκότοποι. Κυριαρχεί στο Δήμο Δελφών και αποτελεί την πλειοψηφία της Π.Ε..

- Εδάφη από βασικά πυριγενή πετρώματα, ουδέτερα με πηλώδη υφή με ιδιαίτερη δασική αξία. Παρατηρείται στο βορειοδυτικό τμήμα του δήμου Δελφών.

- Εδάφη από τριτογενείς αποθέσεις συνήθως όξινα με αργιλοπηλώδη υφή. Συναντάται στο νοτιο κεντρικό τμήμα του δήμου Δελφών.

- Γεωργικά αλλουβιακά εδάφη τα οποία έχουν ιδιαίτερη σημασία για τη γεωργία. Απαντώνται σε περιορισμένες εκτάσεις στις πεδινές εκτάσεις της Π.Ε. (κοιλιάδα Άμφισσας, πεδινό τμήμα Ευπαλίου και στα οροπέδια του Δ. Γραβιάς, Λιδωρικίου και Δεσφίνας).

(ΑΝ.ΦΩ.Α.Ε., 2016)

Εικόνα 11: Εδαφολογικός χάρτης Π.Ε. Φωκίδας, Πηγή: ΑΝ.ΦΩ.Α.Ε.

Ο Δήμος Δελφών και ειδικότερα η περιοχή της γεωλογικής ζώνης Παρνασσού - Γκιώνας διαθέτει τα μεγαλύτερα κοιτάσματα βωξίτη της χώρας, περίπου 70%, και από τα

μεγαλύτερα της Ευρώπης. Για την αξιοποίηση των κοιτασμάτων δραστηριοποιούνται δυο μεγάλες εταιρείες εξόρυξης, η Δελφοί - Δίστομον Μονοπρόσωπη Α.Μ.Ε., 100% θυγατρική της MYTILINEOS με ανθρώπινο δυναμικό 80 εργαζομένους και η IMERYSBωξίτες Α.Ε. με παραπάνω από 250 προσωπικό, η οποία πρόσφατα εξαγοράστηκε επίσης από την MYTILINEOS. Συνεπώς, με την νέα συγχώνευση πλέον παράγονται στην περιοχή περί τα 1,2 εκατομμύρια τόνοι βωξίτη, ολοκληρώνοντας την πλήρη καθετοποίηση του κλάδου σε ευρωπαϊκά επίπεδα. (mytilineos.gr, 2023), (capital.gr, 2017)

Εικόνα 12: Ορυχείο εξόρυξης βωξίτη στη θέση «Λαρνάκι», Πηγή: profilnet.gr

3.4.4. Υδρογραφικό δίκτυο

ΗΠ.Ε. Φωκίδας στο σύνολο της παρουσιάζει μια πλούσια υδροφορία εξαιτίας των γεωλογικών σχηματισμών με τους ορεινούς όγκους, των δασικών οικοσυστημάτων και το υψηλό σχετικά ύψος υετών. Σημαντικό σημείο αναφοράς αποτελεί φυσικά ο ποταμός Μόρνος και το φράγμα που κατασκευάστηκε στη θέση «Στενό», νότια του Λιδωρικού με

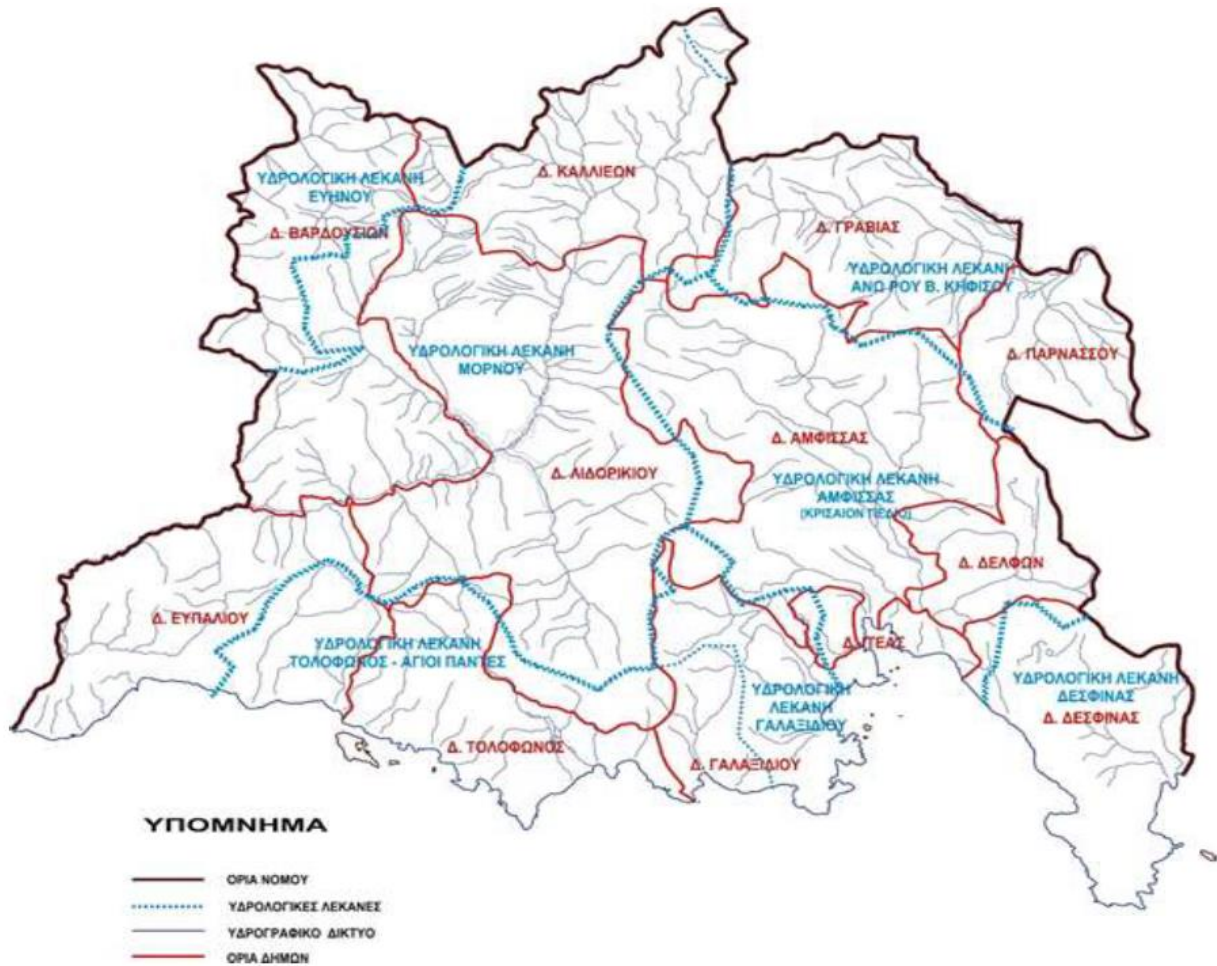
σκοπό την ενίσχυση της τροφοδότησης της Αττικής σε πόσιμο νερό. Η Π.Ε. αποτελείται από αρκετές εσωτερικές υδρολογικές λεκάνες οι οποίες ρυθμίζουν ανάλογα την υδροφορία της εκάστοτε περιοχής. Στον Δήμο Δελφών συναντώνται οι εξής υδρολογικές υπολεκάνες :

- Η ενότητα Άνω Ρου Βοιωτικού Κηφισσού. Εδώ ανήκουν οι υπολεκάνες Γραβιάς με μέσο ύψος βροχής 1441 χιλιοστά και όγκο νερού 71.000.000 μ³, Μαριολάτας με μέσο ύψος βροχής 1424 χιλιοστά και όγκο νερού 45.000.000 μ³ και η υπολεκάνη Αγόριανης με 1391 χιλιοστά και 119.000.000 μ³ αντίστοιχα. Το 43,7 % του νερού διηθείται στο έδαφος και το 78% του διηθούμενο αποθηκεύεται εντός καρστικών ασβεστολίθων, με εκτεταμένους υπόγειους υδροφόρους ορίζοντες σημαντικής δυναμικότητας και με νερό κατάλληλο για οποιαδήποτε χρήση-εκμετάλλευση χωρίς κίνδυνο εφιαλμύρωσης.

- Οι υδρολογικές λεκάνες Γαλαξειδίου - Δεσφίνας. Στην υπολεκάνη του Δήμου Γαλαξειδίου δεν υπάρχει μελέτη εντοπισμού των υπολεκανών ούτε συστηματική μελέτη αποθεμάτων νερού και ισοζυγίου. Παρατηρείται όμως υφαλμύρωση υπόγειων νερών, ανεκτό σε μερικές περιπτώσεις, πολύ υψηλή δε σε άλλες. Γενικά υπάρχει έλλειψη σοβαρή κατάλληλου ύδατος τόσο για γεωργική δραστηριότητα όσο και για αστική χρήση. Για την υπολεκάνη του Δήμου Δεσφίνας έχουμε έλλειψη στοιχείων μελέτης του υδατικού ισοζυγίου. Λόγω μορφολογίας του εδάφους (μέσο υψόμετρο 700 m) δεν υπάρχει καμιά δυνατότητα εκμετάλλευσης υπόγειου νερού, εκτιμάται δε ότι θα είναι ακατάλληλο (μεγάλη δαπάνη απόληψης, ακατάλληλα ίδια χαρακτηριστικά). Χαρακτηριστικό των δύο υδρολογικών λεκανών είναι η ύπαρξη πολλών χειμάρρων με μεγάλη κλίση και σχετικά μικρό μήκος με ορμητικά νερά την χειμερινή περίοδο τα οποία δημιουργούν σημαντικά προβλήματα στις εκβολές στο Κορινθιακό κόλπο με τις αποθέσεις φερτών υλών και τη διαβρωτική δράση στις λεκάνες απορροής και στο παραλιακό μέτωπο του νομού.

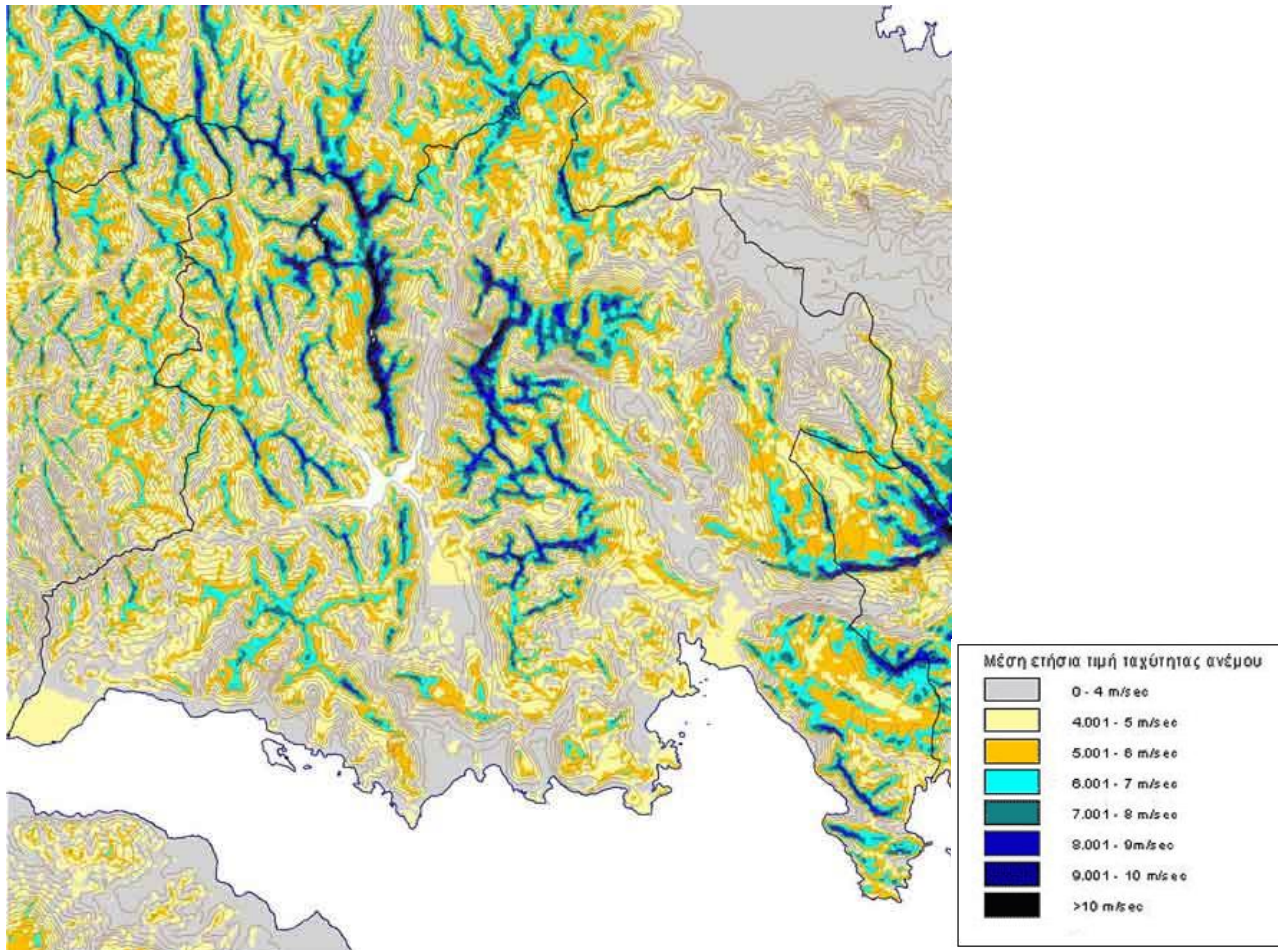
- Η υδρολογική λεκάνη του Άμφισσας - Ιτέας, περιλαμβάνει τις Δ.Ε. Άμφισσας, Δελφών και Ιτέας. Η περιοχή δομείται από ανθρακικούς σχηματισμούς της ζώνης Παρνασσού –Γκιώνας κύρια αλλά και της ζώνης της Πίνδου εντός των όποιων δημιουργούνται αξιόλογα καυστικά συστήματα, σε αντίθεση με τις νεότερες αποθέσεις που χαρακτηρίζονται από περιορισμένη υδροφορία. Χωρίς συστηματική μελέτη υδατικού ισοζυγίου. Η λεκάνη περιλαμβάνει τις καυστικές ενότητες του Ν. Παρνασσού και της Γκιώνας και το κοκκώδες υδροφόρο σύστημα της λεκάνης της Άμφισσας. Το μέσο ύψος βροχής που δέχεται η υδρολογική λεκάνη της Άμφισσας – Ιτέας κυμαίνεται από 600 mm

(λεκάνη Άμφισσας) έως 1200 mm (Καρωτική ενότητα Γκιώνας). Υπάρχουν ενδείξεις υποβάθμιση της υπόγειας υδροφορίας στο παραλιακό μέτωπο (175 km) λόγω θαλάσσιας προσβολής.(ΑΝ.ΦΩ.Α.Ε., 2016)

Εικόνα 13: Υδρολογικός χάρτης Π.Ε. Φωκίδας, Πηγή: ΑΝ.ΦΩ.ΑΕ

3.4.5. Αιολικό δυναμικό

Εικόνα 14: Απόσπασμα χάρτη αιολικού δυναμικού Π.Ε. Φωκίδας, Πηγή: ΚΑΠΕ

Όπως φαίνεται στον παραπάνω απόσπασμα χάρτη, η Π.Ε. Φωκίδας παρουσιάζει ιδιαίτερα υψηλό αιολικό δυναμικό, ιδιαίτερα στα υψώματα των ορεινών όγκων. Αναλογικά και ο Δήμος Δελφών παρουσιάζει σημαντικό δυναμικό, το οποίο επικεντρώνεται κυρίως στο βορειοδυτικό τμήμα (όρος Γκιώνα) και στο νοτιοανατολικό (όρος Παρνασσού). Οι άνεμοι ταχύτητας από 6 m/sec και πάνω, μπορούν να αξιοποιηθούν για την παραγωγή αιολικής ενέργειας, συνεπώς παρατηρούνται αρκετές περιοχές ιδανικές για εγκατάσταση αιολικών πάρκων εφόσον καλύπτουν τις ισχύουσες από τον νόμο προδιαγραφές και κριτήρια.

3.5. Πολιτισμική κληρονομιά

3.5.1. Αρχαιολογικοί χώροι - Μουσεία

Ο Δήμος Δελφών παρουσιάζει μια μεγάλη πολιτισμική κληρονομιά, με επίκεντρο την ιστορικότητα της περιοχής των Δελφών, τη λαογραφία αλλά και τη συνδρομή στην Ελληνική επανάσταση. Ακολούθως παρατίθενται οι αξιόλογοι αρχαιολογικοί χώροι και τα μουσεία που εντοπίζονται στο δήμο.

Αρχαιολογικός χώρος Δελφών

Ο σπουδαίος αυτός αρχαιολογικός χώρος με το πιο ξακουστό μαντείο της αρχαίας Ελλάδας, βρίσκεται στους πρόποδες του Παρνασσού και ανάμεσα στις Φαιδριάδες, τους βράχους με το όμορφο φυσικό τοπίο. Η έρευνα στον αρχαιολογικό χώρο των Δελφών άρχισε γύρω στο 1860 από Γερμανούς, ακολούθησε μια μεγάλη συστηματική ανασκαφή από τους Γάλλους το 1891 και σήμερα οι εργασίες ανασκαφής – αναστήλωσης συνεχίζονται υπό τη συνεργασία της Ελληνικής Αρχαιολογικής Υπηρεσίας και της Γαλλικής Σχολής.

Ο αρχαιολογικός χώρος των Δελφών περιλαμβάνει δύο τεμένη, ένα αφιερωμένο στον Απόλλωνα και ένα στην Αθηνά, το ιερό της Αθηνάς Προναίας, το γυμνάσιο, χώρους αθλητικής προπόνησης και παλαιότερες καθώς και την Κασταλία, την ιερή κρήνη των Δελφών. Στο ναό του Απόλλωνα υφίσταται το περίφημο άδυτο, όπου έδινε τους χρησμούς η Πυθία, ενώ ψηλότερα από αυτό, προς τα βορειοδυτικά, βρίσκεται το θέατρο όπου τελούνταν οι δραματικοί - μουσικοί αγώνες των Πυθίων, και ακόμη ψηλότερα το στάδιο φιλοξενίας των αθλητικών αγώνων. Μνημεία του ευρύτερου αρχαιολογικού χώρου αποτελούν:

- Ναός του Απόλλωνα
- Θησαυρός των Αθηναίων
- Πολυγωνικός τοίχος
- Θησαυρός των Σιφνίων
- Στοά των Αθηναίων
- Αρχαίο θέατρο
- Ιερά Οδός
- Αρχαίο γυμνάσιο
- Αρχαίο στάδιο
- Κασταλία κρήνη

- Ανάθημα του Δαόχου

(Παρτίδα, 2023)

Αρχαιολογικός χώρος Λίλαιας - Πολύδροσου

Ο αρχαιολογικός χώρος της Λίλαιας - Πολύδροσου περιλαμβάνει την οχύρωση της πόλης, ένα κρηναίο κτίσμα και λείψανα ενός ιερού. Η επιβλητική οχύρωση της αρχαίας Λίλαιας χρονολογείται στον 4ο αι. π.Χ. Τα τείχη κατασκευάσθηκαν, πιθανότατα, στα μετά το Φίλιππο χρόνια της ανοικοδόμησης των φωκικών ακροπόλεων και είναι τραπεζιόσχημης τοιχοδομής με ενίσχυση από ορθογώνιους πύργους, βοηθώντας στον οπτικό έλεγχο της κοιλάδας του άνω ρου του Κηφισού ποταμού. Σε μερικά σημεία της αρχαίας οχύρωσης έχουν γίνει μεταποιήσεις και προσθήκες στα χρόνια της Φραγκοκρατίας (13^{ος}-14^{ος} αιώνας). Στην περιοχή της Λίλαιας βρίσκονται και σήμερα οι πιο πλούσιες πηγές του Κηφισού. (Τσαρούχα, 2023)

Αρχαιολογικός χώρος Κίρρας

Ο αρχαιολογικός χώρος της Κίρρας είναι εκτεταμένος και αποτελείται από αρκετά διάσπαρτα μνημεία, που συνθέτουν την ιστορική πορεία της αρχαίας πόλης ως το σημαντικότερο λιμάνι στον Κορινθιακό κόλπο. Εντός της θάλασσας διασώζεται τοίχος από τις εγκαταστάσεις του αρχαίου λιμανιού, ενώ στην κεντρική πλατεία συναντώνται τα θεμέλια κτίσματος που αποδίδεται σε νεώριο. Η αρχαιότερη κατοίκηση στην περιοχή της Κίρρας χρονολογείται στην πρωτοελλαδική εποχή. (Τσαρούχα, 2023)

Αρχαιολογικός χώρος Αγίας Ευθυμίας

Ο οικισμός της Αγίας Ευθυμίας ταυτίζεται με τον αρχαίο οικισμό της Μυωνίας, σύμφωνα τα σωζόμενα ερείπια του φρουρίου που διασχίζει το χωριό σε όλο του το μήκος. Τα ευρήματα της περιοχής έχουν προκύψει από τυχαία γεγονότα (σκάψιμο των κατοίκων, άνοιγμα δρόμων, εκσκαφές για οικοδομές) ή από λαθρανασκαφές και όχι από συστηματική αρχαιολογική έρευνα. Τα ευρήματα χρονολογούνται στους Μυκηναϊκούς χρόνους (1600π.Χ.-1100π.Χ.), στους γεωμετρικούς χρόνους (9ος-8ος αιώνας π.Χ.), αλλά τα περισσότερα στην κλασική περίοδο (6ος-4ος αιώνας π.Χ.). (agiathimia.com, 2023)

Αρχαιολογικό Μουσείο Άμφισσας

Το Αρχαιολογικό Μουσείο της Άμφισσας αναδεικνύει την ιστορική εξέλιξη της αρχαίας Φωκίδας, μέσα από ευρήματα που φιλοξενεί και τα οποία προέρχονται από όλη την Π.Ε. και καλύπτουν χρονολογικά τους αιώνες από την Εποχή του Χαλκού μέχρι τους πρώιμους βυζαντινούς χρόνους. Φιλοξενείται σε διώροφο κτήριο τυπικής αστικής οικίας, που παρουσιάζει ιδιαίτερο αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον και ταυτόχρονα σηματοδοτεί την ιστορία των Σαλώνων και της νεότερης Ελλάδας. (Τσαρούχα, 2023)

Αρχαιολογικό Μουσείο Δελφών

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Δελφών, από τα πιο σημαντικά στην Ελλάδα, παρουσιάζει την ιστορία του φημισμένου δελφικού ιερού και του πιο ξακουστού μαντείου του αρχαίου ελληνικού κόσμου. Οι πλούσιες συλλογές του περιλαμβάνουν κυρίως αρχιτεκτονικά γλυπτά, αγάλματα και έργα μικροτεχνίας, αφιερώματα των πιστών στο ιερό, τα οποία ανακλούν τη θρησκευτικο-πολιτική και καλλιτεχνική δραστηριότητά του σε όλη την ιστορική του πορεία, από την ίδρυση του απολλώνειου τεμένους τον 8ο αι. π.Χ. έως την παρακμή του στα χρόνια της ύστερης αρχαιότητας. Το μουσείο στεγάζεται σε διώροφο κτήριο συνολικού εμβαδού 2.270 τ.μ. Η μόνιμη έκθεσή του καταλαμβάνει δεκατέσσερις αίθουσες και οι αποθηκευτικοί χώροι έκταση 558 τ.μ. Διαθέτει εργαστήριο συντήρησης κεραμικών και μεταλλικών αντικειμένων, καθώς και εργαστήριο αποκατάστασης ψηφιδωτού. (Παρτίδα, 2023)

Λαογραφικό Μουσείο Άμφισσας

Αποτελεί δημιούργημα της Εταιρείας Φωκικών Μελετών, στεγάζεται σε ένα διώροφο νεοκλασικό εντός της πόλης, διαθέτει δωρεάν πρόσβαση και φιλοξενεί πληθώρα αντικειμένων και ευρημάτων που χρονολογούνται από την εποχή της Τουρκοκρατίας. (Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού, 2023)

Ναυτικό και Ιστορικό Μουσείο Γαλαξειδίου

Αποτελεί ένα από τα σημαντικά ναυτικά μουσεία της Ελλάδας, που φιλοξενεί τρεις θεματικές εκθέσεις. Την ιστορική, που είναι επικεντρωμένη στην τοπική ιστορία και περιλαμβάνει το χειρόγραφο "Χρονικό του Γαλαξειδίου", το οποίο εκδόθηκε από τον Κ.Ν. Σάθα, το 1865 και αποτελεί μία από τις σημαντικότερες πηγές τεκμηρίωσης της ιστορίας του

τόπου. Την αρχαιολογική με τα ιδιαίτερα σχετικά ευρήματα της περιοχής και ολοκληρώνεται με την εντυπωσιακή ναυτική, που αποτελεί μία από τις πιο ενδιαφέρουσες σε διεθνές επίπεδο με εκθέματα ναυτικούς πίνακες, όργανα ναυσιπλοΐας, ναυτικά έγγραφα, τμήματα πλοίων καθώς και την ξεχωριστή φιλοτελική συλλογή «Αργοναύτες». (visitdelphi.gr, 2023)

Δημοτικό Μουσείο Άγγελου και Εύας Σικελιανού

Αποτελεί τη μουσειακή πια συνέχεια του σπιτιού του Έλληνα ποιητή Άγγελου Σικελιανού και της συζύγου του Εύας σε έναν τόπο που κουβαλά τη θετική ενέργεια του Δελφικού Τοπίου. Κτισμένο στα δυτικά υψώματα της πόλης των Δελφών κατά την περίοδο των πρώτων Δελφικών Εορτών (1920) βρίσκεται δίπλα στον αρχαιολογικό χώρο των Δελφών και φιλοξενεί υλικά από την αναβίωση των Δελφικών Εορτών που οργάνωσε το ζεύγος την περίοδο 1927-1920 στους Δελφούς, κοστούμια από παραστάσεις αρχαίου δράματος (βρίσκονται στη φάση της συντήρησης) καθώς και προσωπικά αντικείμενα των Σικελιανών. (visitdelphi.gr, 2023)

Μουσείο Επισκόπου Ησαΐα

Η πατρογονική εστία του ήρωα της Ελληνικής Επανάστασης του 1821 Επισκόπου Σαλώνων Ησαΐα μετατράπηκε το 2013 σε ένα σύγχρονο μουσείο αφιερωμένο στη μεγάλη αυτή προσωπικότητα της Δεσφίνας αλλά και του Αγώνα της Επανάστασης στη Ρούμελη. Ο Σαλώνων Ησαΐας ήταν ο μοναδικός Δεσπότης που έχασε τη ζωή του μαχόμενος για την ελευθερία της Ελλάδας το '21 και δικαίως οι συμπατριώτες του τον τιμούν με τον ιδιαίτερο αυτό τρόπο. (visitdelphi.gr, 2023)

Μουσείο Αθανάσιου Διάκου

Το Μουσείο είναι αφιερωμένο σε μία από τις ηρωικότερες μορφές της Ελλάδας, τον Αθανάσιο Διάκο και βρίσκεται στον τόπο όπου γεννήθηκε, στην άλλοτε Άνω Μουσούνιτσα. Το μουσείο δημιουργήθηκε το 2009 και τα εκθεσιακά στοιχεία αποτελούνται από αυθεντικά και αντίγραφα αντικείμενα, πολεμικός εξοπλισμός, φορεσιές, έντυπα, γραμματόσημα, κ.α τα οποία σκιαγραφούν τις συνθήκες και τις εποχές που έζησε και αγωνίστηκε ο Διάκος. Επιπρόσθετα, το μουσείο φιλοξενεί εκδηλώσεις και παρουσιάσεις. (visitdelphi.gr, 2023)

3.5.2. Μνημεία –Αξιοθέατα

Διεθνές Μνημείο της «Γυναίκας του Ναυτικού»

Η ναυτική πολιτεία του Γαλαξειδίου φιλοξενεί, στην τοποθεσία «Κεντρί», το διεθνές μνημείο αφιερωμένο στη γυναίκα του απανταχού ναυτικού. Η μεγάλη ιστορική ναυτική παράδοση της πόλης βρήκε, υπό την αιγίδα του Διεθνούς Ναυτιλιακού Οργανισμού (ΙΜΟ), την ουσιαστικότερη και ομορφότερη προσωποποίηση μέσα από ένα τόσο δυνατό μνημείο και παγκόσμιο ορόσημο τιμής. (visitdelphi.gr, 2023)

Το Κάστρο των Σαλώνων

Το Κάστρο δεσπόζει στην Άμφισσα (Σάλωνα)σε υψόμετρο 250m, εκεί όπου βρισκόταν η αρχαία ακρόπολη, η οποία μετασηματίστηκε σε βυζαντινό οχυρό. Το Κάστρο διαδραμάτισε σημαντικότατο ρόλο στην επανάσταση του 1821, καθώς στις 10 Απριλίου ήταν το πρώτο σημείο που απελευθερώθηκε από τους Τούρκους και αποτέλεσε σύμβολο ελευθερίας για τη Ρούμελη. (kastra.eu, 2023)

Παραδοσιακή Συνοικία Χάρμαινα

Η Συνοικία Χάρμαινα αποτελεί μια τοποθεσία μεγάλης ιστορικής και αρχιτεκτονικής αξίας, με ατμοσφαιρικά σοκάκια και βρίσκεται στα νότια της πόλης και σε κοντινή απόσταση από το ιστορικό Κάστρο της Άμφισσας. Στην εν λόγω περιοχή λειτουργούσαν, για αιώνες, όλα τα εργαστήρια που ασχολούνταν με την κατεργασία του δέρματος (Ταμπάκικα) και χρονολογούνται πριν το 1600. Η μεγάλη ακμή των ταμπάκικων της Χάρμαινας διατηρήθηκε μέχρι και το μεσοπόλεμο ενώ σταδιακά μετά τον β΄ παγκόσμιο πόλεμο η συνοικία παράκμασε λόγω της δυναμικής εισόδου του πλαστικού που αντικατέστησε το δέρμα σε πολλές εφαρμογές του. Σήμερα έχουν απομείνει ελάχιστα εργαστήρια στην περιοχή που διατηρούν την προαιώνια τέχνη και εξακολουθούν να ασκούν ιδιαίτερη γοητεία σε ντόπιους και στους επισκέπτες. Το τελευταίο Σάββατο της Αποκριάς αναβιώνει και το συναρπαστικό δρώμενο του «Στοιχειού της Χάρμαινας». (harmaina.gr, 2023)

Θέατρο Φρύνιχος

Το νέο υπερσύγχρονο υπαίθριο θέατρο «Φρύνιχος» των Δελφών που φιλοξενεί ελληνικές και διεθνείς παραγωγές θεάτρου, μουσικής και γεγονότων που υλοποιούνται από

το Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό Κέντρο Δελφών (Ε.Π.Κε.Δ). Ένα σύγχρονο ανοιχτό θέατρο δυναμικότητας 1.100 καθήμενων θεατών σε δύο διαζώματα με υπέροχη σκηνή. Διαθέτει επίσης έξι καμαρίνια εξοπλισμένα με μπάνια και wc, ανελκυστήρα, πρόσβαση Α.Μ.Ε.Α., χώρο πάρκινγκ και πωλητήριο εισιτηρίων. (visitdelphi.gr, 2023)

Δημοτική Πινακοθήκη «Σπύρος Παπαλουκάς»

Η Δημοτική Πινακοθήκη «Σπύρος Παπαλουκάς» στη Χάρμαινα της Άμφισσας φιλοξενεί έργα και τα φημισμένα «ανθίβολα» του εικαστικού Σπύρου Παπαλουκά (1892-1957), που χρησιμοποιήθηκαν για την αγιογράφηση του Μητροπολιτικού Ναού της Άμφισσας. Η αγιογράφηση με τη μέθοδο των «Ανθιβόλων» ξεκίνησε το 1927 και ολοκληρώθηκε το 1932. (visitdelphi.gr, 2023)

Ναός Μεταμόρφωση του Σωτήρος

Στις δασικές παρυφές της Άμφισσας και σε κομβικό σημείο του περιαστικού μονοπατιού Α1 στέκει η εκκλησία-μνημείο της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος. Ένα περίτεχνο βυζαντινό μνημείο που χρονολογείται περί τον 11ο –12ο αι. Τα αρχιτεκτονικά δομικά του στοιχεία το κατατάσσουν σε ένα από τα εξόχως ιδιαίτερα δημιουργήματα της μέσης βυζαντινή περιόδου. (visitdelphi.gr, 2023)

Σπηλιά της Στρώμης

Τομικρό σπήλαιο κοντά στο χωρίο Στρώμη στις ρίζες της Γκιώνας, το οποίο ονομάζεται και «Σπηλιά της Εθνικής Αντίστασης», αποτελεί ένα σημαντικό ιστορικό Μνημείο. Αποτελεί σημείο αναφοράς στον αγώνα για την ανεξαρτησία, καθώς στο σημείο αυτό, το 1942 καταστρώθηκε το σχέδιο της πρώτης μεγάλης αντιστασιακής πράξης που ήταν η ανατίναξη της γέφυρας του Γοργοποτάμου. (visitdelphi.gr, 2023)

3.5.3. Παραδοσιακοί οικισμοί - Αρχιτεκτονική

Ως παραδοσιακοί οικισμοί στο Δήμο Δελφών χαρακτηρίζονται το Γαλαξείδι, οι Δελφοί, το Χρισσό και η συνοικία «Χάρμαινα». Επιπρόσθετα, ένας σημαντικός αριθμός κτιρίων έχει χαρακτηριστεί ως διατηρητέα κτίρια, τα οποία διαθέτουν στοιχεία τοπικής λαϊκής αρχιτεκτονικής. Τα περισσότερα από αυτά εντοπίζονται στο Γαλαξείδι (78 σε αριθμό),

αρκετά στην Άμφισσα και κυρίως στη συνοικία «Χάρμαινα» (50 σε αριθμό) και ένας μικρός αριθμός στις υπόλοιπες δημοτικές ενότητες (Δελφοί, Χρισσό, Ιτέα, Λιδωρίκι, Γραβιά).(Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, 2023)

Γενικότερα οι ορεινοί οικισμοί του δήμου παρουσιάζουν ιδιαίτερα στοιχεία τοπικής λαϊκής αρχιτεκτονικής, λόγω και του τρόπου δημιουργίας τους, ωστόσο οι περισσότεροι έχουν υποστεί σημαντικές αλλοιώσεις στο δομημένο περιβάλλον, ειδικά μετά τη δεκαετία του 70, με την πληθώρα παρεμβάσεων στους υφιστάμενους κτιριακούς σκελετούς και την ανέγερση νέων οικοδομών. Αρωγός στην αρχιτεκτονική της περιοχής αποτελούν και τα κατά τόπους πετρόχιστα γεφύρια, υδρόμυλοι και λοιπές λαϊκές κατασκευές. (ΑΝ.ΦΩ.Α.Ε., 2016)

Το Γαλαξειδί λόγω της μεγάλης ναυτικής ιστορίας και της επιρροής από λοιπές ευρωπαϊκές χώρες, παρουσιάζει μεγάλο δυναμικό αρχοντικών οικημάτων, τα οποία ξεκίνησαν να οικοδομούνται μετά το 1850. Ορισμένα από τα αρχοντικά που ξεχωρίζουν για την τεχνοτροπία τους είναι το Μπουρζέικο του Κατσούλη, το Δεδουσαϊκό του караβοκύρη Δεδούση, το Μοσχολαϊκό, το Νινέϊκο κ.α. (Δήμος Δελφών, 2023)

Ένα πρόσθετο μνημείο αρχιτεκτονικού ενδιαφέροντος είναι το Παρθεναγωγείο Γαλαξειδίου, που χτίστηκε το 1880 και αρχικά λειτούργησε ως σχολείο θηλέων αλλά στην συνέχεια χρησιμοποιήθηκε ως αίθουσα θεάτρου. Η είσοδος του είναι επιβλητική, με προθάλαμο και δύο κίονες δωρικού ρυθμού, στεγάζεται με κεραμοσκεπή από βυζαντινά κεραμίδια και τα παράθυρα της κεντρικής αίθουσας στο ισόγειο πλαισιώνονται από παραστάδες με δωρική απόληξη. (visitdelphi.gr, 2023)

3.5.4. Κέντρα πολιτισμού - εκπαίδευσης

Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό Κέντρο Δελφών (Ε.Π.Κε.Δ)

Το Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό Κέντρο Δελφών (Ε.Π.Κε.Δ.) ιδρύθηκε το 1977 με τον Ν.645, ως Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου, υπό την εποπτεία του Υπουργείου Πολιτισμού και υπό την αιγίδα του Συμβουλίου της Ευρώπης. Όραμα αποτελούσε η δημιουργία ενός ευρωπαϊκού και παγκόσμιου πνευματικού κέντρου στους Δελφούς. Σύμφωνα με τον ιδρυτικό νόμο, σκοπός του Ε.Π.Κε.Δ. είναι η «εξυπηρέτησις διεθνούς πολιτιστικού συμφέροντος» και «η ανάπτυξις των κοινών πολιτιστικών στοιχείων, τα οποία ενώνουν τους λαούς της Ευρώπης» με «σύνταξιν μελετών Ευρωπαϊκού Πολιτισμού, την

διοργάνωσιν συναντήσεων και πάσης φύσεως δραστηριοτήτων πολιτιστικού περιεχομένου...». (Ε.Π.Κε.Δ., 2020)

Υπό την αιγίδα του Ε.Π.Κε.Δ. πραγματοποιείται σημαντικός αριθμός θεατρικών παραστάσεων (κυρίως αρχαίων) στο Θέατρο Φρύνιχος του αρχαιολογικού χώρου Δελφών. Εξέχουσα εκδήλωση πραγματοποιείται και κατά το πρώτο δεκαήμερο του Ιουλίου με την διοργάνωση ενός διεθνούς επιστημονικού συμποσίου, συνοδευόμενο από πλήρες καλλιτεχνικό πρόγραμμα (θέατρο, μουσική, εικαστικά, χορό, παραγωγή ντοκιμαντέρ κ.ά.).

Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Άμφισσας

Το 2004 αποφασίζεται η ίδρυση και λειτουργία του Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στην Άμφισσα με το έργο να ολοκληρώνεται το καλοκαίρι του 2007 και ένα χρόνο αργότερα να εξοπλίζεται με τον απαραίτητο ξενοδοχειακό και εργαστηριακό εξοπλισμό. Διαθέτει πέντε εργαστήρια πλήρως εξοπλισμένα (εδάφους- νερού, ηλεκτρονικών υπολογιστών, βιολογίας, κατασκευών, βοτανικό μουσείο), δύο αίθουσες παρουσιάσεων και δημιουργικής απασχόλησης, βιβλιοθήκη και αίθουσες διδασκαλίας. Προσφέρει δυνατότητα φιλοξενίας 47 ατόμων στα δεκατέσσερα υπνοδωμάτια που είναι πλήρως εξοπλισμένα με θέρμανση και τουαλέτα, ενώ διατίθεται και προαύλιος χώρος έκτασης 300 m². Βρίσκεται εντός πόλεως προσφέροντας εύκολη προσβασιμότητα στο μαθητικό και εκπαιδευτικό κοινό της ευρύτερης περιοχής, ενώ ταυτόχρονα γειτνιάζει με σημαντικά πεδία ανάπτυξης δράσεων. Τα τελευταία χρόνια έχουν πραγματοποιηθεί από το Κ.Π.Ε. Άμφισσας ποικίλα βιωματικά εκπαιδευτικά προγράμματα για το περιβάλλον και την αειφορία απευθυνόμενα σε ανήλικες της πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, γονείς, φοιτητές, κατοίκους της ευρύτερης περιοχής καθώς επίσης έχουν υλοποιηθεί συνεργασίες με φορείς του εξωτερικού, στο πλαίσιο ευρωπαϊκών προγραμμάτων - δράσεων (Erasmus, Comenius κτλ.). (Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Άμφισσας, 2023)

Ανοιχτό Πάρκο Γλυπτικής

Μία από τις ομορφότερες βόλτες πολιτισμού με θέμα τη γλυπτική στην Ελλάδα. Ένα ανοιχτό πάρκο γλυπτών που καλύπτει τη νότια πλευρά στο φυσικό τοπίο του Ευρωπαϊκού Πολιτιστικού κέντρου Δελφών και που φιλοξενεί έργα Ελλήνων και ξένων καλλιτεχνών όπως των: Τάκις, Βαρώτσος, Τσόκλης, Ζογγολόπουλος, Πατσόγλου, Gerard, Saiz, Romano,

Reynaud, Noda και άλλων. Η ενσωμάτωση των γλυπτών στο φυσικό περιβάλλον είναι μοναδική προσθέτοντας την ιδιαίτερη εκείνη υπεραξία που η φύση και ο άνθρωπος μπορούν να αποδώσουν όταν δένουν αρμονικά τις θετικές τους ενέργειες. Το πάρκο μπορείτε να το επισκεφθείτε τις περιόδους που το Ε.Π.Κε.Δ. είναι ανοιχτό προς το κοινό. (visitdelphi.gr, 2023)

Το Μεταλλευτικό Πάρκο Φωκίδας

Το Μεταλλευτικό Πάρκο Φωκίδας - Vagonetto είναι ένα θεματικό πάρκο, μοναδικό στον ελληνικό χώρο, που προσφέρει στον επισκέπτη τη γνωριμία με τη διαδικασία των εξορύξεων και συγκεκριμένα του βωξίτη. Βρίσκεται στο 51^οkm Άμφισσας – Φωκίδας, όπου ξεκίνησε η κατασκευή του το 1998 από την S&B Βιομηχανικά Ορυκτά Α.Ε. και εγκαινιάσθηκε το 2003. Σκοπός του Μεταλλευτικού Πάρκου Φωκίδας είναι να παρουσιάσει τους χώρους λειτουργίας ενός μεταλλείου, μέσω ξενάγησης στη Στοά 850, να ενημερώσει διαμέσου της περιήγησης στον Εκθεσιακό Χώρο Μεταλλευτικής Ιστορίας και τέλος να ψυχαγωγήσει – εκπαιδεύσει με τη διαδραστική επίσκεψη στην Πτέρυγα Ψηφιακής Τεχνολογίας. (vagonetto.gr, 2023)

3.5.5. Πολιτιστικά δρώμενα–Παραδόσεις - Έθνη και Έθιμα

Αλευρομουτζουρώματα (Γαλαξίδι)

Τα αλευρομουτζουρώματα αποτελούν μια τοπική γιορτή που λαμβάνει χώρα την Καθαρά Δευτέρα στο Γαλαξίδι. Η προέλευση του εθίμου εκτιμάται από την εποχή του Βυζαντίου και εν συνεχεία τις εκδηλώσεις μεταμφίεσης στην πόλη της Σικελίας, τις οποίες βίωναν οι Γαλαξιδιώτες θαλασσοπόροι και μετέφεραν πίσω στην πατρίδα, χρησιμοποιώντας αντί για χρώματα λευκό αλεύρι, λουλάκι και βερνίκι. Το έθιμο έλαβε μεγάλες διαστάσεις στην άνθιση της ναυτιλίας (1840 και ύστερα), καθώς μετά την Καθαρά Δευτέρα οι Ναυτικοί θα έφευγαν ταξίδι για αρκετό διάστημα, επομένως συγκεντρώνονταν στο λιμάνι του Γαλαξειδίου, διασκέδαζαν και επιδίδονταν στον αλευροπόλεμο, ρίχνοντας αλεύρι στο πρόσωπο, στο κεφάλι και στα ρούχα των υπολοίπων. Σήμερα το έθιμο αυτό εντείνεται και από τις λοιπές καρναβαλικές δραστηριότητες και είναι πιο άρτια οργανωμένο από τη δημοτική κοινότητα Γαλαξειδίου και λοιπών τοπικών φορέων. Το δρώμενο

διαδραματίζεται εντός των γραφικών στενών της πόλης και καταλήγει στο λιμάνι, με πλήθος κόσμου ανεξαρτήτου ηλικίας να συμμετέχει στον ιδιότυπο αυτό «πόλεμο». (Σκιαδάς, 1999)

Εικόνα 15: Έθιμο «Αλευρομουτζουρώματα» στο Γαλαξείδι, Πηγή: iefimerida.gr

Το δρώμενο του αλευρομουτζουρώματος συνεισφέρει σημαντικά στην τοπική κοινωνία αλλά και σε ολόκληρο το Δήμο, καθώς παρατηρείται έντονη τουριστική κινητοποίηση που αγγίζει τα επίπεδα πληρότητας 100% στους προσφερόμενους χώρους φιλοξενίας και καταλυμάτων, ενώ ταυτόχρονα τονώνεται η κίνηση των καταστημάτων εστίασης και διασκέδασης.

Το Στοιχείο της Χάρμαινας (Άμφισσα)

Το «Στοιχείο της Χάρμαινας» αποτελεί ένα έθιμο που διαδραματίζεται το τελευταίο Σαββατοκύριακο της αποκριάς στην Άμφισσα και χρονολογείται από το 1995. Το όνομα οφείλεται στην παραδοσιακή γειτονιά των βυρσοδεψείων, «Χάρμαινα» και ο μύθος περιλαμβάνει την αναβίωση της ιστορίας του Κωνσταντή και της Λενιώς σε μια θεματική βραδιά που ονομάζεται «Νύχτα των Στοιχείων». Ο μύθος αναφέρεται στον ανεκπλήρωτο

έρωτα των δυο ερωτευμένων νέων, όπου ο βυρσοδέψης Κωνσταντής δουλεύοντας σκληρά για να αγοράσει το δαχτυλίδι των αρραβώνων τους, μαθαίνει για τον αιφνίδιο θάνατο της Λενιώς και αυτοκτονεί στο Κάστρο της Άμφισσας. Συνεπώς γεννήθηκε ο θρύλος του στοιχειού της Χάρμαινας, ενός απόκοσμου και επικίνδунου στοιχειού, που προκαλεί τρόμο στους κατοίκους αλλά ταυτόχρονα αποτελεί τον προσάτη των βυρσοδεψών. Οι εκδηλώσεις ξεκινούν από την Παρασκευή με το «Ξύπνημα του στοιχειού», όπου λαμβάνουν χώρα εκθέσεις δερμάτων καθώς και θεατρικά δρώμενα. Κορυφώνεται το Σάββατο, μεταξύ της εκκλησίας του Αγίου Νικολάου και της πλατείας Κεχαγιά, όπου όλοι οι συμμετέχοντες ντύνονται με επεξεργασμένα δέρματα, βάφονται με φούμο και φέρουν κουδούνια, δημιουργώντας ένα καθηλωτικό, τρομακτικό αλλά συνάμα γοητευτικό κλίμα. Οι συμμετέχοντες ετησίως υπολογίζονται πάνω από 4.000, δημιουργώντας μια σημαντική τουριστική κίνηση στην πρωτεύουσα του Δήμου, ενώ η παροχή δερμάτων και ενδυμασιών γίνεται από το Εικαστικό Εργαστήρι του δήμου. Διαπιστώνεται λοιπόν, πως το εν λόγω δρώμενο ενσωματώνει δημιουργικά τρία παραδοσιακά επαγγέλματα της Άμφισσας: την βυρσοδεψία, την κωδωνοποιία και την σχοινοποιία, παρόλη την παραγκώνιση τους τα τελευταία χρόνια. (Κραβαρτόγιαννος, 2000)

Εικόνα 16: Έθιμο «Στοιχειό της Χάρμαινας» στην Άμφισσα, Πηγή: culture.gr

Ωστόσο, τα προαναφερόμενα δρώμενα δεν αποτελούν τα μοναδικά στο Δήμο των Δελφών, ο οποίος τηρώντας πιστά τα ήθη και έθιμα της περιοχής και επενδύοντας στη διάδοση και εξέλιξη τους, έχει δημιουργήσει μια σειρά πολιτιστικών δρώμενων και εκδηλώσεων, που εντοπίζονται σε όλη την επικράτεια του και καλύπτουν όλο το τριήμερο της Αποκριάς. Ακολουθως παρατίθεται το φετινό πρόγραμμα εκδηλώσεων του δήμου.

Πρόγραμμα αποκριάτικων εκδηλώσεων Δήμου Δελφών

ΑΝΦΙΣΤΑ	ΔΕΛΦΟΙ
Κυριακή 5/2/2023 Αποκριάτικη εκδήλωση με μουσική στην πλατεία Καραϊσκάκη για μαθητές και γονείς.	Σάββατο 24/2/2023 17:30 Αποκριάτικη μοναδική μουσικοχορευτική ενότητα με DJ για μαθητές και γονείς στα 2 Γυμνάσια Δελφών. Τυπωμένοι «Πύλοι» θα περιτριγυρίζουν το γήπεδο στην πλατεία Καραϊσκάκη και θα διαδραμάτουν διάφορα επεισόδια.
Σάββατο 11/2/2023 Πάρε! Αποκριές Οδοστρώσεως 2023. Η κομπολόγι στον Δρόμο της Γραφής.	Κυριακή 26/2/2023 18:00 Έκθεση των παραδοσιακών Δελφικών και Αποκριομαρσιών και ο Γραφοποιός. Η έκθεση θα είναι στην Πλατεία ΑΙΣΧΥΛΟΥ με παραγωγή των μαθητών της ομάδας στίχων και χορού της πόλης, σε συνδυασμό μουσικών οργάνων.
Κυριακή 13/2/2023 Βολαντέρ Πανηγύριος των Κρημάτων Φθινοπώρου στην Πλατεία Μαραθώνη.	Τετάρτη 29/2/2023 19:00 Τελετή στην Πλατεία ΑΙΣΧΥΛΟΥ και σε συνέχεια το θέατρο με κούκλες στην πλατεία Καραϊσκάκη.
Κυριακή 19/2/2023 Οδοστρώση των πλαζών αποκριάτικα για ενήλικες.	Κυριακή 26/2/2023 19:00 Χορευτικό του Κρημνοπούλου Φανουρά στην Πλατεία Καραϊσκάκη.
Παρασκευή 24/2/2023 Κρημνικός Οδοστρώσεως στην Πλατεία Καραϊσκάκη.	Κυριακή 26/2/2023 20:00 Κόκκινη κρημνοπούλου χορευτική ομάδα και συνολικά στην Πλατεία Καραϊσκάκη.
20:00 Έκθεση των Κουκλόφων στην Κρημνοπούλου.	Σάββατο 25/2/2023 Πανηγύρι Πύλων από τον Κρημνοπούλου Φανουρά και συνολικά στην Πλατεία Καραϊσκάκη.
Σάββατο 25/2/2023 Πανηγύρι Πύλων από τον Κρημνοπούλου Φανουρά και συνολικά στην Πλατεία Καραϊσκάκη.	17:00 Προετοιμασία για την εκδήλωση Πύλων των Σπουδών. Έκθεση Δελφικών Κρημάτων.
20:00 Πύλωση των Κρημνοπούλου Φανουρά στην Πλατεία Καραϊσκάκη.	20:00 Πύλωση των Κρημνοπούλου Φανουρά στην Πλατεία Καραϊσκάκη.
32:00 Έκθεση με τα κρημνοπούλου Φανουρά στην Πλατεία Καραϊσκάκη.	Κυριακή 26/2/2023 21:00 Χορευτικό του Κρημνοπούλου Φανουρά στην Πλατεία Καραϊσκάκη.
Κυριακή 26/2/2023 11:00 Χορευτικό και μουσική ομάδα στην Πλατεία Καραϊσκάκη.	14:00 Χορευτικό και μουσική ομάδα στην Πλατεία Καραϊσκάκη.
15:00 Έκθεση με τα κρημνοπούλου ΑΙΣΧΥΛΟΥ.	15:00 Έκθεση με τα κρημνοπούλου ΑΙΣΧΥΛΟΥ.
Κυριακή 26/2/2023 17:00 Κόκκινη κρημνοπούλου χορευτική ομάδα στην Πλατεία Καραϊσκάκη.	Κυριακή 26/2/2023 17:00 Κόκκινη κρημνοπούλου χορευτική ομάδα στην Πλατεία Καραϊσκάκη.
21:00 Το λάλον της Φωκίδας για την αποκριά των Σπουδών. Θεματογραφία για την Οδοστρώση 2024. Την υλοποιεί ο Δήμος της Φωκίδας... μελαγχό!	21:00 Το λάλον της Φωκίδας για την αποκριά των Σπουδών. Θεματογραφία για την Οδοστρώση 2024. Την υλοποιεί ο Δήμος της Φωκίδας... μελαγχό!

ΑΛΛΑΞΙΑΙ	ΚΡΙΣΣΟ
Σάββατο 18/2/2023 Παιχνίδια Παιδαγωγικών Μουσικών. Έκθεση από την Παιδική Μουσική Ομάδα Κρημνοπούλου ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ.	Κυριακή 19/2/2023 18:00 Έκθεση από την Παιδική Μουσική Ομάδα Κρημνοπούλου ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ.
12:00 Έκθεση για μαθητές Πλατεία Μάρτι ΣΥΜΒΟΥΣ ΣΧΟΛΕΙΟΥ και ΚΗΔΕΜΟΝΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ.	Κυριακή 19/2/2023 18:00 Έκθεση από την Παιδική Μουσική Ομάδα Κρημνοπούλου ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ.
19:00 Φωτιά στην Πλατεία Καραϊσκάκη και ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ ΣΥΜΒΟΥΣ ΣΧΟΛΕΙΟΥ.	Κυριακή 19/2/2023 18:00 Έκθεση από την Παιδική Μουσική Ομάδα Κρημνοπούλου ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ.
Κυριακή 19/2/2023 18:00 Αποκριάτικη μουσική ομάδα στην Πλατεία Καραϊσκάκη και ΚΗΔΕΜΟΝΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ.	Κυριακή 19/2/2023 18:00 Έκθεση από την Παιδική Μουσική Ομάδα Κρημνοπούλου ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ.
Παρασκευή 24/2/2023 20:30 Έκθεση από την Παιδική Μουσική Ομάδα Κρημνοπούλου ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ.	Κυριακή 19/2/2023 18:00 Έκθεση από την Παιδική Μουσική Ομάδα Κρημνοπούλου ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ.
Σάββατο 25/2/2023 Φωτιά στην Πλατεία Μάρτι ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ ΣΥΜΒΟΥΣ ΣΧΟΛΕΙΟΥ.	Κυριακή 19/2/2023 18:00 Έκθεση από την Παιδική Μουσική Ομάδα Κρημνοπούλου ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ.
Κυριακή 26/2/2023 17:00 Έκθεση από την Παιδική Μουσική Ομάδα Κρημνοπούλου ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ.	Κυριακή 19/2/2023 18:00 Έκθεση από την Παιδική Μουσική Ομάδα Κρημνοπούλου ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ.
22:00 Παιχνίδια Παιδαγωγικών Μουσικών στην Πλατεία Καραϊσκάκη.	Κυριακή 19/2/2023 18:00 Έκθεση από την Παιδική Μουσική Ομάδα Κρημνοπούλου ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ.
Κυριακή 27/2/2023 12:00 Έκθεση από την Παιδική Μουσική Ομάδα Κρημνοπούλου ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ.	Κυριακή 19/2/2023 18:00 Έκθεση από την Παιδική Μουσική Ομάδα Κρημνοπούλου ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ.
13:45 Δελφικά παιχνίδια στην πλατεία και Παιδαγωγικά (Γραφής).	Κυριακή 19/2/2023 18:00 Έκθεση από την Παιδική Μουσική Ομάδα Κρημνοπούλου ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ.
15:45 Παιδαγωγικά παιχνίδια.	Κυριακή 19/2/2023 18:00 Έκθεση από την Παιδική Μουσική Ομάδα Κρημνοπούλου ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ.
14:30 Έκθεση από την Παιδική Μουσική Ομάδα Κρημνοπούλου ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ.	Κυριακή 19/2/2023 18:00 Έκθεση από την Παιδική Μουσική Ομάδα Κρημνοπούλου ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ.
Κυριακή 26/2/2023 17:00 Έκθεση από την Παιδική Μουσική Ομάδα Κρημνοπούλου ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ.	Κυριακή 19/2/2023 18:00 Έκθεση από την Παιδική Μουσική Ομάδα Κρημνοπούλου ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ.

Εικόνα 17: Πρόγραμμα αποκριάτικων πολιτιστικών εκδηλώσεων Δήμου, Πηγή: Δήμος Δελφών

Φεστιβάλ Δελφών (Δελφοί)

Το Φεστιβάλ Δελφών «Το Λάλον Ύδωρ» πραγματοποιεί μουσικά και θεατρικά δρώμενα, παράλληλες δράσεις, θεματικά εκπαιδευτικά προγράμματα για μαθητές και νέους, στο χώρο των Δελφών (θέατρο Φρύνιχος) αλλά και άλλους εξειδικευμένους χώρους ανά το Δήμο. Διεξάγεται κατά βάσει τους μήνες Ιούνιο και Ιούλιο και σκοπός αποτελεί να αναδειχθεί ο πολιτιστικός πλούτος, το φυσικό κάλλος και η πλούσια ιστορία της ευρύτερης περιοχής της Φωκίδας, που υπήρξε κέντρο του αρχαίου κόσμου καθώς και κομβικός τόπος άλλων

μεταγενέστερων περιόδων της ιστορίας, όπως η επανάσταση του 1821. Το Φεστιβάλ Δελφών στις παράλληλες δράσεις στηρίζει την αγροτική παραγωγή της Φωκίδας με τον πολιτισμό, υιοθετώντας εκδηλώσεις αγροτουρισμού και φιλοξενώντας εκθέσεις και

γευσιγνωσία τυποποιημένων τοπικών προϊόντων. Με αυτή τη δράση αποδεικνύεται πως η μυθολογική, παραδοσιακή και σύγχρονη ποιητική χρήση των προϊόντων της μεσογειακής διατροφής (η ελιά, το σταφύλι, το μέλι, το λάδι και το κρασί) ως

αρχετυπικών συμβόλων στο πέρασμα των αιώνων, παραμένει άφθαρτη και ζωντανή. (Φεστιβάλ Δελφών, 2021)

Απελευθέρωση Κάστρου (Άμφισσα)

Στις 10 Απριλίου ή την Κυριακή του Θωμά κάθε έτους, εορτάζεται η απελευθέρωση του κάστρου της Άμφισσας. Στον εορτασμό πέραν της παρελάσεως μαθητών και σωμάτων ασφαλείας, διαδραματίζεται και αναπαράσταση της μάχης που συνέβαλε στην απελευθέρωση του ιστορικού κάστρου, του πρώτου που κατακτήθηκε πάλι από Έλληνες. Αρκετές φορές οι εν λόγω εορτασμοί γίνονται με την παρουσία του/της Προέδρου της Δημοκρατίας, ενώ επισημαίνεται ότι στον πρόσφατα υλοποιηθέν πρόγραμμα «Greece 2021», με θέμα τις δράσεις και δρώμενα που συνέβαλαν κομβικά στην επανάσταση του 1821, η πόλη της Άμφισσας είχε ενεργό ρόλο. (Γιαλούρας, 2021)

Το Ρουμελιώτικο Πάσχα

Ο Δήμος Δελφών ανήκει στην ευρύτερη περιοχή της νεότερης «Ρούμελης», η οποία φημίζεται για τα πασχαλινά έθιμα, το ύφος και τον τρόπο εορτασμού. Η Μεγάλη εβδομάδα εορτάζεται σε όλες τις κοινότητες με μεγάλη κατανύξη και παρατηρείται την Μ. Παρασκευή η παράδοση της συνάντησης των επιταφίων όλων των ενοριών της/του εκάστοτε πόλης/χωριού. διατηρεί μια διαχρονική στο Πάσχα. Πρόσθετα, στην Άμφισσα το μεσημέρι

της Μ. Παρασκευής τηρείται το έθιμο «Δάκρυα της Παναγιάς», όπου σύσσωμη η Άμφισσα κάθεται σε καφενεία, μεζεδοπωλεία κι εστιατόρια για να καταναλώσει σαρακοσιανά χωρίς λάδι και μεγάλες ποσότητες τσίπουρου και ούζου, που αποτελούν τα επονομαζόμενα δάκρυα. Αποκορύφωμα των εορτασμών αποτελεί πάντα η ημέρα του Πάσχα, όπου στις μεγαλουπόλεις της Ιτέας και Άμφισσας επικρατεί το χαρακτηριστικό έθιμο των «λάκκων». Σε κάθε οικοδομικό τετράγωνο, δημιουργείται χώρος επί δρόμων, πεζοδρομίων, μεγάλων αυλών για το ψήσιμο των αρνιών όλων των νοικοκυριών της γειτονιάς, όπου συνεχίζεται το γλέντι και ο χορός. (lamianow.gr, 2022)

Εικόνα 18: Ρουμελιώτικο Πάσχα, Πηγή: Προσωπικό αρχείο

[Φεστιβάλ αλεξίπτωτου πλαγιάς \(Αγία Ευθυμία\)](#)

Το Φεστιβάλ αλεξίπτωτου πλαγιάς διοργανώνεται από το 2007, στο βουνό της Γκιώνας στην περιοχή της Αγίας Ευθυμίας, με πρωτοβουλία της Αερολέσχης Φωκίδας και Στερεάς Ελλάδας (Α.Φ.Ω.Σ.Τ.Ε.Λ.) με έδρα την Άμφισσα και την υποστήριξη του Δήμου Δελφών. Η συγκεκριμένη δράση έχει πραγματοποιηθεί με μεγάλη επιτυχία, προσελκύοντας συμμετέχοντες από διάφορα μέρη της Ελλάδας, ξεφεύγοντας από τη λογική μιας τοπικής

διοργάνωσης, ωστόσο τα τελευταία χρόνια έχει παραμεληθεί παρά τις σημαντικές διακρίσεις της Α.Φ.Ω.ΣΤ.ΕΛ. (fokidasky.blogspot.com)

3.5.6. Γαστρονομία

Η γαστρονομία της περιοχής επηρεάζεται φανερά από τη γεωμορφολογία και τις χρήσεις γης της, όπως ο παραδοσιακός ελαιώνας, οι εκτεταμένοι βοσκότοποι και το μεγάλο θαλάσσιο μέτωπο. Η επιτραπέζια «κονσερβολιά» Αμφίσσης είναι προϊόν ΠΟΠ και σε συνδυασμό με το αρίστης ποιότητας ελαιόλαδο, αποτελούν σήμα κατατεθέν και προσδίδουν θεραπευτική αξία στην τοπική γαστρονομία. Επιπρόσθετα, η κτηνοτροφία είναι ανεπτυγμένη στην περιοχή με αποτέλεσμα να υπάρχουν αρκετές τυροκομικές μονάδες, οι οποίες παρασκευάζουν ποικίλα γαλακτοκομικά προϊόντα με κυριότερα την φέτα, το γάλα, πρόβειο γιαούρτι καθώς και το Οψομοτύρι ή ψιμοτύρι. Το ψιμοτύρι αποτελεί αποκλειστικά τοπικό προϊόν και είναι τυρί με πυκνή υφή και πικάντικη αλλά δροσερή γεύση. Το όνομα του (όψιμο τυρί) προέρχεται από το γεγονός ότι παρασκευάζεται στο τέλος της γαλακτοπαραγωγικής περιόδου (καλοκαίρι), όπου έχει σταματήσει η παραγωγή φέτας. Ωστόσο ο ακρογωνιαίος λίθος της τοπικής γαστρονομίας αποτελεί η φωτιά και το καλό κρέας όπως το φημισμένο ρουμελιώτικο κοντοσούβλι, το κοκορέτσι, αρνί σούβλας, σπληνάντερο κ.α. Λόγω της αναπτυγμένης αλιείας και ιχθυοκαλλιέργειας στο θαλάσσιο μέτωπο του δήμου, το φρέσκο ψάρι και οι θαλασσινούς μεζέδες αποκτούν μια περίοπτη θέση στην τοπική γαστρονομία. Επίσης, η Δεσφίνα έχει μεγάλη παράδοση στην παρασκευή παξιμαδιών, φημισμένα για την ξεχωριστή γεύση και την αγνότητα των υλικών τους. Τέλος, στα ορεινά τμήματα του δήμου παράγεται υψηλής διατροφικής αξίας μέλι ελάτης, θυμαρίσιο, ανθέων αλλά και ερείκης. (gastrotourismos.gr, 2023)

3.6.Χωροταξική – Πολεοδομική οργάνωση

3.6.1. Οικιστικό δίκτυο

Το οικιστικό δίκτυο του Δήμου Δελφών περιλαμβάνει τους 61 από τους 141 οικισμούς που συγκροτούν το οικιστικό δίκτυο του της Περιφερειακής Ενότητας Φωκίδας, δηλαδή ένα ποσοστό του 43%.

Δημοτική Ενότητα	Κοινότητες	Οικισμοί
Άμφισσας	8	10

Γαλαξειδίου	7	9
Γραβιάς	8	8
Δελφών	2	5
Δεσφίνας	1	11
Ιτέας	3	3
Καλλιέων	7	7
Παρνασσού	3	8
Π.Ε. Φωκίδας	94	141

Πίνακας 22: Οικιστικό δίκτυο Δήμου Δελφών, Πηγή: Μελέτη LEADER

Εικόνα 19: Οικιστικό δίκτυο Δήμου Δελφών, Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Ακολουθώς, παρατίθενται κάποια βασικά χαρακτηριστικά από τις σημαντικότερες κοινότητες κάθε Δημοτικής Ενότητας, σύμφωνα με στοιχεία που αντλήθηκαν από την επίσημη ιστοσελίδα του δήμου.

Αμφισσα

Η Αμφισσα, παλαιότερα γνωστή με την ονομασία «Σάλωνα», είναι χτισμένη κάτω από τον όγκο του ιστορικού και θρυλικού Κάστρου των Σαλώνων. Όντας η πρωτεύουσα του Δήμου Δελφών και της Π.Ε. Φωκίδας, αποτελεί το μεγαλύτερο και κομβικότερο κέντρο υπηρεσιών στην περιοχή, διαθέτοντας πέραν των άλλων Πρωτοδικείο, Αστυνομική Διεύθυνση, Γενικό Νοσοκομείο, Εφορία, αλλά και φυλακές. Η μακραίωνη ιστορία της πόλης, σε συνδυασμό με τις κατά καιρούς επιρροές και το ακμάζων εμπόριο (ελιά, δέρματα, κουδούνια, σχοινιά κ.α.), προσέδωσαν μια ιδιαίτερη αρχιτεκτονική, και περίτεχνα οικιστικά δημιουργήματα.

Γαλαξειδί

Το Γαλαξειδί αποτελεί ένα ναυτικό και εμπορικό κόμβο από παλιά, ξεκινώντας από τον 12^ο αιώνα μ.Χ. και παρουσιάζοντας την μεγάλη κορύφωση κατά την περίοδο 1829-1912, όπου η ναυτική δύναμη της πόλης έγινε διεθνώς αισθητή. Το Γαλαξειδί σαγηνεύει τους επισκέπτες με την καλοδιατηρημένη παραδοσιακή του αρχιτεκτονική, καθώς το μεγαλύτερο μέρος της πόλης αποτελείται από πλινθόκτιστα αρχοντικά τα οποία υπενθυμίζουν το θαυμαστό παρελθόν της πόλης και είναι σαφώς επηρεασμένα από το ναυτικό επάγγελμα των κατοίκων που ως κοσμογυρισμένοι φέρνανε οικοδομικά υλικά και τεχνίτες από το εξωτερικό. Τα πρώτα αρχοντικά χτίστηκαν το 1850, ενώ η ευρωπαϊκή επίδραση είναι αισθητή καθώς τα ταβάνια είναι σχεδιασμένα από Ιταλούς ζωγράφους.

Γραβιά

Η Γραβιά αποτελεί κομβικό σταυροδρόμι ανάμεσα στα όρη Παρνασσού-Γκιώνας και έγινε ξακουστή από το ιστορικό «Χάνι της Γραβιάς», ως ένα από τα ισχυρότερα σύμβολα τόλμης, αποφασιστικότητας και αυταπάρνησης στην Ελληνική Επανάσταση.

Δελφοί

Αποτελούν έναν από τους πιο διάσημους προορισμούς της Ελλάδας και επίκεντρο μεγάλου διεθνούς τουριστικού ρεύματος, λόγω του Μαντείου των Δελφών και του γενικότερου αρχαιολογικού χώρου. Αυτό αντικατοπτρίζεται στο γεγονός ότι αποτελεί την

ιστορική έδρα του δήμου. Επιπρόσθετα, έχει κηρυχθεί από την UNESCO ως Μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

Δεσφίνα

Βρίσκεται στους πρόποδες του όρους Κίρφυς και αποτελεί την οικιστική συνέχεια της αρχαίας πόλης Εχεδάμειας, όπως μαρτυρούν τα ευρήματα. Χαρακτηρίζεται από τη φυσική άγρια ομορφιά του τοπίου, στηρίζεται στην παράδοσή και φημίζεται για τη γαστριμαργία της. Το μαγευτικό τοπίο της χερσονήσου κορυφώνεται στο βραχώδες εντυπωσιακό ακρωτήριο με το παλιό μοναστήρι του Μακρονικόλα, το οποίο είναι προσβάσιμο και από τη θάλασσα.

Ιτέα

Η περιοχή της Ιτέας αποτελεί το γνωστό κατά την αρχαιότητα, επίνειο των Δελφών και διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στην ιστορία αλλά και την ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής. Σήμερα, εξακολουθεί να είναι σημαντικός εμπορικός και τουριστικός κόμβος, καθώς το λιμάνι της πόλης αποτελεί το μοναδικό του Δήμου που ελλιμενίζει κρουαζιερόπλοια και ιδιωτικά σκάφη. Η Ιτέα διαθέτει ένα από τα ομορφότερα παραλιακά μέτωπα και ο συνδυασμός με το λειτουργικό ιπποδάμειο σύστημα πολεοδομίας, την μετατρέπει σε μια πόλη ιδανική για περπατητικές και ποδηλατικές διαδρομές. Όντας η δεύτερη μεγαλύτερη πόλη του Δήμου διαθέτει πληθώρα υπηρεσιών καθώς και Κέντρο Υγείας, Λιμεναρχείο και Τελωνείο.

Καλοσκοπή

Είναι γνωστή και ως το «μπαλκόνι της Γκιώνας» στη βόρεια πλαγιά του βουνού. Γραφικό και λουσμένο στο υπέροχο πράσινο, με ιδιαίτερη λαογραφική συλλογή, ορμητήριο ορειβατικών διαδρομών και οικοδεσπότησα καλλιτεχνικών δρώμενων.

Καλλιείς

Η Δ.Ε. Καλλιέων βρίσκεται μεταξύ των πλαγιών Βαρδουσιών και Οίτης, συνεπώς αποτελεί ένα τόπο που απολαμβάνει τη φυσική ομορφιά των δασών, των πηγών και την κληρονομιά των ιστορικών προσώπων και γεγονότων στην Ελληνική Επανάσταση, με τον Αθανάσιο Διάκο να έχει εξέχουσα σημασία.

Παρνασσός

Βρίσκεται στη βορειοανατολική πλευρά της δελφικής γης και φιλοξενεί το όρος Παρνασσού που εκτείνεται και στους νομούς Βοιωτίας, Φθιώτιδας. Στους πρόποδες του Παρνασσού και στην αρχή του λεκανοπεδίου του Ποταμού Κηφισού βρίσκεται η γραφική Πολύδροσος που διατηρεί μια στενή αίσθηση με την φύση και την αρμονία.

3.6.2. Πολεοδομικός σχεδιασμός

Δημοτική Ενότητα	Κοινότητα	Ισχύουσα Κατάσταση	ΦΕΚ
Αμφίσσης	Δ.Κ. Άμφισσας	Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (ΓΠΣ) Τροποποίηση ΓΠΣ	490/ΑΑΠ/31-12-2013 87/ΑΑΠ/24-03-2014
	Τ.Κ. Αγίας Ευθυμίας		
	Τ.Κ. Αγίου Γεωργίου		
	Τ.Κ. Αγίου Κωνσταντίνου		
	Τ.Κ. Δροσοχωρίου		
	Τ.Κ. Ελαιώνα		
	Τ.Κ. Προσηλίου		
	Τ.Κ. Σερνικακίου		
Γαλαξειδίου	Τ.Κ. Αγίων Πάντων	Οριοθετημένος οικισμός	
	Τ.Κ. Βουνιχώρας	Μη οριοθετημένος οικισμός	
	Τ.Κ. Γαλαξειδίου	Πολεοδομικό σχέδιο	427/Β/13-07-1990
	Τ.Κ. Πεντεορίων	Μη οριοθετημένος οικισμός	
Γραβιάς	Τ.Κ. Αποστολιάς	Οριοθετημένος οικισμός	
	Τ.Κ. Βαργιάνης	Οριοθετημένος οικισμός	
	Τ.Κ. Γραβιάς	Οριοθετημένος οικισμός	
	Τ.Κ. Καλοσκοπής	Μη οριοθετημένος οικισμός	
	Τ.Κ. Καστελλίων	Οριοθετημένος οικισμός	
	Τ.Κ. Μαριολάτας	Μη οριοθετημένος οικισμός	
	Τ.Κ. Οινοχωρίου	Μη οριοθετημένος οικισμός	
	Τ.Κ. Σκλήθρου	Μη οριοθετημένος οικισμός	
Δελφών	Δ. Κ. Δελφών	Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (ΓΠΣ)	417/Δ/03-09-1985
	Τ.Κ. Χρισσού		
Δεσφίνας	Δ.Κ. Δεσφίνας	Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (ΓΠΣ)	483/ΑΑΠ/31-12-2013

Ιτέας	Δ. Κ. Ιτέας	Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (ΓΠΣ)	191/Δ/11-03-1987
	Τ.Κ. Κίρρας	Τροποποίηση ΓΠΣ	687/Δ/15-09-1998
	Τ.Κ. Τριταίας	Μη οριοθετημένος οικισμός	
Καλλιέων	Τ.Κ. Αθανασίου Διάκου	Μη οριοθετημένος οικισμός	
	Τ.Κ. Καστριώτισσας	Μη οριοθετημένος οικισμός	
	Τ.Κ. Μαυρολιθαρίου	Μη οριοθετημένος οικισμός	
	Τ.Κ. Μουσούνιτσης	Μη οριοθετημένος οικισμός	
	Τ.Κ. Πανουργιά	Μη οριοθετημένος οικισμός	
	Τ.Κ. Πυράς	Μη οριοθετημένος οικισμός	
	Τ.Κ. Στρώμης	Μη οριοθετημένος οικισμός	
Παρνασσού	Τ.Κ. Επταλόφου	Μη οριοθετημένος οικισμός	
	Τ.Κ. Λιλαίας	Οριοθετημένος οικισμός	
	Τ.Κ. Πολυδρόσου	Πολεοδομικό σχέδιο	487/Δ/12-05-1993

Πίνακας 23: Θεσμοθετημένος πολεοδομικός σχεδιασμός Δήμου Δελφών, Πηγή: Ίδια επεξεργασία

Τονίζεται ότι βάσει περιφερειακών σχεδιασμών βρίσκονται υπό εκπόνηση οι ΣΧΟΟΑΠ για τις Δ.Ε. Γραβιάς, Καλλιέων και Παρνασσού, ενώ το ΓΠΣ Δ.Ε. Ιτέας τελεί υπό αναθεώρηση.

3.6.3. Υφιστάμενο Περιφερειακό Χωροταξικό Πλαίσιο (ΠΧΠ)

Το Περιφερειακό Χωροταξικό Πλαίσιο (ΠΧΠ) Στερεάς Ελλάδας εγκρίθηκε με την απόφαση του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας (ΦΕΚ.299/ΑΑΠ/14-12-2018) και ουσιαστικά αναθεώρησε και αντικατέστησε το προγενέστερο Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΠΠΧΣΑΑ) του 2003. Με την απόφαση αυτή εγκρίθηκε και περιβαλλοντικά το εν λόγω Πλαίσιο.

Σύμφωνα με το ΠΧΠ Στερεάς Ελλάδας και τη διάρθρωση του οικιστικού δικτύου, το δίκτυο Άμφισσα - Ιτέα -Δελφοί κατατάσσεται στο 5^ο εθνικό επίπεδο και έχει αστικό χαρακτήρα με δυνατότητες ελκτικής κατοίκησης. Λειτουργεί ως πολιτιστικός, μορφωτικός και τουριστικός πόλος διεθνούς εμβέλειας, με επίκεντρο τους Δελφούς και το Δελφικό Τοπίο συνδυαστικά με τους παραδοσιακούς οικισμούς. Πρόσθετοι πόλοι ανάπτυξης αποτελούν η εξόρυξη - επεξεργασία - εξαγωγή βωξίτη από τα πλούσια κοιτάσματα της περιοχής, το χιονοδρομικό κέντρο Παρνασσού, η θαλάσσια πύλη του λιμένα Ιτέας ως διεθνούς/ευρωπαϊκού προορισμού κρουαζιέρας, οι αλιευτικές περιοχές των παραλίων της

Φωκίδας και ο Ελαιώνας Άμφισσας ως προστατευόμενο διεθνές μνημείο (UNESCO), συνδυάζοντας τη γεωργική δραστηριότητα με την προστασία του τοπίου και της βιοποικιλότητας αλλά και την τουριστική επισκεψιμότητα.

Επιπρόσθετα, επισημαίνονται ειδικότερες κατευθύνσεις διαχείρισης και δράσης. Στον πρωτογενή τομέα πρωταγωνιστεί η ανάπτυξη ειδικού προγράμματος για τον Ελαιώνα της Άμφισσας - Ιτέας - Δελφών – Αράχωβας για την ανάδειξη ενός μνημείου UNESCO, συνδυαστικά με την φυσική υπόσταση του, τη γεωργική δραστηριότητα που επιχειρείται σε αυτό και την τουριστική δυναμικότητα που δύναται να προσεγγίσει. Επιπλέον, η ένταξη των υπαρχουσών δομών εφαρμοσμένης εκπαίδευσης, έρευνας και νέων τεχνολογιών στον πρωτογενή τομέα και η δημιουργία Ινστιτούτου Διαχείρισης Υδατικών Πόρων και Εγγειοβελτιωτικών Έργων, αποτελούν προτεραιότητα.

Στον δευτερογενή τομέα και συνδεδεμένο τριτογενή - πρωτογενή, προωθείται η ανάπτυξη του ΒΙΟΠΑ Άμφισσας ενώ στην εξορμητική βιομηχανική δραστηριότητα Ορυκτών Πρώτων Υλών (ΟΠΥ), εντείνεται η σύνδεση των εγκαταστάσεων επεξεργασίας του βωξίτη με τον τουριστικό προορισμό της Ιτέας/Γαλαξειδίου και το Δελφικό Τοπίο μέσω της αισθητικής τους ένταξης στο τοπίο. Επιπρόσθετα, προωθούνται σχέδια διαχείρισης και προγράμματα δράσης για τις προστατευόμενες περιοχές NATURA εντός των οποίων αναπτύσσονται δραστηριότητες εξόρυξης και ιδιαίτερος στο σύμπλεγμα των ορεινών όγκων Οίτης - Γκιώνας - Βαρδουσίων.

Στον τριτογενή τομέα και την Εκπαίδευση, Έρευνα και Τεχνολογία περιλαμβάνεται η ανάδειξη του αστικού κέντρου Άμφισσας ως πυρήνας ανάπτυξης εγκαταστάσεων εκπαίδευσης πανεπιστημιακού επιπέδου και εφαρμοσμένης καινοτομίας, έρευνας και τεχνολογίας.

Αναφορικά με τις κατευθύνσεις σχεδιασμού της τουριστικής δραστηριότητας, προτείνεται ένα Σχέδιο Ολοκληρωμένων Αστικών Παρεμβάσεων, όπου το Δίκτυο Άμφισσα - Ιτέα - Δελφοί θα αναδείξει την αισθητική και λειτουργική ποιότητα δημοσίων υποδομών και χώρων με απώτερο σκοπό την τουριστική αναζωογόνηση και την υποδοχή διεθνούς εμβέλειας τουριστικών και πολιτιστικών λειτουργιών. Επιπρόσθετα, προωθείται η ανάπτυξη του αγροτουρισμού και λοιπών μορφών εναλλακτικού τουρισμού.

Προτείνονται «Ζώνες Τοπίου», διεθνούς αξίας όπως η πεδιάδα Άμφισσας – Δελφών, ο κόλπος της Ιτέας και περιφερειακής/εθνικής αξίας ζώνες τοπίου όπως ο κόλπος

Γαλαξιδίου και οι ακτές της Φωκίδας. Επιπλέον, το ΠΧΠ πραγματεύεται την χωρική οργάνωση του ορεινού και παράκτιου χώρου, δίνοντας προτεραιότητα στην εφαρμογή δράσεων ολοκληρωμένης αγροτικής τοπικής ανάπτυξης για την τόνωση της ελκυστικότητας των περιοχών, τη συντήρηση των μεμονωμένων οικισμών και την ανακοπή της πληθυσμιακής αποψίλωσής τους. Σημαντικό σκέλος αποτελεί η αποτελεσματική προστασία και ανάπτυξη των δασικών οικοσυστημάτων, η συγκράτηση του δασόβιου και παραδασόβιου πληθυσμού στην περιοχή, και παράλληλα η δημιουργία ελκτικών συνθηκών διαβίωσης των απασχολούμενων σε αυτές.

3.7. Υποδομές

3.7.1. Κοινωνικές Υποδομές

3.7.1.1. Υγεία

Οι υποδομές του Δήμου Δελφών στα τρία επίπεδα υγείας (πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια περίθαλψη) έχουν ως εξής :

- Το Γενικό Νοσοκομείο Άμφισσας που ανήκει στην 5^η Υγειονομική Περιφέρεια Θεσσαλίας και Στερεάς Ελλάδας και αποτελεί το μοναδικό νοσοκομείο της Π.Ε. Φωκίδας. Λειτουργούν τακτικά εξωτερικά ιατρεία παθολογικού, καρδιολογικού, πνευμονολογικού, παιδιατρικού, νεφρολογικού, διαβητολογικού & υπερτασικού, χειρουργικού, ορθοπεδικού, μαιευτικού & γυναικολογικού, ωτορινολαρυγγολογικού, ουρολογικού, οφθαλμολογικού, οδοντιατρικού καθώς και ιατρείο ψυχικής υγείας. Λειτουργούν 4 αίθουσες επειγόντων για παθολογικά, χειρουργικά, καρδιολογικά, ορθοπεδικά, παιδιατρικά περιστατικά καθώς και για όλα τα είδη επειγόντων περιστατικών. Επίσης λειτουργεί αίθουσα Βραχείας Νοσηλείας με 2 κλίνες. (Γενικό Νοσοκομείο Άμφισσας, 2016)

- Το Κέντρο Υγείας στην Ιτέα,

- Ένδεκα (11) Περιφερειακά Ιατρεία από τα δεκαέξι (16) που διαθέτει συνολικά η περιφερειακή ενότητα. Αυτά βρίσκονται στις περιοχές της Αγίας Ευθυμίας, Αθανασίου Διάκου, Γαλαξιδίου, Γραβιάς, Δελφών, Δεσφίνας, Ελαιώνα, Καστελλίων, Μαυρολιθαρίου, Πολυδρόσου και Χρισσού. (terrabook.com, 2023)

- Το Ειδικό Ιατρείο στις Φυλακές Πρεβαντορίου Άμφισσας.

Παρόλη την ανωτέρω κάλυψη με ιατρικές υποδομές, παρατηρείται στο Δήμο αλλά και σε όλη την περιφερειακή ενότητα της Φωκίδας, μια σημαντική υποστελέχωση τόσο από ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό, όσο και από τεχνικές ειδικότητες και οδηγούς.

3.7.1.2. Παιδεία

Ο Δήμος καλύπτει επαρκώς όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Υφίστανται έξι (6) Παιδικοί Σταθμοί σε Άμφισσα, Ιτέα, Δεσφίνα, Γαλαξείδι, Καστέλλια και Πολύδροσο, ενώ λειτουργούν και δύο (2) Βρεφονηπιακοί Σταθμοί στην Άμφισσα και την Ιτέα.

Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση και την προσχολική αγωγή υπάρχουν δεκατρία (13) νηπιαγωγεία [Άμφισσα (3), Ιτέα (3), Κίρρα (1), Γαλαξείδι (1), Δελφοί (1), Δεσφίνα (1), Γραβιά (1), Επτάλοφο (1), Πολύδροσο (1)] ενώ στην δημοτική εκπαίδευση λειτουργούν δεκαπέντε (15) δημοτικά σχολεία [Άμφισσα (5), Ιτέα (2), Κίρρα (1), Γαλαξείδι (1), Δελφοί (1), Δεσφίνα (1), Γραβιά (1), Επτάλοφο (1), Πολύδροσο (1), Χρισσό (1)], εκ των οποίων το ένα της Άμφισσας είναι Ειδικό σχολείο.

Στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση και στην βαθμίδα του γυμνασίου, ο Δήμος διαθέτει οκτώ (8) γυμνάσια [Άμφισσα (3), Ιτέα (1), Γαλαξείδι (1), Δελφοί (1), Δεσφίνα (1), Γραβιά (1)], ένα εκ των οποίων είναι Μουσικό Γυμνάσιο, ενώ την ανώτερη βαθμίδα εκπαίδευσης εξυπηρετούν πέντε (5) λύκεια [Άμφισσα (1), Ιτέα (1), Γαλαξείδι (1), Δεσφίνα (1), Γραβιά (1)], και το ΕΠΑ.Λ. Άμφισσας, το Εργαστήριο Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (Ε.Ε.Ε.Ε.Κ) Άμφισσας, το Εργαστηριακό Κέντρο (Ε.Κ.) Άμφισσας και το Ενιαίο Ειδικό Επαγγελματικό Γυμνάσιο – Λύκειο (ΕΝ.Ε.Ε.ΓΥ.Λ.) Άμφισσας.

(Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2019 – 2023)

Στην τριτοβάθμια εκπαίδευση εντοπίζεται από το 2019, το Πανεπιστημιακό Τμήμα «Περιφερειακής και Οικονομικής Ανάπτυξης» του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών, με έδρα την Άμφισσα. Το εν λόγω ίδρυμα παρέχει ολοκληρωμένες σπουδές στην οικονομική επιστήμη, με πρόσθετη εξειδίκευση στο ρόλο του χώρου και της γης στην οικονομική δραστηριότητα και ανάπτυξη, γεγονός που μπορεί να προσδώσει πολλά στην τοπική κοινωνία. (οικονομολογος.gr, 2023)

Επιπρόσθετα, Κατά την ακαδημαϊκή χρονιά 2021-2022, λειτούργησαν στη Φωκίδα τα ακόλουθα επτά (7) Τμήματα ΔΙΕΚ, καθένα με 15 καταρτιζόμενους:

- 1) Στέλεχος Ασφαλείας προσώπων και Υποδομών

- 2) Φύλακας Μουσείων και Αρχαιολογικών Χώρων
- 3) Βοηθός Εργοθεραπείας
- 4) Στέλεχος Μηχανογραφημένου Λογιστηρίου-Φοροτεχνικού Γραφείου
- 5) Τεχνικός Εφαρμογών Πληροφορικής
- 6) Προπονητής Αθλημάτων Δ' Εξ.
- 7) Τεχνικός Κομμωτικής Τέχνης Δ' Εξ.

εκ των οποίων τα πρώτα 5, με δυνατότητα δήλωσης στο παράλληλο μηχανογραφικό δελτίο. Από το επόμενο εκπαιδευτικό έτος 2022-2023, στα Δημόσια Ι.Ε.Κ. Νομού Φωκίδας βάσει της υπ' αριθμ. 63547/27.05.2022 Υπουργικής Απόφασης, για την εισαγωγή καταρτιζόμενων θα προστεθούν οι εξής ειδικότητες παράλληλου μηχανογραφικού δελτίου, καθεμία με 20 καταρτιζόμενους:

- 1) Βοηθός βρεφονηπιοκόμων
- 2) Τεχνικός αισθητικής ποδολογίας και ονυχοπλαστικής
- 3) Διασώστης - Πλήρωμα ασθενοφόρου
- 4) Τεχνικός γαλακτοκομίας - Τυροκόμος
- 5) Τεχνικός αμπελουργίας και οινολογίας
- 6) Τεχνικός Δασικής προστασίας

Επιπρόσθετα, συνεχίζει να λειτουργεί κανονικά το Ι.Ε.Κ. Δημόσιας Σχολής Τουριστικής Εκπαίδευσης Γαλαξειδίου με τα κάτωθι δύο τμήματα, από 30 καταρτιζόμενους το καθένα:

1) Τεχνικών Τουριστικών Μονάδων και Επιχειρήσεων Φιλοξενίας (Υπηρεσία υποδοχής - Υπηρεσία ορόφων - Εμπορευματογνωσία) και

2) Τεχνικών Μαγειρικής Τέχνης – Αρχιμάγειρων (chef)
(Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2019 – 2023)

3.7.1.3. Αθλητισμός

Στον τομέα του αθλητισμού, δραστηριοποιούνται αρκετοί Σύλλογοι στο Δήμο, οι οποίοι καταγράφονται ως κάτωθι:

- Ελληνικός Ορειβατικός Σύλλογος Άμφισσας
- Γυμναστικός Αθλητικός Σύλλογος Άμφισσας
- Αθλητικός Σύλλογος Ποδοσφαίρου «ΑΜΦΙΣΣΑΪΚΟΣ 2006»

- Αθλητικός Σύλλογος «ΦΩΚΙΚΟΣ»
- Αθλητικός Σύλλογος Ποδοσφαίρου «ΑΚΑΔΗΜΙΑ 94»
- Όμιλος Αντισφαίρισης Φωκίδας
- Ποδηλατικός Όμιλος «ΖΕΥ»
- Αθλητικός Σύλλογος «ΗΝΙΟΧΟΣ»
- Ναυαθλητικός Όμιλος Γαλαξειδίου
- Αθλητικός Όμιλος Γραβιάς «ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΣ»
- Αθλητικός Σύλλογος «ΑΠΟΛΛΩΝ» Δελφών
- Αθλητικός Σύλλογος «ΗΣΑΪΑΣ ΔΕΣΦΙΝΑΣ»
- Γυμναστικός Σύλλογος Ιτέας
- Αθλητικός Σύλλογος «ΑΣΤΕΡΑΣ ΙΤΕΑΣ»
- Ακαδημία Ποδοσφαίρου Ιτέας
- Ναυτικός Όμιλος Ιτέας
- Αθλητικός Σύλλογος Ιτέας
- Αθλητικός Σύλλογος «ΟΙ ΔΡΑΚΟΙ» Φωκίδας
- Αθλητικός Σύλλογος πολεμικών τεχνών και αθλημάτων Βουνού «ΠΑΜΜΑΧΟΙ»
- Αθλητικός Σύλλογος «ΔΙΑΓΟΡΑΣ» Πολυδρόσου
- Σύλλογος Αθλητών Χιονοδρόμων Ορειβατών Πολυδρόσου Παρνασσού
- Αθλητικός Σύλλογος Λιλαίας

Αθλητικές εγκαταστάσεις εντοπίζονται κυρίως στις δυο μεγάλες Δ.Ε. του Δήμου, την Άμφισσα και την Ιτέα, ωστόσο υπάρχουν διάσπαρτες σε όλη την επικράτεια. Η Άμφισσα διαθέτει το κλειστό γυμναστήριο «Χριστολιάς Καμπεράκης», δύο γήπεδα ποδοσφαίρου και στίβου και ένα κλειστό γήπεδο μπάσκετ. Η Ιτέα διαθέτει κλειστό γήπεδο μπάσκετ – βόλεϊ, γήπεδο ποδοσφαίρου και νέα γήπεδα τένις. Στο πολύδροσο υπάρχει το αθλητικό κέντρο «Ιωάννης Κούσουλας». Η Δεσφίνα διαθέτει δυο μεγάλα γήπεδα ποδοσφαίρου. Το Χρισσό ένα γήπεδο ποδοσφαίρου και ανοιχτά γήπεδα μπάσκετ. Οι Άγιοι Πάντες και τα Πεντεόρια από ένα ανοιχτό γήπεδο μπάσκετ. Στην Γραβιά πρόσφατα κατασκευάστηκε νέο αθλητικό κλειστό γυμναστήριο. (otavoice.gr, 2022)

Το Κολυμβητήριο Ιτέας είναι ανοικτού τύπου, κατασκευάστηκε το 1995 και βρίσκεται σε απόσταση περίπου 1 km από το κέντρο της πόλης. Περιλαμβάνει μια κύρια κολυμβητική

δεξαμενή διαστάσεων 25m, με βάθη 2,0m έως 2,2m και πλάτους 21m με 8 διαδρομές, μία κολυμβητική δεξαμενή εκμάθησης διαστάσεων 8m x 10m με βάθη 0,30m έως 1,0m, κερκίδες χωρητικότητας περίπου 1.000 θεατών, αποδυτήρια και περιβάλλον χώρο με θέσεις στάθμευσης. Το κολυμβητήριο στεγάζει τον Ναυτικό Όμιλο Ιτέας ο οποίος συμμετέχει στα πανελλήνια πρωταθλήματα κολύμβησης όλων των κατηγοριών καθώς και στα πρωταθλήματα υδατοσφαίρισης, σημειώνοντας μεγάλες επιτυχίες. Επιπρόσθετα, στο Δημοτικό Κολυμβητήριο Ιτέας διοργανώνεται κάθε χρόνο το «PythiaCup», που αποτελεί ένα τουρνουά προετοιμασίας νεανίδων με τη συμμετοχή εθνικών ομάδων από όλον τον κόσμο. (Ναυτικός Όμιλος Ιτέας, 2023)

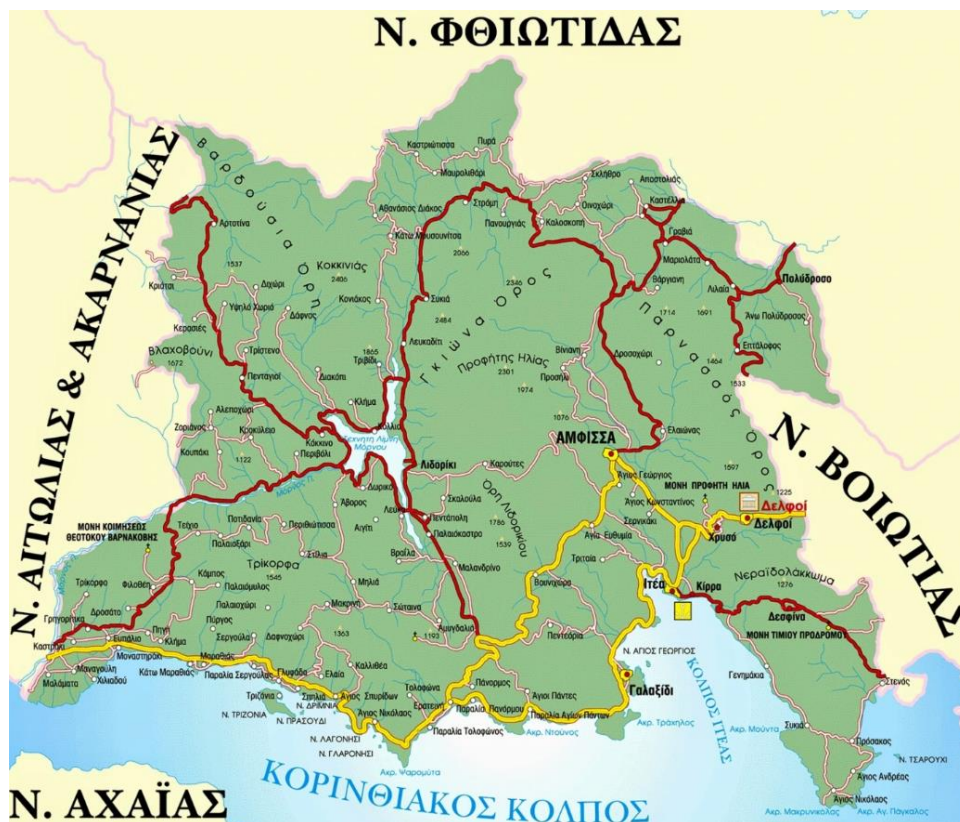
3.7.2. Τεχνικές Υποδομές – Δίκτυα

3.7.2.1. Οδικό Δίκτυο- Δίκτυο Συγκοινωνιών

Συνολικά το οδικό δίκτυο της Π.Ε. Φωκίδας έχει μήκος 950km, εκ των οποίων τα περίπου 300km είναι εθνικό ενώ τα 650km επαρχιακό. Το μεγαλύτερο τμήμα του δικτύου είναι παλαιότερης κατασκευής, με περιορισμένη συντήρηση και ιδιαίτερα σοβαρά προβλήματα ως προς την κατάσταση του οδοστρώματος, τα πρηνή και την οδική σήμανση και ασφάλεια. Συγκεκριμένα ο οδικός άξονας Λαμία-Άμφισσα-Αντίρριο παρουσιάζει εκτεταμένες φθορές καθ' όλο το μήκος, λόγω της κυκλοφορίας μεγάλων βαρέων οχημάτων, απαιτώντας διαρκώς εκτεταμένες επεμβάσεις συντήρησης. Σύμφωνα με το Μητρώο Εθνικών Οδών της Ελλάδας (ΕΣΥΕ 1998) στην ΠΕ Φωκίδας και συγκεκριμένα στο Δήμο Δελφών, διέρχονται τρεις οδικοί άξονες:

- Ο Ε48: «Λιβαδειά - Άμφισσα - Ναύπακτος- Αντίρριο»,
- Ο Ε27: «Άμφισσα - Μπράλλος όρια Νομών Φωκίδος-Φθιώτιδος»,
- Ο Ε112: «Ν.Ε.Ο. Άμφισσα - Ιτέα 13»

(Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2019-2023)

Εικόνα 20: Οδικό δίκτυο Π.Ε. Φωκίδας, Πηγή: efpalio.wordpress.com

Αναφορικά με την συγκοινωνία ΚΤΕΛ που διατίθεται στο Δήμο, υπάρχει διασύνδεση με σημαντικά μεγάλα αστικά κέντρα όπως την Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη, την Πάτρα, τη Λαμία και τη Ναύπακτο. Τα δρομολόγια που εκτελούνται, σε αρκετά ικανοποιητική τακτική βάση τόσο το θερινή όσο και τη χειμερινή περίοδο, είναι τα εξής:

- Άμφισσα - Αθήνα – Άμφισσα
- Άμφισσα - Θεσσαλονίκη – Άμφισσα
- Άμφισσα - Λαμία – Άμφισσα
- Άμφισσα - Πάτρα – Άμφισσα
- Άμφισσα - Ναύπακτος – Άμφισσα
- Άμφισσα - Λιδωρίκι – Άμφισσα
- Άμφισσα - Ιτέα - Κίρρα - Αγιάνης
- Δελφοί - Αθήνα – Δελφοί
- Δελφοί - Θεσσαλονίκη – Δελφοί
- Δελφοί - Λαμία – Δελφοί

- Δελφοί - Πάτρα – Δελφοί
- Ιτέα - Αθήνα – Ιτέα
- Ιτέα - Θεσσαλονίκη – Ιτέα
- Ιτέα - Λαμία – Ιτέα
- Ιτέα - Πάτρα – Ιτέα
- Ιτέα - Ναύπακτος – Ιτέα
- Ιτέα - Δεσφίνα - Ιτέα

(Κτέλ Φωκίδας, 2023)

3.7.2.2. Λιμάνι - Μαρίνες

Τα δύο κυριότερα λιμάνια του Δήμου είναι αυτό του Γαλαξειδίου και της Ιτέας, τα οποία εξυπηρετούν τα αλιευτικά σκάφη της περιοχής. Επιπρόσθετα, η μαρίνα της Ιτέας αποτελεί το μοναδικό λιμάνι ολόκληρης της Π.Ε. Φωκίδας όπου ελλιμενίζονται κρουαζιερόπλοια. Η μαρίνα διαθέτει θαλάσσια ζώνη επιφάνειας 26.000 m² και χερσαία επιφάνεια έκτασης 24.700 m², παρουσιάζοντας δυνατότητες ελλιμενισμού 146 σκαφών μικρού και μεσαίου μεγέθους με πρόσθετες εξήντα (60) θέσεις σκαφών στη χερσαία ζώνη. Σήμερα, η μαρίνα Ιτέας είναι λειτουργική, φιλοξενώντας μικρό αριθμό σκαφών αναψυχής αλλά δεν είναι άκρως αξιοποιήσιμη, διότι δεν έχουν ολοκληρωθεί όλες οι χερσαίες υποδομές. Η μαρίνα έχει παραχωρηθεί στο ΤΑΙΠΕΔ για την αξιοποίηση του και έχει προκηρυχθεί διαγωνισμός για την αξιοποίηση της δημόσιας ιδιοκτησίας. (ΤΑΙΠΕΔ, 2021)

Σύμφωνα με τα στατιστικά κατέγραψε μείωση στην κίνηση κρουαζιερόπλοιων κατά 46% την περίοδο 2015-2019 ενώ την περίοδο 2019-2021 υπήρξε μείωση κατά 80%, γεγονός που φανερώνει τη δραματική μείωση της δραστηριότητας του συγκεκριμένου λιμένα.

Λιμάνι Ιτέας	2015	2019	2021	%Δ (2015-2019)	%Δ (2019-2021)
Κρουαζιερόπλοια	83	45	9	-46%	-80%
Αφίξεις Επιβατών	17.851	5.168	443	-71%	-91%

Πίνακας 24: Κίνηση λιμένα Ιτέας σε κρουαζιερόπλοια, Πηγή: Ένωση Λιμένων Ελλάδος

3.7.2.3.Δίκτυο ύδρευσης

Ο Δήμος διαθέτει ένα πλήρες δίκτυο ύδρευσης, μήκους περίπου 410km, που καλύπτεται κυρίως από την τροφοδότηση του φράγματος του Μόρνου αλλά σποραδικά και από γεωτρήσεις. Η μέση ετήσια κατανάλωση νερού ύδρευσης στο δήμο εκτιμάται γύρω στα 4.000.000m³νερό. (Σχέδιο Δράσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη, 2015)

3.7.2.4.Δίκτυο αποχέτευσης

Στο Δήμο Δελφών χρησιμοποιείται χωριστό δίκτυο όμβριων και ακαθάρτων υδάτων. Το δίκτυο όμβριων έχει συνολικό μήκος 56,61 km και υφίσταται σε όλες τις Δ.Ε. εκτός αυτών του Παρνασσού και των Καλλιέων. Το δίκτυο αποχέτευσης ακαθάρτων καλύπτει σχεδόν όλες τις κοινότητες και καταλήγει στους 5 υπάρχοντες χώρους βιολογικών καθαρισμών στην Άμφισσα, την Ιτέα, στο Γαλαξίδι, στους Δελφούς και στη Δεσφίνα. Στις κοινότητες του Χρισσού, του Επτάλοφου και της Μαριολάτας δεν υποστηρίζεται το εν λόγω δίκτυο και εξυπηρετούνται από απορροφητικούς βόθρους. Συνεπώς, η εξυπηρέτηση όλων των οικισμών με δίκτυο όμβριων και ακαθάρτων υδάτων και η σύνδεση τους με βιολογικό καθαρισμό αποτελεί προτεραιότητα. Επιπρόσθετα, το προαναφερόμενο δίκτυο ακαθάρτων δεν ακολουθεί τις σύγχρονες προδιαγραφές διαχείρισης αστικών λυμάτων, που απαιτούν την εφαρμογή τριτοβάθμιας επεξεργασίας με σκοπό την ασφαλή επαναχρησιμοποίηση των επεξεργασμένων λυμάτων για άρδευση. (Σχέδιο Δράσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη, 2015)

3.7.2.5.Δίκτυο άρδευσης

Ο τρόπος άρδευσης του ελαιώνα της Άμφισσας είναι μοναδικός και διατηρείται στο βάθος των χρόνων. Στον ελαιώνα, οι εκτάσεις ανά 5 έως το πολύ 20 δέντρα χωρίζονται με αναχώματα ύψους 50-60 cm τα οποία ονομάζονται «τράφοι», στα επονομαζόμενα «λαχίδια». Συνεπώς, πέραν των σκοπών οριοθέτησης της ιδιοκτησίας, οι «τράφοι» εξυπηρετούν στο πότισμα των κτημάτων με κατάκλιση, καθώς πλημμυρίζει το κάθε «λαχίδι» με νερό που θα απορροφηθεί σιγά-σιγά ποτίζοντας τα δέντρα. Έτσι, όμως, συγκρατείται όχι μόνο το βρόχινο νερό αλλά και το χώμα που παρασέρνει η βροχή με αποτέλεσμα να διατηρείται ένα ιδιαίτερα πλούσιο έδαφος.

Υφίσταται αυτή τη στιγμή οργανωμένο δίκτυο άρδευσης με κανάλια, που αποτελείται από δύο τμήματα, αυτό της περιοχής Άμφισσας και του Χρισσού. Ωστόσο, μεγάλα τμήματα

αυτών είναι μη λειτουργικά και σε συνδυασμό με το γεγονός ότι η ανατροφοδότηση των καναλιών έχει μειωθεί σημαντικά λόγω των μειωμένων βροχοπτώσεων, η άρδευση του ελαιώνα πραγματοποιείται συνδρομητικά με γεωτρήσεις. Σημειώνεται ότι, τα παλαιότερα χρόνια η παροχή της άρδευσης γινόταν από τον ποταμό του Μόρνου αλλά πλέον έχει σταματήσει, μετά το έργο ενίσχυσης της τροφοδότησης του πόσιμου νερού της Αθήνας. (Σχέδιο Δράσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη, 2015)

Εικόνες 21 & 22: Δίκτυο άρδευσης Ελαιώνα με κανάλια, Πηγή: Προσωπικό αρχείο

3.7.2.6. Δίκτυο διαχείρισης απορριμμάτων

Ο Δήμος εντάσσεται στην 11η Διαχειριστική Ενότητα Απορριμμάτων της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας και προβλέπεται η διαχείριση των απορριμμάτων με ένα χώρο Υγειονομικής Ταφής και πιθανούς σταθμούς μεταφόρτωσης απορριμμάτων σε επιλεγμένα σημεία της Π.Ε. Ο Δήμος Δελφών εκτιμάται ότι παράγει σε ημερήσια κλίμακα 35,25 τόνους απορριμμάτων αγγίζοντας έτσι τους 12.866 τόνους ετησίως. Στην παρούσα φάση λειτουργεί πρόγραμμα διαλογής των απορριμμάτων στην πηγή, για την ανάκτηση και ανακύκλωση πρώτων χρήσιμων υλών που αφορούν μόνο σε μπλε κάδο και μπλε κώδωνα (γυαλί). (Σχέδιο Δράσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη, 2015)

Στα τέλη του 2022 ολοκληρώθηκε και παραδόθηκε το έργο «Μονάδα Επεξεργασίας Στερεών Αποβλήτων (εργοστάσιο κομποστοποίησης) και Χώρος Υγειονομικής Ταφής

Υπολειμμάτων (ΧΥΤΥ) Νομού Φωκίδας» το οποίο αφορά στην κατασκευή και λειτουργία Μονάδας Επεξεργασίας Στερεών Αποβλήτων (εργοστάσιο κομποστοποίησης) δυναμικότητας 6.000tn ετησίως προδιαλεγμένων οργανικών και πράσινων αποβλήτων και Χώρου Υγειονομικής Ταφής Υπολειμμάτων Ν. Φωκίδας, ετήσιας δυναμικότητας κατά μέσο όρο 20.000 tn/έτος και συνολικής δυναμικότητας 362.487 m³ μη επικίνδυνων στερεών αποβλήτων. Το γήπεδο χωροθέτησης του έργου βρίσκεται στη θέση «Βαρτός» του Δήμου Δελφών, συνολικής έκτασης 139.500 m². Επίσης, το έργο περιελάμβανε τη βελτίωση υφιστάμενης χωματινής οδού πρόσβασης μήκους 1,325 km. (Δήμος Δελφών, 2023)

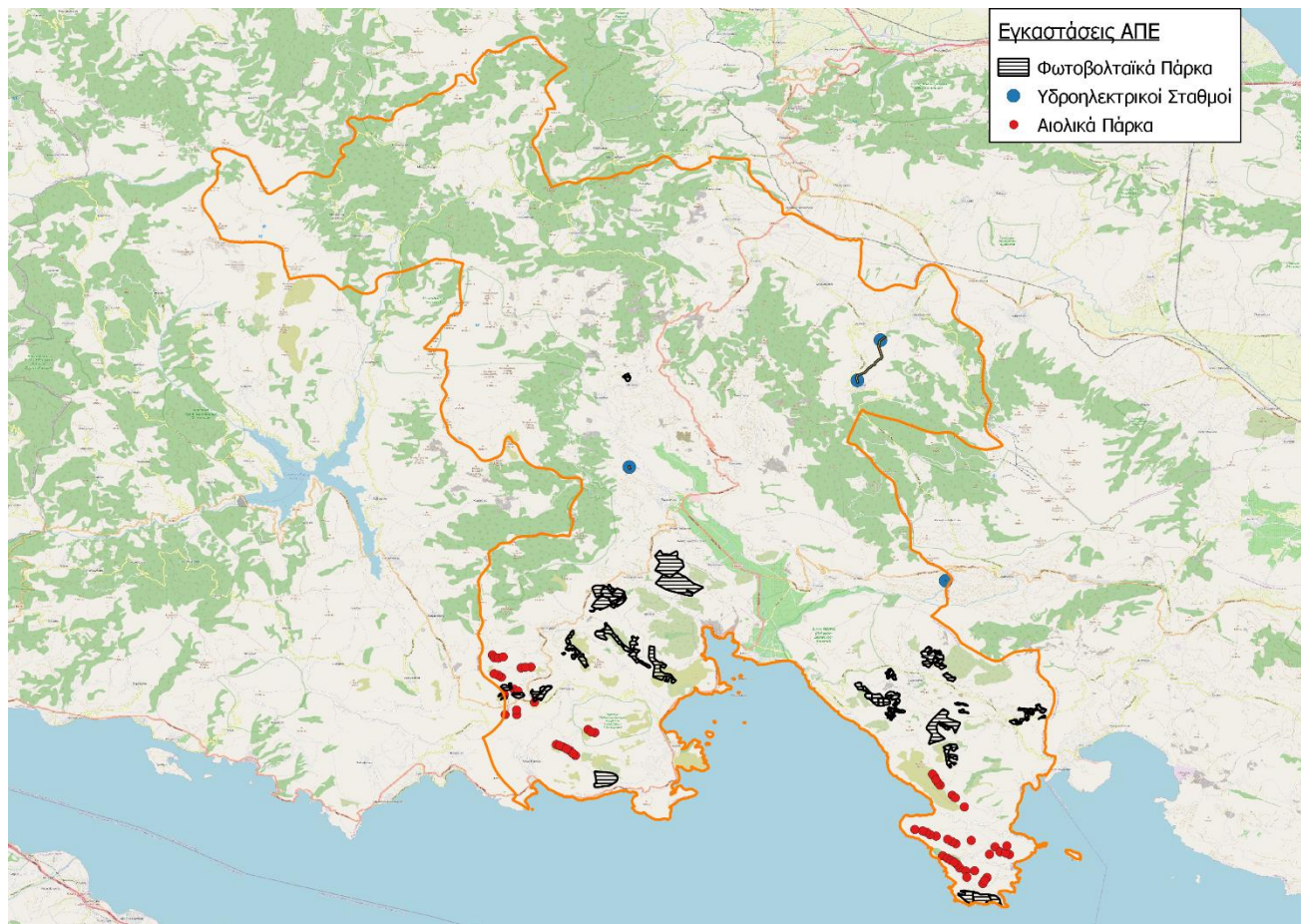

Εικόνα 23: Μονάδα Επεξεργασίας Στερεών Αποβλήτων και ΧΥΤΥ, Πηγή: fokidanews.gr

3.7.3. Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας

ΟΔήμος Δελφών, σύμφωνα με τα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά του προσφέρει κατάλληλες συνθήκες για την ευρεία ανάπτυξη εγκαταστάσεων ΑΠΕ. Ο τομέας των ΑΠΕ έχει αναπτυχθεί ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια με φωτοβολταϊκές εγκαταστάσεις, αιολικά πάρκα καθώς και υδροηλεκτρικούς σταθμούς παραγωγής ενέργειας. Όπως φαίνεται στον παρακάτω χάρτη και σύμφωνα με στοιχεία της Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας, η πλειοψηφία

των φωτοβολταϊκών εγκαταστάσεων βρίσκεται στο νότιο τμήμα του δήμου, ενώ τα αιολικά πάρκα κατανέμονται νοτιοδυτικά στο Γαλαξείδι και νοτιοανατολικά στην Δεσφίνα. Οι υφιστάμενοι υδροηλεκτρικοί σταθμοί εντοπίζονται στις Δ.Ε. Παρνασσού και Δελφών, αξιοποιώντας τα υδάτινα ρέματα από τις πηγές του Παρνασσού ενώ το υδροηλεκτρικό της Αμφισσας εκμεταλλεύεται τα υδάτινα ρέματα από τη Γκιώνα. (ΡΑΕ, 2023)

Εικόνα 24: Υφιστάμενες εγκαταστάσεις ΑΠΕ στο Δήμο Δελφών, Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Επιπρόσθετα, σημαντικές ποσότητες υποπροϊόντων ζωικής και φυτικής προέλευσης παράγονται ετησίως στην επικράτεια του δήμου, αποτελώντας μια σημαντική πηγή παραγωγής ενέργειας από βιομάζα. Η ολοκλήρωση του προαναφερθείσας Μονάδας Επεξεργασίας Στερεών Αποβλήτων αναμένεται να συνδράμει σημαντικά προς την κατεύθυνση αυτή.

4. ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΗΣ ΔΥΝΑΜΙΚΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Κατόπιν της ανωτέρω καταγραφής και στην προσπάθεια ερμηνείας της φυσικής και κοινωνικοοικονομικής πραγματικότητας του Δήμου Δελφών αλλά και του γίνεσθαι σε θέματα περιβάλλοντος και ενέργειας, πολιτισμού και υποδομών, θα προχωρήσω στην καταγραφή των σημαντικών δυνατοτήτων και προβλημάτων που εντοπίζονται στην περιοχή και την επηρεάζουν. Επιπρόσθετα, στην επικράτεια του δήμου υφίστανται κάποιοι περιορισμοί, οι οποίοι είτε οφείλονται σε χρονίζουσες συνθήκες και νοοτροπίες της περιοχής είτε επιβάλλονται την εκάστοτε χρονική περίοδο από το εξωτερικό περιβάλλον αυτής, το οποίο λογίζεται ως το περιφερειακό και εθνικό πλαίσιο αλλά εκτείνεται και σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Στον αντίποδα, θα αναδειχθούν οι προοπτικές που υφίστανται στην περιοχή και μπορούν με τις κατάλληλες πρωτοβουλίες και συντονισμένες δράσεις να συμβάλλουν σε μια πιο ολιστική ανάπτυξη του Δήμου αλλά και ολόκληρης της Π.Ε. Φωκίδας.

Η παρακάτω παράθεση των δυνατοτήτων, προβλημάτων, προοπτικών και περιορισμών θα γίνει στους πέντε βασικούς τομείς της πραγματικότητας και αφορούν στην κοινωνία, στην οικονομία, στο περιβάλλον, στον πολιτισμό και στις υποδομές. Θεωρείται ως δεδομένο ότι ο τομέας της πολιτικής που είναι μείζονος σημασίας αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι όλων των προαναφερθέντων πέντε πυλώνων με συνεχής αλληλεπίδραση και δεν χρίζει αυτοτελούς ανάλυσης.

4.1. Κοινωνία

Στον κοινωνικό τομέα οι δυνατότητες συνοψίζονται στις κάτωθι:

- Στο δημογραφικό σκέλος, διακρίνεται μια σχετικά ισομερής κατανομή πληθυσμού στις Δ.Ε. με μικρή απόκλιση αυτών της Άμφισσας και της Ιτέας, οι οποίες ενώ συγκεντρώνουν μεγαλύτερο πληθυσμό δεν αποτελούν αποκλειστικό πυρήνα και συνεπώς ο Δήμος δεν κυριαρχεί από κάποιο μεγάλο αστικό κέντρο.

- Η γεωγραφική θέση του Δήμου είναι ιδιαίτερα ευνοϊκή. Βρίσκεται στο κέντρο της Ελλάδας και σε πολύ κοντινή απόσταση από μεγάλα αστικά κέντρα όπως η Αθήνα, η Πάτρα, η Λαμία, το Αγρίνιο, η Θήβα και η Λάρισα με την προσέγγιση σε αυτά να κυμαίνεται εντός των δυόμισι ωρών. Γεγονός που συνδράμει στην εύκολη προσέγγιση του διεθνή αερολιμένα και των λιμανιών της χώρας. Επιπρόσθετα, με την παράδοση σε λειτουργία των

μεγάλων αυτοκινητόδρομων τα τελευταία χρόνια, έχει καταστεί ευκολότερη και γρηγορότερη η πρόσβαση προς βορειότερα αστικά κέντρα (Θεσσαλονίκη, Ιωάννινα και Άρτα).

- Παρατηρείται μια συνεχής και αισθητή βελτίωση του μορφωτικού επιπέδου των μόνιμων κατοίκων, γεγονός που εξυπηρετείται και από την σημαντική κάλυψη σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης.

- Επιπρόσθετα, η επικρατούσα κοινωνική σταθερότητα και συνοχή με στενούς οικογενειακούς δεσμούς, ο μεγάλος βαθμός ασφάλειας και η μειωμένη εγκληματικότητα στην ευρύτερη περιοχή, σε συνδυασμό με το διαρκώς αυξανόμενο μορφωτικό επίπεδο, αναβαθμίζουν το επίπεδο των κοινωνικών παροχών δημιουργώντας ευνοϊκές συνθήκες για προσέγγιση νέων μόνιμων κατοίκων και περισσότερων τουριστών.

Προχωρώντας στα προβλήματα που μαστίζουν την τοπική κοινωνία, διαπιστώνονται:

- Δημογραφικά παρατηρείται μια μικρή αλλά σταδιακή μείωση του πληθυσμού της τάξεως του 1 - 2 % από το 2001 και μετά. Επιπρόσθετα, οι πόλεις της Άμφισσας και της Ιτέας αποτελούν το 42% του συνολικού πληθυσμού του Δήμου ενώ οι αντίστοιχες Δ.Ε. τους το 55%, γεγονός που τις ωθεί να συγκεντρώνουν το σύνολο των υπηρεσιών και της οικονομικής δραστηριότητας.

- Η σημαντική αύξηση του γηρασμένου πληθυσμού και η αισθητή μείωση του νεανικού σε συνδυασμό με τον υψηλό δείκτη εξάρτησης, δημιουργούν έντονο προβληματισμό. Ειδικότερα παρατηρείται μείωση του νεανικού πληθυσμού στις πιο ορεινούς και αποκεντρωμένους οικισμούς.

- Ενώ το μορφωτικό επίπεδο στον Δήμο έχει ανέλθει, εξακολουθεί να υφίσταται σημαντικό ποσοστό, αμιγώς μεγαλύτερης ηλικίας, που παραμένει στην χαμηλότερη κλίμακα εκπαίδευσης. Επιπρόσθετα, η έλλειψη επαρκούς εκπαίδευσης και συνεχής κατάρτισης περιορίζει τις δυνατότητες των νέων ανθρώπων για επαγγελματική ανέλιξη.

- Υπάρχει σημαντική υποστελέχωση τόσο στο ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό των δομών υγείας, όσο και στις τεχνικές ειδικότητες και οδηγούς αυτών.

- Οξύμωρο πάρα τη δομή της τοπική κοινωνίας, αποτελεί η μειωμένη δραστηριότητα συλλογικών σχημάτων (Συνεταιρισμοί, Ενώσεις, clusters). Πάρα τις προσπάθειες, κατά καιρούς, διαπιστώνεται έλλειψη συνεργασιών τόσο στον αγροτικό -

κτηνοτροφικό όσο και στον τουριστικό τομέα. Γεγονός που αποδίδεται κατά πολύ στην νοοτροπία και τον συντηρητικό τρόπο σκέψης.

- Έλλειψη οράματος της τοπικής κοινωνίας και απουσία ειδικών για το σχεδιασμό ανάδειξης του τόπου. Έντονη η εσωστρέφεια και η αδιαφορία για τα κοινά, με αποτέλεσμα να εντείνεται η αδυναμία συνεργασίας και συντονισμού οργανωμένων δράσεων από τους μόνιμους κατοίκους.

- Η κοινωνική απομόνωση της περιοχής από τα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας και τα κοινωνικά στεγανά αποθαρρύνουν την επένδυση και ανάπτυξη νέων επιχειρηματικών ευκαιριών.

Οι περιορισμοί που υφίστανται σε κοινωνικό επίπεδο αναλύονται ως εξής:

- Η γενικευμένη εθνική υπογεννητικότητα δημιουργεί παρόμοιες τάσεις και σε μικρότερες κοινωνίες, πέραν των μεγάλων αστικών κέντρων.

- Η κρίση των ανατιμήσεων που μαστίζει την κοινωνία δημιουργεί μια κοινωνική αστάθεια, οξύνει τις ανισότητες προσφέροντας έδαφος στη δημιουργία κοινωνίας δυο ταχυτήτων, ενώ ευνοεί τακτικές προώθησης ατομικών συμφερόντων και όχι αλτρουιστικών συμπεριφορών.

- Η ύπαρξη μέχρι σήμερα, έστω και σε περιορισμένες περιπτώσεις, γραφειοκρατικών περιορισμών λειτουργεί ανασταλτικά στην οικονομική δραστηριότητα και στην προσέλκυση επενδύσεων.

- Η πολιτική βούληση για ενίσχυση κυρίως του δημόσιου τομέα των μεγάλων αστικών κέντρων, μειώνει το επίπεδο των κοινωνικών υπηρεσιών και των δημόσιων υποδομών αντίστοιχων μικρών δήμων όπως αυτός των Δελφών.

Ωστόσο αναδεικνύονται κάποιες προοπτικές ως κάτωθι:

- Η διάδοση της σύναψης διακρατικών μνημονίων φιλίας - συνεργασίας θα αναδείξει μια προοπτική με αμφίδρομο όφελος τόσο στον οικονομικό όσο και στον πολιτιστικό τομέα.

- Η εύκολη και γρήγορη πρόσβαση στην γνώση (κυρίως μέσω διαδικτύου) και η διάδοση πλέον της τηλεκπαίδευσης, θα προσφέρει λύσεις στην επιμόρφωση και κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού που διαμένει σε μη αστικές κοινότητες.

- Η αλματώδης και συνεχής ανάπτυξη της τεχνολογίας παρέχει τη δυνατότητα της απομακρυσμένης και εύκολης προβολής – προώθησης ενός προορισμού ή κάποιου προϊόντος. Μέσω των κατάλληλων διαδικτυακών εργαλείων και των κοινωνικών δικτύων μπορούν να δημιουργηθούν νέοι ορίζοντες στην προσέλκυση μόνιμου και εποχιακού πληθυσμού.

- Η αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών μπορεί να βελτιώσει την προσβασιμότητα στις υπηρεσίες, να συμβάλλει στην ανάπτυξη εναλλακτικών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και να αποτελέσει οδηγό για την ανάπτυξη πολιτιστικών διαδρομών στον Δήμο. Προς την κατεύθυνση αυτή, η διάδοση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης και η οργάνωση των δημοτικών υπηρεσιών, θα τείνει να εξαλείψει τα φαινόμενα γραφειοκρατίας.

4.2. Οικονομία

Στον οικονομικό τομέα οι δυνατότητες συνοψίζονται στις κάτωθι:

- Στο οικονομικό σκέλος, έχει αποτυπωθεί τα τελευταία χρόνια μια αύξηση του οικονομικά ενεργού πληθυσμού της τάξεως του 15% και μια μείωση του μη οικονομικά ενεργού κατά 4%, ενώ σε γενικότερο πλαίσιο υπάρχει αξιόλογη δραστηριότητα και στους τρεις τομείς της οικονομίας. Ωστόσο, αυτό που είναι αξιοσημείωτο είναι ότι στον πρωτογενή τομέα (γεωργία, κτηνοτροφία, αλιεία και εξορύξεις) παρατηρείται η μοναδική ακαθάριστη προστιθέμενη αξία.

- Προχωρώντας στην ενδότερη ανάλυση του πρωτογενούς τομέα, κυριαρχούν σαν πλεονεκτήματα η εκτεταμένη ελαιοκαλλιέργεια, χάρη στον μεγαλύτερο εθνικό ελαιώνα, τα υψηλά ποσοστά κτηνοτροφίας βάσει και της γεωμορφολογίας και η αλιεία σε συνδυασμό με την ανερχόμενη ιχθυοκαλλιέργεια, οι οποίες από κοινού όχι μόνο καλύπτουν τις τοπικές απαιτήσεις αλλά αποκτούν και μεγαλύτερη δυναμική. Συνεπώς, παρατηρείται μια ενεργή κοινότητα επιχειρηματιών και επαγγελματιών που δραστηριοποιούνται στον πρωτογενή τομέα, προσφέροντας ποικιλία στην οικονομική δραστηριότητα του δήμου.

- Η περιοχή διακρίνεται για τα σημαντικά αποθέματα βωξίτη, αποτελώντας το 70% της εγχώριας παραγωγής και παρουσιάζει σημαντικές διεθνείς εξαγωγές.

- Επικρατούν αρκετές μονάδες μεταποίησης (κυρίως ελαιοτριβεία, τυροκομεία) εξυπηρετώντας στις σημαντικές εξαγωγές σε βρώσιμες ελιές καθώς και σε ελαιόλαδο τα

τελευταία χρόνια. Επιπρόσθετα, έχουν αναπτυχθεί τα τελευταία χρόνια μεγάλες μονάδες ιχθυοκαλλιέργειας στη παραλιακή ζώνη Δεσφίνας - Γαλαξειδίου, σημειώνοντας υψηλά επίπεδα εξαγωγών.

- Σημαντική δυνατότητα του δήμου αποτελεί η ύπαρξη και λειτουργία του ΒΙΟ.ΠΑ. Αμφισσας με δυνατότητα φιλοξενίας σημαντικού αριθμού βιομηχανιών – βιοτεχνιών.

- Στον τουριστικό κλάδο, επικρατεί μεγάλος συντελεστής τουριστικής ανάπτυξης ειδικότερα στους Δελφούς, καθώς η σπουδαία ιστορικότητα των Δελφών ευνοεί την επικρατέστερη επισκεψιμότητα που παρατηρείται σε όλη την Στερεά Ελλάδα (60% στα Μουσεία και 98% στους αρχαιολογικούς χώρους). Επίσης, η τουριστική δραστηριότητα ειδικότερα στους Δελφούς και κατά συνέπεια στις γύρω περιοχές, παραμένει σταθερή καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.

- Στον Δήμο ήδη εξυπηρετούνται οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού και απόδειξη αποτελούν τα υψηλά νούμερα από τον συνεδριακό τουρισμό που εντοπίζεται κυρίως στους Δελφούς εξυπηρετώντας εθνικούς και διεθνείς συνάξεις, με αποκορύφωμα το διεθνές Delphi Economic Forum. Αξιόλογος είναι και ο περιπατητικός τουρισμός καθώς οι αξιόλογες διαδρομές πεζοπορίας με σημαντικότερο το ιστορικό μονοπάτι των Δελφών – Κίρρας, που αποτελεί πόλο έλξης για πολλούς αλλοδαπούς τουρίστες. Σταθερή αξία αποτελεί η μεγάλη προσέλευση τους χειμερινούς μήνες στο σημαντικότερο χιονοδρομικό κέντρο της Ελλάδας, αυτό του Παρνασσού, λόγω και της γεινίασης με την Αθήνα. Τα υψηλά ποσοστά ενασχόλησης με τη γεωργία έχουν συνδράμει στην ανάπτυξη του αγροτουρισμού με την λειτουργία πάνω από 100 δωματίων στα διάφορα καταλύματα. Τέλος, τα τελευταία χρόνια έχει διαπιστωθεί μια αυξημένη τάση στον τουρισμό κρουαζιέρας με βασικότερο προορισμό το λιμάνι της Ιτέας, στον καταδυτικό τουρισμό και επίσης στην ερασιτεχνική αλιεία καθ' όλο το παραλιακό μέτωπο.

Στα προβλήματα που ανακύπτουν σε οικονομικό επίπεδο, καταγράφονται:

- Ο ΑΕΠ και η ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε όλους τους τομείς, πέραν του πρωτογενή τομέα, παρουσιάζουν πτωτική τάση τα τελευταία χρόνια, ειδικότερα και λόγω των συνθηκών που επιβλήθηκαν από την πανδημία. Επίσης, η οικονομική δραστηριότητα της Π.Ε. Φωκίδας είναι εμφανώς μικρότερη σε σχέση με τις λοιπές περιφέρειες της χώρας.

- Τα δύο μεγάλα αστικά κέντρα του Δήμου (Αμφισσα, Ιτέα), λόγω και της θέσης τους συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο μερίδιο της αγροτικής και οικονομικής δραστηριότητας και κατ' επέκταση την πλειοψηφία των εμπορικών δραστηριοτήτων και υπηρεσιών.

- Η ανεργία στην περιοχή παραμένει σε ιδιαίτερα μεγάλο ποσοστό (31%) και δημιουργείται ένα οξύμωρο δεδομένου της αύξησης του ενεργού και της μείωσης του μη ενεργού πληθυσμού, φανερώνοντας φαινόμενα μη δηλωθείσας εργασίας που εντοπίζεται κυρίως στον πρωτογενή τομέα (εργάτες ελαιοκομιδή και στην κτηνοτροφία).

- Η αγροτική παραγωγή και συγκεκριμένα η ελαιοκαλλιέργεια, παρότι δεσπόζει στην περιοχή χρόνια, παρουσιάζει μηδαμινές παρεμβάσεις την τεχνολογίας και της έξυπνης γεωργίας, ενώ και η βιολογική καλλιέργεια βρίσκεται σε ιδιαίτερα χαμηλά ποσοστά.

- Εντοπίζεται η μειωμένη αξιοποίηση του ΒΙΟ.ΠΑ. και η γενικότερη απουσία μεγάλων επιχειρήσεων και βιομηχανικών μονάδων στον Δήμο, με αποτέλεσμα να περιορίζονται οι δυνατότητες απασχόλησης και ανάπτυξης.

- Μειωμένα ποσοστά αξιοποίησης και εξαγωγών στον τομέα της αλιείας, με εξαίρεση την ιχθυοκαλλιέργεια, παρά το μεγάλο παραθαλάσσιο μέτωπο.

- Μικρό ποσοστό σε καταλύματα αναφορικά με την Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας (14% σε ξενοδοχειακές μονάδες, 8% σε ενοικιαζόμενα δωμάτια, 13% σε airbnb και 13% σε camping), άκρως δυσανάλογο με τις δυνατότητες του Δήμου. Ως επακόλουθο, σημειώνονται χαμηλοί συντελεστές τουριστικής ανάπτυξης σε όλες τις Δ.Ε. πέραν αυτής των Δελφών.

- Γενικότερα κυριεύεται ο Δήμος από την έλλειψη οργανωμένης προβολής και προώθησης των τουριστικών προϊόντων που διαθέτει και μπορεί να αναπτύξει.

Οι περιορισμοί που υφίστανται σε κοινωνικό επίπεδο αναλύονται ως εξής:

- Η κρίση των ανατιμήσεων που μαστίζει την κοινωνία δημιουργεί μια οικονομική αβεβαιότητα, μειώνει το βιοτικό επίπεδο των κατοίκων και αποτελεί τροχοπέδη για την ανάπτυξη νέων οικονομικών δράσεων και επενδύσεων.

- Η ενεργειακή κρίση και η ακατάπαυστη αύξηση της τιμής των ενεργειακών προϊόντων (πετρέλαιο, φυσικό αέριο, ρεύμα) επηρεάζει καθημερινά το κόστος ζωής και επιφέρει οικονομικές δυσκολίες τόσο στα αγαθά όσο και στην παροχή υπηρεσιών.

- Η έλλειψη επαρκούς εθνικής χρηματοδότησης και η πολιτική βούληση για ενίσχυση λοιπών περιοχών και Περιφερειών ανατρέπει τις προοπτικές για υλοποίηση

σχεδίων ανάπτυξης. Συνεπώς, η εξάρτηση από τις ευρωπαϊκές και συγχρηματοδοτούμενες ενισχύσεις αποτελεί αδήριτη ανάγκη και στέκεται εμπόδιο στην γρήγορη υλοποίηση δράσεων ανάπτυξης.

- Το υψηλό φορολογικό πλαίσιο της χώρας δημιουργεί εμπόδια στον ανταγωνισμό με άλλα έθνη, στην νεοσύστατη επιχειρηματικότητα και στη λειτουργία των εγχώριων επιχειρήσεων.

- Η αύξηση του ανταγωνισμού λόγω της ανάπτυξης της τεχνολογίας και των τηλεπικοινωνιακών μέσων ενδέχεται να επηρεάσει σε ορισμένους τομείς την ανάπτυξη των τοπικών επιχειρήσεων και να μειώσει την απασχόληση.

- Η αλματώδης πρόοδος της τεχνολογίας και συγκεκριμένα της τεχνητής νοημοσύνης διακυβεύει την επιβίωση συγκεκριμένων επαγγελματιών και υπηρεσιών.

Ωστόσο αναδεικνύονται κάποιες προοπτικές ως κάτωθι:

- Η γεωγραφική τοποθεσία στην καρδιά της Ελλάδας μπορεί με τις κατάλληλες πρωτοβουλίες να την καταστήσει ένα βασικό πυλώνα για το εμπόριο των ενδεδειγμένων προϊόντων στην υπόλοιπη ηπειρωτικής χώρα.

- Εφόσον ο Δήμος στηρίζεται κατά πολύ στην γεωργική παραγωγή, η εφαρμογή ολοκληρωμένης αγροτικής ανάπτυξης, η καθετοποίηση της παραγωγής, η στροφή προς την έξυπνη γεωργία και η συμπερίληψη των σύγχρονων αγροτικών τεχνολογιών, θα συνεισφέρει στην αύξηση της αποδοτικότητας με ανάλογες οικονομικές απολαβές .

- Η γενικότερη αύξηση του κόστους ζωής λόγω αύξησης τιμών προϊόντων και τιμές ακινήτων, μπορεί να επηρεάσει θετικά την αποκέντρωση και συνεπώς να προσελκύσει νέους μόνιμους κατοίκους λόγω και της άμεσης γειννίασης με την Αθήνα.

- Η συνεχής εισροή κοινοτικών χρηματοδοτήσεων και κονδυλίων από Ευρωπαϊκά Προγράμματα σε συνδυασμό με τη γενικότερη κατεύθυνση για πρόσθετη στήριξη των επαρχιακών περιοχών.

- Η περιοχή βάσει του πρόσφατου περιφερειακού χωροταξικού σχεδιασμού προορίζεται για πολιτιστικός, μορφωτικός και τουριστικός πόλος διεθνούς εμβέλειας, γεγονός που ευνοεί την ανάπτυξη πρωτοβουλιών προς την κατεύθυνση αυτή.

- Στα πλαίσια της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, ως προοπτική αναδεικνύεται ο χαμηλός ανταγωνισμός συγκριτικά με τις υπόλοιπες Π.Ε. αυτής.

4.3. Περιβάλλον

Αναφορικά με τον περιβαλλοντικό πυλώνα και τη φυσική διάσταση του Δήμου, οι δυνατότητες αναλύονται στις παρακάτω:

- Η μορφολογία της περιοχής παρουσιάζει μια ποικιλία και παρέχει τη δυνατότητα για προσέγγιση τόσο ορεινών, πεδινών αλλά και παραθαλάσσιων περιοχών σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα και με σχετικά ήπιο οδικό δίκτυο. Γεγονός που ευνοείται από το συγκροτημένο οικιστικό δίκτυο και τις καλές συνδέσεις μεταξύ των οικισμών.

- Οι ήπιες κλιματολογικές συνθήκες (μεσογειακό κλίμα) με τις ελάχιστες διακυμάνσεις κατά τόπους βοηθούν στην προσέλκυση επισκεπτών καθ' όλη τη διάρκεια του έτους και ευνοούν κατά πολύ την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

- Ο αξιοσημείωτος φυσικός πλούτος διακρίνεται από τους δύο μεγάλους ορεινούς όγκοι της Γκιώνας και του Παρνασσού (5ο και 8ο υψηλότερο βουνό αντίστοιχα), τον παραδοσιακό Ελαιώνα της Άμφισσας (ως το μεγαλύτερο των Βαλκανίων) και όλο το παραλιακό μέτωπο από Ιτέα μέχρι Ναύπακτο με τις εκτεταμένες και καθαρές ακτές.

- Στα ανωτέρω προστίθενται οι σημαντικές προστατευόμενες περιοχές, που είναι εξίσου ορεινές (Παρνασσός, Γκιώνα) όσο και παραλιακές (Γαλαξειδί, παραλιακή ζώνη Ιτέας – Ναύπακτου), οι περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, καθώς και η αξιοσημείωτη χλωρίδα και πανίδα με πληθώρα σπάνιων ειδών.

- Εντός των ορίων του δήμου φιλοξενείται και τμήμα του Εθνικού Δρυμού Παρνασσού με σπουδαία χλωριδική ποικιλία και σπανιότητα φυσικών ειδών, εκ των οποίων τα περισσότερα είναι ενδημικά. Στα πλεονεκτήματα συγκαταλέγεται και η ύπαρξη και λειτουργία Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Παρνασσού (Φ.Δ.Ε.Δ.Π.), γεγονός που αποβλέπει στην ευκολότερη διαχείριση, προστασία και ανάδειξη του πλούτου αυτού.

- Επιπρόσθετα, έχουν δημιουργηθεί στην περιοχή πλήθος περιπατητικών και ορειβατικών διαδρομών για την εξερεύνηση του φυσικού αυτού πλούτου, λειτουργούν καταφύγια για ανάλογες εξορμήσεις, ενώ τα τελευταία χρόνια έχουν αναπτυχθεί και αρκετά αναρριχητικά πεδία («Πόρτες», «Κόκκινη Στέγη»).

Τα σημαντικά περιβαλλοντικά προβλήματα έχουν ως εξής:

- Ανεξέλεγκτη εκμετάλλευση των ορυκτών πόρων στα λατομεία βωξίτη, ελλειπής αποκατάσταση των ανενεργών ορυχείων, με επακόλουθο την αισθητική υποβάθμιση των ορεινών περιοχών.

- Ανεξέλεγκτη θήρα στις ορεινές περιοχές με αποτέλεσμα την αισθητή εξαφάνιση της πανίδας της περιοχής.

Οι περιορισμοί που υφίστανται στον πυλώνα του περιβάλλοντος αναλύονται ως εξής:

- Το ανακύπττον παγκόσμια φαινόμενο των ξηροθερμικών συνθηκών και η ολοένα μειούμενη ύπαρξη διαθέσιμων υδατικών πόρων για άρδευση της περιοχής.

- Η περιοχή είναι ιδιαίτερα ευαίσθητη στις φυσικές καταστροφές, όπως οι πυρκαγιές, οι πλημμύρες και οι σεισμοί, με κίνδυνο την πρόκληση σημαντικών ζημιών στις υποδομές, το περιβάλλον αλλά και τους πολιτιστικούς χώρους της περιοχής. Επιπρόσθετα, ελλοχεύει μόνιμα ο κίνδυνος πρόκλησης εμπρησμών με σκοπό την ανάπτυξη εγκαταστάσεων ΑΠΕ ή παράνομης δόμησης.

- Οι συνεχείς απειλές της ανθρώπινης δραστηριότητας (κτηνοτροφία, υπερβόσκηση, κυνήγι, εξορυκτική δραστηριότητα, άκρατη οικοδόμηση) προς το φυσικό περιβάλλον και η ενδεχόμενη εξαφάνιση σπάνιων και ενδημικών ειδών πανίδας και χλωρίδας.

- Η κλιματική αλλαγή που μαστίζει πλέον τον πλανήτη και η ανεξέλεγκτη παραγωγή εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα. Το γεγονός ότι ο Δήμος Δελφών εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τον πρωτογενή τομέα, ο οποίος είναι άμεσα αλληλένδετος με τυχόν επιδράσεις της κλιματικής αλλαγής, μπορεί να επιφέρει σημαντικές διακυμάνσεις στις τιμές των αγαθών.

- Η χρόνια ανεξέλεγκτη εκμετάλλευση των ορυκτών πόρων στους ορεινούς όγκους και η μη επιβολή κυρώσεων από την πολιτεία για την αποκατάσταση των ορυχείων.

- Η απόφαση της πολιτείας για εκμετάλλευση του υδατικού διαθέσιμου του Μόρνου για την ανάγκες πόσιμου νερού της Αττικής και η παύση ανατροφοδότησης των καναλιών άρδευσης του ελαιώνα από αυτόν.

- Η ανεξέλεγκτη εφαρμογή λιπασμάτων και ψεκασμών από τους καλλιεργητές, η επιβάρυνση του εδάφους και των υπόγειων υδάτων καθώς και η εμφάνιση ολοένα και πιο ανθεκτικών ζιζανίων και εντόμων.

Στον αντίποδα, διαφαίνονται οι ακόλουθες προοπτικές:

- Η στροφή των διεθνών τάσεων σε θέματα περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης, στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού, στην παροχή ποιοτικών υπηρεσιών και στην προσφορά παραδοσιακών προϊόντων και αγαθών βιολογικής προέλευσης.

- Ίδανικές μορφολογικές και κλιματολογικές συνθήκες για την πρόσθετη ανάδειξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού (αθλητικός, αλιευτικός, ιστιοπλοϊκός, κλπ)

- Οι θεσμοθετημένες διαδικασίες για την διαφύλαξη και προστασία του φυσικού και πολιτιστικού πλούτου μέσω εθνικών και διεθνών διαδικασιών αποτελούν εχέγγυα για την διαιώνιση τους.

- Η ανάπτυξη ενός ειδικού προγράμματος για τον Ελαιώνα της Άμφισσας – Ιτέας - Δελφών - Αράχωβας με σκοπό την ανάδειξη του μνημείου UNESCO, συνδυαστικά με την φυσική υπόσταση του, τη γεωργική δραστηριότητα που πραγματοποιείται σε αυτό και την τουριστική δυναμικότητα που δύναται να προσεγγίσει. Στο συγκεκριμένο πλαίσιο μπορεί να ενταχθεί και η τοπική γαστρονομία με την ανάδειξη της εξαιρετικής ποιότητας της βρώσιμης ελιάς και του παρθένου ελαιόλαδου.

4.4. Πολιτισμός

Σε πολιτιστικό επίπεδο, οι δυνατότητες του Δήμου Δελφών συγκεντρώνονται στις εξής:

- Η μεγάλη ποικιλία των μουσείων, η πληθώρα αρχαιολογικών χώρων με εξέχον αυτό των Δελφών, τα μνημεία και τα αξιοθέατα της περιοχής σε συνδυασμό με τα τοπικά ήθη και έθιμα και τις παραδόσεις που διασώζονται μέχρι σήμερα μαρτυρούν μια σπουδαία δυναμική που διατηρείται στο πέρασμα των αιώνων.

- Το Δελφικό τοπίο αποτελεί Μνημείο Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO διεθνούς φήμης και προστατεύεται από εθνικές και διεθνείς διατάξεις. Συνεπώς, το brandname των Δελφών αποτελεί ένα πολύ μεγάλο δυνατό σημείο για ολόκληρο το Δήμο, καθώς ο αρχαιολογικός χώρος του χαίρει τεράστιας αναγνωρισιμότητας και απήχησης και αποτελεί πόλο έλξης για χιλιάδες επισκέπτες, τόσο από το εσωτερικό της χώρας αλλά κυρίως από το εξωτερικό, οι οποίοι επιθυμούν να γνωρίσουν από κοντά ένα από τα μεγαλύτερα μνημεία της αρχαίας Ελλάδας.

- Επίσης, υπάρχει μια πρόσθετη ιστορικότητα με τη επίδραση που είχε η περιοχή στον αγώνα της Επανάστασης και με αξιοσημείωτες πολιτιστικές εκδηλώσεις να αναβιώνουν μέχρι σήμερα (απελευθέρωση Κάστρου Άμφισσας).

- Σημαντικός αρωγός προς την ανάδειξη της πολιτιστική κληρονομιάς, πέραν των τοπικών πλαισίων, αποτελεί η καλά οργανωμένη ιστοσελίδα του Δήμου με τους αρχαιολογικούς χώρους, μνημεία και τα αξιοθέατα της περιοχής.

- Η ύπαρξη του Ε.Π.Κε.Δ. είναι κομβικής σημασίας για την διαφήμιση της περιοχής και τη διεθνή προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς της, ενώ αποτελεί και χώρο φιλοξενίας διεθνών συνεδρίων.

- Αξιοσημείωτα και άκρως διαδεδομένα έθιμα και παραδόσεις κατά την περίοδο του καρναβαλιού (Αλευρομουτζουρώματα, Χάρμαινα, κλπ) αλλά και διαχρονικές παραδόσεις κατά τη περίοδο του Πάσχα και τους καλοκαιρινούς μήνες.

Τα προβλήματα παραμένουν ελάχιστα, μιας και υπάρχει μια σημαντική δυναμική στον εν λόγω τομέα ωστόσο η οργάνωση και οι συντονισμένες δράσεις ειδικά τις περιόδους μεγάλης τουριστική επισκεψιμότητας παραμένουν ένα «αγκάθι», που ολοένα μεγαλώνει λόγω των αυξητικών τάσεων του τουρισμού, τα τελευταία χρόνια.

Από τους σημαντικότερους περιορισμούς αποτελεί η μορφολογία του εδάφους σε συνδυασμό με την διασπορά των πολιτιστικών σημείων, γεγονός που δυσχεραίνει την εύκολη πρόσβαση και μετατρέποντας το σε μια χρονοβόρα διαδικασία.

Οι προοπτικές στον τομέα του πολιτισμού που αναδύονται και μπορούν να ωθήσουν την περιοχή μελέτης σε αξιοσημείωτα επίπεδα εξέλιξης, συγκεντρώνονται κατά βάση στην ανάπτυξη και καθιέρωση των διαφόρων εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

4.5. Υποδομές

Ξεκινώντας από τις δυνατότητες που διαθέτει ο δήμος στον τομέα των υποδομών, καταγράφονται τα παρακάτω βασικά σημεία:

- Στις υποδομές εκπαίδευσης υπάρχει σημαντική κάλυψη σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης, ενώ έχει προωθηθεί η εισαγωγή νέων τμημάτων Δημοσίου ΙΕΚ με σημαντική

κατεύθυνση προς τη αξιοποίηση των φυσικών και πολιτιστικών πόρων. Η ύπαρξη τεχνικών σχολών σε συνδυασμό με την επαγγελματική κατάρτιση του πληθυσμού, δίνει τη δυνατότητα για ανάπτυξη εξειδικευμένης εργασίας, άκρως σημαντικής για μικρές κοινότητες.

- Σε λοιπές κοινωνικές υποδομές σημειώνεται πλήρης υγειονομική κάλυψη και στα 3 επίπεδα υγείας (πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια περίθαλψη) και μια επαρκής λειτουργία αθλητικών εγκαταστάσεων και αθλητικών - πολιτιστικών συλλόγων.

- Τα δίκτυα κοινής ωφέλειας αποτελούν ένα προτέρημα του Δήμου Δελφών καθώς υφίσταται πλήρες δίκτυο ύδρευσης (με πόσιμο νερό διαθέσιμο σε όλες τις τοπικές κοινότητες) που καλύπτεται κυρίως από την τροφοδότηση του φράγματος του Μόρνου αλλά σποραδικά και από γεωτρήσεις. Το δίκτυο αποχετεύσεων βρίσκεται σε ικανοποιητικό επίπεδο στις περισσότερες κοινότητες ενώ λειτουργούν πέντε (5) βιολογικοί καθαρισμοί στο δήμο (Άμφισσα, Ιτέα, Γαλαξίδι, Δελφοί, Δεσφίνα). Στα προτερήματα συγκαταλέγεται και το πολύ καλά συγκροτημένο δίκτυο άρδευσης για τον Ελαιώνα Άμφισσας.

- Επιπρόσθετα, το οδικό και τηλεπικοινωνιακό δίκτυο εξυπηρετούν τις ανάγκες του δήμου ενώ υπάρχει κάλυψη σε δημόσιες υπηρεσίες, που εξυπηρετείται κυρίως στην Άμφισσα και Ιτέα. Η λειτουργία των ΚΤΕΛ και η διασύνδεση δρομολογίων με μεγάλα αστικά κέντρα (Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Λαμία, Ναύπακτο) αλλά και η ενδοδημοτική εξυπηρέτηση αποτελούν θετικά πρόσημα του Δήμου.

- Να επισημανθεί η ύπαρξη και λειτουργία 2 λιμένων στην περιοχή (Γαλαξίδι, Ιτέα), με σημαντική χωρητικότητα ελλιμενισμού και ελπιδοφόρες προδιαγραφές.

- Στις άμεσα αξιοποιήσιμες δυνατότητες συγκαταλέγεται η πρόσφατη ολοκλήρωση και λειτουργία στο Δήμο Δελφών της Μονάδας Επεξεργασίας Στερεών Αποβλήτων (εργοστάσιο κομποστοποίησης) και του Χώρου Υγειονομικής Ταφής Υπολειμμάτων (ΧΥΤΥ) για όλη την Π.Ε. Φωκίδας.

- Τέλος, στην περιοχή εντοπίζεται υψηλό αιολικό δυναμικό, ιδιαίτερα στα υψώματα των ορεινών όγκων, κυρίως στο βορειοδυτικό τμήμα (όρος Γκιώνα) και στο νοτιοανατολικό (όρος Παρνασσού) αλλά και μεγάλα ποσοστά ηλιοφάνειας, γεγονός που ευνοεί την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών ενέργειας, όπως η αιολική και η ηλιακή ενέργεια. Οι υδροηλεκτρικοί σταθμοί επίσης κάνουν αισθητή την παρουσία τους στον Δήμο.

Προχωρώντας στα προβλήματα, εξάγονται τα εξής σημαντικά σημεία:

- Μειωμένη αξιοποίηση των λιμανιών του δήμου, με καταγεγραμμένη δραματική μείωση της κίνησης των κρουαζιερόπλοιων ή πλοίων αναψυχής και των επιβατών τους (80% και 90% αντίστοιχα) τα τελευταία χρόνια στο λιμάνι της Ιτέας.

- Αρκετοί οικισμοί απαιτούν πολεοδομική σχεδίαση και ορισμένες κοινότητες χρίζουν αναθεώρησης πολεοδομικού σχεδίου, ενώ παρατηρείται ασύδοτη ανέγερση κτισμάτων σε εκτός δόμησης περιοχές και εκμετάλλευση χρήσης γης στο παραλιακό μέτωπο.

- Το ταλαιπωρημένο οδικό δίκτυο, το οποίο υφίσταται περιορισμένη συντήρηση και παρουσιάζει σοβαρά προβλήματα ως προς την κατάσταση του οδοστρώματος, τα πρηνή και την οδική σήμανση και ασφάλεια. Το μεγαλύτερο τμήμα του οδικού δικτύου (68%) θεωρείται επαρχιακό ενώ αξιοσημείωτο αποτελεί ότι η πρόσβαση στον Δήμο γίνεται αποκλειστικά μέσω αυτοκινούμενου οχήματος (Ι.Χ. ή ΚΤΕΛ).

- Δεν υφίσταται σε όλες τις Δ.Ε. χωριστό δίκτυο όμβριων και ακαθάρτων υδάτων, ενώ δεν τηρούνται πλήρως οι σύγχρονες προδιαγραφές διαχείρισης αστικών λυμάτων.

- Το οργανωμένο δίκτυο άρδευσης του ελαιώνα παρουσιάζει πολλά μη λειτουργικά τμήματα, τα οποία δεν αποκαθίστανται με δημόσιους πόρους.

- Δεν υφίσταται εκτεταμένο δίκτυο ανακύκλωσης, πέραν του απολύτως διαδεδομένου που απαρτίζεται από τον μπλε κάδο (πλαστικό, χαρτί, λευκοσίδηρος, κλπ), μπλε κώδωνα (γυαλί) και των οικιακών συσσωρευτών ενέργειας (ΑΦΗΣ).

- Οι εγκατεστημένες ΑΠΕ επικεντρώνονται κυρίως στο νοτιοανατολικό τμήμα του δήμου και αφορούν κυρίως μονάδες αξιοποίησης αιολικής ενέργειας.

- Γενικότερα παρατηρείται ότι η έλλειψη σύγχρονων υποδομών και πρόσθετων δικτύων μεταφοράς σε συνδυασμό με την απουσία μιας μεθοδευμένης στρατηγικής ανάπτυξης στον δήμο, αποτελεί τροχοπέδη για την προσέλκυση επενδύσεων και ανάπτυξη ελπιδοφόρων πρωτοβουλιών στην περιοχή.

Οι περιορισμοί στον τομέα των υποδομών είναι περιορισμένοι και έχουν ως εξής:

- Η χρόνια στασιμότητα αξιοποίησης της μαρίνας Ιτέας από το ΤΑΙΠΕΔ και η απραξία της πολιτικής βούλησης στον συγκεκριμένο τομέα.

- Οι εκτεταμένες προστατευόμενες περιοχές που συναντώνται στην περιοχή και αποτελούν θεσμικό εμπόδιο για την ανάπτυξη των ΑΠΕ.

Οι προοπτικές:

- Η γενικότερη αναβάθμιση των εθνικών υποδομών μεταφοράς και συγκεκριμένα του οδικού δικτύου, με στόχο την αύξηση της ασφάλειας και γρηγορότερη προσέγγιση.

- Η προώθηση της αναβάθμισης των θαλάσσιων υποδομών του Δήμου, όπως η αξιοποίηση του λιμανιού της Ιτέας και του Γαλαξειδίου και η ίδρυση θαλασσοδρομίου για εμπορικές χρήσεις.

- Η εγκαθίδρυση νέων πανεπιστημιακών τμημάτων με κατευθύνσεις που συνάδουν στα αναπτυξιακά προτερήματα του τόπου και προοπτικές επαγγελματικής απορρόφησης.

- Η αναβάθμιση του δικτύου άρδευσης είτε αξιοποιώντας εκ νέου τα αποθέματα της λίμνης (φράγμα) Μόρνου είτε εφαρμόζοντας τριτοβάθμιας επεξεργασίας αστικών λυμάτων, με σκοπό την ασφαλή επαναχρησιμοποίηση των επεξεργασμένων λυμάτων.

- Η διεθνής πολιτική για την αξιοποίηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και οι πιέσεις για μείωση του αποτυπώματος άνθρακα σε συνδυασμό με την εκτεταμένη τεχνολογία στα θέματα ανάπτυξης εγκαταστάσεων ΑΠΕ, αποτελούν μονόδρομος για την πρόσθετη εγκατάσταση ανάλογων μονάδων στον Δήμο, που θα • συμβάλλει στην μείωση του κόστους της ενέργειας και στην αύξηση της αειφορίας.

- Η εν γένει εφαρμογή ενός ολοκληρωμένου σχεδίου δράσης προς την αειφορία, την μείωση των περιβαλλοντικών πιέσεων και την ανακύκλωση - επαναχρησιμοποίηση υλικών. Προς την κατεύθυνση αυτή ορισμένες δράσεις αποτελούν η αξιοποίηση της νέας μονάδας κομποστοποίησης με την τοποθέτηση καφέ κάδων (οργανικά απόβλητα νοικοκυριών), η συλλογή και αξιοποίηση των αποβλήτων κλαδέματος από τον ελαιώνα (βιομάζα) και των υποπροϊόντων ζωικής προέλευσης, για την παραγωγή θερμότητας και άλλης μορφής ενέργειας καθώς και η ενδεχόμενη ανάπτυξη ενός πράσινου σημείου για όλο τον Δήμο.

Συμπερασματικά, κατόπιν της ανωτέρω ανάλυσης της κοινωνικοοικονομικής πραγματικότητας του Δήμου Δελφών, διαπιστώνεται ότι η περιοχή μελέτης εμφανίζει σημαντικές δυνατότητες οι οποίες συνδυαστικά με τις προοπτικές που διαφαίνονται από το σύγχρονο τρόπο ζωής, μπορούν να οδηγήσουν στην ανάδειξη της πλούσιας φυσικής και

πολιτιστικής κληρονομιάς του τόπου και στην ανάπτυξη ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού προς όφελος της τοπικής κοινωνίας και του τρόπου διαβίωσης. Τα χρονίζοντα προβλήματα που διαπιστώθηκαν αθροιστικά με τους περιορισμούς που επικεντρώνονται σε περιβαλλοντικά, οικονομικά και κοινωνικά ζητήματα, απαιτούν συντονισμένες δράσεις, συνεργασίες δημόσιων και ιδιωτικών φορέων με απώτερο σκοπό τη δημιουργία ενός οργανωμένου σχεδίου ολιστικής ανάπτυξης. Η έγκαιρη και στοχευμένη διάγνωση των συνθηκών που προδιαγράφονται από το εξωτερικό περιβάλλον του Δήμου, μπορεί να δράσει θετικά εφόσον αξιοποιηθούν τα κατάλληλα χρηματοδοτικά εργαλεία, υπάρξει κοινωνική ευαισθητοποίηση και συνεργασία, πολιτική βούληση και προγραμματισμός για την επίτευξη αναπτυξιακών στόχων με επίκεντρο τον άνθρωπο, το περιβάλλον και τη διαφύλαξη του πολιτισμού.

5. ΣΧΕΔΙΟ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ

5.1.Άξονας 1^{ος}: Προστασία, Αξιοποίηση και Ανάδειξη της Φυσικής Κληρονομιάς

Το πλήθος των προστατευόμενων περιοχών του Δήμου, οι οποίες καταλαμβάνουν ένα σημαντικό ποσοστό της συνολικής έκτασης, φανερώνει την ύπαρξη ενός σημαντικού φυσικού πλούτου, τη αξία της τοπικής βιοποικιλότητας και τη βαρύνουσα σημασία που διαθέτει το φυσικό απόθεμα του δήμου όχι μόνο σε τοπικό αλλά και σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.

Οι παρεμβάσεις που θα προκύψουν από τις εταίρες κατευθύνσεις του άξονα, έχουν κοινή συνιστώσα και αποσκοπούν στην προστασία της βιοποικιλότητας, στην διατήρηση και ανάδειξη του φυσικού τοπίου, στη διαφύλαξη του εδάφους και των υδατικών πόρων αλλά και στην αξιοποίηση των λοιπών διατιθέμενων πόρων σε αποδοτικό βαθμό, στην αποτροπή της ρύπανσης, στην ελαχιστοποίηση των επιπτώσεων της κλιματικών αλλαγής και στην διαμόρφωση των κατάλληλων συνθηκών για τη διάδοση ενός τοπικού πνεύματος περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης.

Κατεύθυνση 1η : Ολοκληρωμένη διαχείριση φυσικών πόρων

Η ολοκληρωμένη διαχείριση φυσικών πόρων αποτελεί μια κρίσιμη προσέγγιση για την αποτελεσματική και βιώσιμη χρήση των φυσικών πόρων της περιοχής και θα επιδιώξει να εξασφαλίσει την ικανοποίηση των αναγκών των σημερινών γενεών, χωρίς ωστόσο να απειλήσει τη δυνατότητα των μελλοντικών γενεών να καλύπτουν τις δικές τους ανάγκες. Η ολοκληρωμένη διαχείριση φυσικών πόρων απαιτούν την αρμονική συνύπαρξη ποικίλων πτυχών της ανάπτυξης, με εμφανείς στόχους τη βιωσιμότητα, τη διατήρηση της βιοποικιλότητας, τη μείωση των εκπεμπόμενων ρύπων, την εξοικονόμηση ενέργειας και την οικονομική ενίσχυση του τόπου ενδιαφέροντος. Ορισμένες σημαντικές δράσεις προς την κατεύθυνση αυτή, αναφέρονται παρακάτω.

Δράσεις:

• Αναθεώρηση της σχετικής νομοθεσίας που αφορά στην προστασία του περιβάλλοντος από την μεταλλευτική δραστηριότητα, με άρση της επιφανειακής και υπόγειας εξορυκτικής δραστηριότητας στις προστατευόμενες περιοχές και στις δασικές εκτάσεις, αλλά και έλεγχο των εξορύξεων στις επιτρεπόμενες περιοχές με καταγραφή των επιπέδων μόλυνσης και της αισθητικής του τοπίου.

• Σύσταση κλιμακίου, υπαγόμενο στο Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας που θα πραγματοποιεί συχνούς ελέγχους χημικών αναλύσεων στον Κόλπο της Ιτέας συνδυαστικά με τον Κορινθιακό Κόλπο, με στόχο την αποφυγή διάθεσης της ερυθράς ιλύος στο επιβαρυσμένο θαλάσσιο οικοσύστημα.

• Εκπόνηση υποχρεωτικού σχεδίου εναλλακτικής διαχείρισης της ερυθράς ιλύος που απομένει από την επεξεργασία βωξίτη και διαφεύγει στο θαλάσσιο οικοσύστημα, προκαλώντας σημαντικά προβλήματα. Πιθανές πρακτικές διαχείρισης αποτελούν η παραγωγή τσιμέντου καθώς και δομικών κεραμικών (τούβλων, κεραμιδιών, πλακιδίων), η χρήση του ως αδρανές υλικό (filler) με κύριες εφαρμογές υπόστρωμα σε δρόμους, σε ΧΥΤΑ και στην αποκατάσταση μεταλλείων. (Δρίτσας, 2015)

• Υποχρεωτική εφαρμογή των μελετών αποκατάστασης των εξορυκτικών δραστηριοτήτων από τις ιδιωτικές εταιρείες και εναρμόνιση με την χλωρίδα της περιοχής, συνεχής επιθεώρηση όσον αφορά στην τήρηση των περιβαλλοντικών όρων και των αποκαταστάσεων και θέσπιση υψηλών προστίμων σε περίπτωση παραβίασης της σχετικής νομοθεσίας.

• Σύσταση φορέα διαχείρισης των περιοχών Natura στη Γκιώνα αλλά και του Παραδοσιακού Ελαιώνα, με παρεμφερείς διατάξεις του Φορέα Παρνασσού και με υποχρεωτική συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας. Και τα δύο αποτελούν οικοσυστήματα υψηλής οικολογικής αξίας και βιοποικιλότητας, που χρήζουν συνεχούς παρακολούθησης και

• Παρακολούθηση, διαμέσου των συλλόγων Κυνηγών και Αλιέων της περιοχής και την εντατική εποπτεία του λιμενικού, της υπερθήρευσης και υπεραλίευσης. Συστάσεις και πρόστιμα σε περιπτώσεις παραβάσεων.

• Έλεγχος και περιορισμός της υπερβόσκησης στις περιοχές με σημαντική κτηνοτροφική δραστηριότητα.

- Ενεργοποίηση του ρόλου του Τοπικού Οργανισμού Εγγύων Βελτιώσεων (ΤΟΕΒ) Άμφισσας για ολοκλήρωση του αρδευτικού έργου του Ελαιώνα και υποδείξεις για τη γενικότερη ορθολογική χρήση υδάτων στις καλλιέργειες.

- Προστασία των παράκτιων ζωνών που απειλούνται από διάβρωση και προφύλαξη τους, το μέγιστο δυνατό, από φυσικές καταστροφές.

- Περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση των κατοίκων μέσω δημοτικών ενημερωτικών ημερίδων και την ένταξη κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

- Επιπρόσθετη αξιοποίηση του Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης της Άμφισσας για δράσεις τόσο σε τοπική αλλά και διεθνή εμβέλεια με διακρατικές εκπαιδευτικές συνεργασίες.

- Εφαρμογή έργων τεχνητού εμπλουτισμού, με σκοπό την άμβλυνση των επιπτώσεων των εντατικών αντλήσεων στην γεωργία και τη δημιουργία ισορροπίας στο υπόγειο υδάτινο δυναμικό.

- Εφαρμογή σχεδίου δράσης για τη διαχείριση των φυσικών κινδύνων. Υιοθέτηση της χρήσης των Γεωγραφικών Πληροφοριακών Συστημάτων (GIS) και της Τηλεπισκόπησης για την έγκαιρη πρόβλεψη, συστηματική παρακολούθηση και σωστή διαχείριση των φυσικών φαινομένων της κλιματικής κρίσης.

Συμπεραίνεται ότι, προς την κατεύθυνση αυτή απαιτείται κυρίως κινητοποίηση των αρμόδιων τοπικών αρχών, οι οποίες θα εξασφαλίσουν την πολιτική σκοπιμότητα, θα προβούν στην σύσταση των εκάστοτε φορέων, θα συνεργαστούν προς τις απαραίτητες κατευθύνσεις για την προώθηση των εν λόγω δράσεων, θα τις συντονίσουν και θα τις παρακολουθούν αδιάκοπα. Αντιστοίχως, οι χρηματοδοτήσεις για τις ανωτέρω δράσεις θα πρέπει να εκκινήσουν από την τοπική αυτοδιοίκηση, επιδιώκοντας να εξασφαλιστούν εθνικά ή κοινοτικά κονδύλια. Η συμμετοχή ιδιωτών κρίνεται περιορισμένη, ωστόσο στο ενδεχόμενο εφαρμογής εκτεταμένων έργων αναμένεται να υπάρξει και ενδιαφέρον επενδυτών. Η τοπική κοινωνία οφείλει να είναι αρωγός, να διαμορφώσει στο σύνολο της ένα πνεύμα ολοκληρωμένης διαχείρισης των φυσικών πόρων και να συνδράμει ενεργά στη σύσταση και καθοδήγηση των αναφερόμενων φορέων.

Κατεύθυνση 2η : Ενίσχυση του πρωτογενούς τομέα

Ο πρωτογενής τομέας του δήμου αν και διαθέτει μεγάλη δυναμική, παρουσιάζει σχετική συρρίκνωση τα τελευταία χρόνια και ηλικιακή διάρθρωση που υποδεικνύει μελλοντικά ζητήματα διαχείρισης. Οι προοπτικές της περιοχής τόσο στην ελαιοκαλλιέργεια όσο και στην κτηνοτροφία είναι σημαντικές και απαιτούν την ενεργοποίηση της τοπικής κοινότητας για την αναστροφή της υφιστάμενης κατάστασης. Η αναστροφή της ηλικιακής διάρθρωσης και η ενασχόληση των νέων με τον πρωτογενή τομέα, αξιοποιώντας τα κοινοτικά κονδύλια, σε συνδυασμό με την σημαντική αύξηση των βιολογικών προϊόντων που βρίσκονται σε χαμηλή παραγωγή καθώς και η εξωστρέφεια προς τις διεθνείς αγορές και η εφεξής εναρμόνιση με τον τεχνολογικό εξοπλισμό, τις μεθόδους έξυπνης γεωργίας και την καινοτομία, μπορούν να προσφέρουν μια ανατροπή στην υπάρχουσα κατάσταση και να αποτελέσουν τις κατευθυντήριες γραμμές για την ανάπτυξη σχετικών δράσεων.

Δράσεις:

- Ανάπτυξη κινήτρων για την παραμονή ή προσέλευση νεανικού πληθυσμού στο δήμο, με την αξιοποίηση των κοινοτικών προγραμμάτων και κονδυλίων για «νέους αγρότες» και «νεοφυής επιχειρηματικότητα».
- Δημιουργία και οικονομική ενίσχυση πρόσθετων αγροτικών συνεταιρισμών και ενώσεων, με βάση το διεπιστημονικό επίπεδο και την καινοτομία.
- Ενθάρρυνση των μικρών παραγωγών για την τυποποίηση των προϊόντων τους μέσω των αγροτικών συνεταιρισμών.
- Ενημέρωση και δραστηριοποίηση προς την καθετοποίηση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων τους καθώς και την ανάπτυξη συμπληρωματικών δραστηριοτήτων (αγροτουρισμός, μεταποίηση κ.λ.π).
- Ανάπτυξη πρόσθετων μεταποιητικών μονάδων τοπικών προϊόντων του πρωτογενή τομέα και επιχειρήσεων στον αγροδιατροφικό κλάδο.
- Ανάπτυξη αειφορικών συστημάτων καλλιέργειας ελιάς, διατηρώντας το σύστημα παραγωγικό – γόνιμο, φιλικό στο περιβάλλον και στον άνθρωπο μέσω της διατήρησης της βιοποικιλότητας, του περιορισμού των εισροών ενέργειας και της χρήσης σύνθετων

αγροχημικών. Αυτό επιτυγχάνεται με τις κάτωθι πρακτικές:

1) Τεμαχισμός των υπολλειμάτων κλαδέματος και φυσική εναπόθεση τους στο έδαφος ή παραγωγή βιομάζας (π.χ. πέλετ).

2) Μείωση της κατεργασίας του εδάφους με εναλλακτικές μεθόδους όπως η χλωρή λίπανση ή κάλυψη με χλοοτάπητα ή άλλη καλλιέργεια (π.χ. αγκινάρες, ρόκα)

3) Κομποστοποίηση των φυτικών υπολλειμάτων της καλλιέργειας και εφαρμογή στο έδαφος.

4) Ανάπτυξη τεχνολογίας αξιοποίησης των αποβλήτων ελαιουργείων (κασιγάρος) μετά από ειδική κατεργασία και εφαρμογή στην καλλιέργεια.

5) Αύξηση της ενσωμάτωσης του CO₂ στα φυτικά μέρη (αύξηση ρυθμού φωτοσύνθεσης).

6) Αύξηση της χρήσης οργανικών λιπασμάτων και μείωση των ανόργανων.

- Επίλυση των ζητημάτων άρδευσης της περιοχής και αξιοποίηση των υδατικών πόρων του δήμου και της ευρύτερης Π.Ε.(άρδευτικό έργα μέσω του υδατικού διαθέσιμου του Μόρνου).

- Τοπικές και ιδιωτικές πρωτοβουλίες για την αντιμετώπιση του πολυκερματισμού της γης και αποδοτικότερη κατανομή αγροτεμαχίων.

- Ένταξη της έξυπνης γεωργίας και της γεωργίας ακριβείας στην πρωτογενή παραγωγικότητα, βελτιώνοντας την απόδοση και μειώνοντας τις απώλειες - σπατάλες.

- Προώθηση της περιβαλλοντικής γεωργίας και του αγροτουρισμού μέσω ειδικού προγράμματος στον Ελαιώνα Άμφισσας, που ως προστατευόμενο διεθνές μνημείο (UNESCO), θα συνδέει τη γεωργική δραστηριότητα με την τουριστική επισκεψιμότητα και την προστασία του τοπίου και της βιοποικιλότητας.

- Αξιοποίηση της κονσερβολιάς Άμφισσας ως προϊόντος Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης (ΠΟΠ) από το 1994. Επέκταση παρόμοιων προσπαθειών εθνικής και διεθνούς αναγνώρισης και σε λοιπά αγροτικά, κτηνοτροφικά προϊόντα (π.χ. φέτα).Οργάνωση και δικτύωση ήδη υπαρχόντων αλλά και νέων συνεταιρισμών, οι οποίοι θα στραφούν στην παραγωγή, διαφήμιση και εμπορία των εν λόγω προϊόντων.

- Δημιουργία καινοτόμων κλαδικών συνεργασιών, όπως την δημιουργία κτηνοτροφικών πάρκων(1.000 - 3.000 αιγοπρόβατα) στην περιοχή της Δεσφίνας.

- Συνεχής επιδίωξη επαγγελματικής κατάρτισης από τους ιδιώτες επαγγελματίες και

ανάπτυξης δράσεων ενημέρωσης από την πλευρά της τοπικής αυτοδιοίκησης.

- Χαρτογράφηση και καταγραφή της κατάστασης των βοσκοτόπων και των γεωργικών εκμεταλλεύσεων
- Έκθεση και πώληση αγροτικών προϊόντων και τυποποιημένων προϊόντων κτηνοτροφίας της περιοχής, σε εμπορικές εκθέσεις ανά την επικράτεια.
- Δραστηριότητες ενημέρωσης του κοινού και τόνωση της αγοράς με έμφαση στην ανάδειξη των τοπικών προϊόντων του δήμου.
- Προστασία και ορθολογική διαχείριση των αλιευτικών πόρων.
- Περιορισμός παράνομης αλιείας με την εντατική εποπτεία του λιμενικού.
- Ενίσχυση της συλλογικότητας των αλιέων της περιοχής προκειμένου να προωθούνται τα δικαιώματα της ειδικότητας και να ευνοούνται αντίστοιχες πρωτοβουλίες.
- Εκσυγχρονισμός των κτιριακών υποδομών σταυλισμού των ζώων εκτός των ορίων των οικισμών.

Συμπεραίνεται ότι, προς την κατεύθυνση αυτή απαιτείται μια δυναμική ενεργοποίηση των ιδιωτικών πρωτοβουλιών και η προσέλκυση επενδύσεων. Οι τοπικές φορείς, σαφώς κατέχουν κομβικό ρόλο καθώς θα πρέπει να διαμορφώσουν τις ανάλογες συνθήκες και το νομικό πλαίσιο για την ευδοκίμηση των ανωτέρω δράσεων, ωστόσο η εισροή ιδιωτικών κεφαλαίων και η αξιοποίηση της τεχνολογίας αποτελούν τον κινητήριο μοχλό για την ενίσχυση του πρωτογενούς τομέα. Η οικονομική στήριξη, πέραν των ιδιωτικών κεφαλαίων μπορεί να επιτευχθεί με τη δημιουργία σχημάτων εθελοντικού συνεργατισμού και ένταξη τους σε προγράμματα Αγροτικής Ανάπτυξης ΕΣΠΑ καθώς και με την ένταξη στο Τομεακό Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (Π.Δ.Ε.) εγγειοβελτιωτικών έργων, εθνικό και συγχρηματοδοτούμενο του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (ΥΠΑΑΤ).

Κατεύθυνση 3η : Προώθηση της βιολογικής καλλιέργειας και κτηνοτροφίας

Η βιολογική καλλιέργεια και κτηνοτροφία, τα τελευταία χρόνια ολοένα κερδίζουν έδαφος παγκοσμίως και παρά την οικονομική κρίση παραμένουν σε ανοδική τροχιά, διότι συσχετίζονται άμεσα με τη διατήρηση της καλής υγείας και μιας καλύτερης διαβίωσης. Η καλλιέργεια χωρίς προσθήκη χημικών λιπασμάτων, η σημαντική μείωση των

εντομοκτόνων και ζιζανιοκτόνων και η παύση χρήσης αυξητικών ορμονών και άλλων ουσιών στις τροφές των ζώων για την αλόγιστη ανάπτυξή τους, αναζωογονούν το έδαφος και προσδίδουν γεύση στην παραγωγή. Στο δήμο η βιολογική καλλιέργεια και κτηνοτροφία βρίσκονται σε πολύ χαμηλή παραγωγή γεγονός που προσφέρει ιδανικές συνθήκες ανάπτυξης αλλά απαιτεί την κατάρτιση, τη διαμόρφωση των συνθηκών και τη συνεργασία μεταξύ των παραγωγών και των αρμόδιων υπηρεσιών.

Δράσεις:

- Υλοποίηση ημερίδων μέσω των Συνεταιρισμών και Ενώσεων για ενημέρωση αναφορικά με τα οφέλη της βιολογικής καλλιέργειας και κτηνοτροφίας, τις μεταβατικές διαδικασίες καθώς τις προδιαγραφές για την εξασφάλιση πιστοποίησης.
- Χρήση καλλιεργειών πλούσιων σε θρεπτικά συστατικά για τη διατήρηση της γονιμότητας του εδάφους (εδαφοβελτιωτικά, κομπόστ) που θα προέρχονται από τη μονάδα κομποστοποίησης του δήμου.
- Η καταπολέμηση των ασθενειών των φυτών με φιλικές προς το περιβάλλον μεθόδους και η μείωση των ζιζανιοκτόνων – εντομοκτόνων.
- Παροχή οικονομικών κινήτρων, αξιοποίηση κοινοτικών κονδυλίων για την επέκταση των βιοκαλλιεργειών και βιολογικών κτηνοτροφικών μονάδων.
- Ίδρυση και λειτουργία ειδικού συνεταιρισμού βιοκαλλιεργητών και συνεργασία με τις αρμόδιες υπηρεσίες για την διευκόλυνση των διαδικασιών των τοπικών παραγωγών.
- Συνεχής έλεγχος των υφιστάμενων βιολογικών καλλιεργειών και κτηνοτροφιών από τοπικούς ενώσεις, για την συνεχή αναβάθμιση του τελικού προϊόντος.

Είναι σαφές, συνεπώς, ότι πρωταρχικό ρόλο προς την εν λόγω κατεύθυνση διαθέτουν οι συλλογικές αγροτικές και κτηνοτροφικές ενώσεις, οι συνεταιρισμοί και φυσικά η ιδιωτική πρωτοβουλία για την ενεργή συμμετοχή, την στήριξη των συλλογικών αυτών σχημάτων και την επένδυση ιδιωτικού κεφαλαίου με σκοπό την εξασφάλιση συνθηκών καλύτερης διαβίωσης και υγείας. Οι επιχορηγήσεις που δίδονται από την Ευρωπαϊκή Ένωση για την ενίσχυση της βιολογικής γεωργίας και κτηνοτροφίας αποτελούν την σημαντικότερη ενίσχυση, σύμφωνα με το καθοριζόμενο πλαίσιο της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ).

Κατεύθυνση 4η : Αξιοποίηση του ενεργειακού δυναμικού

Στόχος της συγκεκριμένης κατεύθυνσης αποτελεί η ολοκληρωμένη ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών ενέργειας, με απώτερο σκοπό την προστασία του περιβάλλοντος, την διαφύλαξη των ορυκτών πόρων αλλά και την οικονομική ενίσχυση του δήμου. Η Φωκίδα και κατ' επέκταση ο Δήμος Δελφών διαθέτει από τα υψηλότερα αιολικά δυναμικά στην επικράτεια, γεγονός που αποτυπώνεται και στο έντονο επενδυτικό ενδιαφέρον τα τελευταία χρόνια. Η Ευρωπαϊκή στρατηγική κατεύθυνση για στροφή στις ΑΠΕ, ευνοεί τη συγκέντρωση κοινοτικών κονδυλίων αλλά και ιδιωτικών κεφαλαίων που στοχεύουν στην επένδυση. Ωστόσο, η ύπαρξη προστατευόμενων περιοχών στο δήμο, απαιτεί ένα συγκροτημένο και οργανωμένο σχέδιο δράσης.

Δράσεις:

- Εξέταση χωροθέτησης αιολικών πάρκων σε περιοχές στα βόρεια του δήμου (όρος Γκίωνας) με υψηλό αιολικό αποθεματικό.
- Επενδυτικές ενισχύσεις για τη προώθηση παραγωγής ενέργειας με την εγκατάσταση επιπλέον φωτοβολταϊκών πάρκων και μικρών υδροηλεκτρικών σταθμών.
- Η έγκαιρη και αποτελεσματική ενημέρωση της τοπικής κοινωνίας για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας, ώστε να αποφευχθούν τα συμπλέγματα αναφορικά με την ανάπτυξη τους και επιπρόσθετα να μπορέσουν να ενσωματωθούν στο επίπεδο τοπικών επιχειρήσεων αλλά και νοικοκυριών για την εξέλιξη της διαβίωσης.
- Πιλοτική εγκατάσταση και λειτουργία μικρών ΑΠΕ στις τοπικές επιχειρήσεις.
- Δημιουργία κατάλληλων υποδομών (οδικό δίκτυο και ηλεκτροδότηση) στις περιοχές εγκατάστασης ανεμογεννητριών.
- Επί τόπου έλεγχοι από κλιμάκιο του ΥΠΕΝ για την τήρηση των σχετικών διατάξεων για τις εγκαταστάσεις ΑΠΕ και επιβολή κυρώσεων σε περίπτωση μη συμμόρφωσης.
- Αξιοποίηση ιδιωτικών επενδύσεων για τη δημιουργία μονάδας παραγωγής βιοαερίου από την αναερόβια χώνευση βιομάζας (κλαδέματα από τον ελαιώνα, κτηνοτροφικά απόβλητα, αστικά βιοαπόβλητα). Με την εγκατάσταση ανάλογης μονάδας στο ΒΙΟ.ΠΑ. Άμφισσας αξιοποιείται το ενεργειακό δυναμικό της περιοχής και μειώνεται δραματικά το τοπικό ρυπαντικό φορτίο. Αξιοποίηση του βιοαερίου για παροχή τηλεθέρμανσης σε

οικισμούς του δήμου με τη δημιουργία του κατάλληλου δικτύου.

- Εγκατάσταση ελαιουργικού εκπυρηνωτή για την παραγωγή βιοκαυσίμου.
- Προτάσεις για αξιοποίηση των λυμάτων των ελαιουργείων της περιοχής με σκοπό την παραγωγή φαρμακευτικών και καλλωπιστικών προϊόντων (αιθέρια έλαια).
- Πρόταση και εξέταση της χρήσης λυματολάσπης, προερχόμενη από τους βιολογικούς καθαρισμούς, στην αγροτική καλλιέργεια αντί των λιπασμάτων. Απαραίτητη προϋπόθεση η εκπόνηση μελέτης περιβαλλοντικών όρων, η οικονομική αποδοτικότητα και ο συστηματικός εργαστηριακός έλεγχος παρουσία τοξικών ουσιών.

Συμπεραίνεται από τα παραπάνω ότι, εφόσον η αξιοποίηση των ΑΠΕ αποτελεί το «μέλλον» τόσο σε επίπεδο αειφορίας όσο και σε οικονομικό υπόβαθρο, η ανωτέρω δράσεις στηρίζονται κατά βάση σε επενδυτικές κινήσεις ιδιωτών. Απαραίτητη προϋπόθεση για την προσέλευση των ιδιωτικών κεφαλαίων αποτελεί η εξασφάλιση συνθηκών κοινωνικής αποδοχής, η ανάδειξη του μεγάλου ενεργειακού αποθεματικού του δήμου και η εξασφάλιση ενεργού εργατικού πληθυσμού. Επισημαίνεται ότι η πληροφόρηση της τοπικής κοινωνίας μέσω των αρμόδιων αρχών μπορεί να παρακινήσει μικρές επιχειρήσεις σε ενεργειακή αναβάθμιση. Συνεπώς η εισροή κεφαλαίων θα πρέπει να στηριχθεί κυρίως σε ιδιωτικές πρωτοβουλίες και σε προσέλκυση μεγάλων εταιρειών στον κλάδο της ενέργειας, χωρίς να αποκλείεται πάντα η πιθανότητα για σχηματισμό συνεταιρικών σχηματισμών (clusters).

Κατεύθυνση 5η : Ολοκληρωμένη διαχείριση απορριμμάτων

Η ολοκληρωμένη διαχείριση απορριμμάτων αποτελεί σημαντικό πυλώνα για την προστασία του περιβάλλοντος και τη διασφάλιση της βιώσιμης ανάπτυξης, ωστόσο ο Δήμος Δελφών βρίσκεται ακόμη σε πολύ αρχικό στάδιο. Συνεπώς, απαιτείται ένα οργανωμένο σχέδιο, σύμφωνα με τις ευρωπαϊκές κατευθύνσεις, που θα αποβλέπει στη μείωση των απορριμμάτων, την ανακύκλωση, την ανάκτηση ενέργειας και την ασφαλή τελική διάθεση, προκειμένου να εξοικονομηθούν πόροι και να προαχθεί η αειφορία.

Δράσεις:

• Στόχευση, κατ' αρχάς στην πρόληψη, με τη μείωση του όγκου των παραγόμενων απορριμμάτων. Συνεπώς, προέχει η ενημέρωση και περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση των πολιτών και των τοπικών επιχειρήσεων σχετικά την μείωση των παραγόμενων στερεών αποβλήτων, με τις πρακτικές ανακύκλωσης και τη με χρήση βιώσιμων υλικών.

• Κατάρτιση ενός δημοτικού ή περιφερειακού σχεδίου δράσης και ανάπτυξη σε όλο τον Δήμο ενός ευρύ δικτύου ανακύκλωσης με τα μέγιστα δυνατά ρεύματα και την αρτιότερη στήριξη (συλλογή, μεταφορά, διαλογή, επεξεργασία, επαναχρησιμοποίηση).

• Λειτουργία του Χώρου Υγειονομικής Ταφής Υπολειμμάτων (ΧΥΤΥ) Άμφισσας.

• Κατασκευή και λειτουργία Κέντρου Διαλογής Ανακυκλώσιμων Υλικών (ΚΔΑΥ) καθώς και Πράσινου Σημείου (Green Point).

• Ενημέρωση και προώθηση της οικιακής κομποστοποίησης.

• Επιδοτήσεις για την μετατροπή των ελαιουργείων σε ψυχρής κατεργασίας που παράγει λιγότερα υπολείμματα και παράγει ελαιόλαδο αρίστης ποιότητας.

• Διαχείριση της ερυθράς ιλύς που παράγεται από τις ορυχεία εξόρυξης βωξίτη και έλεγχος της απόθεσης τους στον κόλπο της Ιτέας.

Από τα ανωτέρω συνεπάγεται ότι, τον κύριο μοχλό δράσης διαθέτουν οι περιφερειακές και δημοτικές αρχές με την ανάπτυξη ενός ευρύ δικτύου ανακύκλωσης, την ορθή απόθεση των απορριμμάτων αλλά και την ενημέρωση των πολιτών για τις σωστές πρακτικές που πρέπει να ακολουθηθούν στα πλαίσια της κυκλικής οικονομίας. Συνεπώς οι αντίστοιχες χρηματοδοτήσεις θα πρέπει να αντληθούν από εθνικούς πόρους ή από κοινοτικά κονδύλια ενταγμένα σε προγράμματα ΕΣΠΑ. Η συνεισφορά εξωτερικών επενδυτών για τη δημιουργία των μεγάλων μονάδων (ΚΔΑΥ, Green Point, κλπ) κρίνεται απαραίτητη για να γίνει ένα σημαντικό βήμα παραπάνω.

Κατεύθυνση 6η : Ενίσχυση Δευτερογενούς και Τριτογενούς τομέα παραγωγής

Ο δευτερογενής και τριτογενής τομέας είναι άκρως σημαντικοί για να πλαισιώσουν και υποστηρίξουν τις παραγωγικές δραστηριότητες του πρωτογενούς τομέα της περιοχής. Η συγκεκριμένη κατεύθυνση με τις δράσεις της αποσκοπεί στην ενίσχυση της μεταποιητικής δραστηριότητας, στην αναβάθμιση της ποιότητας - τυποποίησης των προϊόντων του

πρωτογενή τομέα, στην επέκταση των Π.Ο.Π. και στην προώθηση τους σε εθνικά αλλά και διεθνή δίκτυα διανομών.

Δράσεις:

- Ενδυνάμωση των συλλογικών προσπαθειών και των τοπικών συνεταιρισμών για την παραγωγή και τυποποίηση ελαιών και ελαιόλαδου.
- Οικονομικά κίνητρα για την δημιουργία πρόσθετων μονάδων μεταποιητικής δραστηριότητας σε κτηνοτροφικά προϊόντα.
- Παροχή κινήτρων (οικονομική ενίσχυση ενοικίων) σε επιχειρήσεις και εργοστάσια για την μετεγκατάσταση τους στο ΒΙΟ.ΠΑ Άμφισσας, που διαθέτει χώρο και προοπτικές.
- Ενίσχυση του κλάδου της ιχθυοκαλλιέργειας, που παρουσιάζει σημαντική εξαγωγική δραστηριότητα, με στόχο τη δημιουργία ενός πυλώνα οικονομικής ενίσχυσης του τόπου.
- Ενημέρωση και στροφή στην μετατροπή των υπαρχόντων και τη δημιουργία νέων ελαιοτριβείων ψυχρής έκθλιψης στην ελαιοκομία, προσδίδοντας ποιοτικότερο τελικό προϊόν.
- Ενημέρωση των παραγωγών και η εφαρμογή των συστημάτων πιστοποίησης ISO και της νομοθεσίας HACCP σε θέματα τυποποίησης και διάθεσης των προϊόντων.
- Κατάρτιση και εφαρμογή του Συστήματος Ολοκληρωμένης Διαχείρισης στην αγροκαλλιέργεια. Παράδειγμα αποτελούν τα πρότυπα AGRO 2-1, 2-2 που περιλαμβάνουν τους γενικούς κανόνες ορθής γεωργικής πρακτικής και τα κατάλληλα μέτρα άσκησης της γεωργικής καλλιέργειας προκειμένου να παράγονται ασφαλή και ποιοτικά προϊόντα με φιλοπεριβαλλοντικό αίσθημα και άριστη διαχείριση των διαθέσιμων πόρων.

Η οικονομική ενίσχυση των ανωτέρω δράσεων στηρίζεται κυρίως στην απορρόφηση ευρωπαϊκών πόρων για την συγχρηματοδότηση κατασκευής μεγάλων μονάδων μεταποίησης, τυποποίησης, συσκευασίας, υπερσύγχρονα ελαιοτριβεία και λοιπών βιομηχανικών εγκαταστάσεων. Αποφασιστικό ρόλο έχει και η τοπική κοινωνία με την κατάρτιση και τη συνεχή ενημέρωση καθώς και τη ανάπτυξη συνεργασιών μεταξύ των μικροεπιχειρηματιών. Η δημιουργία ευνοϊκών συνθηκών προώθησης του τόπου, θα προσελκύσει σημαντικά επενδυτικά κεφάλαια.

5.2.Άξονας 2^{ος}: Προστασία, Αξιοποίηση και Ανάδειξη της Πολιτιστικής Κληρονομιάς

Κατεύθυνση 1η : Ανάδειξη εναλλακτικού τουρισμού

Ο εναλλακτικός τουρισμός αποτελεί μια προσέγγιση ταξιδιωτικής εμπειρίας που αντίκειται στον κορεσμένο πλέον μαζικό τουρισμό και αποβλέπει στην εξερεύνηση αυθεντικών, φιλικά περιβαλλοντικών και διαδραστικών εμπειριών. Αποτελεί μια σύγχρονη τάση που ακόμη αναπτύσσεται και εφόσον στη χώρα μας βρίσκεται σε πολύ πρώιμο στάδιο, ο Δήμος Δελφών μπορεί να στοχεύσει σε ανάλογες δράσεις προκειμένου να καταστεί πρωτοπόρος στον τομέα αυτό, ενθαρρύνοντας τη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη, τον σεβασμό στο περιβάλλον και το πολιτισμό και τη δημιουργία πρωτόγνωρων εμπειριών με την ταυτόχρονη εξασφάλιση συναισθηματικών δεσμών με την τοπική κοινότητα. Οι δράσεις που αναλύονται παρακάτω συνοψίζονται σε τομείς που ευνοούνται από τα χαρακτηριστικά του δήμου και επικεντρώνονται στον αγροτουρισμό, τον πολιτιστικό, συνεδριακό, αθλητικό, θαλάσσιο και περιπατητικό τουρισμό.

Δράσεις:

- Προβολή και αξιοποίηση της διεθνούς αναγνωσιμότητας των Δελφών για την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού του ευρύτερου δήμου.

- Οικιστική αναβάθμιση των κοινοτήτων και ανάδειξη των υφιστάμενων παραδοσιακών οικισμών με τις ανάλογες συντηρήσεις, αναπλάσεις κοινόχρηστων χώρων και την αξιοποίηση δημόσιας και δημοτικής ιδιοκτησίας. Στόχος η προστασία και ανάδειξη του οικιστικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος.

- Διατήρηση και αναβάθμιση της αγροτικής κληρονομιάς, εφαρμόζοντας τις προϋποθέσεις του παραδοσιακού Ελαιώνα, με στόχο την προστασία και ανάδειξη περιοχών φυσικού κάλλους και την ανάπτυξη του αγροτουρισμού.

- Δημιουργία δικτύου αγροτουριστικών μονάδων εντός του Ελαιώνα, με τη δημιουργία κατάλληλων υποδομών για τη φιλοξενία τουριστών σε συγκεκριμένες χρονικές περιόδους, συμμετέχοντας ταυτόχρονα στη συγκομιδή των αγροτικών προϊόντων.

- Ορειβατικός τουρισμός Παρνασσού και Γκιώνας με προώθηση των δρώμενων των αντίστοιχων Συλλόγων και δίκτυο συνεργασιών με λοιπούς εθνικούς συλλόγους.
- Προώθηση του οικοτουρισμού, με επίκεντρο τις προστατευόμενες περιοχές και τον ορεινό χώρο του Δήμου, υποστηριζόμενο από τα γεινιάζοντα οικιστικά κέντρα και συνοδευόμενο από δραστηριότητες ορεινού και αθλητικού τουρισμού.
- Συντήρηση, εκσυγχρονισμός και προβολή των ιστορικών μονοπατιών της περιοχής (Μονοπάτι Ε4), με στόχο την προώθηση του περιπατητικού τουρισμού.
- Επέκταση του ορεινού – χιονοδρομικού τουρισμού και στην Γκιώνα με διάφορες εναλλακτικές δραστηριότητες.
- Ανάδειξη προστατευόμενων περιοχών (Natura, Corine, κλπ) ως εκπαιδευτικό αξιοθέατο οικολογικής ευαισθητοποίησης (σχολικές εκπαιδευτικές εκδρομές), σε συνεργασία με το Περιβαλλοντικό Κέντρο Άμφισσας.
- Επενδυτικές κινήσεις για την ανακατασκευή της Μαρίνας Ιτέας και του Γαλαξειδίου, με σκοπό τη δημιουργία ενός οργανωμένου δικτύου φιλοξενίας και ενοικίασης σκαφών αναψυχής (ιστιοπλοϊκών, catamaran, ταχύπλων).
- Διαμόρφωση του θαλάσσιου μετώπου Ιτέας – Ναύπακτου, ανάπτυξη μικρών εγκαταστάσεων και ενίσχυση των παρακείμενων οικισμών, με στόχο την ενίσχυση του παραθαλάσσιου τουρισμού τους καλοκαιρινούς μήνες.
- Ανάδειξη του ερασιτεχνικού αλιευτικού τουρισμού κατά μήκος του παραλιακού μετώπου του δήμου, με νέες πρακτικές αλιείας και με δράσεις αναψυχής.
- Ενίσχυση του καταδυτικού τουρισμού στον κόλπο της Ιτέας με δράσεις των σχετικών συλλόγων της περιοχής και τη συνεργασία με ομίλους της Αθήνας και Πάτρας.
- Αξιοποίηση των αθλητικών εγκαταστάσεων της περιοχής και των διαθέσιμων χώρων καθώς και την ιστορικότητα στο υγρό στοιχείο, για ενίσχυση δραστηριοτήτων εφάμιλλων με τον αθλητικό τουρισμό (διοργάνωση αγώνων πανελλαδικής και διεθνούς εμβέλειας, φιλοξενία προετοιμασιών επαγγελματικών ομάδων στις ορεινές περιοχές),
- Αξιοποίηση της ιαματικής πηγής «Αγιόνερο» στην Κίρρα με πανελλαδική προβολή της και δημιουργία υποδομών (κτιριακές εγκαταστάσεις για λουτροθεραπεία / λασποθεραπεία) και δυνατότητα εξυπηρέτησης επισκεπτών με διαμονή.
- Δημιουργία Μουσείου Ελιάς και Ελαιόλαδου, όπως γίνεται σε άλλες περιοχές με πολύ μικρότερη δυναμική στον παραγωγικό αυτό τομέα.

- Ενίσχυση του θρησκευτικού τουρισμού με την ανάδειξη μοναστηριών και εκκλησιών σε περιοχές κοντινές με τους Δελφούς (Χρισσό).

- Χρηματοδότηση από το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού για συντήρηση πολιτισμικών χώρων και συμμετοχή σε κοινοτικά κονδύλια.

- Διοργάνωση συνεδρίων / ημερίδων στην περιοχή με θεματολόγιο τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού και την ανάδειξη τους στην περιοχή.

Όπως διαφαίνεται από τα παραπάνω, το φάσμα των δράσεων είναι αρκετά μεγάλο και η δυναμική απαιτεί συνεργασία φορέων και οικονομική ενίσχυση τόσο ιδιωτική όσο και κρατική – τοπική. Η επικοινωνία από τους τοπικούς φορείς, προς τις σωστές κατευθύνσεις μπορεί να προσελκύσει σημαντικά επενδυτικά κεφάλαια. Η συνεργασία που εκλείπει στην περιοχή, μπορεί να τονωθεί από πρωτοβουλίες επιχειρηματικών συνεργασιών ή συνεταιρικών σχηματισμών προς την ανάδειξη του εναλλακτικού τουρισμού. Κομβικός παράγοντας αποτελεί η τοπική κοινωνία, η οποία θα πρέπει να ενημερωθεί αναλόγως και να απεμπλακεί από κοινωνικά συμπλέγματα και στερεότυπα μη αποδοχής του τουρισμού.

Κατεύθυνση 2η : Προβολή του Δήμου

Η προβολή του Δήμου Δελφών αποτελεί αδήριτη ανάγκη για την προσέλκυση μόνιμου ή προσωρινού πληθυσμού στην περιοχή αλλά και την αύξηση της τουριστικής δυναμικής βάσει των σύγχρονων απαιτήσεων του τουριστικού κλάδου. Η επικοινωνία και η πληροφόρηση έχουν αποκτήσει πλέον τεράστια δυναμική και μπορούν να διαμορφώσουν κατά πολύ την δημογραφική, οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική αξία της περιοχής. Η προβολή δύναται να επιτευχθεί είτε μέσω άμεσης διαφήμισης, ανάπτυξη δημόσιων σχέσεων αλλά και διαμέσου του εμπορίου και των πωλήσεων.

Δράσεις:

- Σχεδιασμός και εφαρμογή στρατηγικής τουριστικής προβολής από τον Δήμο, με έκδοση τουριστικού οδηγού, διαφημίσεις και αξιοποίηση του διαδικτύου.

- Αναβάθμιση της ιστοσελίδας του Δήμου σε ζητήματα τουριστικής προώθησης και δημιουργία ερωτηματολογίου / σχολίων ανατροφοδότησης με σκοπό τη βελτίωση.
- Η αξιοποίηση του placebranding με βάση τους Δελφούς και την παγκόσμια αναγνωρισιμότητα και επίδρασή τους.
- Εξασφάλιση πόρων για τη δημιουργία διαφημίσεων σε περιοδικά, εφημερίδες και σημεία προβολής (όπως έκανε ο Δήμος Δωρίδας στα βαγόνια μετρό Αθήνας) αλλά κυρίως σε διαδικτυακούς ιστότοπους.
- Ενίσχυση και προβολή των πολιτιστικών εκδηλώσεων του Δήμου στα social media (facebook, Instagram, κλπ) που ασκούν μεγάλη επιρροή στον νεανικό πληθυσμό.
- Προσέλκυση και συμμετοχή σε τηλεοπτικές εκπομπές ταξιδιωτικού περιεχομένου όπου προβάλλονται τοπία, παραδόσεις, δρώμενα και γαστρονομία.
- Προώθηση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού στην περιοχή, κατόπιν πραγματοποίησης των δράσεων της 1^{ης} κατεύθυνσης.
- Κατάρτιση σχεδίων συνεργασίας με άλλους φορείς σε εθνικό επίπεδο καθώς και σύμπραξη διατοπικών – διακρατικών συνεργασιών με σκοπό την τουριστική προβολή.
- Συνεργασίες με διεθνή ταξιδιωτικά πρακτορεία για την προώθηση του Δήμου Δελφών και την προώθηση αντιπροσωπευτικού διαφημιστικού σποτ.
- Προσέγγιση δημόσιων προσώπων και αναγνωρισμένων προσωπικοτήτων με σκοπό την δυνατότητα επιρροής που διαθέτουν μέσω των μέσων δικτύωσης.
- Προώθηση των τοπικών προϊόντων με συμμετοχή σε εκθέσεις τροφίμων μεγάλης εμβέλειας.
- Προσφορά χαμηλότερων τιμών και πρόσθετων παροχών σε περιόδους που παρατηρείται χαμηλή επισκεψιμότητα της εκάστοτε περιοχής του Δήμου.
- Αδελφοποίηση πόλεων με σχεδίαση σταθερού μακροχρόνιου προγράμματος ανταλλαγής τουριστών και πολιτιστικών στοιχείων.

Από τα ανωτέρω είναι εμφανές ότι η τοπική αυτοδιοίκηση διαδραματίζει πρωταγωνιστικό ρόλο στην αίσια υλοποίηση των ανωτέρω δράσεων, προκειμένου να διαμορφωθεί μια «εικόνα» ενός Δήμου προσιτού, φιλόξενου, οικονομικά εύρωστου και κοινωνικά ισορροπημένου. Η χρηματοδότηση εκτιμάται ότι θα προέλθει από εθνικούς πόρους αλλά και ενδεχόμενες συμπράξεις δημόσιου και ιδιωτικού τομέα (ΣΔΙΤ).

Κατεύθυνση 3η : Αναβάθμιση τουριστικών υποδομών / υπηρεσιών

Η αναβάθμιση των υποδομών αποτελεί βασικό παράγοντα στην προσπάθεια αύξησης του τουριστικού ενδιαφέροντος στην περιοχή, προσφέροντας ευκολότερη πρόσβαση και ταχύτερη σύνδεση, βελτιώνοντας το παρεχόμενο τελικό προϊόν και εξασφαλίζοντας καλύτερη εξυπηρέτηση των επισκεπτών, εφόσον αυτή συνοδεύεται και από αντίστοιχες βελτιώσεις στα δίκτυα υπηρεσιών.

Δράσεις:

- Κατασκευή πρόσθετων μικρών ξενοδοχειακών μονάδων, καταλυμάτων και αναβάθμιση των υπηρεσιών που προσφέρονται σε αυτά.
- Εγκατάσταση ορισμένων καταλυμάτων υπηρεσιών πολυτελείας (5 άστρο ξενοδοχείο) με προδιαγραφές φιλικές στο περιβάλλον.
- Εξασφάλιση κονδυλίων για την ανακατασκευή τμημάτων του οδικού δικτύου, με αφορμή και την επικείμενη ζεύξη Λαμίας – Αντιρρίου.
- Αξιοποίηση της μαρίνας Ιτέας και αναβάθμιση του λιμένα Γαλαξειδίου. Δημιουργία συνθήκες ελλιμενισμού για μεγάλα ιστιοφόρα σκάφη και ταχύπλοα που κυρίως απευθύνονται σε μέσα και υψηλά εισοδήματα, με σκοπό την περαιτέρω ανάπτυξη της κρουαζιέρας και στον Κορινθιακό κόλπο.
- Ολοκληρωμένη τηλεπικοινωνιακή υποδομή που θα συμβάλλει θετικά στις παρεχόμενες υπηρεσίες (ολοκλήρωση δικτύων 4G και ανάπτυξη δικτύου 5G).
- Αναβάθμιση και ολοκλήρωση των δικτύων ύδρευσης – αποχέτευσης σε όλες τις κοινότητες του δήμου.
- Ενέργειες για ανάπτυξη υποδομών μεταφοράς εμπορικών προϊόντων με υδροπλάνα.

Η κινητοποίηση της τοπικής αυτοδιοίκησης και γενικότερα της Π.Ε. Φωκίδας είναι απαραίτητη για την προώθηση κατασκευής έργων μεγάλης κλίμακας και την ένταξη τους σε χρηματοδοτούμενα προγράμματα (ΕΣΠΑ, ΠΕΔ). Αναφορικά με την διεύρυνση των ξενοδοχειακών καταλυμάτων απαιτείται η προσέλευση μεγάλων επενδυτών στον Δήμο.

5.3.Άξονας 3^{ος}: Εξασφάλιση κοινωνικής και οικονομικής σταθερότητας

Πέραν των δύο πρώτων αξόνων που εμπεριέχουν μεθοδευμένες δράσεις προς την εξασφάλιση της προστασίας, αξιοποίησης και ανάδειξης της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς αντίστοιχα, υφίστανται κάποιες πρόσθετες πολιτικές που ενώ δεν εξυπηρετούν άμεσα τις εν λόγω κατευθύνσεις, διαμορφώνουν τις συνθήκες, τη νοοτροπία, το κοινωνικό υπόβαθρο και την οικονομική σταθερότητα για να μπορέσουν οι πρώτες να ευδοκιμήσουν και να αναπτύσσονται σε γερές βάσεις.

Κατεύθυνση 1η : Εφαρμογή κοινωνικής πολιτικής με επίκεντρο τον πολίτη και επιδίωξη οικονομικής ισορροπίας

Στόχος της κατεύθυνσης αποτελεί η δημιουργία ενός «περιβάλλοντος» που να αποπνέει ασφάλεια, σταθερότητα, εμπιστοσύνη και προοπτικές εξέλιξης. Στο κοινωνικό επίπεδο αυτό επιτυγχάνεται κατά μεγάλο ποσοστό από την διαμορφούμενη σχέση μεταξύ δημοτών και τοπικών αρχών αλλά και από τις προσφερόμενες δημόσιες παροχές. Στο οικονομικό σκέλος, οι δράσεις περιλαμβάνουν τη στήριξη της επιχειρηματικότητας, την ενίσχυση των επιχειρήσεων ώστε να παραμένουν βιώσιμες, την ενθάρρυνση της απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα και στο κλάδο του εμπορίου και του τουρισμού, την ανάπτυξη συνεργασιών και τη γενικότερη δικτύωση.

Δράσεις:

- Βελτίωση της κοινωνικής συνοχής με άρση των ανισοτήτων, την ένταξη των απομονωμένων κοινωνικών ομάδων ή μειονοτήτων και την αντιμετώπιση της γεωγραφικής απομόνωσης πληθυσμιακά μειονεκτικών δημοτικών κοινοτήτων.

- Βελτίωση της δημόσιας διοίκησης και των παρεχόμενων δημοτικών υπηρεσιών με σκοπό την ολοένα και ευκολότερη εξυπηρέτηση του δημότη, την εξάλειψη της γραφειοκρατίας και την ενδυνάμωση της αποπνέουσας εμπιστοσύνης.

- Κατάρτιση και δια βίου επιμόρφωση των στελεχών της τοπικής αυτοδιοίκησης.

- Μείωση και εκλογίκευση των δημοτικών τελών, που να εναρμονίζονται πλήρως με τις προσφερόμενες υπηρεσίες.

- Παροχή κοινωνικών επιδομάτων με σκοπό τη μείωση της υπογεννητικότητας.

- Συνεχής ενημέρωση των δημοτών για τα κοινοτικά προγράμματα που βρίσκονται σε εξέλιξη και τα κριτήρια για να συμμετέχουν στα επιδοτούμενα προγράμματα. Αντιμετώπιση της ανεργίας των νέων μέσω του προγράμματος «Ενίσχυση Επιχειρηματικότητας Νέων».

- Ενίσχυση του προσωπικού των σωμάτων ασφαλείας που εδράζουν στην περιοχή και ανάπτυξη καλής συνεργασίας με τις δημοτικές αρχές για την αντιμετώπιση κρίσιμων καταστάσεων. Εκπόνηση σχεδίου δράσης και πραγματοποίηση «εικονικών» ασκήσεων από κοινού για την απόκτηση εμπειρίας σε ενδεχόμενο κρίσης.

- Πάταξη της εγκληματικότητας και εξάλειψη των φαινομένων «χάρης» στις επιβαλλόμενες κυρώσεις που ευνοούνται κυρίως στις μικρές κοινωνίες, με σκοπό τη δημιουργία ενός κλίματος δικαιοσύνης και ισονομίας.

- Θέσπιση πρόσθετων μέτρων για την αντιμετώπιση της ανεργίας και τη στήριξη των ανέργων του δήμου (προκήρυξη θέσεων εργασίας, οικονομικές ελαφρύνσεις στα ανταποδοτικά τέλη, στο τιμολόγιο νερού, στους δημοτικούς παιδικούς σταθμούς, σε πολιτιστικές εκδηλώσεις).

- Οικονομική ενίσχυση των τοπικών επιχειρήσεων μικρής κλίμακας για την αναστροφή των δυσμενών τάσεων της πληθυσμιακής συρρίκνωσης. Ανάδειξη τους μέσω προώθησης τεχνογνωσίας (κατάρτιση του εργατικού δυναμικού) και εφαρμογής σύγχρονων καινοτόμων τεχνικών επεξεργασίας (φιλικές προς το περιβάλλον).

- Συνεργασία τοπικών φορέων με την εκκλησιαστική κοινότητα για δημιουργία και λειτουργία Κοινωνικού Παντοπωλείου & Συσσιτίου, για την κάλυψη πρωτογενών αναγκών των κοινωνικά ευπαθών ομάδων, οι οποίες χρίζουν επισιτιστικής και υλικής βοήθειας.

Κατεύθυνση 2η : Ανάπτυξη νέων κοινωνικών υποδομών και βελτίωση υφιστάμενων

Η αναβάθμιση και δημιουργία των κατάλληλων κοινωνικών υποδομών θα συμβάλλει στην ενίσχυση της κοινωνικής και οικονομικής σταθερότητας και θα διαμορφώσει νέες δυναμικές ανάπτυξης με επίκεντρο την εκπαίδευση, τον αθλητισμό, το πολιτιστικό απόθεμα και την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση.

Δράσεις:

- Εξασφάλιση των προβλεπόμενων υποδομών εκπαίδευσης, αναβάθμιση τους σε κτιριακές υποδομές αλλά και ενίσχυση τους με το απαιτούμενο προσωπικό.
- Ενίσχυση των δομών υγείας που υφίστανται στον δήμο, με απορρόφηση κονδυλίων για ιατρικό εξοπλισμό και την εξασφάλιση πρόσθετου ιατρικού και νοσηλευτικού προσωπικού.
- Ίδρυση νέων πανεπιστημιακών ιδρυμάτων για την προσέλκυση πρόσθετου προσωρινού πληθυσμού και τόνωση της οικονομικής και κοινωνικής ζωής του Δήμου.
- Συγκράτηση του πληθυσμού και ειδικά των νέων στον Δήμο μέσω επαγγελματικής απορρόφησης που θα ενισχύεται από τα πανεπιστημιακά ιδρύματα της περιοχής, με αντικείμενο παρεμφερές με τις αναπτυξιακές δυνατότητες αυτής. Συνεπώς, προτείνεται η δημιουργία Τμήματος Ιχθυοκαλλιέργειας, Τμήματος Ζωικής και Αγροτικής Παραγωγής και Διοίκησης επιχειρήσεων, ώστε να υπάρξει σημείο εξισορρόπησης μεταξύ των τριών τομέων παραγωγής.
- Ενίσχυση των κοινοτικών βιβλιοθηκών για πρόσβαση των κατοίκων και παρότρυνση για την διεξαγωγή περισσότερων καλλιτεχνικών δράσεων.
- Οικιστική αναβάθμιση των κοινοτήτων και δημοτικές αναπλάσεις (πλατείες, κοινόχρηστοι χώροι) με αύξηση των δημόσιων πράσινων χώρων και ενίσχυση του αρχιτεκτονικού ενδιαφέροντος.
- Ενίσχυση των αθλητικών εγκαταστάσεων και δραστηριοτήτων με σκοπό το μπόλιασμα του αθλητικού αισθήματος από τις μικρές ηλικίες σε όλους τους δημότες.
- Κατασκευή σύγχρονων ποδηλατοδρόμων στις κοινότητες που αυτό ευνοείται λόγω μορφολογίας (π.χ. Ιτέα, Κίρρα, Άμφισσα).
- Εκδήλωση εκπαιδευτικών ημερίδων με επίκεντρο την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση και τους τρόπους καθημερινής διαβίωσης για την εξοικονόμηση ενέργειας και πόρων.

Συνολικά στον εν λόγω Άξονα, οι προαναφερόμενες δράσεις και των δύο κατευθύνσεων είναι εμφανές ότι επικεντρώνουν το μεγαλύτερο βάρος για την υλοποίηση

τους στην τοπική αυτοδιοίκηση και στην γενικότερη εθνική πολιτική βούληση. Τα χρονίζοντα κοινωνικά και οικονομικά ζητήματα χρίζουν πανελλαδικής αντιμετώπισης και οι πιέσεις που μπορούν να ασκήσουν οι αντίστοιχες Περιφέρειες και Δήμοι, μπορούν να σταθούν κινητήριοι μοχλός για μια βραχυπρόθεσμη ουσιαστική επίλυση τους. Συνεπάγεται ότι οι οικονομικοί πόροι για τα παραπάνω θα αντληθούν από εθνικά και δημοτικά κονδύλια με στοχευμένες ενισχύσεις από ιδιώτες, από συλλογικές δράσεις, τον εθελοντισμό και την εκκλησία.

6. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΧΕΔΙΟΥ

Σημαντικό σκέλος της μεθοδολογίας ενός σχεδίου δράσης προς την Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη, αποτελεί η αξιολόγηση του και η αποτίμηση των επιμέρους δράσεων, προσχωρώντας σε μια ποιοτική αξιολόγηση. Τα κριτήρια που θεωρήθηκαν ως τα καταλληλότερα για μια έγκυρη και αμερόληπτη αξιολόγηση και είναι άκρως αντιπροσωπευτικά για κάθε κομβικό στάδιο εφαρμογής μιας οιασδήποτε δράσης (σχεδίαση, χρηματοδότηση, υλοποίηση, αποτελεσματικότητα) είναι τα κάτωθι:

- **Κοινωνική αποδοχή:** Η ευκολία και η δεκτικότητα της τοπικής κοινότητας να αποδεχθεί τις συγκεκριμένες δράσεις του εκάστοτε άξονα.
- **Δυνατότητα χρηματοδότησης:** Η δυνατότητα εξασφάλισης χρηματοδότησης και η ευκολία υλοποίησης των συγκεκριμένων δράσεων, βάσει οικονομικών απαιτήσεων.
- **Αμεσότητα εφαρμογής:** Η αποταμίευση χρόνου ως προς την σχεδίαση, εφαρμογή και ολοκλήρωση των εκάστοτε δράσεων.
- **Αποτελεσματικότητα:** Το θετικό πρόσημο και η επίδραση της εκάστοτε ενέργειας στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου και στην αναβάθμιση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.

Συνεπώς, ακολουθεί η ποιοτική αξιολόγηση της επιμέρους κατεύθυνσης κάθε άξονα ξεχωριστά, με βάση τα προαναφερθέντα κριτήρια.

1^ο Άξονας: Προστασία, αξιοποίηση και ανάδειξη της φυσικής κληρονομιάς του Δήμου

Στην 1^η Κατεύθυνση και με αντικείμενο την ολοκληρωμένη διαχείριση των φυσικών πόρων της περιοχής, εκτιμάται ένα σημαντικά θετικό πρόσημο ως προς την κοινωνική αποδοχή και την αποτελεσματικότητα, καθώς οι επιμέρους κομβικές δράσεις της διαχείρισης των εξορύξεων του βωξίτη, της σύστασης νέων Φορέων Διαχείρισης σε Γκιώνα και στον Ελαιώνα, η ενεργή συμμετοχή του ΤΟΕΒ στις αρδεύσεις του γεωργικού κλάδου και η χρήση των σύγχρονων συστημάτων της Γεωπληροφορικής (GIS) και της Τηλεπισκόπησης προς την διαχείριση των φυσικών φαινομένων της κλιματικής κρίσης, τυγχάνουν καθολικής αποδοχής. Επιπρόσθετα, η χρηματοδότησή των επιμέρους δράσεων δύναται να απορροφηθεί με σχετική ευχέρεια, στα πλαίσια των γενικών κατευθύνσεων της

Ευρωπαϊκής Ένωσης και εφόσον αφορά κυρίως στην σύσταση φορέων και εφαρμογή διατάξεων και όχι στην υλοποίηση μεγάλων έργων. Σε αντιδιαστολή όμως βρίσκεται το κριτήριο της αμεσότητας εφαρμογής, καθώς το χρονικό διάστημα υλοποίησης των επιμέρους δράσεων προϋποθέτουν εξαιρετική οργάνωση και την συνεργασία ποικίλων τοπικών, περιφερειακών και κρατικών φορέων. Επιπρόσθετα, η αναγκαιότητα ύπαρξης έμπειρου προσωπικού και άφογα καταρτισμένου στο αντικείμενο των εκάστοτε δράσεων, δυσχεραίνει την αμεσότητα εφαρμογής.

Στην 2^η Κατεύθυνση και με αντικείμενο την ενίσχυση του πρωτογενούς τομέα, η τοπική κοινωνία έρχεται πρακτικά αντιμέτωπη με το μείζον θέμα της περιοχής που αφορά στην ανάπτυξη συνεργασιών και την βιωσιμότητα των συλλογικών σχημάτων. Συνεπώς, αποτελεί μια πληγή που απαιτεί μεθοδευμένη οργάνωση, χρόνο και ισχυρά οικονομικά κίνητρα. Η χρηματοδότηση άπτεται των συλλογικοτήτων και των ιδιωτικών πρωτοβουλιών, καθώς η ανάπτυξη αειφορικών συστημάτων στις καλλιέργειες, μεθόδων έξυπνης γεωργίας και γεωργίας ακριβείας, απαιτούν σημαντικά κεφάλαια και χρόνο απόδοσης. Ωστόσο, η απορρόφηση κοινοτικών κονδυλίων για την ενασχόληση του νεανικού πληθυσμού με τον πρωτογενή τομέα, μπορεί να επιτευχθεί με συντονισμένες δράσεις της αυτοδιοίκησης και των ιδιωτών. Η συγκεκριμένη κατεύθυνση υστερεί κατά πολύ στην αμεσότητα εφαρμογής για τους ανωτέρω λόγους, ενώ στο σκέλος της αποτελεσματικότητας είναι εμφανές ότι οι συγκεκριμένες πρακτικές σε βάθος χρόνου έχει να αποδώσουν πολλούς καρπούς τόσο σε ιδιωτικό και δημόσιο συμφέρον, συνεισφέροντας πολύ στην παγίωση μιας εύρυθμης οικονομίας και κοινωνίας.

Η 3^η Κατεύθυνση είναι άκρως συνυφασμένη με την προηγούμενη καθώς η προώθηση της βιολογικής καλλιέργειας και κτηνοτροφίας αποτελεί μια σημαντική και πλέον απαραίτητη προέκταση των τομέων παραγωγής. Κρίνεται ότι στη συγκεκριμένη κατεύθυνση, τα τρία εκ των τεσσάρων κριτηρίων αξιολόγησης καταλαμβάνουν άκρως θετικό πρόσημο ως προς την κοινωνική αποδοχή, τη δυνατότητα χρηματοδότησης και την αποτελεσματικότητα. Η αμεσότητα εφαρμογής υστερεί σε σχέση με τα παραπάνω κριτήρια, διότι στην παρούσα φάση ο Δήμος παρουσιάζει πολύ χαμηλά ποσοστά στην βιολογική καλλιέργεια και κτηνοτροφία, με αποτέλεσμα να απαιτείται ένα σημαντικά εύλογο χρονικό διάστημα για να γίνει η μετάβαση από την κλασική καλλιέργεια. Αρωγός στο συνολικό εγχείρημα αποτελεί η

οικονομική ενίσχυση από την Ευρωπαϊκή Ένωση και τα συγχρηματοδοτούμενα εθνικά κονδύλια.

Η 4^η Κατεύθυνση με αντικείμενο την αξιοποίηση του ενεργειακού δυναμικού, ενώ αποτελεί μια αναπτυσσόμενη και άκρως υποσχόμενη κατεύθυνση είναι αναμενόμενο ότι παρουσιάζει ένα αρνητικό πρόσημο ως προς την δυνατότητα χρηματοδότησης και την αμεσότητα εφαρμογής. Οι μεγαλεπήβολες δράσεις για χωροθέτηση πρόσθετων αιολικών πάρκων και υδροηλεκτρικών σταθμών στο βόρειο τμήμα του δήμου, για ενσωμάτωση των ΑΠΕ (φωτοβολταϊκά κλπ) στις μικρές επιχειρήσεις και στα νοικοκυριά καθώς και για εγκατάσταση μιας μεγάλης μονάδας παραγωγής βιοαερίου με αερόβια χώνευση βιομάζας, απαιτούν εισροή υπέρογκων κεφαλαίων και επενδύσεων καθώς και σημαντικό χρόνο για τη μελέτη, οργάνωση και υλοποίηση τους. Ταυτόχρονα, ο παράγοντας της κοινωνικής αποδοχής αποτελεί ένα κρίσιμο κριτήριο καθώς μια επαρχιακή περιοχή δεν είναι συνυφασμένη με τις εξελίξεις της τεχνολογίας και πέραν των συμπλεγμάτων που ενδεχομένως να υφίστανται, υπάρχει και σημαντική απουσία επιστημονικής γνώσης και εξειδικευμένου προσωπικού. Συνεπώς, ανάλογες πρωτοβουλίες θα πρέπει να προσελκυστούν από το εξωτερικό περιβάλλον του Δήμου και από μεγάλους επενδυτές που θα αξιολογήσουν την περιοχή ως μια ιδανική ευκαιρία. Η αποτελεσματικότητα είναι δεδομένη και συνυφασμένη με τις απαιτήσεις της εποχής και της αναγκαιότητας για μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου έως το 2050.

Στην 5^η Κατεύθυνση και με αντικείμενο την ολοκληρωμένη διαχείριση των απορριμμάτων στον δήμο, διαπιστώνεται ότι τα κριτήρια της κοινωνικής αποδοχής κατέχει μια ευνοϊκή θέση, διότι η τοπική κοινωνία είναι αρκετά ευαισθητοποιημένη ωστόσο δεν υπήρχαν μέχρι σήμερα οι προδιαγραφές, η ευρεία γνώση και οι εγκαταστάσεις για σχετικές δράσεις. Η αμεσότητα εφαρμογής στις περιπτώσεις του ΜΕΑ και ΧΥΤΥ Άμφισσας, της προώθησης της οικιακής συλλογής βιοαποβλήτων (καφέ κάδοι), της ενίσχυσης των λοιπών ρευμάτων της ανακύκλωσης και της ένταξης της επαναχρησιμοποίησης, παραμένει σε αρκετά υψηλό πρόσημο και περιορίζεται στις περιπτώσεις της κατασκευής ΚΔΑΥ και Πράσινου Σημείου για τα λοιπά ρεύματα των ανακυκλώσιμων υλικών και στην μετατροπή των ελαιουργείων θερμής κατεργασίας σε ψυχρής. Η αποτελεσματικότητα είναι δεδομένη στην εν λόγω κατεύθυνση λόγω αναγκαιότητας τήρησης των γενικών κατευθύνσεων της Πράσινης Συμφωνίας και θεωρείται δόκιμο ότι σημαντικά κοινοτικά κονδύλια μπορούν να

απορροφηθούν για τις συγκεκριμένες δράσεις. Ωστόσο, οι χρηματοδοτήσεις των μεγάλων εγκαταστάσεων απαιτούν την προσέλκυση σημαντικών ιδιωτικών κεφαλαίων ή την σύμπραξη Δημόσιου και Ιδιωτικού τομέα (ΣΔΙΤ).

Προχωρώντας στην τελευταία κατεύθυνση του 1^{ου} Άξονα, αξιολογείται ότι η ενίσχυση του δευτερογενούς και τριτογενούς τομέα παραγωγής έγκειται κατά πολύ στην ενδυνάμωση των συλλογικών προσπαθειών και των παραγωγικών συνεταιρισμών. Συνεπώς, δεδομένων των συνθηκών που επικρατούν στον Δήμο, η κοινωνική αποδοχή και η αμεσότητα εφαρμογής αντιμετωπίζονται με αρνητικό πρόσημο και απαιτούν οργανωμένες πρωτοβουλίες και πίστωση χρόνου. Αναφορικά με τη δημιουργία πρόσθετων μονάδων μεταποίησης κτηνοτροφικών προϊόντων, εγκαταστάσεων ιχθυοκαλλιέργειας και αλιείας, την καθετοποίηση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων καθώς και τη μετατροπή των ελαιοτριβείων σε ψυχρής έκθλιψης απαιτούν και σημαντική εισροή ιδιωτικών κεφαλαίων αλλά και την πάροδο σεβαστού χρονικού διαστήματος. Η αποτελεσματικότητα των συγκεκριμένων δράσεων φέρει κυρίως στοιχεία οικονομικής ανάπτυξης του τόπου, εισροής κεφαλαίων και προσέλκυση επενδύσεων και μπορούν να συνεισφέρουν στο βιοτικό επίπεδο δεδομένου ότι ένα μεγάλο ποσοστό του μόνιμου πληθυσμού εργάζεται στο δευτερογενή και τριτογενή τομέα.

2^{ος} Άξονας: Προστασία, αξιοποίηση και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς του Δήμου

Η 1^η Κατεύθυνση που αφορά στην ανάδειξη του εναλλακτικού τουρισμού, διαδραματίζει σημαντική συνεισφορά στο αναπτυξιακό σχεδιασμό και είναι δεδομένο ότι φέρει θετικό πρόσημο ως προς την αποτελεσματικότητα, καθώς οι επιμέρους δράσεις μπορούν να διαμορφώσουν τις συνθήκες για την ευρεία οικονομική ανάπτυξη του δήμου και τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων και επισκεπτών, ενώ ταυτόχρονα προστατεύεται και αναβαθμίζεται η φυσική και πολιτιστική κληρονομιά. Η κοινωνική αποδοχή στην εφαρμογή της ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού στο δήμο δεν διαφαίνεται να αποτελεί σημαντικό εμπόδιο, ωστόσο απαιτεί από τους κατοίκους των περισσότερων κοινοτήτων την εξοικείωση με την αύξηση του αριθμού τουριστών στην περιοχή, την εξωστρέφεια και τη γενικότερη αποδοχή του ρόλου παροχής υπηρεσιών/αγαθών. Στον αντίποδα, η αμεσότητα εφαρμογής και η δυνατότητα χρηματοδότησης αποτελούν δυο αλληλένδετα κριτήρια που προϋποθέτουν απόθεμα

χρόνου και εισροή σημαντικών επενδύσεων στο Δήμο, οι οποίες θα έχουν ενστερνιστεί τις προοπτικές που αναδύονται στην περιοχή με την ανάπτυξη του αγροτουρισμού, του οικοτουρισμού, του ορειβατικού και περιπατητικού τουρισμού, του θαλάσσιου αλιευτικού και καταδυτικού τουρισμού, του τουρισμού αναψυχής, του αθλητικού τουρισμού και του ήδη αναπτυγμένου πολιτιστικού και συνεδριακού τουρισμού. Συνεπώς, η 2^η κατεύθυνση του εν λόγω άξονα που αφορά στην προβολή του Δήμου διαδραματίζει σημαντικό ρόλο και για την απορρόφηση κεφαλαίων επένδυσης, ενώ τα συλλογικά σχήματα και η τοπική αυτοδιοίκηση μπορούν να συνδράμουν οικονομικά.

Στην 2^η άκρως σημαντική κατεύθυνση με στόχο την προβολή του Δήμου τόσο σε εθνικό όσο και διεθνές επίπεδο, η συγκεντρωτική εξωστρέφεια και έκθεση που αναμένεται να παρουσιάσει η περιοχή αντίκειται με τη τωρινή ιδιοσυγκρασία των επαρχιακών κοινοτήτων. Σημαντικός παράγοντας που θα λειτουργήσει καταλυτικά είναι η εγκατάσταση στην περιοχή μόνιμου νεανικού πληθυσμού, που είναι εμφανώς πιο εξοικειωμένος με τη διαφήμιση, την έκθεση στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, την έννοια του place branding και τη συμμετοχή σε πολυπολιτισμικά προγράμματα. Η δυνατότητα χρηματοδότησης κρίνεται με θετικό πρόσημο, διότι δεν απαιτεί υπέρογκα κεφάλαια και μπορεί να εξυπηρετηθεί από την εκάστοτε επιχειρησιακή κίνηση, ενώ αυτοδιοικητικά μπορούν να αξιοποιηθούν κάποια κονδύλια για την μελλοντική εισροή μεγαλύτερων εσόδων. Η αμεσότητα εφαρμογής βρίσκεται σε συνάρτηση με την κοινωνική αποδοχή αλλά κρίνεται θετικά εφόσον αποβληθούν τα τοπικιστικά στερεότυπα. Αναφορικά με την αποτελεσματικότητα των συγκεκριμένων δράσεων προβολής του Δήμου, κρίνεται ότι θα πρέπει να υπάρξει μια σημαντική ανάπτυξη, η οποία μελλοντικά θα πρέπει να παγιωθεί σε συγκεκριμένα πλαίσια ώστε να αποφευχθούν φαινόμενα μαζικού τουρισμού και αλλοίωσης της βιωσιμότητας.

Προχωρώντας στην τελευταία κατεύθυνση του 2^{ου} Άξονα, αξιολογείται ότι η αναβάθμιση των τουριστικών υποδομών και υπηρεσιών της περιοχής που στηρίζεται κατά βάση στην κατασκευή πρόσθετων ξενοδοχειακών μονάδων, καταλυμάτων, την αναβάθμιση των υπαρχόντων, την ανακατασκευή μεγάλων τμημάτων του οδικού δικτύου καθώς και την εξασφάλιση ολοκληρωμένης τηλεπικοινωνιακής υποδομής, τα τρία εκ των τεσσάρων κριτηρίων κρίνονται με αρνητικό πρόσημο. Αυτό ισχύει για την κοινωνική αποδοχή, τη δυνατότητα χρηματοδότησης και την αμεσότητα εφαρμογής. Η αποτελεσματικότητα κρίνεται ότι θα συνεισφέρει αισθητά στον τομέα των υποδομών και της οικονομίας.

3ος Άξονας: Εξασφάλιση κοινωνικής και οικονομικής σταθερότητας

Η Κατεύθυνση της εφαρμογής κοινωνικής πολιτικής με επίκεντρο τον πολίτη και η επιδίωξη οικονομικής ισορροπίας κατέχουν σημαντικό ρόλο στον τρίτο Άξονα και μπορούν να αποτελέσουν το εφαλτήριο για την ενίσχυση του μόνιμου πληθυσμού του δήμου, αξιοποιώντας τις μελλοντικές τάσεις αποκέντρωσης. Η κοινωνική αποδοχή σαν κριτήριο είναι αναμενόμενο ότι θα είναι αρωγός στη συγκεκριμένη προσπάθεια, καθώς αποσκοπεί στη δημιουργία ενός κράτους δικαίου, όπου προτεραιότητα θα έχει το βιοτικό επίπεδο του κάθε πολίτη ξεχωριστά. Το αρνητικό πρόσημο εντοπίζεται στο κριτήριο της αμεσότητας εφαρμογής, λαμβάνοντας υπόψη τις παθογένειες της ελληνικής κοινωνίας, τη δυσλειτουργία του πολιτικού συστήματος, την έλλειψη συνεργασιών στις τοπικές αυτοδιοικήσεις και τη γενικότερη νοοτροπία των επαρχιακών «κλειστών» κοινοτήτων. Επίσης, τα κριτήρια που κρίθηκαν με θετικό πρόσημο είναι η δυνατότητα χρηματοδότησης δεδομένου ότι δεν απαιτούνται σημαντικοί πόροι προς την υλοποίηση των συγκεκριμένων δράσεων αλλά και η αποτελεσματικότητα, καθότι η παγίωση οικονομικής σταθερότητας, δικαιοσύνης, ισονομίας, ασφάλειας υπό την αιγίδα ενός κοινωνικού κράτους μπορούν να θέσουν τα θεμέλια προς την ολοκληρωμένη ανάπτυξη.

Ολοκληρώνοντας την ποιοτική αξιολόγηση με την 2^η Κατεύθυνση και στόχο την ανάπτυξη νέων κοινωνικών υποδομών και τη βελτίωση υφιστάμενων, παρατηρούμε ότι εξακολουθεί να ενισχύεται στις συγκεκριμένες δράσεις η κοινωνική αποδοχή. Στον αντίποδα, σημαντικά αποθέματα χρόνου και κονδυλίων απαιτούνται για την ενίσχυση των υποδομών υγείας, εκπαίδευσης και αθλητισμού, την ίδρυση και αναδιαμόρφωση των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων με στόχο την επαγγελματική απορρόφηση στον δήμο, καθώς και τη ανάπτυξη δημόσιων χώρων πρασίνου, πάρκων αναψυχής και ποδηλατοδρόμων. Τέλος, η αποτελεσματικότητα εφόσον ξεπεραστούν τα εμπόδια της δυνατότητας χρηματοδότησης των προαναφερόμενων μεγάλων έργων καθώς και της αμεσότητας εφαρμογής τους, αναμένονται να είναι καθοριστικά για την μετατροπή του Δήμου Δελφών σε ένα ελκυστικό επαρχιακό τόπο που θα έχει ως προτεραιότητα την ποιότητα ζωής, εναρμονισμένη με το φυσικό περιβάλλον και τα πολιτιστικά πλούτη.

7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Κατόπιν της παραπάνω ανάλυσης και αξιολόγησης που προηγήθηκε, είναι εμφανές ότι οι σημαντικές δυνατότητες που υφίστανται στην περιοχή σε συνδυασμό με την πληθώρα προοπτικών που ξεδιπλώνονται από το εξωτερικό περιβάλλον, δεν συνάδουν με τα μέχρι τώρα αναπτυξιακά και πληθυσμιακά επίπεδα του Δήμου. Πέραν του πλούσιου φυσικού και πολιτιστικού αποθέματος που παραμένει σε σημαντικά επίπεδα αναξιοποίητο, ο Δήμος δεν έχει καρπωθεί τα ποικίλα προτερήματα από την γεωπολιτική του θέση και την κοντινή απόσταση από τα μεγάλα αστικά κέντρα (Αθήνα, Πάτρα, Λαμία).

Συνεπώς ενώ παρουσιάζεται μια σημαντική τουριστική δραστηριότητα που, σε αντίθεση με την πλειονότητα των τουριστικών περιοχών της χώρας, δεν εμφανίζει μια συγκεκριμένη εποχικότητα αλλά διατηρείται σχεδόν σταθερή καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, ωστόσο αυτή δεν μπορεί να μετουσιωθεί σε αύξηση του μόνιμου πληθυσμού ή σε σημαντική οικονομική ενίσχυση του τόπου. Αυτό το οξύμωρο στοιχείο, απαιτεί ενδεδειγμένη μελέτη και κατάρτιση ενός οργανωμένου σχεδίου το οποίο δεν θα επαφίεται σε θεωρητικές προσεγγίσεις αλλά θα προσαρμόζεται στα έμπρακτα δεδομένα της περιοχής και στην κατ' επέκταση κινητοποίηση και δράση των καθ' ύλην αρμόδιων, με σκοπό τη εφαρμογή μιας ολοκληρωμένης ανάπτυξης, με επίκεντρο τον άνθρωπο, το περιβάλλον και τον πολιτισμό.

Είναι δεδομένο ότι η εφαρμογή ενός σχετικού σχεδίου δεν μπορεί να επιτευχθεί χωρίς συνεργασίες, συντονισμένες δράσεις και δίχως διεπιστημονική προσέγγιση. Το στοιχείο αυτό εκλείπει έντονα από την περιοχή, ενώ αποτελεί την μαγιά για τη ζύμωση μιας ολοκληρωμένης ανάπτυξης. Συνεπώς, θα πρέπει να αποτελέσει προτεραιότητα από όλους του εμπλεκόμενους φορείς (τοπική αυτοδιοίκηση, ιδιώτες, επιχειρηματίες, συλλογικότητες κλπ) η ανάπτυξη και εξασφάλιση σχέσεων συνεργασίας, εμπιστοσύνης και αλληλοϋποστήριξης.

Εξυπακούεται ότι ένα αναπτυξιακό σχέδιο χρήζει συνεχούς παρακολούθησης, ευελιξίας, ελέγχου των αποτελεσμάτων και ανάδρασης, καθώς οι συνθήκες πλέον επηρεάζονται από πολλούς παράγοντες και μεταβάλλονται δραστικά. Στα πλαίσια αυτής της ανάδρασης θα πρέπει να υφίσταται καταγραφή της εφαρμοστικότητας των δράσεων, του κόστους και του χρόνου υλοποίησης καθώς και της προτεραιοποίησης τους βάσει των υφιστάμενων κάθε φορά δεδομένων.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Ελληνική Βιβλιογραφία – Ερευνητικά Προγράμματα – Μελέτες

1. Αναπτυξιακή Φωκική Α.Ε., (2016). *Μελέτη Τοπικού Προγράμματος Φωκίδας CLLD/LEADER*. Αμφισσα
2. Βέμμος Σ., (2009). *Αειφορικά Συστήματα Καλλιέργειας της ελιάς*. Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών.
3. Γαλιούρας Α., (2021). *Δυνατότητα Ανάπτυξης Τουρισμού Φωκίδας- Διπλωματική Εργασία*. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος.
4. Δήμος Δελφών & Χατζηδήμου Α., (2009). *Στα χνάρια της Ιστορίας. Περιπατώντας στα μονοπάτια των Δελφών, Δελφοί*.
5. Δήμος Δελφών, (2015). *Σχέδιο Δράσης για την Αειφόρο Ενέργεια*. Αμφισσα.
6. Δήμος Δελφών, (2019). *Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Δελφών 2019-2023*.
7. Δρίτσας Ε., (2015). *Μελέτη αξιοποίησης της ερυθράς Ιλύος από την επεξεργασία Βωξίτη*. Πολυτεχνείο Κρήτης.
8. Ερευνητικό Έργο Σχολής Πολιτικών Μηχανικών ΕΜΠ Τομέας Υδατικών Πόρων και Περιβάλλοντος Δικτυακός Τόπος.
9. Θεοχαρόπουλος Γ., (1985). *Η ελαιοκαλλιέργεια στην Αμφισσα από ιστορική και οικονομική πλευρά*.
10. Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων (Ι.Τ.Ε.Π.), (2022). *Η φέρουσα ικανότητα τουριστικής ανάπτυξης στην περιοχή της Αθήνας*, Αθήνα.
11. INSETE Intelligence, (2022). *Ετήσια Έκθεση Ανταγωνιστικότητας και Διαρθρωτικής Προσαρμογής στον τομέα Τουρισμού για το έτος 2021*. Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας.
12. Καραϊνδρου Ε. – Τρικούζας Δ. – Φαρέας Κ., (2010). *Διερεύνηση Περιβαλλοντικών Θεμάτων Νομού Φωκίδας*. ΤΕΕ, Λαμία.
13. Κατσαρέλη Γ., (2017). *Η Συμβολή των εναλλακτικών μορφών τουρισμού στην Φωκίδα*. Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
14. Κραβαρτόγιαννος Δ., (2000). *Ιστορικό και αξιοθέατα της Αμφισσας*, Δημοτική Βιβλιοθήκη Αμφισσας.
15. Νταλής Δ., (2005). *Εναλλακτικές μορφές τουρισμού στη Στερεά Ελλάδα*.

16. Ρόκος, Δ., (1998). *Η Διεπιστημονικότητα στην Ολοκληρωμένη Προσέγγιση και Ανάλυση της Ενότητας της Φυσικής και της Κοινωνικοοικονομικής Πραγματικότητας*. ΕΜΠ, Αθήνα.
17. Ρόκος Δ., (2003). *Από τη "Βιώσιμη" ή "Αειφόρο" στην Αξιοβίωτη Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη*. Εκδοτικός Οίκος Α.Α. Λιβάνη, Αθήνα.
18. ΡόκοςΔ., (2003). *Η Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη στην Ελλάδα στα Χρόνια της Πολυδιάστατης Κρίσης. Αιτίες, Ευθύνες, Προτάσεις, Μέτρα, Δράσεις και Προοπτικές*. ΕΜΠ, Αθήνα.
19. ΡόκοςΔ., (2013). *Βιώσιμα Μοντέλα Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης Ορεινών Περιοχών*. Αναπτυξιακό Συμπόσιο, Ιωάννινα.
20. Ρόκος Δ., (2014). *Μια απόπειρα να απαντηθούν με αξιοπιστία πέντε θεμελιώδη ερωτήματα για την Ανάπτυξη*. ΕΜΠ, Αθήνα.
21. Σκιαδάς Α., (1999). *Το Γαλαξίδι – Μια πανάρχαια ναυτική πολιτεία*, Αθήνα.
22. Τολίδης Κ. – Καλογήρου Χ. – Δημοπούλου Ε. *Χωροταξική Πολιτική στις Ορεινές Περιοχές. Η περίπτωση της Ν. Φωκίδας*.
23. Τραγάκη Α.- Μπαγκαβός Χ.- Ντούνας Δ., (2015). *Περί Δημογραφίας και Πληθυσμιακών Εξελίξεων. Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα*, Αθήνα.
24. Τσάμη Σ., (2019). *Εναλλακτικοί τρόποι διαχείρισης αποβλήτων ελαιολιπιδίων. Η περίπτωση του Ν. Μεσσηνίας*. Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Μυτιλήνη.
25. UNESCO, (1972). *Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage. General Conference, Paris*.

[Ηλεκτρονική Βιβλιογραφία – Διαδικτυακές πηγές](#)

<https://whc.unesco.org/en/about/>(τελευταία πρόσβαση: 16/11/2022)

<https://www.eea.europa.eu/en/about/who-we-are>(τελευταία πρόσβαση: 16/11/2022)

https://commission.europa.eu/index_el(τελευταία πρόσβαση: 16/11/2022)

<https://www.iucn.org/>(τελευταία πρόσβαση: 17/11/2022)

<https://www.icomos.org/en>(τελευταία πρόσβαση: 17/11/2022)

<https://eepf.gr/el/>(τελευταία πρόσβαση: 17/11/2022)

<https://www.europanostra.org/organisation/>(τελευταία πρόσβαση: 17/11/2022)

<https://icom.museum/en/>(τελευταία πρόσβαση: 17/11/2022)

<https://www.ellet.gr/>(τελευταία πρόσβαση: 17/11/2022)

<https://ayla.culture.gr/> (τελευταία πρόσβαση: 17/11/2022)

<https://www.eccd.gr/el/to-kentro/istoria/>(τελευταία πρόσβαση: 17/11/2022)

https://www.ekby.gr/ekby/el/PP_main_el.html#KAZ(τελευταία πρόσβαση: 17/11/2022)

<https://www.kallikratis.org/dimos-delfon-pe-fokidas/>(τελευταία πρόσβαση: 10/01/2023)

http://odysseus.culture.gr/h/1/gh151.jsp?obj_id=3417(τελευταία πρόσβαση: 10/01/2023)

http://odysseus.culture.gr/h/3/gh352.jsp?obj_id=2507 (τελευταία πρόσβαση: 10/01/2023)

http://odysseus.culture.gr/h/1/gh155.jsp?obj_id=6722(τελευταία πρόσβαση: 10/01/2023)

<https://filotis.itia.ntua.gr/biotopes/c/GR2450002/>(τελευταία πρόσβαση: 13/01/2023)

<https://filotis.itia.ntua.gr/biotopes/c/GR2450009/>(τελευταία πρόσβαση: 13/01/2023)

<https://filotis.itia.ntua.gr/biotopes/c/AT2010030/>(τελευταία πρόσβαση: 13/01/2023)

<https://www.meteoblue.com/el/>(τελευταία πρόσβαση: 13/01/2023)

<https://geo.rae.gr/> (τελευταία πρόσβαση: 18/01/2023)

<https://www.grhotels.gr/category/epicheirimatiki-enimerosi/statistika/dynamikotites/>
(τελευταία πρόσβαση: 22/01/2023)

<https://hradf.com/marina-iteas/>(τελευταία πρόσβαση: 22/01/2023)

<https://www.ktel-fokidas.gr/gr/routes/winter-routes>(τελευταία πρόσβαση: 29/01/2023)

<https://noiteas.gr/istoria>(τελευταία πρόσβαση: 29/01/2023)

<https://ayla.culture.gr/i-nysta-twn-stoixeiwn-tis-xarmainas-2021/>(τελευταία πρόσβαση: 11/02/2023)

<https://fokidasky.blogspot.com/> (τελευταία πρόσβαση: 11/02/2023)

https://www.topoguide.gr/mountains/sterea_ellada/hiking_on_giona.php(τελευταία πρόσβαση: 11/02/2023)

https://www.topoguide.gr/mountains/sterea_ellada/advs_giona/giona_flora.php(τελευταία πρόσβαση: 11/02/2023)

https://www.topoguide.gr/mountains/sterea_ellada/advs_giona/giona_fauna.php(τελευταία πρόσβαση: 11/02/2023)

<https://poa.gr/index.php/katafygio-gionas/>(τελευταία πρόσβαση: 13/02/2023)

<http://www.visitdelphi.gr/index.php/gr/guide/culture/?slide=18>(τελευταία πρόσβαση: 14/02/2023)

- (<https://www.visitdelphi.gr/index.php/en/guide/culture/?slide=19> (τελευταία πρόσβαση: 14/02/2023)

<http://www.emy.gr/emv/el/services/paroxi-ipiresion-diktio-met-stathmon-epifaneias>(τελευταία πρόσβαση: 14/02/2023)

http://www.wondergreece.gr/v1/el/Perioxes/N_Fwkidas/Drastiriotites/Anarrixisi(τελευταία πρόσβαση: 15/02/2023)

<https://www.sportsmag.gr/spots/anarrixitikes-diadromes>(τελευταία πρόσβαση: 15/02/2023)

<https://egov.crowdapps.net/cityworks-delfoi/project/%ce%bc%ce%bf%ce%bd%ce%b1%ce%b4%ce%b1-%ce%b5%cf%80%ce%b5%ce%be%ce%b5%cf%81%ce%b3%ce%b1%cf%83%ce%b9%ce%b1%cf%83-%cf%83%cf%84%ce%b5%cf%81%ce%b5%cf%89%ce%bd-%ce%b1%cf%80%ce%bf%ce%b2%ce%bb%ce%b7%cf%84/>(τελευταία πρόσβαση: 15/02/2023)

<https://www.delphimare.gr/site/>(τελευταία πρόσβαση: 19/02/2023)

<https://www.tourismtoday.gr/%CF%83%CE%B5-%CE%AC%CE%BD%CE%BF%CE%B4%CE%BF-%CE%BF-%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82-%CE%BA%CF%81%CE%BF%CF%85%CE%B1%CE%B6%CE%B9%CE%AD%CF%81%CE%B1%CF%82-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD/>(τελευταία πρόσβαση: 19/02/2023)

<https://www.kastra.eu/castlegr.php?kastro=amfisa>(τελευταία πρόσβαση: 20/02/2023)

<http://www.harmaina.gr/> (τελευταία πρόσβαση: 20/02/2023)

<http://www.vagonetto.gr/?lang=el>(τελευταία πρόσβαση: 20/02/2023)

<https://www.delphifestival.gr/festival/taftotita/>(τελευταία πρόσβαση: 23/02/2023)

<https://dimosdelfon.gr/galaxeidi/> (τελευταία πρόσβαση: 23/02/2023)

<https://parnassos-ski.gr/genikes-plirofories/parnassos/>(τελευταία πρόσβαση: 23/02/2023)

<http://www.visitdelphi.gr/index.php/gr/guide/highlands/?slide=8> (τελευταία πρόσβαση: 23/02/2023)

https://www.topoguide.gr/mountains/sterea_ellada/advs_parnassos/parnassos_flora.php(τελευταία πρόσβαση: 23/02/2023)

https://www.topoguide.gr/mountains/sterea_ellada/advs_parnassos/parnassos_fauna.php(
ελευταία πρόσβαση: 23/02/2023)

<https://onparnassos.gr/epicheirisi/foreas-diacheirisis-ethnikoy-drymoy-parnassoy/>(τελευταία
πρόσβαση: 23/02/2023)

<https://parnassos-ski.gr/genikes-plirofories/chionodromiko-kentro-parnassoy/>(τελευταία
πρόσβαση: 23/02/2023)

<https://www.otavoice.gr/aytodioikitika-nea/2022/10/se-pliri-exelixa-to-schedio-tou-dimou-delfon-gia-tis-athlitikes-ypodomes/>(τελευταία πρόσβαση: 23/02/2023)

<https://www.gnamfissas.gr/iatreia.php>(τελευταία πρόσβαση: 28/02/2023)

<https://greece.terrabook.com/el/phocis/chapter/plhrofories/nosokomeia-kentra-ygeias/>(τελευταία πρόσβαση: 28/02/2023)

<http://www.kpeamfissas.edu.gr/%cf%83%cf%87%ce%b5%cf%84%ce%b9%ce%ba%ce%ac-%ce%bc%ce%b5-%cf%84%ce%bf-%ce%ba%cf%80%ce%b5/>

<https://lamianow.gr/pascha-stin-roymeli-ethima-kai-paradoseis/>(τελευταία πρόσβαση:
01/03/2023)

<https://oikonomologos.gr/schools/perifereiakis-kai-oikonomikis-anaptyxis-geoponiko-panepistimio-athinas/>(τελευταία πρόσβαση: 01/03/2023)

<https://www.mytilineos.gr/el/i-drastiriota-mas/klados-metallourgias/delfoi-distomon-test/>
(τελευταία πρόσβαση: 01/03/2023)

<https://www.capital.gr/epixeiriseis/3244948/poia-einai-i-imerys-pou-ependuei-ston-elliniko-orukto-plouto>(τελευταία πρόσβαση: 01/03/2023)

<https://gastrotourismos.gr/%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%BF%CF%83-%CF%86%CF%89%CE%BA%CE%B9%CE%B4%CE%B1%CF%83-%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%8A%CF%8C%CE%BD%CF%84%CE%B1-%CE%B3%CE%B1%CF%83%CF%84%CF%81%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%AF%CE%B1-1882>(τελευταία πρόσβαση: 01/03/2023)

<https://www.profilnet.gr/voxitis-aloymina-aloyminio-paragoqi/>(τελευταία πρόσβαση:
14/04/2023)

<https://efpalio.wordpress.com/%CF%87%CE%B1%CF%81%CF%84%CE%B5%CF%83-%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%BF%CF%87%CE%B7%CF%83>(τελευταία
πρόσβαση: 14/04/2023)